

मृपतिसेवितचरण युगलकमलराणितातवीविघटनपटुजगखिलदेवविन्मातङ्गकुम्भापीतलुएनोत्कण्ठकएम्पेवश्रीमदुमास्मणचरणहृपपङ्कजावा
 प्रमहमनिबैभवदेवोवित्केशवेदेवशात्मजागणेशदेवसुवर्ग्यो। गतहसाधवास्वग्रहकरणचिकीर्षवैवलनादोनिव्विभेनप्रत्यस्माप्तिप्रचयमनाभापि
 चरपरिणालनापारीनेमस्वरवस्तुनिर्दृश्यत्वकनोमङ्गलाना मङ्गलशरीनिमङ्गलमप्यानिमङ्गलानि शस्त्राणिप्रयन्तइतिशिशुनियमाशात्रवस्तुनिर्दृश
 रूपमङ्गलसहितयन्धारम्भकसनातिलेकसुतेनानु॥६॥ इतिर्वेदः जयति सर्वोत्कर्षेणवर्जने। नामेव विशेषणद्वारास्तेति किंविशिष्टा केशवस्य विष्णो

तत्र यार्थं च आशीर्षमस्वारत्नपावस्तु निरीयात्मकानामंगलानां शुभिदैवता गुरुस्य च निर्दिष्टा तमे मंगले वस्तु तिष्ठ कथा कथयति ज्योतिरिति सा
के श्वस्य प्रयक्तुं मनुवात् बाणी जपति स्वैर्वर्षणवर्न-ने सा शुभिवेदे पिजयति षोडशीति श्लोके बहू ज्योतिः प्रबोधजननी ज्योति वा

उमेति प्रबोधजननीपरिचोध्यचिंतनत्कृतकर्मचरणीह नार्थपूर्णो स्वस्यास्यपिचतदशक्तैरूपायेर्व्यक्तीकृतानय

सिद्धेश्वरकृतमिश्र १॥

तत्केशवाकुशुतश्च १॥
ग्रहनक्षत्रतारादीनां प्रबोधशानजनयतीति स्यान्न अन्यत्र ज्योतिषसौजसः परब्रह्मा स्वस्ववैद्यो
ज्ञानेन तज्जनयतीति स्यात् किं कृत्वान्वितपरिशेषध्वनिर्विर्तमानसुप्रशिष्टोऽप्यनिष्पत्तीकृत्य अन्यसम्पत्तिं परिशोध्य मनोनिर्मलीकृत्य के ॥

श्रीरघुपथ निम्न मितां पदपञ्चमात्र

10/10/2016

जसः प्रह
ब्रह्मराजाऽपराजितस्य तेऽभिरुपस्य परमप्राण
प्रपोषे सान्नं तन्नम यन्तु स्वस्वु नीतिनः

रगोः अनुष्ठानैश्चित्तं मनः संशोधय शुद्धं कृत्वा॥ यतः मनः शुद्धो जाताया मे वात्मज्ञानं भवति गहनार्थेन गम्भीराभ्येन पूर्णसर्वपूर्णचेतर्हि व
क्ष्णस्मा तदपि न पतः स्वल्पाक्षराणि स्वल्पान्यक्षराणि यस्य सा सानन्वर्थपूर्णस्वल्पाक्षराणाञ्चित्ससाः अर्थो बबोधः कस्यापि न स्मान् अर्थो बबो
धविना श्रु सुक्तकर्म चरणं कथ्य म्याता॥ अत एवाह तद्ग्रह तैस्तस्य परमेश्वरस्य येऽशाः रावणाद्यास्तैः कृताः येषा मायाः रावणभाष्यादयस्तै
र्मयी कृता प्रकीकृता रावणभाष्याद्यवलोकनेन तद्रुतकर्मो चरणं सम्यगेव म्यात इति विस्मयपक्षे अथ पितृपक्षे के शवस्य पितृर्वाक् ग्रहको

तस्मत्कर्मचरणैः तेन के श्रेवेन सुषुप्तकानि कर्माणि ग्रहकरणा नितेषां चरणानि सदाभ्यासासैः तदुक्तं ग्रहकरणा निग्रहकौतुकादीनि सदभ्यस्य मनो निश्चलीकृत्य ग्रहादीनां प्रबोधो भवतीत्यर्थः अन्वत्तस्यं श्रुतौ सुषुप्तकानि यानि विष्णुसूक्तादीनि तेषु कर्माणि धर्मकर्मानुष्ठानादीनि तेषां आचरणानि तैः तदनुष्ठानैः चित्तं निर्मलीकृत्य परब्रह्मज्ञानं भवतीत्यर्थः पुनः किल क्षणागहनार्थं पूर्णागहनश्चासावर्थश्च गहनार्थः दुर्बोधीयार्थः तेन पूर्णासुक्तासममेवोभयत्र स्वल्पाशयपि स्वल्पान्यक्षराण्यस्योसापरिमिताक्षरापिननुस्वल्पाक्षरायाः बहू र्थायाः कस्याप्यर्थबोधो न स्या ॥ ६ ॥

तुकादिग्रन्थरूपाजयतीतितामेवविशेषणद्वारास्तौति॥श्रुतिःश्रुतिसमाना॥यथावेदोक्तंकर्मकार्यमेवसत्यत्वात्॥तथैयंकेशववागपिज्यो
तिषांग्रहनक्षत्रादीनांप्रबोधज्ञानंजनयतीति तथाकिंकृत्वातस्यांकेशववाचिसूक्तानियानिग्रहसाधनादीनिकर्माणि तैश्चिन्तंमनःसंश्लेषग
हनार्थेनपूर्णा॥स्वस्याक्षरात्॥तदंशःतच्छिष्याःतैःकृताःयेउपायाःशोकाद्याःतैःप्रकटीकृता॥१॥अथपञ्चार्थभक्त्याभक्तैःरामस्मरणंकर्तव्यंगणकैः

जोभीगणेशायनम नोकेनाकेयमुत्था सुरवरनिवहा सन्ति येऽन्ननसर्पस्नरिषाम्स्थान्यगौषाक्षयमीपि चमन पूर्व्वकचाड्य दीयाएकसिन्धिकदत्त
सम्पत्तयिः सङ्ग सङ्ग विंताहि श्रीप्रभक्त एषिद्विप्रदमिह हि सुरंसादरं तेन माभि र्मह्यारि कुलनायकरविमुखान् रेवताश्रनन्वागुरे स्मत्वा पादपुगाद्वा
मप्यनत नम्रित्वुबोधाशक्तं मत्वा रिप्रेहलाघवसङ्कुरेते दीक्षाससंघासना परमादत्स्यमतिश्चकुण्ठितमति स्वाभूव्वैचित्र्यवर्द्धं मध्यस्तुतासोदय
श्रीगणेशायनम ज्योतिर्विदुर्गुणागणेशगुरुणानिर्मय्यशास्त्राबुधियश्चक्रे ग्रहलाघवविवरणं कुर्वेत्स्यसन्मीतयेस्सृत्वा

शभुसुतदिवाकरसुतस्तन विभ्रनाथः कृतीजाग्रन्त्यो निसवर्ग्यगोकुलपौराणा यनारायण ॥१ श्रीमद्गुणागणेशदेवते
नयेयथा कृतास्तेन ह्यनृतुपुत्रेण नृसिंहज्योतिर्विदास्वकृतग्रहताक्ष्मीन्मया श्लोकद्वयेन निबद्धा तस्यैवाकृता दीपहस्त्या
घवलसुतहतिथ्यादिविंतामपि सत्सिद्धान्तशिरोमणेऽथ विवृतिं लोत्सवती व्याकृतिम् श्रीचंदावनटी किकांच विवृतिमुह
नीतनस्यैव सच्चाब्ददिविनिर्णयसु विवृतिं चूदोर्गवास्यस्यैव १ सुधीरजनतर्जनी यत्र कंच सुकृत्स्माष्टमी निर्णय इति
कया लघूपायपातस्तथान्पानपूर्वान् गणेशे गुरुर्वस्त्रनिर्वाणमायात् ॥२॥ २॥ ६॥ २॥ ॥ ॥ ॥

अपूर्व्वकर्म्मस्विल पद्मगिनेस्वगत्य जौत्वाधृत सश्रयक किनातन्वस्यादय निश्चय एव गेले ३ कयमचकृत विना धनुर्ज्ये स्वगकर्म्मस्विल
स्यत्रर्म्मेण उपपत्ति विचारणा विधौ गणत्वात्तदधिक्यो विमोहिता ॥ ४ ॥ अस्मत्स्वपुण्य निमस्य विमत्तातन्मोहनाशयनां ज्ञानात्मनो तिकी शत ऊर्गण =

रिगुतु यन्नुते हेव एषीगणकाक्लिञ्च यद्विहाशुब्रज्वसशोधयती किंवा प्राचीनस्य परोपपत्तिश्च ॥ ५ ॥ अथ गण =
१ कस्तुबा ५ अथ गणत्वात्

श्लोकेन गणाधीशः स्तुयते ॥ ॐ ॥ त्रैकालं कालकालं भज भज जनीनाय को यन्प्रिय संजन्तो सन्तो षतो हि त्रिनयन जन कं ना कलोक प्रकर्षम गेयं ज्ञेयं =
 ज्वयत्त वरसुरशिरसा से वित्तं विद्या दाना रंता म्बना भं भव भवन व शो नो नरो नम्र नम्रा ६ अष्टश्लोक स्यार्थः सुगमः । न तथापि बालावबोधार्थं
 संसेपतो मयैवोच्यते । हे जन्तो प्राणिन तंता म्रना भं सिन्दूर वर्ण गणाधीशं हीति निश्चयेन सन्तो षतो भज भज सेवय सेवयेति सकः यस्य नम्र नम्रा नम्र
 नमस्कारेण नरः पुरुषः भवः संसारः स एव यद्भव नंतस्य वशः वश्यो नो स्यात् ॥ मुक्त एव स्यादित्यभिप्रायः तमेव विशेषणद्वारा स्तौति । त्रिषु उच्यते स्थि
 तिना शकालेषु वर्तते स तथा त्रिकालावस्था यिनम विनाशिनमित्यर्थः कालमपि कलयत्या कलयति स तथा ॥ पुनस्तकः रजनीनायकः रात्रिनाथ

श्रीमत्कौशिकमुनिश्चेष्टवंशोद्भवजलधिनीरनिकटवर्तिनं दिग्रा मनिवासी सकलभूमंडलपतिपूजितचरणयुगलंभोरुहनि
 रिवलशास्त्रार्थप्रवीणा सादशसिद्धंतोपपत्तिकोविदसमस्तवैष्णवकरणगणीरगणितशास्त्रविचारसारचतुरेज्योतिर्विद
 कुलावतंसः । श्रीमत्केशवदेवज्ञात्मजश्रीमद्गणेशदेवज्ञवर्यग्रहलाघवाख्यं करणं चिकीर्षुस्तत्रादौ निर्विघ्नेन ग्रंथसमाप्पयंते

अन्द्रमाः यस्य प्रियः सुहृत् । तत्सुहृत्त्वन्नुचनु र्णीव्रता दौ प्रसिद्धं । त्रिनयनो जनको यस्य तं शिवतनयमित्यर्थः ॥ यद्वा त्रिनयनस्य जनकं पितरंगणे
 शंतत्सृष्टिकथने ॥ गणेशाच्छङ्करो भूदिति गणेशकल्पादौ प्रसिद्धम् । नाकलोक स्वर्गलोक प्रकर्षः उत्कर्षो यस्य तं गेयं ज्ञेयं गायने जानातीति
 तथा गायनाद्यसङ्गीतशास्त्रप्रवर्तकयज्वयंतं यज्वनां यागकर्तृणां यज्ञेयत्वरूपं यज्ञाशभोक्तारमित्यर्थः । वरसुरशिरसा वरासुरः श्रेष्ठा इन्द्रादयः
 देवास्तेषां शिरसामस्तकेन सेवितं विद्या दानां । वितं द्रव्यविद्याश्चतुर्दशपुणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्राद्भूमिश्रिताः वेदास्थानानि विद्यानां धर्म
 स्य चतुर्दशेति तद्वानारम् अभौष्टफलप्रदायकमित्यर्थः । अथ श्रीमज्जलधितनिकटस्थितनानोपवनविराजितनेदिग्रामाभिधाननगरनिवासिकल

भूपतिसेवितचरण युगलुकमल्लगणिताटवीविघटनपट्टनगखिलदैवविन्मातङ्कुम्भपीतञ्जुएनोक्तएकएवीरवश्रीमदुमास्मणचरणहृयपङ्कजावा
 प्रमहमतिवैभवदैवविल्लेशवेदेवस्यत्मना गणेशदेवस्यवर्णा गणेशदेवस्यवर्णा गणेशदेवस्यवर्णा गणेशदेवस्यवर्णा गणेशदेवस्यवर्णा गणेशदेवस्यवर्णा
 रपरियालनायायेनेमस्वरवसुनिर्देशात्मकानामदुलाना मङ्गलदीनिमङ्गलमध्यानिमङ्गलानि शस्त्राणिप्रथन्तइतिशिरुनियमाश्चात्रनस्तुनिर्देश
 रूपमङ्गलसहित ग्रन्थारम्भकवनतिलकवनेनाहु ॥६॥ इतिर्वेदः नयति सर्वोक्तर्वेणवर्तते। तामेव विशेषणद्वारास्तेति किंविशिष्टा केशवस्य विष्णो

ग्रचयार्थेच आशौर्नेमस्कारतयावसुनिर्देशात्मकानामेगलानांशुतिर्वेदो गुरुत्वम्किर्देशात्मकमंगलस्यसततिलकयकययति ज्येतिमिति सा
 केशवस्ययथकर्तुं तस्यवाक्वाणीजयतिसर्वोक्तर्वेणवर्तते नैसा शुनिर्वेदोपिजयति कीदृशीतिश्लोकेषाह ज्योतिः प्रवोपजननीज्योतिवा
 ज्योतिः प्रवोधजननीपरिशोधयिततत्त्वकर्मचरौर्यह्नार्थेपूर्णा सत्यास्यपिचतदर्शकतैरूपा येर्व्यक्तीकृतानय
 तिकेशवाक्शुनिश्च १॥

ग्रहनसत्रतारादीनांप्रबोधशानजनयतीति सा अन्यत्रज्योतिषसेजसः परब्रह्माख्यस्त्वैको
 ज्ञानतत्जनयतीति सा किंकृत्वावितपरिशोधयितमानसपरिशोधयनिष्कलीकृत्यअन्यअचितपरिशोधयमनोनिर्मलीकृत्यके ७।
 किंपस्यनिष्पसितवेदादत्यायुक्तत्वात् ज्योतिर्लेनसः प्रकशकस्यगुणत्रयातीतस्यनेजोरूपस्य परब्रह्मण प्रबोधेज्ञानतत्जनयत्युक्तस्यतीतिनय
 ायावेष्टितस्यजुनोर्देशात्ममा तिनः ॥ असीदेहानश्वरः आत्मानित्योषापको निराकारइत्यादिज्ञानवैदिककर्मद्वाराश्रयणमनननिश्चिप्यास
 ॥ सात्कारैर्भवतीत्यर्थः किंकृत्वा। जन्तुः कर्मचरौ तस्याशुनीसुखउज्जमिपानिसम्यास्यामहोभजपहोमपज्ञादीनिकर्माणि तेषांचरतीत्यं

रणैः अनुष्ठानैश्चित्तं मनः संशोध्य श्रुद्धं कृत्वा ॥ यतः मनः शुद्धो जाताय मेवात्मज्ञानं भवति गहनार्थे न गंभीरार्थे न पूर्णार्थे न पूर्णार्थे च तर्हि वत्
 क्षरा स्यात्तदपि न यतः स्वत्मा क्षरा स्वत्मान्यक्षराणि यस्य सा सा नन्वर्थपूर्णस्वत्मा क्षरायाश्चित्तिस्तस्माः अर्थो न बोधः कस्मापि न स्मात् अर्थो न बोधो
 धविना श्रुत्युक्तकर्मचरणं कथं स्यात् ॥ अत एवाह तदंशकृतैस्तस्मै परमेश्वरस्य यं श्रावणाद्यास्तैः कृताः ये उपायाः रावणभाष्यादयस्तैः
 कृता प्रकटीकृता रावणभाष्यादयवलोके न तदुक्तकर्मचरणं सम्यगेव स्यात्तद्विनिविष्टुपक्षे अथपि तपस्यैके शवस्यपितुर्वाक्यग्रहकौ
 तस्सूक्तकर्मचरणैः तेन के शवेन सुषुप्तकानि कर्माणि ग्रहकरणा नितेषां चरणानि सदा भासास्तैः तदुक्तं ग्रहकरणा निग्र
 हकौ तु कादीनि सदभ्यस्य मनो निश्चलीकृत्य ग्रहादीनां प्रबोधो भवतीत्यर्थः अन्वत्तस्यं श्रुतौ सुषुप्तकानि यानि विष्णु
 सूक्तादीनि तेषु कर्माणि धर्मकर्मानुष्ठानादीनि तेषां आचरणानि तैः तदनुष्ठानैः चित्तं निर्मलीकृत्य परब्रह्मज्ञानं भवतीत्यर्थः
 पुनः किल क्षणगहनार्थपूर्णगहनार्थासावर्थश्च गहनार्थः दुर्बोधीयार्थः तेन पूर्णसुक्ता सममेवोभयत्र स्वत्मा स
 रापि स्वत्मान्यक्षराणि यस्य साप रिमिताक्षरापि ननु स्वत्मा क्षरायाः बहू र्थायाः कस्याप्यर्थबोधो न स्यात् ॥ ६ ॥

तुकादिग्रन्थरूपाजपतीतितामेव विशेषणद्वारास्तौति ॥ श्रुतिः श्रुतिसमाना ॥ यथा वेद्ये तं कर्मकार्यमेव सत्यत्वात् ॥ तथैयं केशववागपि ज्यो
 तिषां ग्रहनक्षत्रादीनां प्रबोधं ज्ञानं जनयतीति तथा किं कृत्वा तस्यां केशववाचिस्तूक्तानि यानि ग्रहसाधनादीनि कर्माणि तैश्चित्तं मनः संशोध्य ग
 हनार्थे न पूर्णा ॥ स्वत्मा क्षरा च ॥ तदंशः तच्छिष्याः तैः कृताः ये उपायाः दीकायाः तैः प्रकटीकृता ॥ १॥ अथप्यर्थार्थभक्ताः रामस्मरणं कर्तव्यं गणकैः

॥ १ ॥
 ॥ २ ॥
 ॥ ३ ॥
 ॥ ४ ॥
 ॥ ५ ॥
 ॥ ६ ॥
 ॥ ७ ॥
 ॥ ८ ॥
 ॥ ९ ॥
 ॥ १० ॥
 ॥ ११ ॥
 ॥ १२ ॥
 ॥ १३ ॥
 ॥ १४ ॥
 ॥ १५ ॥
 ॥ १६ ॥
 ॥ १७ ॥
 ॥ १८ ॥
 ॥ १९ ॥
 ॥ २० ॥
 ॥ २१ ॥
 ॥ २२ ॥
 ॥ २३ ॥
 ॥ २४ ॥
 ॥ २५ ॥
 ॥ २६ ॥
 ॥ २७ ॥
 ॥ २८ ॥
 ॥ २९ ॥
 ॥ ३० ॥
 ॥ ३१ ॥
 ॥ ३२ ॥
 ॥ ३३ ॥
 ॥ ३४ ॥
 ॥ ३५ ॥
 ॥ ३६ ॥
 ॥ ३७ ॥
 ॥ ३८ ॥
 ॥ ३९ ॥
 ॥ ४० ॥
 ॥ ४१ ॥
 ॥ ४२ ॥
 ॥ ४३ ॥
 ॥ ४४ ॥
 ॥ ४५ ॥
 ॥ ४६ ॥
 ॥ ४७ ॥
 ॥ ४८ ॥
 ॥ ४९ ॥
 ॥ ५० ॥
 ॥ ५१ ॥
 ॥ ५२ ॥
 ॥ ५३ ॥
 ॥ ५४ ॥
 ॥ ५५ ॥
 ॥ ५६ ॥
 ॥ ५७ ॥
 ॥ ५८ ॥
 ॥ ५९ ॥
 ॥ ६० ॥
 ॥ ६१ ॥
 ॥ ६२ ॥
 ॥ ६३ ॥
 ॥ ६४ ॥
 ॥ ६५ ॥
 ॥ ६६ ॥
 ॥ ६७ ॥
 ॥ ६८ ॥
 ॥ ६९ ॥
 ॥ ७० ॥
 ॥ ७१ ॥
 ॥ ७२ ॥
 ॥ ७३ ॥
 ॥ ७४ ॥
 ॥ ७५ ॥
 ॥ ७६ ॥
 ॥ ७७ ॥
 ॥ ७८ ॥
 ॥ ७९ ॥
 ॥ ८० ॥
 ॥ ८१ ॥
 ॥ ८२ ॥
 ॥ ८३ ॥
 ॥ ८४ ॥
 ॥ ८५ ॥
 ॥ ८६ ॥
 ॥ ८७ ॥
 ॥ ८८ ॥
 ॥ ८९ ॥
 ॥ ९० ॥
 ॥ ९१ ॥
 ॥ ९२ ॥
 ॥ ९३ ॥
 ॥ ९४ ॥
 ॥ ९५ ॥
 ॥ ९६ ॥
 ॥ ९७ ॥
 ॥ ९८ ॥
 ॥ ९९ ॥
 ॥ १०० ॥

गवद्गोपम् अस्सस्यमपि सत्समेव कल्पितम् । यथा बालानां प्रपञ्चममक्षरज्ञानार्थमओङ्कारशिक्षायां वर्तुलपाषाणादित्स्याप्यते ॥ तद्वन्मायो वै धितलोका
नां सत्स्यमाप्सु र्थे भगवद्गोपं दारुपाषाणमुदादिजनिनं चतुर्गुजद्विभुजैकदन्तादिकल्पयेत्तदपि युक्तं ॥ उक्तञ्च योगवासिष्ठे ॥ अक्षरावगमहृन्म
ये यथा स्तूलवर्तुलदृषत्सपिग्रहः शुद्धबुद्धपटिलब्धयेन यथा दारुमृन्मयशिला मयार्चनम् ॥ इदमित्येव विशेषणद्वारेण विप्रनिधिः । परिभगं कृतशक

कथंभूतंविश्वरूपंपरिभग्नसमौर्विकेशचापंपरिभग्नंहिंघाकृतंसमौर्विकंजीवमाज्ययासहृईशस्मशिवस्मचापंपद्युर्ध
नतत्तत्तुमीतास्वयंवरेसम्यगुक्तंअन्यत्रपरिभग्नंसक्तंसमौर्विकंजीवयासहितंईशंरहच्चापंयस्मिनत्तत्अस्मिनत्कर
णेजीवाधनुषीनकृतेइत्यर्थःपुनःकीदृशंहृदगुणहारलसत्तद्दहाःसंबद्धाःगुणाःरज्ज्वोयस्मिन्सचासौहृष्यतेनत्स
त्तशोभायमानंअन्यत्रदहाःअपवर्तिताःयेगुणकाहाराश्चैतैर्लसत्पुनःकथंभूतंसुवत्तबाहुवर्तुलौसुवत्तौबाहुभुजौय
स्यत्तत्अन्यत्रसुषुब्दानिपरित्तेरवादीनिछंदोमिवाहवौभुजकोष्ठादयोयस्मिन्तत्पुनःकथंभूतं॥ ६ ॥ ६ ॥

लंमैर्विकयाजीवयामहईशस्यशङ्करस्यचापंधनुर्पेनततथाजनकेनराज्ञास्वगृहेशङ्करधनुराभीयैवंप्रतिज्ञाकृतायएतच्छनुःसत्यंकरिष्यन्ति
सोमानकींकन्यादास्यामीनि।एवंभगवतारामेणतत्सज्जीकृत्वाशकलीकृतमितिगमायणादौप्रसिद्ध।दृढाःगुणपुञ्जवोयस्मिन्सुचासौह्यश्रुते
नलसत्तशोभमानमसुतरावतौवर्तुलौवाहूप्रसतथासुष्टुफलंमोक्षादितत्प्रकर्षेणददत्तौतितथा।आनाअङ्गोक्तानुःमनुष्यस्यप्रभायेनततथाभमनुष्य

अथ कर्णपदेदे गलाक करणं स्मरामहे देवविशेषं पञ्चदशसितं तिर्गुश्रपत्तु कर्तव्यमासा मासमर्षिपञ्चापमौर्षिकया नोक्त्वा पसह पश्चिमप्रयासि ननु
न भस्मिन् करणे पनु नै न कर्तु इत्यर्थे । इदं अपवर्तिता गुणोद्धार येनैते सत्सु पुष्टतवाङ्गपस्मिन् तस्य अत्र ग्रन्थे । यत्तं । स्थापितमस्ति तसु च
अमन्दैकेन्द्रवाङ्मुज प्रसिद्धसु फलग्रहणादि द्योतनरूपफलप्रदो तितया अत्रागु शङ्को । प्रभाषा मापस्मिन् ततया अत्र शकुल्यो यासा प
नमपि कृतमस्तीत्यर्थे । अममनोरमनानाब्धेोभिः अप्यपूर्ववत्त ग्रन्थेभ्योऽस्मै वैशिष्ट्योत्पन्नतदात्मप्रयोननञ्च दर्शयन्नाह । अतः प्र

सुफलप्रदसुफलसुष्टुफलेमोक्षप्राप्तिप्रकर्षेणरुदातिततत्रन्यत्रसुफलनिमंदपरुषौघप्रफस्यदीनिप्रददाति।
तत्भावनृप्रभआसास्वीकृतानुःमनुष्यस्यप्रभाआकृतिर्येनतत्तमनुष्यरूपइत्यर्थःअन्यत्रआलाभगीकृ
तानु शक्नो प्रमाछायायस्मिन्तेत् २॥

योजनादिकथनेविनाग्रभ्यपठनादौ प्रवृत्तिर्न स्यात्तु वक्ष्यमिदं ॥ ओतुग्रसीनां संभन्य कथनाद्यनन्तस्मान्नर्बेष्टशस्त्रेभ्युन्नम्य पुर्वैस्तु
 से ॥ निम्नेषां चाभिपेयस्यादिति पृष्टसु केनचित्पुनश्चिन्तयेत्तस्मिन्पक्षे न्यस्येत्तु तद्वदेत् ॥ सर्वैरेष्वहि शस्त्रस्पर्शकर्मणा वापिकेस्य
 निग्राह्यामस्य यो बनेनैकं तावत्सत्केन गृह्यत इति ॥ इति यद्योपदेशो मस्तान्मदिति ॥ ५ ॥ ५ ॥

अहंग्लेशः तथापि ग्रहप्रकरणे ग्रहाः ग्रहसंबन्धीनिग्रहणोदयास्तादीनि कर्माणि प्रक्रियन्ते साध्यन्ते यस्मिन्निमित्तं तु उद्यतः उदयं प्राप्नोति यत्र कल्यादेर्ग्रहानयनं संसिद्धान्तः यत्र युगादेर्ग्रहानयनं तत्तन्त्रो यत्र शकान् ग्रहानयनं तत्करणमित्यनेन शकारुग्रहानयनं करोमीति सूचितं तथापि कथं यद्यपि उरवः महान्तः धीरः गर्गाद्याः ऋषयः भास्कराचार्याद्याचार्याश्च करणानि अकार्षुः चक्रुः परन्तु बुज्यका धनु रणा

अथपूर्वाचार्यैः कृतेषु ग्रहकरणेषु सत्सु किमर्थं करणमकार्षीत् तत्करणं वसंततिलकया ह यद्यप्यकार्षुर्हरवदिति अहंगणेशस्तस्मात्करणात् ग्रहप्रकरणं स्फुटं दृग्गणिनेष्वकारिकर्तुमुद्यतः उदये प्राप्नोस्मि तस्मात्कुत इत्यन आह यद्यपि धीराः धृष्टा उरवः महान्तः गणकाः करणान्यकार्षुः तेषु करणेषु ज्यकाधनुरास्य जीवाधनुषीत्यत्कासिद्धिर्ग्राहादिसिद्धिरस्मान्न भवति इदं तु ज्याचापकर्म रद्दिनं

यच्चप्यकार्षुर्गुरुवः करणा निधीयस्तेषु ज्यकां धनु रपास्य न सिद्धिरस्मान् । ज्यावा
पकर्मैरहितं सुलघ्नप्रकारं कर्तुं ग्राहप्रकरणं सुदुम्यतोस्मि ॥ ३ ॥ श्री ६॥

जीवाधनुरेतत्कर्मरहितम् सुलघुप्रकारं सुतरं स्वल्पक्रियायुक्तं यत्र कल्यादेर्ग्रहानयनं तन्त्रम् य
त्र शकाङ्गहानयनं तत्करणमतएव एवं विधं प्रकाङ्गहानयनं करोमीति सूचितम् ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ६ ॥

एतज्जीवाधनुषीत्यन्ताग्रहादिसिद्धिर्यस्मान्भवति अस्माद्धेतोः इदं मया क्रियते ॥ किंविशिष्टं ज्याजीवाच्चापं धनुः एतत्कर्मभ्योरहिने सुतरं लघुप्रकारे
सुखं स्पष्टार्थं ॥ अथ प्रकृतं ग्राहणासाधनं तदर्थं महर्गणं वृत्तद्वयेन साधयति ॥ ३ ॥ ३ ॥ श्री ६ ॥ ० ॥ ६ ॥ ६ ॥

द्व्यब्धीन्द्रे निनेति शब्दे वर्तमानः प्रसिद्धाह नशक्यत्तवर्षे गणः द्व्यब्धीन्द्रे नितः द्वौ अवयवश्च नितः रन्दाश्चतुर्विंशतिर्हि चत्वारिंशदधिकचतुर्विंशति १४४२।
रू निनोवर्त्तिनः सनग्रन्या रम्यमा रयेष्टु कालपर्यन्तवर्षे समम् स्यात्। सर्वेष्टि एकादशभिः ११ तत्तमेक एकस्थयेन फलं तच्चक्राख्यचक्रसंज्ञारवि
हृषप्रोषकं रविभिर्ह्योदशभिः १२ गुणितयच्छेष्टकं तन् चैत्रादौ चैत्रमा रेभ्योष्टकोत्तपर्यन्तं गममासिष्युक्ततत् एयक्स्थाय्यअमुत- एयक्स्थान्

अथ यत्तवर्हर्गणानयनश्लोकद्वयेनाह द्व्यब्धीन्द्रे नितं शकं इति ४ स्वधिप्रमितिर्भूतं प्रादौ उराहुरणं क्रमोतिरत्वे तेश्री मन्नुपवि क्रमा
दित्येव लब्ध्यात् गतसवत्सरेषु १६ ईर तयाशा सिवाहमनुपशकवत्सरेषु १७ वेद्यमणसुक्तपौर्णिमा सोमे च ठ ५४। १० विशाखान

द्व्यब्धीन्द्रे नितं शकं ईशद्वैतं स्तं स्यान्नुक्राख्यरविहृतशेषकं तयुक्तं चैत्रादौ एयगमुत सहस्रचक्रादिरपुक्तादम
रफलाधिमामसयुक्तं ४ स्वविप्रगततिथिसुद्धिरप्रचक्राङ्गशक्य एयगमुतो ष्षिषट्कनब्दी ऊनहिर्वियुते मद्गर्गणौ

भवैह्वार स्याच्छरहृतचक्रमुमा एो जान् ५१ ॥ सत्रेष्टया वि ३५। ५५ बरीयानयेमो चट्यादि ५५२ तच्चिचेचन्द्रपर्वविलोकन
यमहर्गण साध्यते तत्र शक १५३४ द्व्यब्धीन्द्रे द्विचत्वारिंशदधिकचतुर्विंशति १४४२ ऊनो ज्ञानो वर्षे समसू ५५२ ॥ ६॥

सहस्रचक्राह गम्याह न्यते तत् ६ गम्य एव भूतयच्चकतेन च हितादि नितो विधि १० युतान् अमरैस्त्रयस्त्रिंशद्भिः ३५ भक्तान् यत्कलनेऽधिमामाः
तैस्तप्यकुस्ययुक्तं समासगणः स्यात् ततस्तत् स्वत्रिप्रमिश्रः २ दुणसत् शुद्धप्रतिपदमारभ्या वसदृष्टकालपर्यन्तं त्रिंशयो गतास्ताभिर्युक्तं
कार्यं ततस्तदेव निरग्रचक्राद्वाशकानि रोगोनि शेषो नामैकस्य यच्चकस्याङ्गं ५३ शस्तेनाट्ययुक्तं तन्मृशक ५३ ॥ ६॥

स्थाप्य अमुनः पृथक् स्यात् अथिषट्कलब्धैः अथ्यश्रवणः षट्कषट्क एभिश्चतुः षष्टिभिर्नै ६४ भक्तानये लब्धा रुनाहाः सयदिवसासैः पृथक् स्थविशु
तहीनअहर्गणः अहोदिवसानां सावनांतां गणः समूहो भवेत्सोऽहर्गणः शरैः पञ्चभिः ५ दत्तगुणितयचक्रं तेन युक्त्युक्तः सप्त ७ तस्य यच्छेवं नन्विनः अ
जानु चन्द्रमारभ्यगतस्तदिनजोवारः स्यात् । चेन्नतर्हि सोऽहर्गणः वारार्थे सैको निरे को वाकर्तव्यः । उक्तञ्च सिद्धान्तशिरोमणौ । अभीष्टवारार्थमहर्गणश्च
न सैको निरेकस्तिथयोऽपि न हृदिनि । अत्रोपपत्तिः । अत्र ग्रन्थारम्भे हि चत्वारिंशदधिकचतुर्दशशतमितः १४४२ शक आसीत् तच्छकमारभ्य ग्रहानयना
र्थं अनेन शकेनेष्टशककृत्नीकृतो गतवर्षगणः सौरो जातः । यत उक्तवर्षीयनर्तुगुणपूर्वकमत्रसौरादिनि । अतस्तेषां वर्षाणां मासो करणार्थमनुपातः यद्येक

। १२ अयं एकादशभि ११ भक्तः एकस्य फलं चक्रं संज्ञं ८ शेषं ४ द्वादशभि १२ गुणितं ४८ चैत्रमा
रभ्येष्टकालपर्यन्तमेको गत मासः ९ तेन युते ४८ ददं हि स्यं ४८ चक्रं हि गुणं ९ दं एतत्सहितं
६५ दशयुक्तं ७५ त्रयस्त्रिंशद्विभक्तं ३३ फलमधिमासः २ अनेन हि स्यं ४८ युक्तं जातो मासगणः ५१४

स्थित्वर्षे द्वादशसौरमासा भवन्ति तदेष्टसौरवर्षेः किमिति वर्षाणां द्वादशगुणो रूपांहरः तस्याविकृतत्वात्माशः अत्र केचिन्मासानां चान्द्रत्वममाशेष्यद्वा
दशमासाः सवत्सर इति श्रुतेः वैयधिकरणमापादयन्नेतदसत् अत्रमासाः सौरा एव यतश्चान्द्रमासानां वर्षमध्ये सावयवत्वमस्ति अतस्तेन पठिताः
सौरास्तु सूर्यद्वादशगणेशिभोगेन द्वादशैव भवन्ति अतः श्रुतिरियं समीचीना एवं सति आचार्येण बहुषु वर्षेष्वहर्गणबाहुल्यं स्यादतो लाघवाय शि
ष्यक्रे शभयार्थं च प्रथमं वर्षाणि यानि तान्येवैकादशतस्तानि कृतानि यल्लब्धतस्य चक्रं संज्ञा कृता । यच्छेवं तद्वा ॥ श्री ६ ॥ ६ ॥

शुणुषितस्त्वमासुः कृता वैसीरमासान्वक्रादिमार्भ्येषु शक्यैत्राविपर्यन्तजाता ततोयन्मासीयोऽहर्गण साध्यते वैत्रादिमार्भ्यतन्मासावधि ये या
तमासासुः शुक्लासन्मासावधिसु रितिः अत्र क्रियावेषस्य गणितं ह्यष्टत्वं दृश्यते । यतो वर्षाणि चतुश्शुणितानि सीरमासाश्चैत्रादियातमासाश्चात्रा-
त्युजात्यो र्योगसम्भवः कथं स्यात् अत्र प्रथम सीरमासेभ्य अधिमासानानीय सीरेषु र्षयो न्यचान्द्रा कार्य्यः तेषु वैत्रादिचान्द्रा योज्य अत्रात्रा-
र्येण पूर्वमिन्नजान्यो र्योगः कृत तत्रापि शेषकमधिकं जानेजतोऽधिकासानयनेन अपिशेषं त्यक्तं अधिकत्वं तद्यथा वैत्रादिचान्द्राणां सीरीकरणं
अयं त्रिंशद्वुण ३० जातः १५३१ गततिथयः १५ एताभिर्मन्त्र १५३१

अयं विंशद्विंशतः ३० ज्ञातः १५३० गततिथयः १५ एताभिर्गुणः १५४४ निरुद्धो वयव र हित एकस्य यच्च कस्य षडंश
१ तेन युक्तः १५४५ देददित्य १५४५ चतुष्वष्टिर्दश भक्त फले स्य दिवसाः २४ एतेन पुन एय कस्य ज्ञान स्माव नोऽहर्गणः १५४२
अथ वा रा न यन चक टशर पे दत ४० न्यनेन युक्तोऽहर्गणः १५४१ सप्त भक्त अज्ञान तद्दमारभ्य तत्र गत वासरोत्तरे यः तच्च
गत सोमवारः अथान्यो विशेषः अहर्गणोपरा भी सुवारो नाया निवदा भी सुवारण्ये से को निरेको वाऽहर्गण कार्यः अन्यच्च
शेषे पन्थुनी कर्तव्ययत्त एकस्मिन् वर्षे सीरदिने भूषणं तिथिः

यथेशोपन्यूनीकर्तव्यत एकस्मिन् वर्षे सीरदिनेभ्य आन्त्रदिना वि एकादशसिक्का निरुप्य ने एवमधिमासाः सावयवाये ज्याः अनुपातस्य सवर्गः
 पञ्चाशत्तन्मिथेष योज्यं च त्रीन तुल्य योर्द्वै न एण्योर्नाश अतः सीरमासेभ्य अधिमासा नयने पदिकल्पसीरमसि । १५८४००६००० कल्पाधिमसि
 का १५८३०००० लभ्यते न देष्टसीरमासे किमिति अत्र कल्पाधिमसि कल्पसीरमासेषु भक्तेषु सवर्गः १५८४००६००० कल्पाधिमसि
 उक्तव्यं नयसिद्धे

शद्विर्गते मासैर्दिनैः षोडशभिस्तथा । पटिकानां चतुष्केण पतति ह्यधिमामसक इति । न तोऽनुपातः यद्येभिर्मासैः ३२ । १६ । ६ । ४ । २ । १ । किं अत्राचार्येण सुखार्थे हरस्यार्थे च यस्त्रिंशद्देवगृहीताः एवं मासेभ्यः अमरफलाधिमामससुक्तमित्युक्तं ॥ अत्र ग्रन्थारम्भे दशभिर्मासैरधिमामसोभू

यदा ईशहृत्क्रियमाणे लब्धं चक्रं शेषस्थाने चेच्छून्यं न दाऽहर्गणो न्यूनवारेषु वारद्वयस्यांतरं पतति अस्योदाहरणम् ॥ प्रा
कः १५७४ चैत्रशुक्लप्रतिपदि रवावहर्गणस्माध्यते न तत्र चक्रम् १२ शेषे अहर्गणः ३२ अत्रागतो भौमवारः अपेक्षितस्तुरविवा
सरः एतादृशस्य लेऽहर्गणः द्वाभ्यां रहितः सहितः कार्यः किंच यस्मिन् वर्षे अधिमामसः पतति तत्रान्यो विशेषः अधिमामसाम्युर्व
मासेषु अहर्गणानयने पूर्ववर्षाधिमामसोपेक्षया यद्यधिको मासः आगच्छेत्तर्हि स न ग्राह्यः किं नु पूर्ववर्षजनृत्या एवाधिमामा
सा ग्राह्याः यथा शके १५५५ चैत्रशुक्ल १ भृगो अस्मिन् वर्षे वैशाखो धिको स्मिन् चैत्रशुक्ले १ अहर्गणः साध्यते न तत्र शकः =
१५५५ द्वाब्धीन्दैः १४४२ ऊनितः ११३ एकादशभि ११ भक्तं लब्धं चक्रं १० शेषे ३२ वि १२ हतं ३६ चैत्रनो गतमासस्युक्तम् ३६
द्विस्थं द्विगुणं चक्रं २० युते ५ ईदृशयुते ६६ अमरै ३३ भक्तं लब्ध्याधिमामसाः २ अत्र वैशाखात् प्रागेव अधिको मासो लभ्य
ते स न ग्राह्यः किं नु निरेक एव ग्राह्यः १ अनेन युतं हि स्थ ३७ इदं त्रिंशद्गुणिनं १११० ॥ गतत्रिंशद्गुणं १११० ॥ ६ ॥

तत्र अनोदिगुणादिनिर्ददं स्पूलं हरस्य स्पूलान् । न दत्तं रसाध्यते । एकं चक्रमेकादशवर्षात्पकं न द्वादशगुणिने जानामासाः १३२ नेभ्यः कल्याद्य
नुपाते न जानाः ४ । २३ यस्त्रिंशद्देवगृहीताः ४ ॥ अत्रान्नरं एकचक्रे द्विमामसनुत्पन्नोऽनुपातः ॥ यद्येकस्मिन् चक्रे द्विमामसनुत्प ॥ ६ ॥

मन्त्रैतदेष्टु च के किं भूत-सख्यं चक्रादिति एवमपि मासयुक्ता सौम्याश्चान्द्रमासगणो जातः ततो दिनीकरणार्थं मनुष्यातः यद्येकमासस्य त्रिंश
नानितदेष्टुमासे किं अमौ मासास्त्रिंशद्वयं रूपहरे स्थाविकतत्वाभावे एव जातवाश्चान्द्रविषमासे तन्मासपञ्चमप्रतिपदादि प्रथमे न दृष्टानि

चक्रस्य १० पुद्गलेन १ युत ११ ११ हिंस्य ११ ११ चतु षष्टिभक्त ६४ फलं सयाद्या १७ ह्येतैरुत हिंस्यं जातो हर्गणाः १० सं ४ ॥
अभीष्टकारार्थसैकः कृतो भृगुकरे अहर्गणाय ५८२५ यदि तु यथागताधिमासैः न अहर्गणः क्रियते न द्वायं स पद्यते ॥ ११५६
अभीष्टकारार्थमिरेकः कृतोऽप्यहर्गणो य ११ २३ असुद्ध एतदुत्पन्नग्रहाणां विस्वाद्यत् न स्मात्स्य ह्यधिमासान् प्राक्क
धिकोधिमासो लब्धोऽपि न ग्राह्य एवं स्पष्टाधिमासेन रमासेषु अहर्गणानयने यथाधिको मासो न लभ्यते न यापि स ग्राह्य
यथा स म्वत १६६५ शक १५३० अद्रपद्माधिमासे स्तितत्र कर्त्तव्यं कश्च १ शकैः अहर्गणः साध्यते शकः १५३० ॥
द्वितीये १६४२ ऊन ८८ एकादशमि ११ भक्त लब्धं च कं ८ शेषं द्वा दश १३ गुणिनैः चित्रतो गतमासे ७ युते ७ ॥
दिस्य ७ हिशणा चक १६ युक्तं १६ युक्तं ३३ अमरी ३३ भक्त लब्धमास १ अत्राप्यधिमासो धिको न लभ्यते न
यापि ग्राह्य न या कृते अपि मास २ ॥ १६ ॥

शि कर ष्वर्भगतविष्यसुगिति ततोऽनुषान कल्यचत्त्रे १६०२५६५ कल्यदिनस्य ५५०८३५५६०० लभ्यनेतद्वेसुनां द्वे-
 किमिति कल्यदिनस्य कल्यचात्त्रे पुभकेषु सव्य वीर ५५६१ ३३ ॥ श्री ॥ ओ ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥

यद्येभिर्दिनेरेकोदिनस्यस्लदेष्टेः किमिति। अत्राचार्येण हरस्यानेचतुः षष्ठिरेवधृताएवंचतुः षष्ठिभक्ताः चान्द्रादिनस्यः सुरितिअत्रान्नर
ज्ञाने चक्रबद्धेवर्षाणि ६६ एषादिनानि २४४ ८६ एकत्र ६३। ५४३२ एभिरेकत्र ६४ एभिर्भक्तैलब्धे फले ३८३३८२ अवयवस्यमागः न

अनेनयुतंहिस्यं ५ त्रिंश ३० दुपितं २७० गतनिधि० युतं २७० चक्रस्य ८ षडंशेन १ युतं २७९ द्विस्यं २७९ चतुः षष्टि ६४ भ
क्तं फलं ४ अनेन हीनं हिंस्यं जातोऽहर्गणः २६७ अभीष्टवारार्थे निरेकः कृतः शनिवारे जातोऽहर्गणः २६६ यद्विमुयथागते
१२ अधिमासैरहर्गणः क्रियते न दायं २३८ तस्मादयमशुद्धः एतदुत्पन्नरवेरत्येषां च विसम्वादात् तस्मात्स्यष्टाधिमासो नरम
हर्गणत्रयलब्धोऽधिमासोग्राह्यः एतदुक्तं सिद्धांतशिरोमणौ श्रीभास्कराचार्येण स्यष्टोधिमासः पतितोऽपिलब्धोऽयदायदावाप
तितोऽप्यलब्धः। सेकैर्निरेकैः क्रमशोऽधिमासेस्तदादिनौघः सुधियाप्रसाध्यदतिअन्यश्रायं विशेषः अधिमासोत्तरमहर्गणोग
नचैत्रादिमासग्रहणोऽधिमासो न गणनीयः अधिमासः मध्येत्वहर्गणानयने गतनिधिग्रहणोऽधिमासस्य निशयो ग्राह्य इ
ति अथग्रहलाघवाहर्गणा द्वहस्तुल्याहर्गणानयनप्रकारः श्रीमद्भगवद्गीतादेवज्ञैरभिहितः सपथाविश्वेद्यग्ररुणे ॥
१२३१३ शुक्लोग्रहलाघवजोगणः। चक्रघनृपखाब्द्याहो ४० १६ ब्रह्मनुल्यगणो भवेत् ॥ ६॥ श्री ६॥ ६॥

नानुपातः यद्विषद्विषकैरेकदिनतुल्यमन्नं तदेष्टुचक्रैः किमितिअतो निग्रचक्राङ्गं शयुक्कार्य इत्सुपपन्नम् एवंदिनस्यया चोद्रेषु ऊनाः का
र्याः यतो वर्षमध्ये चान्द्रदिवसेभ्यः सवनदिनानि पञ्चदिनाल्यका निदृश्यन्ते ॥ श्री० ६॥ ॥ श्री ६॥ ॥ श्री ० ॥

अतश्च ऊनहे विधुतमिति अत्र दिनक्षया सावयवाग्राह्या नेन गृहीता यत सावयवदिनस्यो न चान्तेषु कृतेष्वहर्गण निश्चयनकालीन स्या
तगतनिधियुक्तत्वात् ग्रहस्य सूर्योदयिका कर्तव्या एव निश्चयनसूर्योदययोर्मध्ये दिनस्य शेषमेव तत्तत्पुण्यो ज्युयेत तस्मिन् क्षणान्तरे सूर्योद
य पूर्वविविधो ज्यमधुनायो ज्यतुल्यत्वानयोनीशः । उक्तञ्च सिद्धान्तशिरोमणी निश्चयनसूर्योदययोस्तु मध्ये सदैव निश्चयवमावशेषान्येन
नर्तनादयकालिकः स्या निश्चयनकाले सुगणान्यथान्विति एवं सावनेऽहर्गणे जातः सप्तनेष्ट सन् अक्षाद्वारः स्यात् यथाग्रथा दीप्तिमवा
अथ सूर्ये च द्रष्टव्यगानाधुवाण्याह स्वविधुताने निस्य होर्यः ॥ ६ ॥ अथ गृह्णादीनां धुवाकानाह श्रीलाहो रवशराइ निस्य होर्य ७ ॥

रवविधुतानभवास्तारपोर्ध्वकस्वमनस्तारसवार्धयर्द्वयः सितरुचो भमुरवोऽथ रवगायमौ शरकृता गवितो वि
धुतुद्-जः ॥ ६ ॥ श्रीलाहो रवशरा अगोः सितभुवो भूतत्वदन्ताविह केन्द्रस्याधिगुणोऽवः सुरगुरोः रवषड्यमावस्ति
ला हो केन्द्रस्य भुगोः कुशक्रयमस्तारश्यादिकोऽथोशने श्रीला पञ्चभुवो यमाध्ययदमेयक्षेपकः कथ्यते ७ ॥ ६ ॥

रन्नासीत् अत्र च क्रदिनानि । ४९९ ईसवत्तत्तत्तानि शेषं पतत्राचुणतः पदोक्तचक्रे पञ्चवारं अन्नर तदेष्टु चक्रैः किमिति अतः शरहृतचक्र
युगिति ५ एवमहर्गण प्रसाधे दाने कदयेन धुवानह । स्वविधिति श्रीलाहो विनि । नरलेः सूर्येऽस्य भमुस्त भा निराशयो मुरेयस्य सत
शौरास्याय अयधुवः स्यात् अस्य क स्वविधुतानभुवा स्वभूत्ये विधुरेक ५ तानन्ये को न पञ्चाशत् ४९ भवा एकादश १५
सितरुचः सितारुच आरुद्धी प्रियस्य तस्य चन्द्रस्य धुव ॥ रवशराधुव ॥ रवसनाह

यः रसाः षट्कार्यश्चत्वारः एवं षट् चत्वारिंशत् ४६ ईश्वरा एकादश १९ अत्र सर्वत्राङ्कानां वामनो गनि न्यायः ॥ विधुनुक्तः जः विधोश्चन्द्रस्य यमुङ्गः मन्त्रोच्चै
तस्याध्रुवो गदिन उक्तः ॥ खगाः ग्रहाः नव ॥ यमौ द्वौ २ शरकुताः शराः पञ्च कुताश्चत्वारः एवं पञ्च चत्वारिंशत् ४५ अग्नोः राहो ध्रुवः ६ श्रेलाः कुलाच=
लाः सप्त ७ द्वौ प्रसिद्धौ २ खशराः खशून्यशराः पञ्च एवं पञ्चाशत् ५० क्षितिभुवः सिने भवतीति क्षितिभूः तस्य मङ्गलस्यायेध्रुवः श्वेस्कः १ तत्या
निपञ्चविंशतिः २५ दन्ताः द्वात्रिंशत् ३२ विदः बुधस्य केन्दस्यायध्रुवः अब्ध्यश्चत्वारः ४ गुणास्त्रयः ३ । उडु निन सत्राणि सुप्रविंशतिः २४
सुराणां देवतानां गुरोः बृहस्पतेः ध्रुवः स्वशून्यषडयमाः षट्प्रसिद्धाः यमौ द्वौ एवं षड्विंशतिः २६ वस्विलाः वसवोष्टौ इलाष्टथिवी एका एवम
शादश १८ भृगोः शुक्रस्य षट्कार्येकेन्द्रीषकेन्द्रेणोष्णेकेन्द्रे तस्मिंध्रुवः कुः एकः १ शक्राश्चतुर्देश १४ यमलौ द्वौ २ शनेरपिरश्याद्योऽयं ध्रुवः श्रेलाः सप्त
७ पञ्चभुवः पञ्चदश १५ यमोब्ध्यमः यमौ द्वौ अब्ध्यश्चत्वारः एवं द्विचत्वारिंशत् ४२ एतेग्रहध्रुवा एश्याद्याः । अत्रोपपत्तिः । अत्राचार्येण
एकादशतस्तथा निवर्षाणि कृत्वा हर्गणानयने कृतं एवं योऽहर्गणः स एकादश वर्षमध्यस्थ एव तद्दुस्तन्नाः येग्रहाः ते एकादश वर्षमध्य एव
भवन्ति अतो यावन्ति चक्राणि मुक्तानि तेषां ग्रहनानीय एतेषु प्रक्षिप्य ग्रन्थशकादिमारभ्य ग्रहाः स्फुरिति ॥ एवमाचार्येण एकमेतच्चक्र
देकादश वर्षोत्पत्तिकातग्रहाः साधिनाः तेषु या कल्पसौरवर्षैः कल्पग्रहभागणार्जुकादश वर्षैः कर्तनीति अत्रागतानां भगणानां प्रयोगे जनाभावा
त् शश्याद्या एव गृहीताः तेषां ध्रुवसज्ञा कृता स्थिरत्वान् अथवा एकादश वर्षाणामहर्गणं प्रसाध्य पञ्चेकरणीकर्तरी त्याग्रहाः सा =
धिताः ते ग्रहेषु योज्याः अत्राचार्येण द्वादशराशिषु द्वांकृत्वा ध्रुवसंज्ञाः कृताः अतो दिनगणानग्रहेषु ध्रुवावियोज्या इत्यग्रे उक्तं मन्त्रि
कशुद्रत्वान् ॥ अत्रवालावबोधार्थं ध्रुवीकर्म एकादश वर्षाणामग्रमहर्गणः ४० १६ अनः अग्रमहर्गणो विश्वगुणस्त्रिस्वाङ्गे भक्तइत्या
दिना जानो मध्यमोरविः ११ । २८ । १० । ४९ अथ द्वादशशुद्धोजातोरविध्रुवः ० । १ । ४९ । ११ । एवं सर्वेषां ग्रहाणां ध्रुवाः उत्साधाः एव ध्रु
॥ उल्का सेपक माह अथेति अथ शब्दोऽनन्तरवाची ध्रुवकथनानन्तरं सेपकः कथ्यते इत्यर्थः ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

णा द्वच उत्पन्नेव त्पभागा गेन्य भद्रगणान् साधिनो प्रहृश्यं क्रैण निमो गुणिनो यो ध्रुवस्तेन ऊन स्वस्य ह्येयो य उक्तस्तेन युक्तो दिवस कृतः सूर्यस्य उदये म
 ध्यमः स्यात् । सद्रूपामध्यामा र्क्षेद्गा सन्न समये मध्यमो ग्रहः स्यादित्यभिप्रायः । उक्तञ्च सिद्धान्तशिरोमणी । दशशिरः पुत्रिमध्यम भास्वरे स्थिति
 नमन्निधिगोसति मध्यम इति । मयमुदयान्नरखस्कृतं सन् सङ्क्रम्य मध्यमकोदयकालिको भवति उदयान्नरतु स्वल्पत्वादाचार्येणान्यक्तमतो न हो
 यः तस्य स्वदेशे रण्यो यस्तस्मात् । निवर्तितेति निवर्तमानस्य तुरग्रहकतुंगेण कस्यचनगरं तच्चरेखा च अनयो रत्नमध्यस्थि
 उत्पन्ने चक्षुमाणरीत्या साधितो ग्रहः चक्रेण निमो गुणिनो यो ध्रुवस्तेन कृतः स्वक्षेपकेण युक्तः एवं स ह्ये दिवस कृतः उदये स
 र्पोदये मध्यमः स्यात् । तलकानगार्थो मध्यमसूर्योदया सन्न फाले मध्यमग्रहो भवेदित्यभिप्रायः । न दुक्तं सिद्धान्तशिरोमणी द
 जनिजस्वीयस्वीययत्पुनरेखा मध्यमरेखा चतयो रतः मध्ये स्थिता वर्तमानाद्यो जनी घातुरसलवेन घट्टं शेषेन परिमि
 ता लिप्ताः कला तादृन्ही चन्द्रे परे प्राक् कर्कमेवा स्वर्गकार्या तेषां मध्यमरेखाया पश्चिमस्वपुरे सति धनं कार्याः
 प्रागृणमित्यर्थः ॥ ६ ॥
 नो वर्तमानो यो यो जनी घ यो जनानां समूहस्तस्माद्योरसौ यद्वि । र । स्तेनमिता पा लिप्ता यत्कलादिदिश्यं फलमन् इन्दो चन्द्रे स्त
 धनश्चो हो न च कार्प्यकस्मिन्सति परे प्राक् रेखान स्वदेशे सति पश्चिमाया धनपूर्वस्यामृणमित्यर्थः ॥ अत्र पूर्वोर्द्धस्योपपत्तिः पूर्वमेव क
 स्त उन्नोर्द्धोपपत्तिर्यथा । य कृतो लङ्कायामध्यामो ग्रहः स्वदेशीय कर्तव्यः अतो देशान्तरं देयमदेशान्तरदि विधे ॥ ६ ॥ ५ ॥ ५ ॥

पूर्वोपरं याम्योत्तरं च याम्योत्तरं च रेखा कौदयलंका कौदययोरन्तरं तदग्रे प्रतिपादयिष्यति। पूर्वीपरं रेखा कौदयस्वपुग कौदययोरन्तरं रेखा
मध्यरेखा भुवदतिशेषः। उक्तञ्च सिद्धान्तशिरोमणौ पल्लङ्गे ज्ञपिनीपुरोपरिकुरुक्षेत्रादिदेशान्तरं सुत्रं मेरुगतं तु धैर्निगदिता सा मध्यरेखा भुवद
ति। अत्र रेखा कौदयान् रेखा कौदयः कदा भविष्यतीति ज्ञानार्थमुपायः लङ्काया सुक्तः परमो भूपरिधिः सप्तारि नन्दाब्धि तुल्यः ४८ ६७ मेरौ परिधेरभावः
मध्येऽनुपातः स यथा लङ्काया मसज्या भावा ह्यस्वज्या परमात्रिज्या तुल्या अतः यदि तु त्रिज्या तुल्यया लम्बज्या अयमुक्तो भूपरिधिस्तदेष्टुलम्बज्या
किमिति लम्बज्यायाः सर्वत्र त्रिज्यातोऽल्पत्वान् उक्तात्सर्वत्रो न एव भूपरिधिः स्यात्। अतः सुखार्थं मष्टचत्वारिंशच्छतमिती गृहीतः। ४८०० ततोऽ

मध्यरेखामानमुक्तं भास्करेण पुरीराससीति अत्रायं संस्कारः चन्द्रस्यैव कृतः अन्येषां स्वल्पांतरत्वान्न कृतः अतो
न दोषाय उक्तं च सिद्धान्तशिरोमणौ स्वल्पांतरत्वादवहूपयोगात्प्रसिद्धभावाच्च बहुप्रयासान् ग्रंथस्य तज्ज्ञैर्गुरुताभये
न यस्य ज्यते श्योनसदृषणायेति ८॥ ६॥

नुपातः। यद्येभिः परिधियोजनै ४८०० ग्रहो गतिकलाः क्रामति न देष्टैः रेखास्वदेशान्तरयोजनैः किमिति अत्रायं संस्कारश्चन्द्रस्यैव कृतः अ
ययोगान्तरत्वात् न कृतः स्वल्पान्तरत्वान् कर्मगौरवभयान्न तत्कृतमनो न दोषाय। उक्तञ्च सिद्धान्तशिरोमणौ स्वल्पान्तरत्वादवहूपयोगात्प्रसिद्धभा
वाच्च बहुप्रयासान् ग्रन्थस्य तज्ज्ञैर्गुरुताभयेन यस्य ज्यतेऽर्थोनसदृषणायेति। अतो रेखास्वदेशान्तरयोजनानां गति ७९० गुणः परिधि ४८००
रः गुण हरीगुणेनापवर्तिनौ जातो हरः षट् अत्र उक्तं निजनिजेत्यादि धनर्णोपपत्तिर्यथा ये ग्रहास्ते मध्यरेखा कौदयजाः मध्यरेखातः पूर्वदेशे रेखा
यान् पूर्वसूर्योदयः अतः अग्रेण क्रियते रेखायाः पश्चिमदेशे स्थितानां रेखा कौदयः अतो धनं क्रियत इत्युपपन्नम्। ८॥ ६॥

अथ रास्यैषु ॥ ४८ ॥ अनेकचनेन साधयति स्वेत्वनगेति। स्वस्याहर्गोणस्यैव खनगलवः सप्तस्य तेन हीनोऽस्य च नोऽस्मिन् सप्तस्य अर्कसप्तका सूर्य
पुपुषुः भागाद्या सुलेषामयं संस्कार लिपिकासुकलासुखनिष्ठमेन गजेन सार्द्धं न भक्ताहर्गोणेन ऊना इति। एतदुक्तं भवति। अहर्गोण सप्तत्या ७०
भाज्यः फलभागाः पञ्चैवं तत् षट्पा ६० गुण्य पुन सप्तत्या ७० भाज्य फलकला पुनर्य चैष तन्वष्टि ६० गुण सप्तति ७० भक्त फलं विफल ततोऽहर्गो

अथ मध्यमरविषु ॥ ४९ ॥ अयं हि पास्यापि १५२९ अयं हि पास्यापि १५२९ खनग ७० भक्त फलं भागा
६१ शेष ५९ षष्टि ६० गुणिन ३०६० सप्तति ७० भक्त फलभागादधः कला ४३ पुन शेष ५९ षष्टि ६० गुणिन ३००० सप्तति ७० भक्त

सुखनगलवहीनोऽस्य च नोऽस्मिन् सप्तस्य अर्कसप्तका सूर्य
मनुह निरिन्दुः स्वादिभूभागहीनः खमनुत्वनगणो नो लिपिकास्वशुक्लः १०॥ ५९ ॥

फलकलापो विफलः ४२ सप्तमशदेन २१॥ ४९ ॥ अर्कस्योऽहर्गोण १५२९ हीन कार्प्य सयथा अहर्गोणेऽशहीना तस्मादेकोभा
गोग्राह्य तस्य षष्टि ६० कलाः ताभ्य प्राक्कलाप्रशोध्याः एवं कला ताभ्य एकाकलाग्राह्यतस्या षष्टि ६० विफल ताभ्य प्राक्कवि

१५२९ शतेन १५२९ भाज्य फलकला शेष षष्टि ६० गुणं सार्द्धं शत १५२९ भक्त फल विफल तेन कलादिना तन्मूलं हीन सत् भागाद्या मध्यमा सूर्ये
पुपुषुका सुरिनिभत्र विफल षट्पा भाज्य फलमूर्द्धं कलासुपो न्य फलाभ्य षष्टि भक्ता फलभागे सुपो न्य भागलि प्रद्वक्ता फलराशय सु तजस
प्रसक्तं तत् सुवकोहीन कार्प्य सप्त ७० गुण्य तत्सप्तशोको दूरशमत्तभागाः सप्तके प्रयो जन भागस्य ज्ञान गणि रास्यैषु ५९ ॥ ५९ ॥

अत्रोपपत्तिः अत्र पूर्वगत्याग्रहसाधने कर्तव्यं तत्र पूर्वगतिज्ञानोपायो यथा पूर्व ब्रह्मणा चैत्रादीरविवारे भवचक्रं कानि मण्डलादिदृष्टानां प्रवहानिले
पश्चिमगतौ सिद्धं तत्र ग्रहाः प्रवहानिलवशेन भवचक्रं क्रामयित्वा भिन्नभिन्नाया पूर्वगत्या स्वस्थानान् किञ्चित् कालं स्थिताः एवं प्रत्यहं विलो
क्यमाने ग्रहाणां पूर्वगतिर्भिन्ना भिन्ना दृष्टा अत्र ग्रहानयने कश्चिदुपायो न दृश्यते प्रतिदिनं विलक्षणगतिस्तान् तत्रैव्यं ब्रह्मणा विरचितं गोलचक्रं
विकलाङ्कितं कृत्वा प्रत्यहं ग्रहावेधिनाः एवमद्यतनमस्लनयोरनरग्रहस्पगतिः एवं ग्रहभगणभोगपर्यन्तं ग्रहगतीरानीय तासु मध्ये या परमाधिका

कलाश्लोधाः एवं विकलाः भवन्ति एवं सर्वत्र देयं तथा कृते जातं मंशाद्याः १४८९।१६।१८ अर्कदशमुक्ताः सुः कथं भूताः
गणोऽहर्गणः १५२९ खनिथिभि १५० भक्तः स्वधेन कलादिना १०।८ लिपिका सुरहिताः १४८९।६।१० अंशास्त्रिंशत् ३० भक्ताः श
षमंशाः सुः लब्धं शशयः द्वादशाधिकाश्चेत्तदा द्वादश १२ भक्ताः शेषं शिस्थाने अत्र लब्धस्य त्यागः तथा कृते जानोराश्यादिः १
।२९।६।१० दिनगणभवखेटोयरे ध्रुवः ०।१।४८।११ चक्रै ए ८ गुणितः ०।१४।३३।२८ अनेन रहितो दिनगणभवखेटः ॥

गतिर्योचपरमात्यातयोर्यो गार्द्धमध्यगतिः सैवाङ्गीकृता सादुः साध्या सस्माणां विकला कोट्यं शदीनामलस्पन्नात् सास्पृता जानीसेवाङ्गीकृता स
वक्ष्यत्यपि काले जाने वसिष्ठादिभिर्विलोक्यमाने गते रत्नरं दृष्टयवमन्यैरपि आर्यभट्टब्रह्मगुप्तभास्करादौ स्तयेव युक्त्या गतयो भिन्ना दृष्टा स्तेभ्यो भगणा
अपि साधिता स्ते यथा यद्येकदिने नैतावनी गतिस्तदा कल्पकुट्टिनैः किमिति एवं सिद्धा न्नेग्रहभगणाः भिन्नभिन्नाः पाठपठिता स्ते न कालमेव घटन्ते स्म
इदानीं महदन्नरिताना दृश्यन्ते उक्तञ्च वराहसंहिताया उक्ता भावे विकृतिः प्रत्यक्षपरीक्षणैर्व्यक्तिरिति वसिष्ठसिद्धाऽनेपि द्रव्यमा एडव्यसङ्घे पाठुं कृतास्ते

[illegible]

११४३२।४२२वे सेपक ११४३२।४२२६ अमेनगजोः ३३३

गणितः २१२५ हिंस्य २१२५ अंसं सप्तदश १० मन्तः लब्धेन १२५३५१० चतुर्दशगुणितोऽहर्गणः रहितः लब्धव्यमुद्देः
२०५१२५१३ किं विधियुः गणः १५२१ खमनुमि १४० भक्त लब्धेन कलादिना १०१५२ रहितः ३००४११३१५२५ ३५ ॥

करणाणि कार्योणीत्यग्रेग्रन्थसमाप्रावाचार्थेणाप्युक्तमस्ति अतोऽस्मिन् कालेऽजन्त्या एव ग्रहा वदन्ते । एवं मनयावर्तमानघटनयाज्ञातामध्यमारवि
गतिर्भोगाद्यः ०। ५१। ८। १०। ११। १२। तत्रानुपात यथेकदिनेन तावती गतिस्तदाहर्गणेन किमिति अहर्मेव स्वगतिर्गुण्यः अत्र स्वएव गुणना चैगनेस्वे
स्वएव गत्यपेक्षयाधिकं गृहीतं ०। ५१। ८। ३३। १३। १४। अस्यापि एकोधुतः अमरः ०। ५१। २५। ५२। ५३। अनेन्यहर्गणो गुण्यः कृपयणाहर्गणा
न्दोध्यः । अत्र कर्मगौरवं तापवार्थमिदं ०। ५१। १३। ५४। ५५। यथेकसंख्यास्थानयत्कैनापि गुण्य एव ०। ५१। ५६। ५७। ५८। ५९। ६०। ६१। ६२। ६३। ६४। ६५। ६६। ६७। ६८। ६९। ७०। ७१। ७२। ७३। ७४। ७५। ७६। ७७। ७८। ७९। ८०। ८१। ८२। ८३। ८४। ८५। ८६। ८७। ८८। ८९। ९०। ९१। ९२। ९३। ९४। ९५। ९६। ९७। ९८। ९९। १००। १०१। १०२। १०३। १०४। १०५। १०६। १०७। १०८। १०९। ११०। १११। ११२। ११३। ११४। ११५। ११६। ११७। ११८। ११९। १२०। १२१। १२२। १२३। १२४। १२५। १२६। १२७। १२८। १२९। १३०। १३१। १३२। १३३। १३४। १३५। १३६। १३७। १३८। १३९। १४०। १४१। १४२। १४३। १४४। १४५। १४६। १४७। १४८। १४९। १५०। १५१। १५२। १५३। १५४। १५५। १५६। १५७। १५८। १५९। १६०। १६१। १६२। १६३। १६४। १६५। १६६। १६७। १६८। १६९। १७०। १७१। १७२। १७३। १७४। १७५। १७६। १७७। १७८। १७९। १८०। १८१। १८२। १८३। १८४। १८५। १८६। १८७। १८८। १८९। १९०। १९१। १९२। १९३। १९४। १९५। १९६। १९७। १९८। १९९। २००। २०१। २०२। २०३। २०४। २०५। २०६। २०७। २०८। २०९। २१०। २११। २१२। २१३। २१४। २१५। २१६। २१७। २१८। २१९। २२०। २२१। २२२। २२३। २२४। २२५। २२६। २२७। २२८। २२९। २३०। २३१। २३२। २३३। २३४। २३५। २३६। २३७। २३८। २३९। २४०। २४१। २४२। २४३। २४४। २४५। २४६। २४७। २४८। २४९। २५०। २५१। २५२। २५३। २५४। २५५। २५६। २५७। २५८। २५९। २६०। २६१। २६२। २६३। २६४। २६५। २६६। २६७। २६८। २६९। २७०। २७१। २७२। २७३। २७४। २७५। २७६। २७७। २७८। २७९। २८०। २८१। २८२। २८३। २८४। २८५। २८६। २८७। २८८। २८९। २९०। २९१। २९२। २९३। २९४। २९५। २९६। २९७। २९८। २९९। ३००। ३०१। ३०२। ३०३। ३०४। ३०५। ३०६। ३०७। ३०८। ३०९। ३१०। ३११। ३१२। ३१३। ३१४। ३१५। ३१६। ३१७। ३१८। ३१९। ३२०। ३२१। ३२२। ३२३। ३२४। ३२५। ३२६। ३२७। ३२८। ३२९। ३३०। ३३१। ३३२। ३३३। ३३४। ३३५। ३३६। ३३७। ३३८। ३३९। ३४०। ३४१। ३४२। ३४३। ३४४। ३४५। ३४६। ३४७। ३४८। ३४९। ३५०। ३५१। ३५२। ३५३। ३५४। ३५५। ३५६। ३५७। ३५८। ३५९। ३६०। ३६१। ३६२। ३६३। ३६४। ३६५। ३६६। ३६७। ३६८। ३६९। ३७०। ३७१। ३७२। ३७३। ३७४। ३७५। ३७६। ३७७। ३७८। ३७९। ३८०। ३८१। ३८२। ३८३। ३८४। ३८५। ३८६। ३८७। ३८८। ३८९। ३९०। ३९१। ३९२। ३९३। ३९४। ३९५। ३९६। ३९७। ३९८। ३९९। ४००। ४०१। ४०२। ४०३। ४०४। ४०५। ४०६। ४०७। ४०८। ४०९। ४१०। ४११। ४१२। ४१३। ४१४। ४१५। ४१६। ४१७। ४१८। ४१९। ४२०। ४२१। ४२२। ४२३। ४२४। ४२५। ४२६। ४२७। ४२८। ४२९। ४३०। ४३१। ४३२। ४३३। ४३४। ४३५। ४३६। ४३७। ४३८। ४३९। ४४०। ४४१। ४४२। ४४३। ४४४। ४४५। ४४६। ४४७। ४४८। ४४९। ४५०। ४५१। ४५२। ४५३। ४५४। ४५५। ४५६। ४५७। ४५८। ४५९। ४६०। ४६१। ४६२। ४६३। ४६४। ४६५। ४६६। ४६७। ४६८। ४६९। ४७०। ४७१। ४७२। ४७३। ४७४। ४७५। ४७६। ४७७। ४७८। ४७९। ४८०। ४८१। ४८२। ४८३। ४८४। ४८५। ४८६। ४८७। ४८८। ४८९। ४९०। ४९१। ४९२। ४९३। ४९४। ४९५। ४९६। ४९७। ४९८। ४९९। ५००। ५०१। ५०२। ५०३। ५०४। ५०५। ५०६। ५०७। ५०८। ५०९। ५१०। ५११। ५१२। ५१३। ५१४। ५१५। ५१६। ५१७। ५१८। ५१९। ५२०। ५२१। ५२२। ५२३। ५२४। ५२५। ५२६। ५२७। ५२८। ५२९। ५३०। ५३१।

सप्तमि ७० गुणिते ऊर्ध्वरूपं १ निःशेषं भवति अतो गणो रूपगुणः सप्तमि भक्तः फलेन रूपगुणोऽहर्गणो हीनः कार्यः यतोऽधिकं गृहीतं उभयत्र रूपं तु त्वस्य गुणस्याविकृतत्वात् नाशः । एवं स्वखनलवहीन इति । अथ गते रेपे क्षयाधिकं गृहीतं यन् स्वगुणं ०।०।२४।०।० अनेन गणो गुण्यः फलेन वै हीनकार्यं अधिकत्वात् अत्रापि लाघवाय मिदं खनिथिभिः १५० स्ववर्णिनि जाते कलास्थाने रूप १ । अतः कलासुखनिथि हृतगणो न इति यामध्यमार्कगनिः सेवबुधसुक्रयोर्दृष्टा अनोरविबुधसुक्रामध्यमास्तएव । अथ चन्द्रसाधयनिगणमनुहनिरिति गणोऽहर्गणः मनवश्चतुर्दश । १४ अनयोर्हनिर्नामचतुर्दशगुणोऽहर्गणः अंशपूर्वो भागाद्यः इन्दुश्चन्द्रः स्यात् किं विशिष्टः स्वादिभूभागेन स्वसप्तदशो १७ शेन हीनः पुनर्लिपिकासुकलासुखमनुभि

ततः एषादिः कृतः टा१।१३।पु२चंद्रस्यध्रुवः०।३।४६।११चक्रद्विघ्नः१।०।१।२८अनेनहीनः॥

॥ ७११॥ २४॥ चंद्रस्यक्षेपकेण१११९॥ दी० युक्तोजातोमध्यमश्रृंङ्गः६॥ २०॥ १०॥ २४॥ ६॥

श्रुत्वा रिंशदधिकं शक्तेन १४० हृतो योगे गणसेतो नः सकार्य्य इत्यर्थः । अत्रोपपत्तिः । अत्र चंद्रस्य मधमागतिः १३।१०।३४।५१।५६।० अनयामं षोडशायः
तत्र गनेरधिकं खखंडं गृहीतं १३।१०।३५।१७।३८।५९।६०।७१।७२।७३।७४।७५।७६।७७।७८।७९।८०।८१।८२।८३।८४।८५।८६।८७।८८।८९।९०।
ल्पमस्त्रीनिचमुद्देशश्चूङ् ०।४८।२४।४२।२९।९६ इदं सप्तदशगुणितं जातमूर्ध्वस्थाने १४ अत्रोभयत्र चनुद्देशलुल्यगुणोऽतः स्वादिभूभागहीनइत्यु-
क्तम् । ततो गजे रये क्षया यन् गृहीतमधिकं खखंडं निदिहं ०।०।२५।४२। पुनरेवमनुभिः सर्वणिज्जातं कलास्थाने स्वरूपं सगुणः खमनवोद्धरः रूपगुणस्या-
वेकतत्वात् स्वमनुहनगणेनोलिप्ति कास्त्विति ॥ स्वस्वधुवस्वस्वक्षेप संस्कारः सर्वेषां ग्रहाणां कार्य्य एव १०॥ १०॥ श्री ६॥ १०॥ ६॥

ग्रह इति चन्द्रं प्रसाज्येदानी चन्द्रोच्चराद्धोः साधनमेकसूत्रे नाह ॥ नवहस्तेति ॥ नवभिर्हस्तो भक्तो यो दिनस्वनेऽहर्गण - सुएवलवाद्य चन्द्रतुङ्ग चन्द्र
उ म मन्दोच्चमवति किं विशिष्टत्वेनै संप्रत्य ०० भक्तो यो सुप्रजोऽहर्गणको न उपेता युक्तलिप्ता कलायस्य तया गणस्य संप्रत्यशेन कलाधिकसाकुर्येण युक्त
१३ मिल्यर्थ ॥ अथोपपत्ति मन्दोच्च शीघ्रोच्चादिगतिज्ञान तत्स्थानचाग्रेस्पष्टीकरणोपपत्तौ स विस्तरं वक्ष्याम - अत्र तु केवलामुच्चगतिमङ्गीकृत्याप

अथ चन्द्रयुगपातानयमगाह नवहस्तदिनसप्तद्विगण १५२११ मवर्गभक्त - लब्धमंशादि १६६५० गण १५२११ स्वनग ७० मक्त
लब्धं कलादि २९१४३ इदं कलासुयुते १६५१२५४३ राश्यादि ५५१५२१४३ चंद्रोच्चस्य भुव ८१२०४५० चक्र ८ गुणित १०१२२५

नवहस्तदिनसह चन्द्रतुङ्ग लवाद्यभवति स्वनगभक्त युवजोपेतनिर्घ्न नवकुभि
रिषु वेदेष्वस्वसद्वादिषा प्रात फललवकलिकै कर्षस्या दगुच्चक सुद्धः ११११ ६५

॥ ०० अनेन ० १२२१ ० १ ॥ हीन - ४१२४१ ११५४३ क्षेपके रा ५४३३१० युक्त ज्ञातं चन्द्रोच्च १०११५५४३ अथराहो रमयं नंगाह
१५२१ दिवा १५२१ एकत्र नवकुभि १५१० मक्त लब्धं य प्राये ॥ ६५ ॥ श्री - ६ ॥ श्री - ६ ॥

रुच्यते तत्र चन्द्रोच्चमिति १६५४० १५११ २५४३ अक्षैकखण्डगते न्यूनयुक्तीत १६५४० अनेन गणैरु एषः तत्र साधक्यार्थ इदं नवरसवर्धितजानसुद्धं
स्थाने स्तरे ५ सगणोऽविकननीत्यक्त अतो नवरहनृत्युक्त अवशिष्टं खण्ड ०० १५११ २५४३ इदं संप्रति ०० सुवर्णिमं जातसुद्धं कस्तस्य नेरुय ५
अनः स्वनगभक्त युवजोपेतसिप्रमिति । यत - पूर्णखण्डन्युनयुक्तीतमन्त्रेण ॥ ६५ ॥ श्री - ६ ॥ श्री - ६ ॥

राहुं प्रसाधयति न व कुम्भिरिति न व कुम्भिः एको न विंशत्या १२ इषु वेदैश्च ३ षवः पञ्च वेदाश्चत्वारः ऋग्वेदाद्याः प्रसिद्धा एभिः पञ्च चत्वारिंशद्भिः ४५ द्विधा
गणान् आप्रातृगणः एकत्र एको न विंशतिभक्तः अंशदिफले ग्राह्ये अन्यत्र च पञ्च चत्वारिंशद्भक्तः फलं कलाद्यं एवं फललवकलिके क्यं उभयोर्भोगादिक कला
दिकं फलयोगैः चक्रशुद्धौ द्वादश १२ शुद्धस्सतो ध्रुवक्षेपं संस्कृतः अगुः राहुः स्यादित्यर्थः अक्षोपयन्तिः राहुना मपातः पातो नामक्रान्तिमण्डलविमण्डल
योः सम्पातः सूर्यो यस्मिन् घटे भ्रमति तन् क्रान्ति घटं क्रान्तिमण्डलान् ग्रहो यावता नरेण दृश्यते तस्या नरस्य शरसंज्ञा कृता एवं रविव्यनिरिक्ताः सर्वे ग्रहाः
क्रान्तिमण्डले न भ्रमन्ति शरतुल्या नरेण ग्रहाः यत्र भ्रमन्ति तद्भूतस्य विमण्डल संज्ञा एवं क्रान्ति घट शरद्वज्रसम्पातस्य विलोम गतिर्दृष्टान् ज्ञाने यथा गो
ले पूर्वम् सम्पातादन्यसम्पातः कियद्विभागैः पृष्ठतो दृष्टस्ते भागाः षष्टि ई० गुणाः कलानतोऽनुपातः यद्येभिः सम्पातद्वयान्तरदिनेः एताः अनन्तरकलाः ल

॥ ८० ॥ ३१ ॥ अपरत्रदेषु वेदे ४५ भक्तः लब्धं कलादि ३३ ४८ अनयोरैकं ८० ३६ ॥ ५७ राश्यादि २० ३६ ॥ ५७ अयं ह्य
दश १२ राशिभ्यः शुद्धो जातो राहुः ८१ ॥ २३ ३ राहोर्ध्रुवः ७२ ॥ ५० ० चक्र ८ घ्नः ८२ ॥ ४० अनेन हीनः ० १६ ॥ ४३ ॥ ३
पक्षेण १० २७ ३८ गत्यतो जातो राहुः ११५ ॥ २१ ३ ॥ ११ ॥

अन्येषां ग्रहाणां पानसाधनं नोक्तं यतस्तेषां गतिर्वर्षेणापि विकलानलभ्यते अतश्चन्द्रपान एव साध्यते । न द्रुतिः ० । ३ । १० । ४८ । २५ । १५ । अतोऽनुपातान्
अनया गणोगुण्यः अत्र गते रसे स्या ऊनं स्वरांडधृतं ० । ३ । १० । २४ । २५ । १५ । अनेन सावयेन स्वर एडेन गणोगुण्य इति कर्म गौरवं अतो लाघवायें इदं
मेकोनविंशत्या १९९ स्ववर्णितं जानमूर्द्धस्याने रूपे १ एवं नवकुभिर्गणो भाज्यः फलं भागादिति अवशिष्टं गतिस्वर एंड ० । ११ । २० । १० । इदं पञ्चचत्वारिंश
गसवर्णितं जानं कलस्याने रूपे १ अत इषु वेदे भक्त इति फलैको कार्ययतः पूर्वस्वर एंड गते रून्धृतं एवं जानः पानतः स च क्रमुद्धो गद्गु भवनीत्या गमः ११॥

एव पात प्रमाथे सानी भौ मं बुध श्रेष्ठे च वै क हने न साधयति दिग्प्र इति दिनगणो दिक्छेदिग्भिर्दृशभिर्षडहं न्यते गुण्यते स न या एवं भूतो हि धा स्थान हू पे
स्याप्य एकत्राहु कुभि अहु न व कुरे क एवं मे को न विशत्या षष्ठ भक्त अन्यत्र च त्रिशैल खय प्रसिद्ध शैला सप्त एव त्रिसप्तत्या षड् भक्त फलाः
एक कला विषरपूर्व फल मत्राया भागाय द्वितीय कला यनयो विषर अनर कुनो भौ म स्यात् अत्रोपपत्ति मौमगति षड् भक्त ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ॥ अ

अथभौमसुपकेदसाधनम्सहस्रिग्नोद्धिधादिनगणरनिगणः१५२१दिग्ग-१५२९०दिधा १५३९० एकत्राककुभिपलभक्तःसत्य
मंशाय ८००।३१।३४ अपरत्रविशैले ७३ भक्तः लब्धकलादि २०८।२१ अनयोरन्तरं ७६७। ३। १३ यस्यादि १। १११३१३

दिग्गोहिधादिनगणोद्भुक् भित्तिशैलेभक्तिः फलांशककलाविवरं कुञ्जः स्वतन्त्रः
त्रिघ्नोगणः स्ववसुहृत्स्निबसुहृत्प्रियैर्घकेन्द्रपवाद्यदिगुणाप्रगण्येन लिप्यं ॥ १२५ ॥

भौमध्रुव ११२५५३२८ निघ्न २१२४। १६ अनेनरहित १५२२। ४७। १३ सेपकेल १६१४८ युनोजानोभौम २१३५। ५५।
१३ भवउपसर्केदसाधनगण १५२९ निघ्न ४५ ६३ असुविशमिभि २५ भक्त लब्धमंशदि ॥ ५॥ ६॥

नापिकस्वएदगृहोत०।३भ३५।१५।३ईअनेनगणोगुणयःअत्रस्ताघवार्योमिदमेकेनविंशस्तान्वयर्णितं ज्ञाताभागास्तानेस्रष्टमनउक्तंरिग्नेमकः
अङ्कःकुम्भिर्भोज्यरति अस्मान्तरे एडाज गतिमपास्य शेषरतु एदा०।७८। इत्यल्ल दृढ विषप्रत्यासूक्तिं तज्जाता फलास्यामेदरा २०। उभयपक्षश्च तु स्योगुणो
ऽत्वादौ गोप्ति धेनुक्ते फलस्योरन्तरं कार्ययत पूर्वस्वरदेगेनेरथिकधूर्त। एवं प्रीमकाधनकनदाने बुपथी प्रकेन्दस्स भनमाह ॥ ७९॥ ॥

त्रिप्रदलि। त्रिभिर्गुण्यते हन्यते सत्तथा एवं भूतो योगणः सस्वसुहृत्त्ववयुक् स्वस्य त्रिगुणिता हर्गणस्य यो वसुहृत्भि रस्था विंशत्या ३८। तस्यो भागस्तेन स एव त्रि
गुणिनो गणो गुणकः स न लवादि तस्य बुधस्य शीघ्रकेंद्रं स्यात् किं विशिष्टं अदि गुणा प्रगणो न लिप्तं अहयोऽष्टौ गुणा स्वयः एव षष्टिं शक्तिं त्रिंशत् गप्रो भक्ते
गणस्तेन ऊनाः लिप्ताः कलायं स्येति तनया गणस्याष्टविंशद्भागो द्विस्यः कलादिस्तेन तद्वृत्तं कर्षयं मिमर्षः। अत्रोपपत्तिः बुधशीघ्रकेंद्रगतिः ३। ६। २४। ८। ७।
। १३। अनया गणो गुण इत्येकं स्वद्वन्द्वयः ३ त्रिभिर्गुण्यः अतस्त्रिप्रो गण इति अवशिष्टं स्वएवं किञ्चिदधिकं गृहीतं ७। ६। २४। ८। २५। २५। अनेन गणो

१६३।५७।५९ अनेन युक्तः विघ्नोऽहर्गणः ४७ २५।५७।५९ गणः १५२९ अहिगुणे ३८ र्भक्तः लब्धं कलादि ४०।९ अनेन कला सुहीनः ॥ ४७
२५।५७।५९ राश्यादिः १।१५।१७।५९ बुधकेन्द्र ध्रुवः ४।३।२७।० चक्र ८ निघ्नः ८।२७।३६ अनेन हीनः ४।१७।४९।५० क्षेपकणा ८।२५

द्वुपि एद्धोऽर्कभक्तो ल्वाद्योगुरुः स्यात्तु द्वुपि एडा त्वशेला प्रलिप्ता विहीनः त्रिनि घ्राद्युपि एडा द्विधा सैः किं भाजे रवा

॥३३०॥ युक्ते जानं तु धशी घ केन्द्रं ॥ ११७॥ १४५०॥ अथ गुरु शुक्र केन्द्र साधन माहासु पिण्ड इति श्रौत यो गोभृगो गशु केन्द्रं ॥ १३॥ ६॥
निगणः १५२९ द्वादश १२ भक्तः लब्ध मंशादि १२ द्वादश १५२९ सप्तम्या १० भक्तः लब्ध कलादि ॥ ६॥ ६५ ॥ ६॥ ६॥

गुणय इत्यत्रेदमसाविंशत्सप्त रटस्वर्णिनेभ्यः३।उभयत्रापि गुणस्त्रिजुल्यः अतः स्ववसुहृत्ववयुगिति अत्राधिकमेव तन् ख एड। गनप ३५॥
४४। २ इदं अष्टविंशतिः ३८। स्वर्णिने जाते कलास्यानेरूपं १ न स्या विकृतत्वाद्दिगुणा प्रगणो न लिप्ता मिति पूर्व्वं ख एड मधिकं गृहीते अत इदं हीने
कृतं १ अ एवं तु धशीघ्र केन्द्रस्य साध्ये दानीं गुरुं शुक्र शीघ्र केन्द्रं वैकट्टेन साधयति युपिएड इति युपिएडोऽहर्गणः अ कै ईदृशभि १२ भक्तः स न ल
अद्यै भागाद्योगुरुर्वहस्पतिः स्यात् किं विशिष्टः युपिएड इति श्री ६ ॥ श्री ७ ॥ श्री ८ ॥ श्री ९ ॥ श्री १० ॥ श्री ११ ॥ श्री १२ ॥

अथेदानीं श्लोकाद्धेनशनिंसाधयति स्वाग्न्युद्धतइति। दिनगणोऽहर्गणः स्वाग्निभिस्त्रिंशद्वि३० रुद्रजोभक्तः सन् अंशमुखोभागाद्यः शनिः स्यात्
 किंविशिष्टः षट्पञ्चभूतगणान् षट्पञ्चाशदधिकशत १५६ भक्ताऽहर्गणान्याः फललिपिकाः यत्कलादिद्विस्थं फलेनेन आढ्यो युक्तः शनिः
 स्यादित्यर्थः अत्रोपपत्तिः शनेर्मध्यमागतिः १०। ३। ०। २३। ४। ३७ अनयागत्या अहर्गणो गुण इति अत्रैकं खण्डं गणितं ०। २। ३६ विंशना सवर्णिजं

अथशनेशनयनं रविचंद्रौ च गती आह स्वाग्न्युद्धत इति गणः १५२१ स्वाग्न्युद्धतः लब्धमंशादि ५०। ४२। ० गणः ५५। ९९। अयं ष
 ट्पञ्चभू १५६ रुद्रजः लब्धं कलादि ८। ४५ अनेन युक्तः ५९। ५१। ४५ रशनेर्ध्रुवः १७। १५। ४२। ०। चक्र ८ स

स्वाग्न्युद्धतो दिनगणोऽशुखः शनिः स्यात् षट्पञ्चभूतगणान् फललिपिकाढ्यः ॥ ६॥

१०। ५। ३६। ० अनेन हीनः ॥ १। १५। १५। ४५॥ स्वेपकेणानेन ८। १५। २६। ०। युतो जातः शनिः ११। ५२। ६५॥ ६॥ ६॥ ६॥ ५॥ ५॥

आगस्या नेरूपं १ जानं तस्या विहृतं त्वान् स्वाग्न्युद्धतो दिनगण इत्युपपन्नं एतत् खण्डं गतेरपास्य श्रेष्ठं ०। १०। २३। ४। ३७ इदं षट्पञ्चाशदधिक
 एतसवर्णिजं जानं कलास्या नेरूपं १ तस्याप्यविकृतं त्वान् षट्पञ्चभूतगणादिसुक्तं फलमोर्योगः कार्यो यतः पूर्वैखण्डगतेरुने धृतं अनउक्तं फ

प्रत्यहं मध्यमाः ग्रहाः एताः कलाः पूर्व्वेगान्याक्रामन्तीति भावः। आसंगतिकलानां ज्ञानोपायवासनापूर्व्वमेव प्रतिपादितास्मि। तथापि वासावबोधार्थं वि-
 स्तार्योच्यते। रूपमहर्गणं प्रकल्प्य सर्व्वे ग्रहाः पूर्व्वोक्तवन्मध्यमाः साधितास्ते। एव गतिकलाः शशिवत्तस्य एतावतीः कलाः प्रत्यहं प्राच्याग्रहाः पृथक् पृ-
 थक् स्वस्वकस्यायं क्रामन्तीति भावः। तत्कथं राशिमण्डलं प्रवाहानिले स्थिप्रं अनिवेगेन नियतं पश्चिमाभिमुखं भ्रमति शीघ्रमन्दभेदेन भिन्नग-
 त्याग्रहाविचरन्तीति यद्येवं तर्हि तेषां ग्रहाणामेकमार्गस्यानां मध्यमगतेः शीघ्रत्वमन्दत्वमित्यन्यथा त्वं कथं सम्भवतीति अतः पृथक् पृथङ्मार्गगता
 भ्रमन्तीति भावः। गतेर्वि सदृशत्वं कस्मादित्युच्यते। यो हि भूमे रासन्नः सखल्येन कालेन भगणं भुङ्क्ते। नस्य शीघ्रगतित्वं सम्भवति। यो हि दूरगः समहता
 कालेनेति तस्मान्नस्य मन्दगतिवमिति। एकस्मादेकस्मादत्योत्थमन्दगतिः सम्भवति। न तथा चोक्तं सिद्धान्तशिरोमणे। कक्षाः सद्यः अपि दिवि षट्पञ्चक्र-
 लिप्ताङ्कितास्तावते लघ्वोलघुनि महानि सुर्महत्पञ्चलिप्ताः। तस्मादेते राशिजभृगुजादित्यभौमेज्यमन्दमन्दान्नाद्वशशरद्वानि यान्तःक्र-
 मेणेति। एवं ग्रहाणां कक्षाः सप्तग्रहकक्षोपरि अष्टमं नक्षत्रमण्डलं तदेव राशिमण्डलं तत्र समाद्वादशराशयः तदंशस्तेषां शास्त्रस्य पूर्व्वोभिमुख-
 नियतगतेरभावः प्रवहानिलास्थिप्रं पश्चिमाभिमुखमेव परिभ्रमन्तीति नदा राश्यं शकलाद्यवयवभोगवशात्तद्ग्रहाणां शीघ्रमन्दत्वमुक्तं ननु यो हि
 योजनान्मकोटिनगतिमार्गः स सर्व्वेषां ग्रहाणां समान एव अत एवाह भास्करः समागनितु योजनैर्नभः सदां सदा भवेत्। कलादिकल्पनावशात्तद्दु-
 र्दना च सास्येनेति अत्र भत्तक्र एकत्र स्थिरत्वेन स्थानुं न शक्नोति अतः किञ्चित् प्राक् पश्चादपि चलन्तीत्यवगम्यते कस्मान्॥ विषुवायनचि-
 न्होदयस्थानानां नैकत्रावस्थितत्वात् विषुवायनचिह्नानि स्वदेशस्थानादतिक्रान्तानि दृश्यन्ते नदा चक्रं प्रत्यस्कलितं भवति अनागत प्राप्तानि न
 दा प्राक्कलिनमिति सेयं अत्र उक्तं मुख्यसिद्धान्तैर्प्राक्कलितं हीने काया कर्त्तारणागते। अन्तरांशैः समावर्त्य पश्चाच्छेपेस्तथाधिक इति कस्मान्स्थानानाम्ना
 कपश्चाच्चलितं दृश्यते नया यत्र विषयेदस्थिणोत्तरध्रुवौ क्षितिजस्योभवतः सनिरक्षदेशस्तास्मिन् ॥ ६॥

अथ कस्मिन्पक्षे को ग्रहो घटन इत्येकवचनेनाह सौर इति अर्कः सूर्यः सौरः सौरपक्षी यो घटत इति सर्वत्र विधुञ्चमपि सौरपक्षीयं । अङ्कः कलाभिर्नव ९
कलाभिर्द्वयोऽजश्चन्द्रः सौरपक्षीयः । गुरुगार्युज आर्यपक्षी यो गुरुवार्यपक्षी यो । केन्द्रह्यपक्षे जायते तन्मण्य एव भूतं
इत्यबुधस्य केन्द्रं अथ शब्देन न्नरवाची आर्यपक्षे शनिः सेषु भागः पञ्च ५ भागयुक्तो घटते । प्रकस्येदं शोक्र एव भूतं यत्केन्द्रं नत् अजायम-

अथ पक्षांतरग्रहान् दृग्गणितैक्यसंस्थापन माह सौरोर्क इति अत्र दृग्गणितैक्ये अर्कः सौरपक्षी यः घटन इति सर्वत्र विधुञ्चमपि सौर
पक्षीयं अर्कः कलाभिरुनः चन्द्रः सौरपक्षीयः गृहीतः गुरुः आर्यपक्षे गृहीतः असृग्राह आर्यपक्षजो कजं ब्रह्म पक्षे बुधस्य केन्द्रं आ

सौरोर्कोपि विधुञ्चमङ्कः कलिको नाब्जो गुरुस्वार्य्यजो सृग्राह च कज इति केन्द्रक मथार्ये सेषु भागः शनिः शौक्रं के
न्द्रमजायमध्यगमितीमे यान्ति दृक्कुल्यतां सिद्धे स्ते रिहयव्वधर्मनयसत्कार्यदिकं वादिशेत् ॥ १६ ॥

र्यपक्षे शनिः पंचभागयुक्तः गृहीतः शौक्रं केन्द्रं अजायमध्यगं ब्रह्म आर्यपक्षयोः प्रसाध्यतद्योगार्द्धं तुल्यं घटत इत्यर्थः । इति अमुना
प्रकारेण साधिता इमे ग्रहाः दृशः तुल्यतां दृग्गणितैक्यं यांति एवं बहुभ्यः ग्रहाणां साधनं कर्तव्यमिति ॥ १७ ॥ श्री ६ ॥

ध्यगं अजो ब्रह्मार्थः प्रसिद्धः अनयोः पक्षौ नयोर्मध्ये गच्छतीति तथा उभयोः प्रसाध्ये नद्योगार्द्धं तुल्यं घटन इत्यर्थः इति तेभ्यः पक्षेभ्यः साधिता इमे ग्र
हाः दृशितुल्यतां दृग्गणितैक्यं यान्ति प्राप्नुवन्तीति एवं ग्रहणो दयास्तजानकादौ ग्रहाणां साधनं बहुभ्यो ग्रन्थेभ्यः कर्तव्यमिति ॥ १८ ॥

[illegible]

अथविचन्द्रस्यष्टीकरणपञ्चाङ्गनयनाधिकारो व्याख्यायते॥ तत्रादौ भुजकोटिपदाकर्मन्दोच्चा नां साधनमेकवृत्तेनाह दोरिति॥ त्रिभाद्राशित्रया ३ ह
नयत्केन्द्रग्रहादिवास एव दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया दूर्ध्वमधिकं चेन्न हि रसेः षड्विहं विशेष्य अन्तरितं कार्यं चेत्त्रिभाद्रिकं षड्भोजनं षड्भा
द्राधिकं नवपर्यन्तं षड्भोजनं भुजः स्यात् अङ्गुली नव ए राशिभ्योऽधिकं चेत्तदा चक्रतो द्वादशराशिभ्यः शोध्यं भुजः स्यात्॥ भुजो न भुजेन ऊनं त्रिभं राशि
त्रयं कोटिः स्यात्॥ त्रिभिर्भेस्त्रिभिरीराशिभिरेकैकं पदं स्यात्॥ तद्यथा प्रथमं राशित्रयं विषमं पदं स्यात् ननो द्वितीयं समपदं ननस्तृतीयं विषमं प

अथरविचन्द्रस्यष्टीकरणपंचाङ्गनयनाधिकारो व्याख्यायते तत्र तावद्गृहस्यष्टीकरणयभुजज्ञानं पदसंज्ञां सूर्यमंदोच्चाह॥ दोस्त्रि
भोनमिति त्रिभाद्राशित्रया न ऊनं यत्केन्द्रं ग्रहादिवास एव दोः भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया न उर्ध्वमधिकं यत् नवपर्यन्तं तत्तत् रसेः

दोस्त्रिभोनं त्रिभोर्द्वं विशेष्यं रसेः श्रुक्तोऽङ्गुलधिकं स्याद्भुजो नन्त्रिभं कोटिरे
कैककत्रिभिर्भेः स्यात्पदं सूर्यमन्दोच्चा मष्टाद्रयो शा भवेत्॥ १७॥ ६ ॥

राशि --- षड्विधं विशेष्यं अन्तरितं कार्यं अवशेषं भुजः स्यात् अंकतः नवराशिभ्योऽधिकं चेत्तदा चक्रतः द्वादशराशिभ्यः शोध्यं भुजः स्यात्
दंचतुर्थं समपदमित्यर्थः अत्रोपपत्तिः तत्रादौ दोर्ज्योकोटिज्या स्वरूपमुच्यते समायां भूमौ दृष्टत्रिज्या व्यासार्द्धं नवतं दिगङ्घ्रिं तं कृत्वा षष्ठ्यधिक
शनत्रयमितान् ३६० भागानङ्कुः येत् तत्र त्रिज्योर्गृध्वरेखेच॥ एवं चतुर्भागाः स्युस्तेषां पदसंज्ञा एवं चक्रे चत्वारिपदानि तत्रैके कस्मिन्म
देन वति नवति भागाः प्रथमं पदे षड्भोजनं स एव दोः द्वितीये एष्यदोः एष्यत्वार्यं षड्भुजः॥ श्री ६ ॥ ७ ॥

अथविचन्द्रस्यहीकरणापञ्चाङ्गानयनाधिकारो व्याख्यायते॥ तत्राहोभुजकोटिपदार्कमन्दोच्चानां साधनमेकहस्तेनाह दोरिति॥ त्रिभाद्राशित्रया ३ द्द
नयत्केन्द्रग्रहादिवास एव दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया दूर्ध्वमधिकं चेत्तद्विरेसेः षड्विद् विशेष्य अन्तरिर्न कायं चेत्त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात्
त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात्
त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया ३ द्दोर्भुजः स्यात्

अथरविचन्द्रस्यहीकरणापञ्चाङ्गानयनाधिकारो व्याख्यायते तत्र तावद्गृहस्य हीकरणाय भुजज्ञानं पदसंज्ञां सूर्यमंदोच्चमाह॥ दोस्त्रि
भोनमिति त्रिभाद्राशित्रया न् ऊनं यत्केन्द्रं ग्रहादिवास एव दोः भुजः स्यात् त्रिभाद्राशित्रया न् उर्ध्वमधिकं यत् नवपर्यन्ततन्मृत्सेः

दोस्त्रिभोनं त्रिभोर्द्वे विशेष्यं रसैश्चक्रतोऽङ्गुलधिकं स्याद्भुजो नन्त्रिभोर्कोटिरे
कैककत्रिभिः स्यात्सदसूर्यमन्दोच्चमष्टाद्रयोंशा भवेत्॥ १७॥ ६ ॥

राशि --- षड्विद्विशेष्यं न्यन्नरितं कार्यं अवशेषं भुजः स्यात् अंकतः नवराशिभ्योऽधिकं चेत्तदा चक्रतः द्वादश १२ राशिभ्यः शोधं भुजः स्यात्
दं चतुर्थं समपदमित्यर्थः अत्रोपपत्तिः तत्राहोर्दोर्ज्याकोटिज्यास्वरूपमुच्यते समायां भूमौ दृष्टत्रिज्या व्यासार्द्धं नरुने दिगङ्घ्रिः तं कृत्वा षष्ठ्यधिक
शनत्रयमिमान् ३६० भागानङ्कुः येत् तत्र त्रिज्ये गूर्ध्वरेखेत् ॥ एवं चतुर्भागाः स्युस्तेषां पदसंज्ञा एवं चक्रं चत्वारिपदानि तत्रैकैकस्मिन्प
देन वति नवति भागाः प्रथमपदे मङ्गनं स एव दोः द्वितीये एष्यदोः एष्यत्वार्यं षड्भुजं ॥ श्री ६ ॥ प्री ॥ ६ ॥ ६ ॥

[illegible]

भुञ्जो न भुजे न ऊनित त्रिभण शिन्नय क्वेदि स्यात् त्रिभिस्त्रिभिः राशिभिः एकैकं पंचस्यात् न यथा प्रथमं राशि त्रय
विधमपद स्यात् ततो द्वितीयसमपदं न तस्तृतीयं विषमं चतुर्थं समपदस्यादित्यर्थः ॥ श्री ६ ॥ श्री ६ ॥ ॐ ॥

[illegible]

शीघ्रकर्णो नाम किं तदुच्यते दोज्यो भुजः कोटिज्यान्त्यफलज्ययोर्मृगकक्योदिकेन्द्रे यद्योगान्नरं साकोटिः तद्द्वर्गे क्यपदं कर्णः तस्य कर्णस्य त्रिज्यातः
 परममूनाधिकं यदन्नरं सान्यफलज्यैव तद्वनुः परमं फलमित्यर्थः अत्र शरद्विलोमविधिना कर्णः साधितः सा यथा होज्यो पठितशरगुणा शीघ्रक
 र्णेन परमाधिकेन यावद्भज्यते तावत्परमात्यशरो भवति । परमात्यशीघ्रकर्णेन यावद्भज्यते तावत्परमाधिकशरो भवति अतो वै परीत्यात्तदोज्यो
 त्रिज्यानुल्या पठितशरगुणा परमाधिकशरेण परमात्यशरेण च भक्तासती क्रमेण परमात्य परमाधिको शीघ्रकर्णो लभ्येते उभयत्र त्रिज्याया सह
 नरे कृते जाता परमशीघ्रफलज्यानुल्यैव तस्याः धनुः परमं शीघ्रफलं एवं यदि न जान्छु रादेवं शीघ्रफलसाधितं नदिन जं मध्यग्रहस्यष्ट — ग्रहान्
 रमपि ज्ञात्वेदमन्नरं परमफलं शीघ्रफलनुल्यं नासीत् अतो न्यक्तलकल्य मध्यस्यष्टानरफलयोगः अस्मात्परमं शीघ्रफलं विशोऽह्य जाते द्वितीये फले

सूर्य्यमदोच्चं अष्टाद्रयोंशाः ७८ अष्टसप्तत्रिभागाः स्युः राशिद्वयं अष्टादशभागा इत्यर्थः ॥१७॥

तस्य मन्दफलसंज्ञा कृता एवं प्रत्यहं विलोक्यमाने यस्मिन्दिने परमं मन्दफलं तस्य ग्रहस्य दोज्यो त्रिज्या भूत् ॥ पुनर्दृष्टि प्रतीत्यर्थं विलोक्य-
 माने परमफलस्थाने दोज्यो ग्रहस्य त्रिज्यानुल्या नाभूत् परमफलदिने दोज्यया त्रिज्यानुल्या भवितव्य परमत्वात् सान जाना अतस्तस्मिन् ग्र
 हे तथो न कार्यं यथा राशि त्रयं भुजः स्यात् यन्मूतं कार्यं तस्योच्चं संज्ञा मन्दफलश्रीघ्रफलानयने मन्दोच्च शीघ्रोच्चं संज्ञे कृते पुनर्विलोक्यमाने ताव
 तोच्चैव परमत्वेन भवति । अतस्तस्योच्चस्य मन्दगतिर्ज्ञाता तत्रोपायो यथा । अद्यतनश्च स्मृतमन्दस्यष्टग्रहयोरन्नराले मन्दस्यष्टागतिः । स्पष्टयो
 रन्नरालं स्पष्टागतिः ॥ एवमुभयोरुच्चयोरन्नरकृत्वा नुपातः कृतः स यथा यद्येभिः परमफलान्नरदिनेः एतावत्पञ्चान्नरकलालभ्यन्ते नैकैकनदि
 नेन केति ज्ञाते मन्दोच्चशीघ्रोच्चैव अन्येषां वर्धेणापि विकला नोत्पद्यन्ते अस्याः गतेः कल्ये उच्चभगणाः पठिता स्ते यथा ॥ ६ ॥

यद्येकदिनेनैतावती गतिरुदाकल्पकुदिने-किमिदमेवप्रसाद्धोच्चभंगणा सिद्धा पाठपठितास्तएवसूर्यसकस्मेमन्देच्चभगणा-४८० कल्पसो
वर्षेते भगणालभ्यन्ते तदाकल्पगताब्देः किमिदमनुपात्ताद्भ्यादीरवेर्मन्दोच्चं २।१७।५६।४१ सुप्रभियर्षे रवेर्मन्दोच्चमतिरेका१ विकलास्तभ्यन्ते
अत आचार्येण स्थिरनिबद्धबहुकासेयेगणकनिलकाउत्पत्त्यन्तेनेअनेनैवानुपातेनरनपिष्यन्ति। एवं मन्दोच्चशीघ्रोच्चकसनासर्वेषांग्रहाणा
मदोच्चग्रहेणरहितकार्यतदास्त्यनुपे केद्वनिगदितंततद्यथा यदामदोच्चाद्ग्रहः शोधयेततदामदकेन्द्रभवति यदाशीघ्रोच्चाद्ग्रहः
शोधयेततदाशीघकेन्द्रभवति क्रियाहिमेषादिषट्केन्द्रेस्वंधनफलस्यातुल्लादिषट्केन्द्राणिमिथश्च अशोरवेर्मदकेन्द्रमु
मन्दोच्चंग्रहगतत्विजंति

कुञ्जभागतु च रत्नवो नम्रानखास्ते एष कुञ्जो न नगेषुभि परिहृतास्ते शक्तिं स्यात्फलम् ॥ १८ ॥ ॐ ॥

नवद्विधेयमूतस्यार्त्वेर्मन्त्रोच्चरा१८। एषिणा१४। ५३। ४२। रक्षितं जातं रेवगस्केद्रम्॥ १। १३। ४६। १८। कृष्णः ॥

यदि प्रोक्ताग्रन्थविस्तरभयात् ॥ १७ ॥ एवं सूर्यमनोऽसुके रानी केन्द्र सूर्यमन्त्रफलसुपमं वै कषणेन सह मन्योऽत्र मिनिग्रहेण बुधिनसी नय
नन्तो च तत् सारुयमन्दमेव आख्याना मयसेति मन्त्रकेन्द्रं सुधैरतीन्द्रियवृत्तिरात्रा र्थनिर्गदिने प्रोक्त क्रियतु सारय केन्द्रं क्रि नो मय सुको प्रल
इ एतदयो केन्द्रे फले मन्त्र फले शीघ्र फल वावस्था माण स्वमृणा स्यात् ॥ ६ ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥

एतदुक्तं भवति । केन्द्रे मे षादिषट्त्राशिष्ये फलं धनं तु लादिषट्त्राशिष्ये फलं ऋणं । अन्न केन्द्र वा सनामन्दो च स्यात्पगनित्वान् ग्रहगतिबाहुल्याच्च मन्दो च रहि
तो ग्रहः कृतस्तस्य केन्द्र संज्ञा अन्नमुद्व्यादिति तः केन्द्रशब्देन ह्यनस्य मध्यमुच्यते अथ ग्रहस्तदस्या न ज्ञानुबुद्धिमद्विग्रा
हो रती द्वियज्ञैर्मन्त्रादिवेधेन ह्यनत्रयं कल्पितं तेषां या निमध्यचिह्नानि तानि केन्द्र संज्ञानि ह्यनस्य मध्यकिल केन्द्रमुक्तमिति भास्कराचार्यवचनात् प्रथम
कक्षावृत्तं तत्परिधौ द्वितीयं मन्दनीचोच्चवृत्तं तत्परिधौ तृतीयं शीघ्रनीचोच्चवृत्तं तत्परिधौ ग्रहः समूहमध्याद्राशिमेव ललागमिसूत्रस्योपस्थितं राश
वयवेदश्यते तत्रस्यः सुतो ज्ञेयः कक्षापरिधिस्थितमन्दनीचोच्चवृत्तमप्यधिज्ञानाय मन्दकेन्द्रं कल्पितं भूमध्यादुरे
नीचोच्चवृत्तस्यः प्रदेशस्तस्योच्चसंज्ञा तदुच्चं यावद्ग्राहिणोऽर्थे तान्वन्मन्दनीचोच्चवृत्तयोरुत्तरज्ञानं भवति । तस्मादपि शीघ्रनीचोच्चवृत्तपरि

अस्यभुजः१।१३।४६।१८अस्यभागाःकार्याःतद्यथाराशयःत्रिंशत्३०गुणाःअधस्यभागमुक्ताःसुवंभागास्सुरिनिः॥६॥

धाववस्थितसुरक्षानायश्रीघकेन्द्रकल्पितं तस्मिन्केन्द्रचिन्द्रे ग्रहस्तिष्ठतीति भावः यद्यप्यत्र ग्रहभगणापेक्षया मन्दोच्चभगणा अल्प
इमिमन्दोच्चैर्नहीनोग्रहो मन्दकेन्द्रमिति बहुश्रुतिं तथापि ग्रहवर्जिनमुच्चकेन्द्रमिति यदुक्तं तदपि भगणानां प्रयोजनाभावाद्दोषार्थ
दिस्त्वाम्येन फलेऽपि वैलस्यस्याभावादेकोक्त्या मान्दन्वलफलयोर्धनर्णनाकथनलाघवाच्च युक्तमेवेति ध्येयं एवं केन्द्रवासना ॥ अथ केन्द्र
कथमानन्तरं विमन्दफलं साधयति ॥ तद्भुजभागत्वे चरलचोनमानस्वाइति तस्य रविमन्दकेन्द्रस्येभुजभागस्तोषायः खेचरलचोनवमा
शुद्धलेन ऊनायेन स्वाविंशति २० मितस्तु तेनेव नवमांशेन गुण्यास्तनस्ते पृथक् अन्यत्रैकाने स्याप्यास्तोषांमेशेन वमांशेनानाये नमेष
वः सप्तपञ्चाशत् पञ्चैर्नवमांशैः परिहृता भक्तास्ते पृथक् स्याः अंशादिकं ॥

भागादिकैरवेर्मन्दफलस्यात्। अत्रोपपत्तिः। समाया भूमावभौष्ट्रिज्यामितेर्न कर्कटेन च न मालिख्यदिगङ्घ्रिः तदुक्तं यो न पुनीत् प्रभृतिमेवा
 दीनृगशीन्यपरिकल्प्य गशीचत्रिशङ्कागानङ्कयेत् ततो ग्रहमन्दोच्चं यत्र गशीभागेलिप्राया वर्तने तत्र चिह्नं कृत्वा ततो भूमध्यं यावद्रेखा कुर्वा
 त् तत्र मध्यात् ग्रहपरममन्दफलपरिणतं सूत्रप्रतीपनिः सायं चिह्नं कांय्यं तनश्चिह्नपुष्पं कर्कटेन गृह्यत सुप्तद्यते नमन्दप्रतिमण्डलतस्य
 यत्रात्सु चतानत्रोच्चं पदेशः एतदपि पूर्ववदत्तु चतया गण्यदिभिर्दुयेन एव स्थितं कस्यां ग्रहो यत्र वर्तते मध्यमस्तत्र चिह्नं कारयेत् न
 तोहि परममन्दफलज्याया साहूनेन तत्परिणतेन गृह्यत सुप्तद्यते नमन्दनी चोच्चं तद्वागाङ्घ्रिः तत्र नत प्रतिमण्डलोच्चं प्रदेशात् तदुत्तमनु
 लोमं ग्रहप्रवेशमा नीय प्रहविन्दे न तस्य मध्यं कारयेत् एव स्थिते परिणतं प्रतिमण्डलपरिधेस्त्वसंभ्या तोयस्तत्र पारमार्थिको ग्रह ननु सम्पातत्र

सर्वत्र ज्ञातव्यं तथा कृते जाता भागा ४३।४६।५८ अथ नवमाश ४।५१।४८ अथ ननखा २० ऊना ५५।५८ अथ न दैतेखे
 चरलवैभैवगणिता ७३।३६।५२ द्विध ७३।३६।५२ अस्य नवमाश ८।५०।४५ अनेन रहिताः न गोषवः ५७॥ ६॥

यतिपुतिनेषा मध्ये कतमेनैवं भवितव्यं अत्रोच्चते उच्चरेखाया कस्यामण्डलपरिधेस्त्वय सम्पातास्तस्मादतिदुरे मध्यमोग्रह स्थितस्तावत्येव दुरे
 प्रतिमण्डलगतोच्चतो भुजज्यागृहीता कस्यामण्डलप्रतिमण्डलस्योच्चत्वा भवति सा भुजज्यासु मन्दपरिधिहने तत्रापि मन्दफलअग्रनेर्न नपरिधेस्त्व
 ५३।४३।४२ अस्तादमुपा न यदि भाशपरिपे ३६० स्त्रिज्यामित ५२० व्यास ईल अथेन ददा एसा परिधि भागाना किमिति तेषां मिज्या ५२० गुणो भगपेक्षया
 ३६० भागहारः अवश्याणहारी गुणेनाप न तर्प हस्थाने त्रयो लब्धा स्तस्यां भिभक्ता परिधयः परिधौ नी व्यासा ह्यनिस्तु ता परम फलस्य एवरे
 परमस्तन्पो ४।३६।३४ अस्याधनु सुख्यपरम मन्दफलस्य ७।५५।५५ अस्याधनु सुख्यपरम मन्दफलस्य ७।५५।५५ अस्याधनु सुख्यपरम मन्दफलस्य ७।५५।५५

एवं च द्वादीनामपि परमं स्फुल्लानि साध्यानि । इयं फलोपपत्तिः पूर्वोक्तफलश्रुतिमूला अथेष्टफलसाध्यते तत्र त्रिज्या तुल्यया दोर्ज्याय देदं परमं मन्दफलं
तदेष्टकेन्द्रोर्ज्या किमिति एवमिष्टफलानि साध्यानि । तत्राचार्येणास्मिन् ग्रन्थे धनुर्ज्येन साधिते जीवो विना फलादि सिद्धिर्न स्यात् भागोभ्यस्त्रैरा-
शिका समं वा नृनस्त्रे तत्परिधाश्रितं तत्रैराशिके नन सिध्यति वर्गोक्तकत्वात् । अतएवाह भास्करः । वर्गो वर्गपदं घनं घनपदं सन्यज्य यद्गणयते
तत्रैराशिकमिति । अतो जीवो विना फलसिद्धिर्न अत्र धनुर्ज्येन क्रियते इत्याचार्येण ग्रन्थादौ प्रतिज्ञा कृतास्ति फलसिद्धिरपि कृतास्ति तत्र कायुक्ति
रिति केचिदल्पमतयोऽत्र सुहानि अत्रोच्यते तत्राचार्येण जीवाप्रतिफलखरोडेर्विना फलमध्ये साधितमस्मिन् उक्तञ्च । कोट्यंशवर्गेण तदङ्घ्रि- णान्
दिधो न युक्ताः खखभूगजाश्च ८१०० आद्यो गुणस्तेन गुणाः खखर्या १२० स्वन्यो हरस्तेन हताः क्रमज्याः अथवा भुजभागानो नवांशेन ऊनाह

जाताः ४८।४८।१५ अनेन एष कस्या भक्ताः सवर्णि तो भाज्य २६ ५०।१२ भाजकौ १७।५७।५५ भजना ह्यव्यमं शब्दं फलं १।३०।
२८।

ना ह्यविंशतिः २२२ खार्क १२० मिने व्यासार्द्धे क्रमज्या भवति अत्राचार्येण रविमन्द फलानयने त्रिज्या शत १०० मिता धृतानत दृष्टजीवा साधिता सा
यथा परमभुजं शनवतिः ६० एषानं वांशेन १० विंशति २० रूपा १० ततस्तेनैव हता जाना त्रिज्या १०० एवमिष्ट भागोभ्योऽपि दृष्टा जीवा स्यात् अतए-
वोक्तं तद्भुजभागखेचरत्नवीनघ्नानखा इति । इयं त्रिज्या केन भक्ता परम मन्दफल स्यात् अत इयमेव परम फल भक्तो जानो हारः सावयवः ४५।
५३।२० अत्र त्वापवार्ये न गेष वो गृहीताः अत्र हरं नृन ११।६।४० मिदं नवभिः सवर्णि तं जानमूर्ध्व स्थाने निःशेषं शतं १०० सेव त्रिज्या । एवं दोर्ज्यो नवांश हीनने

[illegible]

॥ इदं मे षादिकेद्रत्नाज्ञातंधनं रवेर्मवृषसंभनेन संस्कृतोरविः १।५।४४।१०।१८॥

नस्वकक्षापरिप्रेक्ष्य सम्पान समध्यगुहामूर्ध्वनीय भवति तस्य मध्यगुहस्यान्नरं फलानेन न भवत्येऽपि कः समस्तुको भवति स्वस्तुगुहम्
मध्यम्योनत्वान् तृतीयपदे भुजज्जावर्तते फलमपि वर्तते चतुर्थपदे फलमप्यप्युते पदान्ते फलमप्यः अतो मेवादिर्कैरेवार्ण तृतीयादिर्कै
त्रे पनभि सुपपन्न परमिद मृदुचनेन ह्रीनोग्रहो मन्त्रके नृभिनि पक्षिण कल्प्यते इह दुर्कन्दैः कल्प्यते दुर्गपक्षिणैरपि मन्त्रायेन भवत्यभयः अमलः

एवंरविमन्दफलं प्रसाध्येदानीमेकहजेन चन्द्रफलं साधयति विधोरिति विधोश्चन्द्रस्य यत्केन्द्रेन स्य दोष्मो भुजस्य भागास्तेषां षष्ठेन षडंशेन ऊनार=
दिना निघ्ना गुणिताश्च खरमास्त्रिंशन् ३० ते एथ कुम्भिनस्याने स्याप्यास्तेषां एथ कुम्भानां योनखंशो विंशत्यंशस्तेनो निमैः रसाक्षैः षट्पञ्चाशद्भिर्भूद्भिः
सैः एथ कुम्भस्याहना भक्ताः सन्तो लवाद्यं भागाद्यं त्रिंशच्चन्द्रमन्दफलस्यान्ताभ्यां स्वस्वमन्दफलभ्यां संस्कृतौ सूर्य्य चन्द्रौ धनचेतदायुक्ताद्यं चैतदा
हीनौ तौ सुकृतौ स्यौ स्तः अत्रोपपत्तिः परमंचन्द्रफलं भागाद्यं ५१।४०। अत्र चन्द्रमन्दफलानयने त्रिज्या पञ्चविंशत्यधिकशतद्वयमिना धृता यावद्याव

अथैकोनविंशतिनमसारभ्यविंशतिनमपर्यन्तमुदाहरणमत्र नलिखितम्। यत्र स्त्रयो विंशत्यग्रे लिखितमस्ति आचार्य्येण तथैव क्त

विधोः केन्द्रदोर्भागषष्ठेन निघ्नाः खरमाः एथ कुम्भ तन्त्रखंशो निमैश्च रसाक्षैर्हतास्ते लवाद्यं फलं स्याद्रवीन्द्रसूक्तौ
दो संस्कृतौ स्तश्च नाभ्याम् ॥ १९ ॥ ६ ॥ ० ॥ ५ ॥ ॥ श्री ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥ ॥

तत्वात् गणिजस्य तथैवोपस्थितेऽश्व ॥ १९ ॥

॥ दधिकात्तावतावन फलस्य सूक्ष्मत्वं अतः सूक्ष्मत्वार्थमेतावती त्रिज्या २२५ परमभागानवतिः ५० अ
त्रैषां भुजभागानां षडंशेन १५ ऊनास्त्रिंशन् १५ तत्र स्तेनैव हता परमदोर्ज्या भवति २२५ एवमिष्ट भागेभ्योऽपीष्ट जीवा भवन्ति अनत उक्तं केन्द्रदो
र्भागषष्ठेन निघ्नाः खरमा इति ॥ सा त्रिज्या के न भक्ता परममन्दफलस्यादिति ज्ञानार्थं परम फलं नैव भक्ता जानो हरः सावयवः ४४।४५।० अस्मै सा
वयवोऽन्तोलाघवार्थं रसाक्षा गृहीताः अनयोरन्तरं १५।१५।० एतद्विंशत्या २० सवर्णिनं त्रिज्या भवति २२५। अनएवोक्तं तन्त्रखंशो निमैः रसाक्षैस्ते
हता इति स्वस्वमन्दफलं संस्कृतौ भवतस्तयोः शीघ्रफलाभावात् १९॥

रेन्यागुरुः मज्जाप्रस्यतर्गतोपातुविशेषः समीपः यद्वाणास्वरूपज्ञानप्रयोजनम् तमनवाशपतुल्यतनुः स्यादित्यत्रोपपृज्यते जनमकालेयोप्राहोबलवा
 न् तस्मिन्निस्तकृपस्तत्कालं नानोप्रवर्तते तदनुसारम् दूतनष्टादियमकाले ज्येवविदधातुरूपाश्चौरादयः व्याधिप्रभेयह्वनयच्चलमनवाशकोवर्तिततत्त्वा
 मिनोचलवशादसिंहितलोपप्रावापीडा ११ प्रधुनाग्रहाणास्यानवस्वद्रव्यतत्रप्रभुत्वगार्तुलविभिहितनाह देवामिति अकस्मिन्मृत्तितदादीनाग्रहाणाक
 मात् देवादीनि स्थानानि तनवेवस्थानमादित्यस्य प्रयुस्थाननद्रमसः अधिस्थानमीमस्यविहारभूमिः कीडास्थानबुधस्य कोशाभाडारागारत-
 त्स्थानवृहस्पतेः शयनस्थानमृकस्य सित्युरक्तः प्रयकरराशिक्षित्तत्स्थानशनेश्वरस्य एतेवास्थानानाएतेस्वामिनः प्रयोजनं कनवतिगृहेग्रहोक्त-

मदीलसु कपिलदृक्कशदीर्घगात्र स्यूतद्विजापरुपरोमकचोभिलात्मा स्नाव्यस्यसृक्कगयशक्तवृसाः समज्जामदार्किचद्रुधुध
 शक्तस्फुरज्यभोमाः ११ देवादीमिविहारकोशशुषनसित्युक्तरशाः क्रमादुस्वस्यूतमभुक्तमधिककृतमध्यं ददस्फादितम् तान्म
 स्थानमणिर्देहमयुक्तिरजतान्यकाचिमुक्तायसाद्रष्काणि शिशिरादयः शशस्त्वज्ञागारिवृष्यत्सुवा १२

स्थानेप्रसवज्ञानं दूतनष्टादेव्योरादे तदेवस्थानं द्रव्यस्यच वस्तुमित्यादि अर्कोदितिसर्वेयानुवृत्तिः तत्स्यूततनुकृजमादित्यस्यवत्प्र अभुक्तनवृच
 द्रव्यं अधिनाहतएकदेशादगधभौमस्य केनावुनाहतकिञ्चनबुधस्य मधनातिनर्तनातिनीर्णचहृस्यते ददकलातरस्थाधिशक्तस्यस्फादितनीर्ण-
 शनेश्वरस्य प्रयोजनं सूतिकावस्वज्ञानम् दूतनष्टादिचिन्तायानैरादेर्यलवद्रुवशादस्त्रज्ञानं ताम्रस्यादित्यादि ताम्रमादित्यग्न्य चद्रस्यमणयः भौम-
 म्ग्रेहमतुपर्णं ग्रहस्ययुक्तिः पृज्यतश्चित्युक्तिः शक्तिप्रस्थादि रजतरीष्यग्रहस्पार्कं मुक्ताशक्तस्य अयन्कृष्णलोहसीम्नचपणीन्तरश्लेष्मरस्य तत्रात्मानेनिसहस्रम्

जातके उक्तं अक्कादिताम्रमणिह्रिमयुक्तिरजतानिमौक्तिकं लोहं वक्तव्यं बलवद्भिः स्वस्थाने जीवेपि तथा च वादरायणः अर्कस्थिताम्रमणयो हि मांशो भौ-
 मस्य हेमैन्दुस्तस्य युक्तिः जीवस्य रौप्यं स्वगृहे स्थितस्य तस्यैव हेमोशनसश्च मुक्ता तीक्ष्णांशुदेहप्रभवस्य सीसं कृष्णाय संच प्रवदन्ति तज्ज्ञाः प्रयोजनं सू-
 तिकागृहे बलवद्देहद्रव्यकर्ता हतनष्टादि चिन्तायां चतुर्द्रव्यनाशादिपरिज्ञानं तच्छुभदशायां तस्मिन्नुपचयस्यैतदासिः उक्ता विपरीते हानिः द्रेष्काणैरित्या-
 दि अत्र शकारादिभिर्गुणैर्नैवर्णैः संज्ञाद्यैः शनैश्चरप्रभृतीनां गुर्वतानां दृष्टानुरोधान् निर्देशः कृतः शनैश्चरश्चक्रुधिरचन्द्रबुधगुरुषूद्यत्फलं गतेशु
 शिशिरादयः षडुर्वोक्त्याः तत्र शकारोपलक्षितः शनैश्चरः तस्मिन्नुदये लभ्ये शिशिरश्चतुर्विज्ञेयः शकारोपलक्षितः शक्रः तस्मिन्नुदये वसतः रु-
 कारोपलक्षितो रुधिरो भौमस्तस्मिन्नुदये ग्रीष्मः चकारोपलक्षितश्च द्रुतस्मिन्नुदये वषाज्ञेयः शोबुधस्तस्मिन्नुदये शरत् गुकारोपलक्षितो गुरुस्तस्मि-
 न्नुदये हेमन्तः आदित्येष्णुदये ग्रीष्मः तथा च वादरायणः ग्रीष्ममथ प्रवदति कुजार्काविति द्रेष्काणैरित्यस्य वा इत्यनेन व्यवहितेन संबन्धः द्रेष्काणैर्वोदय-
 द्भिः शनैश्चरादिसंबन्धिभिः शिशिरादयो ज्ञेयाः एतदुक्तं भवति लग्ने ग्रहासंभवे शनैश्चरे द्रेष्काणेलभगते शिशिरः एव शुक्रद्रेष्काणवसंतः भौमद्रेष्काणे ग्री-
 ष्मः रविद्रेष्काणे ग्रीष्मः एवं च द्रुतद्रेष्काणे वर्षाः बुधद्रेष्काणे शरत् जीवद्रेष्काणे हेमन्तः अत्र च मुख्यो ग्रहोदयेन तु निर्देशः कर्तव्यः तदभावे द्रेष्काणेन तिज्ञात-
 व्यम् बन्दीनामुदयोपि द्रेष्काणेनैव केचिद्बन्दीनामुदये बलवद्देहणेति व्याचक्षते तथा च मणिस्थः ह्माधैर्लभोपागतैर्यो बलवान् तद्ग्रहं तु निर्देशति तत्रैतज्ज्ञा-
 तं लग्ने यो ग्रहस्थितस्तु दुक्तं भवति बुधः बहुषु लभगतेषु यो बलवान् ग्रहाभावे द्रेष्काणपतेर्भुत निर्देशः प्रयोजनं नष्टजातके भुत निर्देशः इति हतनष्टादि चि-
 तायां चेति अत्राचार्येण ग्रहाणां शाखाधिपत्यनोक्तं उक्तं च स्वल्पजातके ऋगथर्वसामयजुषामधिपागुरुसौम्यभौमसिताः ऋग्वेदाधिपतिगुरुः अथ-
 र्ववेदाधिपतिः सौम्यो बुधः सामवेदाधिपतिर्भौमः यजुर्वेदाधिपतिः शक्रः प्रयोजनं बलवति शाखाधिपे ब्राह्मणादिस्तच्छाखापाठको भवति ब्राह्मणे

चोरेज्जानेशास्रावित्तानम् अभिपस्यन्त्येयदेहतन्मयैः शातिरिति १२ अयग्रहाणाद्यष्टित्यानाभिनिर्गुह्यष्टिफलमिचप्रहर्षिण्याह त्रिदशेति यस्मिन्स्थाने-
 न चतुर्थभागद्वयाः बलोकयति एवत्रिकोणस्थानवत्पस्यानगतावर्धद्वया चतुरस्रेऽष्टमचतुर्थ असमचतुर्थस्यानस्योपादहीनद्वया सप्तमगृह
 परिपूर्णद्वयाचरणमिच्छद्वितइत्यत्रापि शब्दोवीप्सापोतयति चरणद्वयापादद्वयस्यैवावुत्पादद्वयापश्यन्ति तावत्फलप्रयच्छति तयान्वत्त्वल्पजो
 तके दशमवृत्तीयेन चपचमेन तु पादमेकल न्न परयति पादद्वयाफलाभिर्वैषम्यच्छति अयद्विवग्रहानुक्तस्यानाभिनिपश्यतीति तयान्वत्सारावत्या

त्रिदशत्रिकोणचतुरत्नसप्तमन्यवलोकयति चरणमिच्छद्वितः रविजामरेज्यरुधिराः परेचयेक्रमशो
 भवति किल वीक्षणधिकः १३

र्णपरयति रविजलवृत्तीयदशमेत्रिकोणमफिनीकाः चतुरत्नसूपिक्तः सितार्कषुधिरिकराक्लत्रं च तयान्वत्त्वयवनेभ्यः द्वापश्चिमीपष्ठमयद्वितीयसू
 स्यान्तराशेऽपरितुल्यराशि रोयान्ग्रहः परयति सर्वकालमिहैपुत्रेपाविहिताद्यगिशा यामित्रमेष्टिफलसमयस्वपादहीनचतुरत्नयोश्च त्रिकोणयोर्द्वि
 फलार्धमाहुर्दुश्चिक्वसनेदशमेनपादम् रविजामरेज्यरुधिरा इति किलेत्यागुमसूत्रे चरणाभिच्छद्वितइत्यनुवर्तते एतद्विजादयश्चरणाभिच्छद्वि
 तः पादोपचयाहीत्यणे दर्शनक्रमशोधिकफलप्रदाभवति रविजःसौरः सुदर्शनेपादफलप्रदः अयरेज्योबृहस्पतिरर्थफलप्रदः रुधिरः गारुकः सार
 इति फलप्रदः अपरर्क्त्तद्विषयपरत्नकान्तेवीक्षणमपयत्रफलप्रदः एतन्मेमार्गिकग्रहणाद्यष्टिफलस्यानवशात्तेपाययास्वद्विफलमूलम् एवमेकेज्याव

क्षते अपरेतु आहुः स्थानफलमेतत् तेन त्रिदशादिस्थानगतान् ग्रहराशीन्पश्यन्ति रविजादयो दर्शनेन अधिकफलप्रदा भवन्ति तद्यथा तृतीयदशमस्थान् ग्र-
हान् राशीन्वाशेनैश्वरः पश्यन्त्येभ्यो ग्रहेभ्यो अधिकफलप्रदो भवति परिपूर्णपश्यतीत्यर्थः एवं त्रिकोणस्थान् जीवः चतुरस्त्रगान् भौमः सप्तमस्थान् सूर्य-
द्रव्यधशक्तः एतच्च बहुतराणां आचार्याणामतः तथा च भगवान् नारिः दुश्चिक्व्यस्वगतान् सौरस्त्रिकोणस्थान् बृहस्पतिः चतुर्थाष्टमगान् भौमः शेषाः सप्तम-
संस्थितान् भवन्ति वीक्षणे नित्यमुक्ताधिकफलाग्रहा इति १३ अधुना ग्रहाणां कालनिर्देशं च वेतालीयेनाह अथ न इति भास्करादादित्यात्प्रभृत्य धनादिका-
लनिर्देशः तत्रायननिर्देशो भास्करात्सूर्यात् क्षणो मुहूर्तस्तनिर्देशश्चाब्राह्मणं वा सरोदिवस्तनिर्देशो भौमान् ऋतुमासहृयात्मकस्तनिर्देशो बुधान् भा-
सनिर्देशो जीवात् मासाद्धैपसस्तनिर्देशः शुक्रात् समं सवत्सरस्तनिर्देशः सौरात् प्रयोजनं प्रश्नलमेयस्य ग्रहस्थानवाशकोदयः सः ग्रहस्तस्मान् भवा-

अयनक्षणावासरतर्वो मासोद्धैचसमाश्च भास्करात् कटुकलवणतित्तमिश्रितामधुरास्तौ च कषाय इत्यपि १४

शकाद्यावत्संख्येन वांशके भवति तावत्संख्योऽयनादिको ग्रहोपलक्षितः कालशतमासु भौफलपंक्तौ वाच्यः अन्ये खेवं व्याचक्षते लग्नेयावत्संख्येन वांशक उदित-
स्तावत्संख्योऽयनादिकालोऽपतिवशाद् दत्तः तथा च मणित्यः लग्नांशकपतितुल्यः कालोलभो दितशसमतुल्यः वक्तव्यो रिपुविजये गमिधानेथकार्यसंयो-
गे वक्तव्यः कटुकलवणेत्यादि भास्करादादित्यात् कटुकादिरसनिर्देशः तत्रादित्यात्सूर्यात् कटुकस्थरसस्थनिर्देशः कटुकमरीचादि चंद्रात्लवणस्य भौमा-
तित्तस्य तित्तलिंबादिबुधान्मिश्रस्य षड्सस्य जीवान्मधुरस्य मिष्टस्य शक्तादाम्लस्य सौरात्कषायस्य प्रयोजनम् आधनकाले यो बलवान् तदुक्त-
रसस्य दोहदोगर्भिण्या भवति तथा च सारावल्याम् मासतृतीये स्त्रीणां दोहदको जायते वश्यम् मासाधिपस्य भावैर्लग्नपयोगादिभिश्चित्यम् भोज-

चैरेजाते शाखा विज्ञानम् अनिसस्यान्स्येग्रहेतन्त्रैः शातिरिति १२ अयग्रहाणाद्यष्टिस्यान्नाभिभिसर्गेष्टिफल्यनिचप्रहर्षिण्याह त्रिदशेति यस्मिन्स्थाने-
 ग्रहाः स्थितास्तस्माद्विदशादीभिस्यान्नाभिचरणाभिबृद्धितः पादवृद्ध्याऽवलोकयति ग्रहोयस्मिन्प्राशोस्थितः तस्माद्यत्तनोयदशमराशीयोतीचरणपादे
 नचतुर्युभागादस्याऽवलोकयति एवत्रिकोणस्थीनवपचमस्यानगनावर्धदस्याचतुरस्त्रेऽष्टमचतुर्ये अष्टपचतुर्यस्थानस्योपादहीनदस्यासप्तमगगह
 परिपूर्णदस्याचरणाभिबृद्धितइत्यत्रापिशब्दोवोप्साधोतयति चरणादस्यापादवृद्धेत्यर्थः यावत्सादृश्य्यापरयन्तिताचफलप्रयच्छति तयान्वस्त्वल्पा
 तंके दशपत्ततीयेनवपचमचतुर्योष्टपेकलत्रच परयत्तिपादवृद्धिवाफलाभिर्नैवप्रपच्छति अथादिवग्रहोनुक्तस्यान्नाभिनिपक्ष्यतीति तयान्वसारवत्या

त्रिदशत्रिकोपाचतुरस्त्रसप्तमान्यवलोकयतिचरणाभिबृद्धितः रविजामरेज्यरुधिराः परेचयेक्रमशो
 भवति किल वीक्षणाधिकाः १३

नैपरयति रविजस्त्वतीयदशमेत्रिकोणमपिजीवः सद्ययपरयति सदाग्रहाश्चरणवृद्धितः सर्वविदशात्रिकोणचतुरस्त्र सप्तगतान्फलक्रमेणीव यूर
 स्यान्तराशोः परित्वत्यराशि रोपान्ग्रहपस्यति सर्वकालमिष्टेपुनैपाविहिताद्यपिष्टा यामित्रमेष्टिफलसमग्रस्यपादहीनचतुरस्त्रयोश्च त्रिकोणयोर्द्विष्टि
 फलार्थमाहुर्दुश्चिन्त्यसन्नोदशमेचपादम् रविजामरेज्यरुधिराश्चिन्ति किलेत्यागमसूत्रे चरणाभिबृद्धितइत्यनुवर्तते एतरकिजादयश्चरणाभिबृद्धि
 तः पादोपचयाहीक्षणेदर्शनक्रमशोधिकफलप्रदाभवति रविजःसीरः सुदर्शनेपादफलप्रदः अमरेज्योवृहस्पतिरर्धफलप्रदः स्थिरोऽगारकः सपाद
 क्षेनफलप्रदः अपरेकत्रद्रुधराक्रास्तेवीक्षणेसद्यग्रफलप्रदाः एतन्त्रैर्सागिकग्रहाणाद्यष्टिफल स्यान्चरादेतेपाययास्वद्विष्टिफलमुल्लम् एवमेकेक्यच्च

हृदोनमवंति तथाचसत्यः सुहृदस्त्रिकोणभवनान्द्रुहस्यसकलमेव्ययेयधनेभवने स्वजनेनिधनेधर्मेस्वोच्चेचमवंतिनोशेषाः स्वजनसंज्ञचतुर्थस्थानं ततो
हिराश्याधिपोमित्रसंज्ञः एकराश्याधिपोमध्यमः अनुक्तराश्याधिपः शत्रुः वक्ष्यतिच ह्येकानुक्तभूपानसुहृत्समरिपूंसंचित्थनेसर्गिकानिति एकराश्य
धिराश्याधिपोमित्रसंज्ञः एकराश्याधिपावपिमित्रसंज्ञोभवतः तयोर्हिराशिह्यस्याधिपत्याभावात् राशिह्यस्यस्यधोऽधिपतिर्गहः
धिपोमध्यस्थइति यदुक्तं तथाच चंद्रार्कवेकराश्याधिपावपिमित्रसंज्ञोभवतः तस्यस्वराशिव्यतिरेकात् एतन्मदबुद्धिव्युत्पादनार्थस्पष्टतरव्याख्या
सएव यद्युच्चराश्याधिपत्वात्त्रिभपत्वप्राप्नोति तथापिद्विभपत्वएवज्ञातव्यः तस्यस्वराशिव्यतिरेकात् एतन्मदबुद्धिव्युत्पादनार्थस्पष्टतरव्याख्या
यते तद्यथादित्यस्यसिंहस्त्रिकोणः तस्माद्द्वादशस्थानस्यकर्कटस्यचंद्रमाअधिपतिः साएकराश्याधिपोपिसन्द्द्वितीयस्यराश्याधिपत्यस्यभावाददित्य
स्यमित्रम् सिंहाच्चतुर्थोवृश्चिकः नवमोमेषः तयोर्भौमोऽधिपतिः आदित्यस्यस्योच्चमेषः मेषस्यसिंहनवमत्वाददित्यस्यस्वो
च्चत्वादिकराशित्वमेषस्यैकत्वाद्दृश्चिकस्यद्वितीयत्वाद्भौमः द्विराश्याधिपोजातः तेनादित्यस्यमित्रं सिंहात्पचमाष्टमौधन्विमीनीतयोरधिपतिर्जीवः स
चोक्तरस्थानह्यस्यस्याधिपतित्वादादित्यस्यमित्रं गुरुः सिंहाद्वितीयैकदशौकन्यामिथुनीतयोर्बुधः स्वामी तत्रद्वितीयस्थानस्योक्तत्वादिकादशस्थानुक्त
त्वात् पठितैकराश्याधिपत्वाद्बुधोरवेर्मध्यमः सिंहात्षष्ठसप्तमस्थानेमकरकुंभोनीकैतयोरधिपत्वादादित्यस्यशनैश्चरः शत्रुः सिंहाद्दशमतृतीयेद्युषतु
ले तयोर्नुक्तयोः स्थानयोः राश्याधिपत्वाच्छकआदित्यस्यशत्रुः एवर्केः अथचंद्रस्यवृषस्त्रिकोणस्तस्माच्चतुर्थस्थानंसिंहस्तस्याधिपः
सूर्यः साएकराश्याधिपोपिसिद्धितीयस्यराशेरधिपत्यस्याभावाच्चंद्रस्यमित्रं वृषाद्वितीयोमिथुनः पंचमः कन्या तयोर्बुधः अधिपतिः सचोक्तस्थानह्यस्या
धिपत्वाच्चंद्रस्यमित्रं वृषात्सप्तमद्वादशौवृश्चिकमेषोतयोर्भौमः स्वामी तत्रद्वादशस्थानुक्तत्वात्पठितैकराश्याधिपत्वाद्भौमश्चंद्रस्यम
ध्यमः वृषादष्टमैकादशोधिन्विमीनीतयोः गुरुः स्वामी तत्रैकादशस्थानस्यानुक्तत्वात् अष्टमस्योक्तत्वात्पठितैकराश्याधिपत्वाज्जीवश्चंद्रस्यमध्यमः चंद्र-

नाश्रयेनप्रभेगृहोदयेतन्भवाशेवा तदुक्तसाम्बितभोजनज्ञानमिति १४ अधुनाभिन्नभिधिशार्दूलविक्रीडितेनाह जीवयति सूर्यादीनाग्रहाणाक्रमा-
 र्ज्जीवावयाः सत्तदा तत्रादित्यस्य सूर्यस्यर्जाचोरुहस्यति सुदम्पिअ जीवबुधेगुरुसौम्यौचद्रस्व शक्रबुधोभौमस्य विगतीक सूर्येयिप्योग्रहेभ्यस्ते-
 सूर्यवर्जिताः मर्यादबुधस्य चिनुनाविगतागारकाः सर्वाणवृहस्पतेः वीहर्काविगतीचद्रार्केयेभ्यस्तेसर्वाएवशक्रस्य विफुजेहिना कुजोभौमइदुश्च
 द्रः इनासूर्यः एतेविफुजेहिनाः सर्वएवसौरस्व शनैश्चरस्य एवकेषाचिन्धतनबहूना अत्रचतेपाशान्नुमित्रव्यवृहारेणवेष्टेनोषासीनव्यवहारादुस्तस्मा-
 न्भिन्नेभ्योन्येष्टमित्राणीति केचिद्यवनेश्चरादयः तयाच रवेर्गुरुमित्रमतोन्यथोन्यगुरोस्तुभौमपरिहृत्यसर्व चाद्रेरनर्कभृगुन्दनस्वव्यकेदवोन्येस्तु

जीवेजीवबुधौसितेदुतनयौव्यर्कविभौमा-कमाहीहर्कविफुजेहिनाम्बसुतदःकेषाचिदेवमत सत्योक्तेसुददस्त्रिकोणभवनात्स्वा
 त्त्वात्यधीधर्मपाः स्वीच्चायुःस्तरवपाःस्त्वक्षणाविधनान्येविरोधादिति १५

देवगुरुचरियात् सौरस्यमित्राण्यकुजेदुसूर्या शेषानूरिपून्विद्धिनुणान्तदहत् २ सत्योक्तइति सत्योक्तइहाराशास्त्रेस्वत्रिकोणभवनादात्मीयमूल
 त्रिकोणराशे स्वात्यधीधर्मपाः स्वीच्चायुः सुखपाश्चर्तग्रहा सुददोभवति तत्रत्रिकोणमूलत्रिकेणतस्मात्स्वपोद्द्वितीयगण्याधिपः तस्मादेवात्यु
 पोद्द्वितीयस्यानाधिपः धीस्यानप पचमस्याधिप धर्मपोनवमाधिप स्वोच्चपोद्यहउच्चस्यस्वापी आयुषोद्यमस्थानस्याधिपतिः सुखपश्चतुर्थ
 म्यानाधिपतिः ग्रहोमित्रभवति त्वलक्षणाविधेर्विरोधादन्यैः अग्रिमस्यानाधिपतिमिर्गर्हः सहनायमित्राभिन्नविभागः कल्पनीय विरोधादसुददवस्व
 च तल्लक्षणाचस्त्वलक्षणां सल्लक्षणेविधिः तेनविरोधस्तस्मात् एतदुक्तभवति य-सविधिः मित्त्वलक्षणाविधेर्विरोधादन्यैः अग्रिमस्यानाधिपायमर्गस्तत्रहस्यसु

द्वेदोनभवति तथाचसत्यः सुहृदस्त्रिकोणभवनानुहृदस्यसकतमेव्ययेयधनेभवने स्वजनेनिधनेधर्मेस्वोच्चेचभवतिनोशेषाः स्वजनसंसंज्ञचतुर्थस्थानं ततो
द्विराश्याधिपोमित्रसंज्ञः एकराश्याधिपोमध्यमः अनुक्तराश्याधिपः शत्रुः वक्ष्यतिच द्व्येकानुक्तभूपानुसुहृत्समरिपून्संचित्यनैसर्गिकानिति एकराश्या
धिपोमध्यस्थइति यदुक्तं तथाच चंद्रार्कवैकराश्याधिपावपिमित्रसंज्ञोभवतः तयोर्द्विराशिशुभ्यस्याधिपत्याभावात् राशिद्वयस्ययोऽधिपतिर्ग्रहः
सएव यद्युच्चराश्याधिपत्वात्त्रिमपत्वप्राप्नोति तथापिद्विभपत्वएवज्ञातव्यः तस्यस्वराशिव्यतिरेकात् एतन्मंदबुद्धिव्युत्पादनार्थंस्पष्टतरं व्याख्या
यते तद्यथादित्यस्यासिंहस्त्रिकोणः तस्माद्वादशस्थानस्यकर्कटस्यचंद्रमाअधिपतिः सएकराश्याधिपोपिस्नृद्धितीयस्यराश्याधिपत्यस्यभावादादित्य
स्यमित्रम् सिंहाच्चतुर्थोवृश्चिकः नवमोमेषः तयोर्भौमोऽधिपतिः आदित्यस्यस्वोच्चमेषः तस्याधिपोभौमः मेषस्यसिंहनवमत्वादादित्यस्यस्वा
च्चत्वादेकराशिवमेषस्यैकत्वाद्वृश्चिकस्यद्वितीयत्वाद्भौमः द्विराश्याधिपोजातः तेनादित्यस्यमित्रं सिंहात्पंचमाष्टमौधन्विमीनीतयोरधिपतिर्जीवः स
चोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वादादित्यस्यमित्रं गुरुः सिंहाद्वितीयैकादशैकन्यामिश्रुनोतयोर्बुधः स्वामी तत्रद्वितीयस्थानस्योक्तत्वादेकादशस्थानुक्त
त्वात् पठितैकराश्याधिपत्वाद्गुह्योरेवर्मध्यमः सिंहात्षष्ठसप्तमस्थानेमर्कः कुभौनोक्तैतयोरधिपत्वादादित्यस्यशर्नैश्वरः शत्रुः सिंहाद्दशमनृतीयेवृषतु
ले तयोर्नुक्तयोः स्थानयोः राश्याधिपत्वात्छकआदित्यस्यशत्रुः एवरवेः अथचंद्रस्य तथाचंद्रस्यषष्ठस्त्रिकोणस्तस्माच्चतुर्थस्थानंसिंहस्तस्याधिप
सूर्यः सएकराश्याधिपोपिसिद्धितीयस्यराशेरधिपत्यस्याभावाच्चंद्रस्यमित्रं वृषाद्वितीयोमिश्रुनः पंचमः कन्या तयोर्बुधः अधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्या
धिपत्वाच्चंद्रस्यमित्रं वृषात्सप्तमद्वादशैवृश्चिकमेषोतयोर्भौमः स्वामी तत्रद्वादशस्थोक्तत्वात्सप्तमस्थानुक्तत्वात्पठितैकराश्याधिपत्वाद्भौमश्चंद्रस्यम
ध्यमः वृषादष्टमैकादशोधन्विमीनीतयोः गुरुः स्वामी तत्रैकादशस्थानस्यानुक्तत्वात् अष्टमस्योक्तत्वात्पठितैकराश्याधिपत्वाज्जीवश्चंद्रस्यमध्यमः चंद्र-

[illegible]

त्वाज्जीयस्यमित्रं धनुषो न वमस्य सिंहस्तस्याधिपतिः सूर्यः स एकराशयधियोपि सन्द्द्वितीयस्य राशेरधिपत्या भावाज्जीवस्य मित्रम् धनुषः पञ्चमद्वादशौ मेषवृश्चिकौ
 तयोर्भौमोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपत्यज्जीवस्य मित्रं धनुषो द्वितीयतृतीयो मकरकुम्भौ तयोः सौरोधिपतिः तत्र द्वितीयस्यानुक्तत्वात् तृतीयस्यानुक्तत्वात्पठि
 तेकराशयधिपत्वात्सौरोजीवस्य मध्यस्थः धनुषः सप्तमदशमौ मिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वादुरोर्बुधः शत्रुः धनुषः षष्ठेकादशस्थाने दृष-
 तुलेतयोः शक्रोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाच्छुक्रो गुरोः शत्रुः एवं जीवस्य अथ शुक्रस्य शक्रस्य तुलस्त्रिकाणां तस्मान्न वमद्वादशस्थाने मिथुनकन्येत
 योर्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वाच्छुक्रस्य मित्रं तुलायाः चतुर्थपञ्चमौ मकरकुम्भौ तयोरोधिपतिः सौरः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाच्छुक्र
 स्य सौरः मित्रं तुला द्वितीयसप्तमौ वृश्चिकमेषौ तयोर्भौमोधिपतिः तत्र द्वितीयसप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराशयधिपत्वाद्भौमः शक्रस्य मध्यस्थः
 तुलातृतीयषष्ठौ धन्विमीनौ तयोर्जीवोधिपतिः तत्र मीनः शुक्रस्योच्चस्यानुक्तत्वाद्धनुषोऽनुक्तत्वात्पठितैकराशयधिपत्वाज्जीवः शुक्रस्य मध्यस्थः तुलाद्वि-
 मः कर्कटस्तस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्य चन्द्रः शत्रुः तुलादेकादशः सिंहस्तस्याधिपः सूर्यः एकराशयधियोपि सन्द्द्वितीयराशेरधिपत्या भावात् तस्य स्थानस्या
 नुक्तत्वाच्छुक्रस्यार्कः शत्रुः एवं शुक्रस्य सौरस्य कुम्भस्त्रिकाणां तस्मात्पचमाष्टमौ मिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपति
 त्वात्सौरस्य बुधो मित्रं सौरस्याच्च तुला कुम्भाच्चतुर्थनवमौ वृषतुलौ तयोरोधिपतिः शक्रः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वात्सौरस्य शक्रो मित्रं कुम्भाद्वि-
 तीयेकादशौ मीनधन्विनौ तयोर्जीवोधिपतिः तत्र द्वितीयस्यानुक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात्पठितैकराशयधिपत्वात्तस्य जीवो मध्यस्थः कुम्भात्षष्ठः कर्क-
 टस्तस्याधिपतिश्चन्द्रस्तस्यानुक्तत्वात्सौरस्य चन्द्रः शत्रुः कुम्भात्सप्तमः सिंहस्तस्याधिपतिः सूर्यस्तस्यानुक्तत्वात्सौरस्य सूर्यः शत्रुः कुम्भात्तृतीयदशमौ
 मेषवृश्चिकौ तयोर्भौमोधिपतिस्तयो रनुक्तत्वाद्भौमः सौरस्य शत्रुरिति १५ अधुना सत्योक्तैर्नैकद्वयेकानुक्तमपान् ग्रहस्य सुहृन्मध्यस्थशत्रून् शादूलवि

कीर्तिज्ञादपेनाह गन्धमदमिताविति रेरेरादित्यस्याप् सौर सितः शुक्रः एतौ द्वौ शश्वरिषू शशिनो बुधः समो मध्यस्थः न शश्वर्ने भिन्नमुदासीन इत्यर्थः शेषा
 ग्रहान्मन्दागारकगुरवामिनाणीति तीक्ष्णागुरित्यादिशीतगोश्वद्रमसः तीक्ष्णांशुः सूर्यः हिमरशिभनो बुधः एतौ द्वौ सुहृदौ भिन्ने शेषा सर्वा एव भीमजीव
 शक्रमौराः यमपपथ्यस्याऽऽदासीनाः जीवेदूष्णाकण इति कुजस्य भीमस्य जीवो बृहस्पति इदुश्चंद्रः उष्णाकरः सूर्यः एत सुहृदौ मित्राणि जोषुधः अरि
 शपः सितार्कगुक्रसौरौ समो मध्यस्थाविति मित्रे सूर्ये सितार्कः सितः सुक्रः एतौ द्वौ बुधस्य मित्रे सुहृदौ हिमगुश्वद्रमाः शश्वरिः अपरेः

शत्रुमदसितौ समश्च शशिनौ मिनाणि शोपारवेस्तीक्ष्णागुरुहिमरश्मिजम् सुहृदौ शेषाः समा शीतगोः जीवेदूष्णाकरा कुजस्य सुहृदौ
 शौरिः सितार्कः समो मित्रे सूर्ये सितो बुधस्य हिमगुः शत्रु समाश्चापरे १६ सूर्ये साम्ये सितार्कौ रवि सुता मध्यापरे त्वन्यथा साम्या
 र्कः सुहृदौ समाकु न गुरु शक्रकस्य शोपावरी शक्रज्ञा सुहृदौ सम सरगुरु सौरस्य चान्यरथापे प्राक्ताः स्वत्रिकोणभादिषु पुनस्ते
 भीमयाकीर्तिता १७

ये भीमगुरुसौराः समो मध्यस्था इति १६ सूर्ये रित्यादि सूर्ये बृहस्पतेः सौम्यो बुधः सितः सुक्रः एतावरी शत्रु रक्षितः
 मोरो मध्यस्था अपरे अन्ये रक्विचद्रभीमा अन्यथा मित्राणीत्यर्थः सौम्यार्क इत्यादि शक्रस्य सौम्यार्कः बुधसौरा सुहृदौ भिन्ने कुजो भीमः गुरुजीविः ए
 तो द्वौ मयी मध्यस्थौ शोपावादित्यनद्रावरी शत्रु शक्रज्ञा रित्यादि सौरस्य शनः शक्रज्ञा सितबुधौ सुहृदौ भिन्ने सुरुगुरुजीविः समो मध्यस्थः अन्ये
 परे रविगुशिभीमाः अरयः शत्रव ये प्रोक्ता इत्यादि ये मया स्वत्रिकोणभादिषु पूर्वात्रिकोणमवनात्वात्यधीधर्मया इत्यादि ग्रयेनोक्तास्त एव ह प्रविम
 न्यपुनर्भूयः प्रकीर्तिताः उदाहरणत्वेन प्रदर्शिता इति १७ एवं नैसर्गिकमित्राभिन्नमध्यस्थविभागमुक्त्वा पुनः तात्कालिकमित्राभिन्नविभागं या

दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्येति अन्योन्यस्य परस्परमेतेषु धनादिषु स्थानेषु ग्रहस्य ग्रहाव्यवस्थितास्तत्काले जन्मनि यात्रायां विवाहे प्रभेवातत्समये सुहृदो मित्राणि भवन्ति धनस्थानं द्वितीयं व्ययस्थानं द्वादशमायस्थानं एकादशसहजस्थानं तृतीयं व्यापारस्थानं कर्मरव्यं दशमं बंधुस्थानं चतुर्थं एतेषु स्थानेषु यात्रा हः स्थितः स यस्मात् ग्रहाद्यावस्थितस्तस्य सुहृन्मित्रं भवति स च तस्यापि भवति यत्तत्कर्मन्योन्यस्येति स्वतुंग भवनेत्येके इति एकैऽन्ये पुनराचार्याः ग्रहस्थाय स्योच्चयोगहस्त्यतः सतस्य स्वोच्चस्थितं मित्रमिच्छति ते च ययने चरादयः तथा च तद्वाक्यं मूलत्रिकोणाद्धनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगता ग्रहैः तात्कालिकस्ते सुहृदो भवन्ति त्वेव च यो यस्य विहृष्टवोर्ये इति एतदप्याचार्यस्य नाभिप्रेतं यस्मादनेनैव सत्पजातके उक्तं तत्काले च दशाथ बंधुसहज स्वात्येषु मित्र-

अन्योन्यस्य धनव्ययाद्यसहजव्यापारबंधुस्थितास्तत्काले सुहृदः स्वतुंग भवनेत्येके रयस्त्वन्यथा
द्वेकानुक्तं भगवान् सुहृत्समरिपून्संचित्य नैसर्गिकास्तत्काले च पुनस्तुतानां धिसुहृन्मित्रादिभिः कल्पयेत् १८

स्थिता इति अरयस्त्वन्येति अन्यथा अन्येन प्रकारेण ग्रहस्य ग्रहाव्यवस्थितास्तत्काले रयः शत्रवो भवन्ति अन्योन्यमिति तद्यथा एकराशिगतः पंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमस्थानस्य अतत्काले शत्रुर्ग्रहस्य ग्रहो भवति द्वेकानुक्तं भगवानिति पूर्वमेव दर्शितं द्वितीय भगवानेकं भगवाननुक्तं भगवान् अन्यस्य शत्रुर्नैसर्गिकान् शत्रून् मंदसिता वित्यादिना ग्रथेनोक्तास्तान्संचित्य विज्ञाय ज्ञात्वा तत्काले जन्मादोताने वा रिसुहृन्मित्रादिभिरुपलक्षितान् कल्पयेत् तत्र धनादीनि मित्रस्थानानि तेषु नैसर्गिकसुहृत्स्थितो धि मित्रं भवति मध्यस्थो मित्रं शत्रुर्मध्यस्थ इति धनादिवर्जिते ब्वन्येषु स्थितो नैसर्गिसुहृन्मध्यस्थो भवति मध्यस्थः शत्रुः शत्रुरधि शत्रुरिति अमुना ग्रहाणां चतुर्विधं बलं स्थानादिकृत् चेष्टा कालबलारव्यम् १८

६४

६४

६४

६४

६४

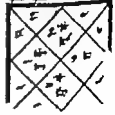
६४

६४

६४

तत्रतावन्स्यानदिग्बलदोषकेनाह स्वोच्चसुदृढिस्ति स्वग्रहणप्रत्येकप्रभिसंबध्यते तत्रस्वोच्चे स्थितो ग्रहो बलवान् भवति तत्स्थलिकस्य सुदृढोऽपि
 दोषे स्थितो बलवानेव स्वचिक्रेणे आत्मीये मूलत्रिकोणे स्थितः स्वग्रहे स्वरागावुपगतः प्राप्नोति बलवानेव एतेषामन्यतमे व्यवस्थितो ग्रहः
 स्वानयलपुक्तो भवति अगर्कस्य सिद्धिः स्वचिक्रेणा तदेव गृहक्षेत्रं चद्रस्य वृषभश्चः सावचिक्रेणा भौमस्य मेषः चिक्रेणा तदेव स्वक्षेत्रं बुधस्य कन्या च चः
 सैव मूलत्रिकोणस्वक्षेत्रगुरोः धन्वी चिक्रेणा तदेव स्वक्षेत्रं शक्रस्य तुला चिक्रेणा तदेव स्वक्षेत्रं सौरस्य कुम्भस्थिकोणां तदेव स्वक्षेत्रं एतेषामान्वार्येण विशेषे-
 षो नोक्तः अस्याभिरन्यहोराशा स्वादानीयशिष्यदिताये इति रज्यते तयान्वसारावल्या विशतिरशा सिद्धिचिक्रेणा मपरेस्व भवनमर्कस्य उच्चभागवित-
 यद्वपमिदोऽस्याचिक्रेणामपरेणाः द्वादशभागा मेषे चिक्रेणामपरेस्वभतु भौमस्य उच्चफल कन्याया बुधस्य तिथ्यशर्कः सदान्वित्य परतस्त्रिकोणज्ञाने पञ्च

स्वोच्चसुदृढत्वचिक्रेणानवाशौ स्यानबलं स्वगृहोपगते च दिक्षुषु धागिरसौरविभीमौ सूर्यसुतः सितशीतकरौ च १९

भिररौः स्वराशिमपरतः दशभिर्मार्गैर्जीविष्यचिक्रेणफलत्वमपरत्वापे शक्रस्य तु तिथ्ययोगास्त्रिकोणमपरेयदेस्वराशित्र कुम्भचिक्रेण
 भिजमेरविनस्य रेव्ययासिद्धे एतदार्या चतुष्टयम् दिक्षुषु धागिरसावित्यारि प्राच्याद्यासु तत्तच्च पुदिक्षुकमाहुधादयो बलिनो भवति
 न पूर्वस्यानुधागिरसौः कुम्भजीवौ चिक्रेणो भवतः लभस्यावित्यर्थः दक्षिणस्यामविभीमौ पीसूयागारका दशमस्यावित्यर्थः पश्चिमायासूर्यसु
 तः शभिः सप्तमस्य इत्यर्थः उत्तरस्यासितशीतकरौ अक्रवर्गौ चतुर्यस्यावित्यर्थः योगग्रहो यच्च बली स तस्मात्सप्तमस्थानस्यो विचलो भवति
 मध्येनुपात्ततज्ज्यामिति सर्वत्रैव परिभाषा द्वादशभागा रशीनादिग्बलप्रविभागेऽपि तयान्वयकेन च गुरोर्विभीमौ पूर्वचिक्रेण मसंस्वी

नमस्थलस्थौचिदिवाकरौ सोरोथवासुक्कनिशाकरोतुतुलेस्थितावन्यबलोभवेतामिति अन्यबलेग्रहाणामंतरेनुपात्ततइत्येवमुक्तं एवमुक्तः एतद्ग्रहाणांदिग्ब
लमुच्यते १९ अधुनाचेषाबलंदोधकेनाह उदगयनेति मकरादिराशिषड्मुत्तरमयनं कर्कटादिराशिषड्दक्षिणमयनमिति उदगयनेउत्तरायणेरविशीतमयूरेषा
यंचंद्रमसौबलिनोभवत परिशेषा भौमबुधगुरुसितसौरा वक्रगाविपरीतगतयोबलिनोभवति तथान्व समागमगाञ्चंद्रेणसहितावलिनएव चंद्रेणसंयोगोत्र
हाणांसमागमशब्दवाच्यः रविणासहाऽस्तमयोभौमादीनांपरस्परंयुद्धं उक्तवाचार्यविष्णुचंद्रेण दिवसकरेणास्तमयः समागमः शीतरश्मिसहिताना कुसुतादी-
नांयुद्धंनिगद्यतेन्योन्ययुक्तानामिति विपुलाः करायेवातेविपुलकराः विस्तीर्णरश्मयोवलिनोभवति शीघ्रकेंद्रेद्वितीयतृतीयपदस्थेग्रहस्यविपु-

उदगयनेरविशीतमयूरौवक्रसमागमगाःपरिशेषाः
विपुलकरासुधिवोत्तर संस्थाश्चैस्तिवीर्ययुताःपरिकल्प्याः २०

लकरत्वंप्रायः संभवति वक्रासनत्वात् युधिसंयामेचोत्तरसंस्थावलिनएव कुसुतादीनांयुद्धमिस्क्तं तत्रयः उत्तरदिग्भागसंस्थितोजयीसचवलवान् उत्तर
संस्थत्वमत्रोपलक्षणार्थं यस्तेजयीसएववलवान् तत्रैतज्जयलक्षणं दक्षिणादिकस्थः पुरुषोवेपथुरप्राप्यसन्निवृत्ततनुः अधिकृतोपिक्तोभिः प्रभोविवर्णी
श्चयः सजितः उक्तविपरीतलक्षणसंपन्नोजयगतोविभिर्दृष्टः विपुलः स्निग्धोद्युतिमान् दक्षिणादिकस्थोपिजययुक्तइति एतच्छुक्कस्यप्रायः संभवति यस्मा
दुलिशाचार्यः सर्वेजयिनउदकस्यादक्षिणादिकस्थोजयीशकइति एतच्चेष्टावलं एवामन्यतमेनसंयुक्तश्चेषाबलसंयुक्तोभवति २० ६५

अप्पनायद्वाणाकालबलनेमार्गिकवलनमालिन्याह निशीति शशिकुजसौराश्वद्रमौमशूनयः मिशिराचौधीर्यवतोबलिनः क्षोबुधः सर्वदा सर्वस्मिन्कालेनिशि-
 रिनेनवनीअन्येपरेरिगुरुसिता अन्दिदिनेबलिनः कूरः पापाः प्रागुक्ता बहुलपदोरुपापसेबलिनः सीम्याः शुभघट्टाः सितगता शुक्लपसेबलिनः रुष्याप
 सेचंद्रमाअपिदूरोबठवान्भवति यस्याद्यनेश्वरु मासेतुमुकुप्रतिपत्तवर्तः पूर्वशशीमध्यबलोदशाहे श्रेष्ठोद्वितीयः त्यक्ठस्तृतीयोसौम्येस्तुदशोवलवा
 न्नादेवेतिसितगताः शुकूपसेस्थिताः सौम्याः बलिनः द्यपनतिप्रमाणमुस्यद्यनतत्रुवर्षस्ववर्षे आत्मीयवर्षयोग्रदोयत्रवर्षेधिपतिः सतत्रक्लवान्स्वदिष
 सेभ्रात्मीयपासरेस्वहोराया कलहोराया तथा स्वभासेयस्मिन्मासेयोधिपतिः सतत्रबली द्यपनदिवसहोरामासानायेधिपतयक्षीघ्रहे कान्ठबलोपेत

निक्षिशशिकुजसौराः सर्वदाशोन्हिवान्येबहुलसितगताः स्युः कूरसीम्याः क्रमेण द्यपनदिवसहोरामासपै कालवीर्यशरुबुगु
 शक्तवसाधारुद्धितोवीर्यवतः २१

कृपलक्षणीय तेकालबलोपेताइत्यर्थः केचिद्व्यपनदिवसहोरामासपैरितिपठति अन्येस्वदिवसस
 पदोरामासगेरितिपठति एषः सापसाधः पाठः एतेषुकालेषुसर्वगुवबलिनोभवति एतत्ग्रहाणाकालवीर्य एवामन्यतमेनसमुक्तः कालबलसंपन्नोभ
 वति शरुबुगुशक्तशायाइति शादयोवर्णा येवाशक्तरआयस्तेशायाः शकाराद्यः शनैश्वरः सर्वेभ्योबलहीनः रुक्मशोधोरुधिरः मौमः शनैश्चरात्पल
 नान् बुक्काराद्योबुधः राभोमाहुलवान् गुक्काराद्योगुरुः सवुधाहुली शक्कराद्यः शुक्लः सजीवाहुली चकाराद्यश्वद्रः सशक्राहुली सकाराद्यः सविता स
 चद्राहुलीति एतद्ग्रहाणानैसर्गिकवल यस्यादेनेनैवस्वल्पजातकेलफ मदारसौम्यवाक् पतिसितचद्राकाययोत्तूरबलिनः नैसर्गिकवलमेतद्भलसा
 प्येस्मारधिकवितेति यत्रग्रहाणाग्रहयोर्वापलसाप्यभवति ततस्याहुलाधिक्यम् अधिधीर्यवत्तामेवेति अत्राचार्येणचतुःप्रकरस्यग्रहाणान्बलम्यक्तवत्स्य

स्मिः शिष्यद्विहतेवेऽन्यशास्त्राल्लिरव्यते तथाचसारावल्यां उच्चबलेन समेतः परां विभूतिं ग्रहः प्रसाधयति स्वत्रिकोणबलं पुंसां सांचित्यं बलवति त्ववा
 क्षेपबलेन च सहितः प्रमुदितधनधान्यसंपदान्नातं मित्रभबलसंयुक्तोजनयति कील्यांचितपुरुषं तेजस्विनमिति सुखिनस्तस्मिन् स्थिरविभवपृपाञ्चलब्धधनं
 स्वनवाशकबलपुक्तकरीतिपुरुषप्रसिद्धं च सूक्ष्मजातके उक्तं बलवान्मित्रस्वगृहोच्चनवाशकेष्वीक्षितः शक्रमैश्यापि चंद्रसितोरुद्रीक्षेत्रे पुरुषसेत्रोपगाः शे
 वा इति तत्र शक्रमहस्यफलतावत् शक्रप्रदर्शनबलसहितः पुरुषकुर्वाद्धनांचितरव्यात् सभगप्रधानमखिलसुरूपदेहं च सौम्यं च पुंस्त्रीभवनबलेन च करी
 तिजनपूजितं कलाकुशलं पुरुषप्रसन्नचित्तकल्पपरलोकमीरुच आशाबलसमवेतो नयति स्वदिशं न भश्चरः पुरुष नीत्वा वस्त्रविभूषणावाहनसौख्यान्वि
 तं कुरुते क्वचिद्राज्यं क्वचित्सूजां क्वचिद्रव्यं क्वचिद्वशाः ददाति विहगश्चित्रं चेषावीर्यसमन्वितः वक्रिणस्तु महावीर्याः शक्रराज्यप्रदाग्रहाः पापाव्यसनदाः पुं
 साकुर्वन्ति च वृथा दनं स्वस्थशरीरसमागमस्तस्वमाह वजयबलेन विदधाति शुभमतुलं विहगेन्द्रो राज्यं च विनिर्जितारातिं रात्रिदिवा बलपूर्णं भूगजला
 मेन शौर्यपरिवृद्ध्या मलिनयति तेनैष पक्षमुक्ते योनरः प्रकटः द्विगुणा द्विगुणदधुवर्षाधिपमा स दिवसहोरेषाः कुरुवृद्ध्या सौरव्यस्वदशा सुधनं च की
 र्तिं च पक्षबलाद्भिपुना शरत्वावरहस्ति सपददधुः स्त्रीकनकभूमिलाभकीर्तिं च शशांकधवलतराः सकलबलभारभरितानि मलकरजालभास्कराः
 सततं राज्यग्रहा विदधुः सौरव्यं च मनोरथातीतं आचारसौरव्यशुभशौचयुताः सरूपाः तेजस्विनः कृतविदो द्विजदेवभक्ताः कुराः शठावधरतामलि-
 णासंप्रियाश्च सौम्यग्रहवलयुतैः पुरुषाभवंति लुब्धाः कुक्कुर्मनिरुतानि जकार्यनिष्ठाः पापान्विताः सकलहाश्चतमोभिभूताः कुराः शठावधरतामलि-
 नाः कृतघ्नाः पापग्रहवलयुतैः पिशुनाः कुरूपाः पुराशिषु ग्रहद्वैधीराः संग्रामकां क्षिणो बलिनः निःस्नेहाः सुकवोराः कुरामूर्खाश्च जायते युवति भव
 नेषु च मृदवः संग्रामभीरवः पुरुषाः जलकुक्षमवस्त्रनिरताः सौम्याः कलहैः कसंयुक्ता इति एतत्सर्वं सुगमं २१ इति भद्रोत्पलविरचिता याबृहज्जातक

विष्टीयहयोनिभेदाध्यापोद्गीयाः २

अयातोरियोभिजन्माध्यायोव्यास्यते

इष्टुलःसरियोभिजनोत्पुच्यते विविधवियोभिजन्मन तिर्य

रूपसिरयावरादीनामुत्पत्तिर्वियोभिजनोत्पुच्यते

तत्रप्रभुःसकाराज्जातकक्षलप्रभकालपाविज्ञायवियोभिजन्मनिश्चयज्ञानप्रवति तत्रवसत

इ क्रूरग्रहैःकषलिभिरिति चद्रोषमहिरसभागेसमानरूपमिति

षट्प्राउपगतोप्यपस्थितोयस्मिन्हिरसभागेद्वादशभागेतत्समानरूपतत्सदृश-

रूपसत्यप्राणिनवियोभिजन्यानवदत्तु सचहिरसभागोयविवियोभिसज्ञोभवति सचद्राकृतोद्वादशभागोयदिवियोभिसज्ञस्तदेववदेन्मान्यथे-

ति तत्रमेपद्वादशभागव्यवस्थितेनद्रपसिमेपास्यस्यवियोभिजन्मज्ञातव्य अजादे उगादे एवष्वद्वादशभागव्यवस्थितेद्यथास्मस्यमाहिषादे

क्रूरग्रहैःकषलिभिर्विबलेभ्यसोभ्यैः क्लीवेचतुष्टयगतेतद्वेदुषाद्वाद-
चद्रापगहिरसभागसमानरूपसत्ववेद्यदिभवत्सवियोभिसज्ञा १

अकर्कटद्वादशभागव्यवस्थितेकुलीरादेःसिहद्वादशभागव्यवस्थितेसिह्दीपिशृमालश्चानमार्जारादिसत्त्वानाजन्म वृश्चिकद्वादशभागव्यवस्थिते-
सर्पक्षिदादेः धनुर्धरद्वादशभागाद्गीयादेव्यवस्थितेऽश्वर्दभजन्म मकरद्वादशभागेपूर्वार्धेव्यवस्थितेपूगन्म अपरेमहृकादेजलचरप्राणिन
दृच्छति मीनेर्पीनस्येयकिमेतावतैववियोभिजन्मनिश्चयेनेत्याह क्रूरग्रहैरादित्यागारकशनिश्चरेषुधेनचतदेकतमेनसृक्तेनदीणेन
चद्रपसाएनोः कषलिभिरितिबतसयुक्ता सोभ्यैः शप्मग्रहे क्रूरपरिशिभिरिवत्तेर्गर्गिरिरेतैः ऽनेषालेश्येकधेवान्तुष्टयगतेकद्रस्वेष्वेकधेवियोभिजन्म

योगः तदेवेक्षणम् चंद्रमसिप्रदर्शितवियोजिज्जन्मद्वादशभागव्यवस्थिते क्रूरैर्बलशुक्तैः सौम्यैः विबलैर्हीनबलैर्यत्रतत्रावस्थितेन बुधेन शनैश्चरेण चालने दृष्टे वियोजिज्जन्मज्ञाने द्वितीययोगः अथार्देव द्विपदद्वादशभागव्यवस्थिते चंद्रमसि पूर्वोक्तयोगाभावे द्विपदजन्मतथा च सारावल्याम् क्रूरैः सुबलसमेतैर्विबलैः सौम्यैर्वियोजिभागगते चंद्रज्ञशशिकेंद्रतद्दीक्षिते चोदये वियोजिः स्यात् मेघेशशीतदंशे छांगादिप्रसवमाहुराचार्याः गोमहिषाणां गो-
शेनररूपाणां तृतीये शे तत्रचतुर्थे भागे कूर्मादीनां भवेदुदकजानां व्याघ्रादीनां परतः परतो ज्ञेयं नराणां च वणिगं शेनररूपाहृश्विकभागतथा भुज-
गाद्याः स्वरतुरगाद्यानवमे मृगशिखिनां स्यात्तथा दशमे ज्ञेयाश्चतत्रविधा दृष्टास्तृणजातयश्चित्राः एकादशे च पुरुषाजलजानां विधाश्चात्ये श्वमा-

पापाबलिनः स्वभागागाः पारक्ये विबलाश्च शोभनाः लभं च वियोजि संज्ञकं दृष्ट्वात्रापि वियोजिमादिशेत् २ क्रियः शि-
रोवक्त्रगले चक्षुषान्यपादांसकं पृष्ठमुरोथपाश्वे कुक्षिस्त्वपानाग्र्यथ मंदुमुष्कोस्फिकृपुच्छमित्याह चतुष्पादगे ३

जीरमूषकादीनां संख्याज्ञानं श्वप्रभृतीनां प्रभवे यावतो द्वादशांशकालमे तावति वदेत्प्राज्ञः पुंस्त्रीसंज्ञान्यपत्यानि १ अथ वियोजिज्जन्मज्ञान-
योगांतरं वैतालिकेनाह पापादिति चंद्रोपगहिरसभागसमानरूपमित्यनुवर्तते पापाः क्रूराग्रहाः प्रागुक्ताबलिनः सबलाः नर्केवलं यावत्स्वभाग-
गाः स्वनवांशस्थाः भागग्रहणेनेहनवांशकएव ज्ञातव्यः शोभनाः सौम्यग्रहाः प्रागुक्ताः पारक्ये परनवांशके विबलावीर्यरहिता व्यवस्थिताः लभ-
ताल्कालिकं च यदि वियोजि संज्ञकं भवति तदात्राप्यस्मिन्नपियोगे चंद्रोपगहिरसभागसमानरूपसंज्ञातमिति वदेत् २ अथ वियोजिनावपि चतुष्प-
दानां प्राधान्येनोपयोगित्वात्तद्गविभागं राश्यात्मकमुपजातिकयाह क्रियइति क्रियो मेघश्चतुष्पदानां शिरस्तदुपलक्षितमित्यर्थः वृषो वक्त्रगले वक्त्र-

मुखगलकवलवृष प्रन्येपिद्युनादयोयथाक्रमपादारिपियुन पादासकपादीपूर्वपादाषसीस्कधीपृष्ठकर्कटः उरोवसासिहः अथराब्दआनतयेपाम्बे
 पार्श्वहृयकन्या रुसिहृतुल्य अपानगुदोहृमिकः अग्नीपश्मिपपादोधन्वी अथशब्दपावपूरणे मेडुलिगमुष्कोरुपणीमकरः स्निग्धोक्ताः पुच्छलागूल
 मीनशृतिशब्द प्रकारैकेचिच्चतुष्यदागोराशिभिस्मागमाहुः आहोतिवृषत्याचार्यादितिवाक्याध्याहारः चतुष्यदग्रहणमुपलक्षणार्थं पक्षिणामप्येव ते
 यापूर्वपादस्थानेपक्षपातीशेषसामान्य प्रयोजनराशुपलक्षितेगवर्णोपपातादेर्विज्ञानमिति ३ अथवियोनिवर्णज्ञानवैश्वदेव्याह लमाशुइति
 लमेयनग्रहणयोगोयस्तत्रव्यवस्थितस्ययोपणी प्रागुक्त वर्णाजाम्रसितातिरक्तद्विरताइत्याद्याः तद्वर्णवियोनीसत्त्वजातेवदेत् त्वक्नसादीवा

लमाशकाद्ग्रहयोगेद्वसणाद्वावर्णान्विंदेद्वलपुक्ताद्वियोनी हस्यासमानान्प्रवदेत्त्वसस्ययोरैरवावेदस्मारसस्यैश्वपृष्ठे ४

इद्वसणादिति अथलमेनकश्चिद्ग्रहोभवति तदायेनग्रहेणलग्नीत्यतेहरयतेतस्ययोवर्णस्तंवदेत् अथलमेनकेनचिद्वपुतदृष्टमवति तदालभायका
 न्नेववर्णान्वदेत् तत्रापियोवीर्यवान्स्वलस्तद्वर्णबाह्व्य यदुक्तं बलपुक्ताइति अथस्वस्वामिनायुतदृष्टस्यराशौ सचधिनवाशुकोदयोलमे
 गतोभवति तदातद्वर्णमिववदेत् यत्रयोगोहोवियोनीयसिन्नेगवस्थितस्तत्रात्मीयवर्णकुरीतिएतत्कुतोलब्धं सप्तमस्थानगतैः ग्रहेर्वलव-
 द्ग्रहवर्णपृष्ठेवियोनीरैरवावेदेत् तथानसारावल्यामु येषादिभिरुदयस्थीरशौवीग्रहपुनैर्मदृष्टैवा स्वमृदाशुकसयोगाद्विद्याह्णान्पराशकैकस्रान्
 १ सप्तमसस्थानकृत्पृष्ठेरेस्तास्ववर्णसमा गीसतेयापतोवियोभियर्णाश्वतावताः २ वलदीसोगानचरु करोतिवर्णवियेनीनाम् पीतकन्योत्तिजीवा

शशीसितं मार्गवो विचित्रं च ३ रक्तो दिनकररुधिरौ रविजः कृष्णं बुधः शबलं स्वराशौ परभागे परराशौ स्वेन वांशकेतिष्ठन् ४ पश्यन् ग्रहो विलम्बं स्व-
 णवर्णं तदा कुरुते ४ अथुनापक्षिणो जन्मज्ञानं वंशस्येनाह स्वर्गेति स्वर्गे दृक्काणः पक्षिद्रेष्काणस्तत्र पक्षिद्रेष्काणो मिथुनद्वितीयः सिंहः प्रथमः तु
 लाद्वितीयः कुम्भः प्रथमः एषामन्यतमद्रेष्काणो उदयति शनैश्चरं द्वीप्सणयोगसंभवाः यथाक्रमं विहगाः पक्षिणः स्थलाबुजाः संभवन्ति पक्षिद्रेष्काणेशने
 श्वरेण युते दृष्ट्वा स्थलजपक्षिणां जन्मवृत्तव्यं एवमिदुना युते दृष्ट्वा जलजानां पक्षिणां जन्मदति एकायोगः अत्र लक्ष्मे प्रथमदशकभागे यो ग्रहः स्थितः प्रथ
 मद्रेष्काणस्यः ततः परमन्यस्मिन्दशके द्वितीयद्रेष्काणस्यः ततः परन्यास्मिन्दशके तृतीयद्रेष्काणस्य इति एवं त्रयोभागा लिसाश्च विंशतिकलाश्चैक

रवर्गो दृक्काणो बलसंयुतेन वा ग्रहेण युक्ते च रभांशको दये
 बुधाशके वा विहगाः स्थलाबुजाः शनैश्चरं द्वीप्सणयोगसंभवाः ५

न वाशकप्रमाणं परिकल्प्यं ग्रहस्थितिरन्वेष्ट्या सर्वराशिष्वियं परिभाषा बलसंयुतेन वा ग्रहेण युक्ते च रभांशको दये यस्य तस्य लग्नस्य च रनवांशको दये व
 लसंयुतेन ग्रहेण संयुक्ते तथेति तेशनैश्चरयुते दृष्टे स्थलजानां पक्षिणां जन्मवृत्तयुते दृष्टे जलजानां पक्षिणां जन्मज्ञानं द्वितीययोगः बुधाशकेति बु
 धनवांशके मिथुनकन्धयोरन्यतमे तात्कालिकस्थलग्नस्थोदिते तस्मिंश्च बलवद्ग्रहसंयुक्ते शनैश्चरयुते दृष्टे स्थलजानां जन्म चन्द्रयुतदृष्टे जलजानां मि-
 ति तृतीययोगः एते शनैश्चरस्ये दोर्वासंयोगे क्षणेन वा संभवन्तीति तथान्वसारावल्याम् विहगो दत दृक्काणो ग्रहेण वलिनयुते यनरभाशे त्रीधा-
 शेषा विहगाः स्थलाबुजाः शनिशशीक्षणाद्योगात् ५

अधुना वृक्षजन्यज्ञानवसततिलकेनाहं होरेति होराद्युग्रदहम्ब्रह्मः सूरिर्जावि रविरादित्याः एतैर्विवेचैर्विपरिहितैः ग्रहैर्नातच्छृणावृक्षाणां जन्मपृच्छति इति वक्तव्यं तत्राय विशेषः तोयस्य च इति तत्रतरुमवो वृक्षजन्यमकिं तोये जले स्थले भिन्नले चेति तत्प्रमेदस्तद्विकल्पो शक्यतो न पाराकविहितः न अपरराशयशकोदये तोयसमीपज्ञानपूजान् तोयशयाः कर्कटमकरपद्मार्द्धमीनाः एतैरनुपज वृक्षजन्येति ज्ञान इतरराशयशकोदये स्य नृक्षजन्यज्ञानं तत्रापि संस्येप तस्माद्ब्रूइति उदितारी स्यलचारि नलचारी वा भवति तदधिपतिर्यावत्संख्यप्रतीच्छमाह्यवस्थितस्तान्वत एव सस्यमस्तस्वो वृक्षाः स्यलजान्नलनाया वक्तव्याः अत्राप्यशफपतिवशाद्ददयमाणायुदायविधिना द्वित्रिगुणत्ववान्य स्वतुगवकोपगतै

होरेरदुसूरि रविमिर्विवलैस्तच्छृणातोयस्यलेतरुमवो शक्यः प्रमेदः तस्माद्ब्रूः स्यलजलदर्शपतिस्तुथावास्तावता एवतरकाः स्यलतोयजाताः ६

स्त्रिसप्तगुणद्विकृतमास्वाशकभागीरिति अत्र द्वित्रिगुणले प्राप्ते यावत्योगणानां भवति तावत्याः का यो इत्यागमविदः तयाचसादावल्याम् तस्मार्क्कजीवन्वीरवैलैः शेषैश्चपूतपोनि स्यात् स्यलजले भवन्विभागावृक्षादीनां प्रमेदकगः स्यलजलयोगे तलमापावति राशीतुते पितायतः द्वित्रिगुणत्वतेषामायुर्दीयप्रकारोक्तः ६ अधुना स्थलजलजानां पशस्वामिषशद्वृक्षाणां विशेषज्ञानं मद्युक्तयाह अक्तसाराभिति रविः सूर्योऽंशकयतिरतः साराण् मध्यतद्वान शिशपादीन् वृक्षान् जनयति यत्स्यादपि सूर्यस्मृता किं दुर्भगान् दृश्यन्मशोरप्रियान् कुशप्रघृतीन् जनयति तुहिनकिरणम्ब्रह्मः क्षीरोपेतान्सक्षीरान् द्रुष्यप्रघृतीन् जनयति भीमः कुलो कटकाद्यान् कंदकषुहलान् तरिरप्रभृतीन् जनयति वागीशदाविनि वागीशावृहस्पतिः ज्योसुधा एतौ ह्येययासस्येन सफलविफलान् घसान् जनयतः तत्र च हस्पतिः सफलानां च हस्प

भृतीन् बुधोविफलान् येषांलोकेषुष्यमेवोपयुज्यतेनफलानितान्जनयति शक्रः पुष्यदक्षान् मालत्यादीन्जनयति इंदुश्चंद्रः भूयः पुनः स्निग्धान् सचिक्कणान् धवदेवदारुप्रभृतीन्जनयति भूमिपुत्रांगारकः कटुकविटपान् भल्लातकप्रभृतीन्जनयति अत्रोपभयजनिवृत्तविर्देशाच्चंद्रमौ मयोर्विकल्पनादेशः ७ अथभूतरुश्रमाश्रमज्ञानसरब्धाचंवशास्थेनाह शमोश्रमर्सेति सएवस्थलजलांशपतिर्ग्रहः श्रमस्तत्कालमश्रमर्सेपापग्रहराशौव्यवस्थितोभवति तदारुचिरतरुशोभनचंद्रकुभूमिजमशोभनभूमिजातंवदेत् अन्यथाविपर्ययेविपरीतंवृक्षं करोति अंशपतिरश्रमस्तत्कालश्रमग्रहराशिस्थोभवति तदाअशोभनचंद्रशोभनभूमिजातंवदेत् अथादिवशुभग्रहेश्रमक्षेत्रस्येश्रमचंद्रशोभनभू

अंतःसारान्जनयतिरविर्दुर्भगान्सूर्यसूनुः क्षीरोपेतान्तुहिनकिरणः कंटकाढ्यांश्चमौमः वागीशज्ञौसफलविफलान्युष्य वृक्षांश्चशक्रः स्निग्धानिंदुः कटुकविटपान्भूमिपुत्रश्चभूयः ७ श्रमोश्रमर्सेरुचिरकुभूमिजकरोति वृक्षंविपरीतमन्यथा पराशकेयावतिविव्युतस्त्वकाद्रवति तुल्यास्तरवस्तथाभिधाः ८ मिजातंवदेत् अश्रमग्रहे अश्रमर्सेत्रस्य अशोभनचंद्रमशो

भनभूमिजातंवदेत् पराशकेयावतीतिस्वस्थलजलांशपतिर्ग्रहः स्वकादात्मायादंशकाद्द्विभ्युतश्चलितोयावत्सरस्येपरनवांशकेव्यवस्थितः स्वमंशमतिः क्रम्ययावत्सरस्येपरनवांशकेवर्तते तत्तुल्यास्तत्सरब्धास्तथोक्तास्तज्जातीयाश्चतरुवो वृक्षाभवंति तावन्तुवस्थलजाजलजावातरवः प्राक्संख्ययात्वथचेति तत्रपुनः संख्याकरणाद्विकल्पेनादेशइति तथाचसारावल्याम् स्वांशात्पराशागामिषुयाचत्सरब्धाभवंति तावन्तः स्थलजाजलजावातरवः प्राक्संख्ययाप्रवदेदिति ८ इतिश्रीमद्भट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौविद्योक्तिजन्माध्यायस्तृतीयः ३

अयातोनिपेकाध्यायोज्याभ्यागते तत्रादादृतीसतिगमाधानमित्यता ऋनिष्पणपुनत्वपिस्त्रीपुरुषसयोगज्ञानवशास्येनाह पुनर्देहेतुरिति कु
जोमीम इदुम्वहः तीह्रेतूकारणमिभित्तयस्यम्भसः नतपूज्जेदुहेतुप्रतिभासमासस्त्रीणाप्रतिभासमातयपुम्बदुहेतुप्रतिभासग्रहणन
प्रयमान्द्रुतरतानिबृत्तिदरायन् गर्भग्रहणसमयार्तवप्रदर्शयति ऋतोभवमार्तवकथापित्याह गनेष्टुपीडर्समनुष्वादीधितांविबि अनुष्वादीधितीशीतमयुरे
चद्रपीडर्सगतेग्रस्तत्वात् स्त्रीणामनुपचयगृह्णाम्रितेभार्तवकगुणमवति अर्थादिवयदिचद्र पुनसहसोभवति एतदुक्तमवति स्त्रियोन्नमर्सादनुपचयस
स्यमर्द्रमास्तनपधगारकेणहरयतेतदगर्भग्रहणसमयार्तवहेतुर्भवति अन्यत्रवावहृद्गुतरनंध्याभ्या अत्रचवादरायणः स्त्रीणागतोनुपचयर्समनु-

इति श्रीमद्भट्टोत्पलविरचितापाद्महज्जातकविवृतौ विद्योभिजन्माध्यायस्तृतीयाः ३ कुर्नेदुहेतुप्रतिमासमार्तवगतेषु पीडार्क्षमनुष्णा
दधिधिता अतो न्ययास्थशस्त्रपुनर्हेत्येतेन रेणसयागमुपेतिकाभिनी १

नयध्यास्यातुराल्पवयसामपि चैतदिष्टः । नयात्त्वसारावल्यम् अनूपनपरशिसस्येक्षुषुदाकारचर्धयेकधिररष्टे प्रतिमासयुवतीनामपतीहस्त्रोभुवत्ये
के इदूर्जवकुञ्जोभिर्जलमग्रलमिरेव पित्तम्यात् एवरक्तेद्भूमितेपितेतस्त्रा प्रवर्तते स्त्रीषु एवं यच्चति रनोगर्मस्य भिमिभवेव कथिततन् उपच
यसस्य निफलप्रतिमा संदर्शनं तस्य एव गर्भग्रहणयोग्यमानं वप्रदर्श्य स्त्रीषुरुषसयोगसमयासंभवौ प्रदर्शयति अतो न्यथास्य दृति अतो न्य

अतो न्यथास्य दृति अतो न्यथास्य दृति

तस्मिन्समयेनसौम्येनपुंमहेणगुरुणोदितेदृष्टेकामिनीस्त्रीनरेणपुरुषेणसहसंयोगमैथुनमुपैतिगच्छतीतिवक्तव्यम् नन्वत्रातोन्मथास्थइतिस्त्रियाउप
चयस्थः कस्मान्नव्याख्यायते अशुक्तमेतत्प्राधान्यात्पुरुषस्यैव यस्माद्वादराधणः पुरुषोपचयगृहस्थोऽगुरुणाचदिदृश्यतेहिममयूरवः स्त्रीपुरुषस
योगतदावदेदन्वयानैवमिति सारावलीकारेणसामान्यनोक्तं तद्यथा उपचयभवनशशभृत्दृष्टोऽगुरुणासुहृद्रथवासोऽपुंसाकरोतिवियोगं विशे
षतः शृक्तसूदृष्टः कस्मिन्कालेऽयंविचारः उच्यते चतुर्थदिनेस्नाताया तयामणित्यः ऋतुविरमेस्नातायायद्युपचयस्थः शशीभवति बलिनागुरु
णादृष्टाभितोसहसगमश्चतदा राजपुरुषेणरविणाविदेनभौमेनवीक्षितेचंद्रे सौम्येनचपलमतिनाभृगुणाकार्तेनरूपवता भृत्येनसूर्यपुत्रेणायाति

यथास्तराशिर्मिथुनंसमेतितथैववाच्यो मिथुनप्रयोगः

असद्ब्रह्मलोकितसंयुतेस्तसरोषदृष्टेः सविलासहासः २

स्त्रीसंगमंहितदा एकैकेनफलंस्यात्दृष्टेनान्यैः कुजादिभिः पापैः सर्वैः स्वगृहं त्यक्तागच्छतिवैश्यापदंयुवतिः १ अथमैथुनप्रकारज्ञानमिंद्रक्जयाह
यथास्तराशिरिति आधानलभ्यात्प्रभलमाद्वायोस्तराशिः सप्तमोस्तलभस्तत्सद्भकोयोजंतुस्तन्मिथुनस्त्रीपुमांसौयथार्येनप्रकारेणसमेति संयोगसुर
तंयाति तथातेनैवप्रकारेणतत्स्थनरस्यमिथुनप्रयोगः संयोगोवाच्योवक्तव्यः तस्मिन्नेवास्तसप्तमस्तथाने असद्ब्रह्मलोकितसंयुतेपापग्रहैर्दृष्टेयुक्तेवा
सरोषः सकलहोमिथुनप्रयोगोवाच्यः इष्टेः सौम्यैर्युतदृष्टे सविलासहासः सीत्करादिसंयुक्तोमिथुनप्रयोगोवाच्यः अथादिवनकनचिद्युतदृष्टेनसरोषो
नापिसविलासहासइतिमिथुनयुतदृष्टे सरोषोसविलासहासश्चेति तथाचसारावल्याम् द्विपदादयोविलासात्सुरतंकुर्वतिसप्तमैयहत् तद्वत्पुरु-

अथातोभिषेकाध्यायोव्याख्यायते तत्रादाकृतीसतिरगमाधानमित्यतः अतुनिरूपणपुनरावपिस्त्रीपुरुषसयोगज्ञानवशास्येनाह कुमेदुहेतुरिति कु
 जोमीमः इदम्वदः तीहेतूकारणभिहितयस्यम्भसः नतकुमेदुहेतुप्रतिमासंप्राप्तप्रतीतिप्रतिमासस्त्रीणाप्रतिमासमातवकुमेदुहेतुप्रतिमासग्रहणेन
 प्रथमोऽतुनिरूपणपुनरावपिस्त्रीपुरुषसयोगज्ञानवशास्येनाह कुमेदुहेतुरिति कु जोमीमः इदम्वदः तीहेतूकारणभिहितयस्यम्भसः नतकुमेदुहेतुप्रतिमासंप्राप्तप्रतीतिप्रतिमासस्त्रीणाप्रतिमासमातवकुमेदुहेतुप्रतिमासग्रहणेन
 नरेपीहसंगतेप्रकृतत्वात् स्त्रीणामनुपचयगृह्यते अर्थादेवर्थादिनद्र कुमेदुहेतुप्रतिमासमातवकुमेदुहेतुप्रतिमासग्रहणेन नरेपीहसंगतेप्रकृतत्वात् स्त्रीणामनुपचयगृह्यते अर्थादेवर्थादिनद्र कुमेदुहेतुप्रतिमासमातवकुमेदुहेतुप्रतिमासग्रहणेन

इति श्रीमद्रोतुलविरचितायाश्चन्द्रजातकविद्येतौ विद्योन्मिजन्माध्यायस्तृतीयः २ कुमेदुहेतुप्रतिमासमातवर्गतेषु पीडार्समनुष्या
 दधिधितौ अतोन्ययास्यशक्तमपुनर्हेस्वितेनरेणसयागमुपेतिकाभिनी १

पारशिः सुदृश्यते यदि धरातनयेन तस्मा गर्भग्रहार्तं रपुशति तदा
 नपद्यासद्वपुशाल्पनयसामपि चैतदिष्ट १ तयात्पसारवल्याम् अतुपचयराशिसस्येकुमुदाकरचपयकधिररष्ट प्रतिमासयुवतीनाभवती हस्नोनुवत्ये
 के इदुर्गलकुनोमिर्जलमन्त्रत्वमिरेवपितस्यान् एवर्क्तेषुमिरेपितेनरुजः प्रवर्त्तते स्त्रीषु एवपद्भवति रजोगर्भस्यभिपित्तभेवकयिततत् उपच
 यसस्यैविकलप्रतिमासदर्शनतस्य एवगर्भग्रहणायोग्यमानवप्रदर्शयस्त्रीपुरुषसयोगसंप्राप्तमवोप्रदर्शयति अतोन्ययास्यइति अतोन्य
 या अस्यादृक्प्रकाशतदन्यथास्योतिपदगम्योन्वददणमि नजोन्वतिपदगम्योन्वददणमि

तस्मिन्शक्तेनसौम्येनपुत्रहृणगुरुणोदितेदृष्टेकामिनीस्त्रीनरेणपुरुषेणसहसंयोगमैश्वर्यमुपैतिगच्छतीतिवक्तव्यम् नन्वत्रातोऽन्यथास्थइतिस्त्रियाउप-
चयस्थः कस्मान्नव्याख्यायते अश्रुक्तमेतत्प्राधान्यात्पुरुषस्यैव यस्माद्वादरायणः पुरुषोपचयगृहस्थेगुरुणाथदिदृश्यतेहिममथूरवः स्त्रीपुरुषसं-
योगतदावदेद्व्यथानैवमिति सारावलीकारेणसामान्येनोक्तं तद्यथा उपचयभवनशशभृत्दृष्टोगुरुणासुहृद्भिरथवासोपुसाकरोतिविश्रान्तं विश-
षतः शृक्तसदृष्टः कस्मिन्कालेऽयंविचारः उच्यते चतुर्थदिनेस्नाताया तथामणित्यः ऋतुविरमेस्नातायाद्युपचयस्थः शशीभवति बलिनारुरु-
णादृष्टोभर्तासहसंगमश्चतदा राजपुरुषेणरविणाविर्तनभौमेनवीक्षितेचंद्रे सौम्येनचपलमतिनाभ्युणाकांतेनरूपवता भृत्येनसूर्यपुत्रेणायाति

यथास्तराशिर्मिथुनंसमेतितथैवैवाव्योमिथुनप्रयोगः
असद्ब्रह्मलोकितसंयुतेस्तेसरोषदृष्टेः सविलासहासः २

स्त्रीसंगमंहितदा एकैकेनफलंस्यात्तदृष्टेनान्यैः कुजादिभिः पापैः सर्वैः स्वगृहंत्यक्तागच्छतिवेश्यापदंयुवतिः १ अयमैश्वर्यप्रकारज्ञानमिंद्रवज्रयाह-
यथास्तराशिरिति आधानलमात्रभ्रमलमाद्वाथोस्तराशिः सप्तमीस्तलमस्तत्संज्ञकोयोजंतुस्तन्मिथुनंस्त्रीपुमांसौयथार्येनप्रकारेणसमेति संयोगसुर-
तंयाति तथातेनैवप्रकारेणतस्थनरस्यमिथुनप्रयोगः संयोगोवाव्योवक्तव्यः तस्मिन्नेवास्तेसप्तमेस्थानेअसद्ब्रह्मलोकितसंयुतेपापग्रहेदृष्टेयुक्तेवा-
सरोषः सकलहोमिथुनप्रयोगोवाच्यः इष्टैः सौम्यैर्युतदृष्टेसविलासहासः सीत्करादिसंयुक्तोमिथुनप्रयोगोवाच्यः अथार्थदेवनकेनचिद्युतदृष्टेनसरोषो-
नापिसविलासहासइतिमिथुनतदृष्टेसरोषोसविलासहासश्चेति तथाचसारावल्याम् द्विपदादयोविलभास्सुरतंकुर्वतिसप्तमेयहन् तद्वत्पुरु-

पाणामपिगर्भाधानसमादेश्य अस्तेकमपुतरष्टेसरोपकलहमवेत्तत्र सौम्यैःसौम्यसुरतवात्स्यायनसप्रयोगिकारन्यातम् २ अयगर्भसम्भवासम्भवा
नवशस्येनाह रवीति रविःसूर्याःइदम्यद्रःशुक्रःसिताःअबन्जिजोहारकाः एतै स्वभागीर्यचराशोस्वनवाशकस्थितेरपत्यमवति गर्भसम्भवोभवतीत्यर्थ
यदिनसर्वस्वभामगन्स्युस्तदाएकस्यापचयस्वगाम्यासूर्यसिताभ्यास्वनवाशकस्याभ्यामेवगर्भसंभवोबान्यः एवभीमचद्राभ्यानार्युपचयस्वगाम्याभ्यास्वनवा
शकस्याभ्यामाधानकालेऽवश्यमेवापत्यमवति गर्भसम्भवोभवतीत्यर्थः यस्मादेनैवस्वल्पजातकेऽक्तम् बलयुक्तेस्वग्रहाशेषकसिताब्रुपचयस्वगोपुसा
स्त्रीणावाकुलनचन्द्रोयदागर्भसंभवोभवति गुरान्निकोणोदयसस्थितेपिवेति गुरीरुहस्पतीत्रिकोणयोर्नवपत्रप्रयोरुदयेलभेपिवासस्थितेएषामन्यतम

रषोदुशक्तवन्जैःस्वभागीर्येगुरोन्निकेणोदयसस्थितेपिवा
भवत्यपत्याहिविषीजिनामिमैकराहिमाशोर्विदशाविवाफलाः ३

स्थानस्येपिअपत्यप्रवति गर्भग्रहण विषीजिनामिमैरति द्वियस्मादर्थे इमेहियोगाः विषीजिनावदानाविगतबीजबीर्येयेषास्त्रीपुरुषाणातिथामफला
विद्यमानाअपिनसम्भवति अत्रोदाहरण करादिमांशोर्विदशामिवाफलाइति यथाहिमाशोः शीतररूपे चद्रस्यकरारप्रयोविद्यमानाअपिचिदशामधन
मफलाभिष्फलाविगताहशोयेपातेविदशः तेषामिवेति ३ अपूनास्त्रीषु सपोराधानकलवशादाप्रसवावधिषावच्छुभास्तुमज्ञानवशस्येनाह दिवा
कुरेति दिवाकरतसूर्यात्स्मरगोससमस्थानस्थीकुन्नाकचौकुन्नागारकोर्कजः सौमिषदिप्रवत तदापुगलस्यमनुष्यस्यगदप्रदोरोगप्रवीभवतः एत

दुक्तंभवति आधानकालेयत्रार्कस्थितस्तस्मात्सप्तमेस्थानेयदांगारकोभवति सौरोवातदापुंसो रोगप्रदोभवति स्वमासेएवमिंदो चंद्रात्सप्तमोभौमः
 सौरोवाभवतितदायोधितः स्त्रियो रोगप्रदोभवति स्वमासेएव व्ययस्वगोमृत्ककराविति तार्ववकुजसौरोव्ययस्वगोद्वादशद्वितीयगौतयोर्दिवाकरंदोः सका
 शादुभयत्रपार्श्वस्थितयोस्तदापुंगलयोषितोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्ककरोभवतः एतदुक्तंभवति सूर्यादेकोद्वादशोद्वितीयोद्वितीयेतदातयोर्मध्येयोबलवान्
 मत्स्वमासेमृत्ककरोनरस्यभवति चंद्रादप्येवंव्यवस्थिते चंद्रादेकोद्वादशोद्वितीयोद्वितीयेतदातयोर्मध्येयोबलवान् सस्वमासेमृत्ककरोस्त्रियोभवति
 युतोतथेति तदितिकुजसौरयो परामर्शः तयोःकुजसौरयोर्मध्याद्यदेकेनादित्योयुतः सहितोभवत्यन्येनदृश्यतेतदानरस्यमरणायकल्पितोनिश्चि

दिवाकरंदोःस्मरगोकुजार्कजौगदुप्रदौपुंगलयोषितोस्तदा व्ययस्वगोमृत्ककरोयुतोतथातदेकदृश्यामरणायकल्पितो ४
 दिवाकर्कशक्रापितृमातृसंज्ञितौशनश्चरदूनिशितद्विपर्ययान् पितृव्यमातृष्वसृसंज्ञितौचतावश्चाजयुग्मसंगतौतयोःशक्रभौ ५

तः एवंचंद्रमायधेकेनयुक्तोभवत्यपरेणदृष्टः तदास्त्रियोमरणायकल्पितः द्वयोर्मध्येयोबलवान् तस्यमासेद्विति ४ अथनिषिक्तस्यपितृमातृपितृव्य-
 मातृस्वसृणांशक्रभज्ञानंवंशस्थेनाह दिवादिनेनिषिक्तस्यजातस्यवाजंतोर्यथाक्रमपितृमातृसंज्ञितावर्कशक्रोभवतः पितृ-
 संज्ञकोर्कोमातृसंज्ञकः शक्रः एवमेवनिशिरात्रोनिषिक्तस्यजातस्यवाशनश्चरदूसौरचंद्रोशनश्चरोपितृसंज्ञकः चंद्रोमातृसंज्ञकः तद्विपर्ययादिति
 तद्विपर्ययादिवारात्रिव्यत्ययात्तावेवपूर्वोक्तौग्रहौपितृव्यमातृस्वसृसंज्ञितौभवतः तत्रादिवानिषिक्तस्यजातस्यवाशनश्चरोपितृव्यसंज्ञः चंद्रोमातृ-

प्वसृसृक्तं रात्रीभिपिक्तस्यजातस्यवार्कः पितृव्यसच्चकं श्रुजोमातृव्यसृसृजः तत्सत्तयोः प्रयोजनं तावयौजसुगमसंगतीतयोः श्रुभाविधिं तावेवययोक्तौग्रही-
 तयोरेतेजसुगमसंगतीश्रुभोक्षेयी ध्वेजाविषपराशयोऽयुग्माः समराशयाः तत्रदिषार्कविषमक्षगोपेषमिमुनसिहतुलाधन्विश्रुमानामन्यतमस्यः पितुः शुभ-
 कृत् रात्रौपितृव्यस्यतयादिवाश्रुकः समक्षगोष्टपककटफन्यादृश्विकमकरपीनानामन्यतमस्योमातुः श्रुभकृत् रात्रीमातृष्वसु शनिभरोरात्रीविषमक्षग-
 मितुः श्रुभकृद्दिवापितृव्यस्यतयात्रदोरात्रीसमक्षगोमातुः श्रुभकृत् दिवामातृष्वसुः सामर्थ्यार्विबोक्तविषययस्यः मएवोक्तयोरश्रुभः यथादिवासम-
 क्षेभगतोर्कः पितुरश्रुभोरात्रीपितृव्यस्य दिवाविषमक्षगतः श्रुक्षोपातुरश्रुभोरात्रीमातृष्वसुः रात्रौसमक्षेत्रगतः शुभैश्वरः पितुरश्रुभोदिवाविषमक्षगतो

अभिलषद्विरुदयर्सरसद्विभरणमेतिश्रुभमदृष्टिमयाते
 उदयराशिसंहितेचयमस्त्रीविगलितेदुपतिभूसुतदष्टि ६

विषमक्षगतश्रुभोमातृसुभोदिवामातृष्वसुमिति ५ अथाधानमममध्येआधानकालवशात्पातुर्मिणयोमदयमाह उदयर्कसुदयलममसहिः पापग्रह-
 मभिलषद्विः तत्रोदयलमाभिलापिभिः कश्चिद्विमाद्वितीयस्यग्रहोव्याख्यातः तेषामभिलषतययोदयलमादनतरं तदुभयस्यमत्यासन्नतयाभिलषत्युद-
 यर्कमिति अन्येपुनर्लमाद्वादशस्थानस्यग्रहस्योदसाभिलापकथयति यस्मात्तद्विज्ञायोदयराशिगमनंग्रहा करोति एवलमाद्वादशास्व पापिलमे-
 नयदिश्रुभमदृष्टिसौम्यग्रहदरनिमयाते अमातेसौम्यग्रहेरदशयमानेस्त्रीयोपिद्विभिणीमरणमेतिमृतकप्रामोति अन्त्यभगवानगार्गि अरुभो-

द्वादशार्क्षस्यैः शरुमहर्षिविचरितैः आधानलमेमरणं योषितः प्रवदेत् बुधइति योगांतरमाह उदयराशिसहिते च यमेत्यादि यमेशनैश्चरे उदयराशि
 सहिते लग्नस्येतस्मिंश्च विगलिते नोडुपतिना नक्षत्रस्वामिना क्षीणचंद्रेण भूस्फुतेनां गारके पाचदृष्टवलोकिते स्त्रीगर्भिणीमरणमेति ६ अथ योगांतरं वै
 तालीयेनाह लग्नमुदयराशिरिंदुश्चंद्र एतौ लग्नं दूपापहूय मध्यसंस्थितौ लग्नस्ये चंद्रमसि यद्येकः पापग्रहो ह्यदशस्थो भवति द्वितीयस्थो परः तदाल
 भेन दूयुगपत्तुल्यकालं पापहूय मध्यगावुच्येते अथ लग्नं द्विविप्रकृष्टांशकां न्वितौ भवतस्तत्रैवेकः पापस्तावदप्राप्य स्थितोऽपरस्तावदति क्रम्य स्थितस्त
 यापिलभेन दूपापहूय मध्यगावुच्येते अथ वा ह्यदशस्थाने एकः पापोऽपरो द्वितीये तृतीये चंद्रश्चतुर्थे च पापो भवति तदापि लग्नं दूपापहूय मध्यगावु-

पापहूय मध्यसंस्थितौ लग्नं दून च सौम्यवोक्षितौ युगपत्पृथगे ववावदेन्नारीगर्भस्युता विपद्यते ७
 क्रूरैः शशिनश्चतुर्थे लग्नमाहानिधनाश्रिते कुजे बंधत्यगथाः कुजा किं धोः क्षीणे दोनिधनाय पूर्ववत् ८

च्येते एवं लग्नं दूयदि युगपत्पापहूय मध्यगती न च सौम्यवोक्षितौ शरुमहर्षिविलोकितौ न भवतस्तद्वानारी स्त्रीगर्भस्युता विपद्यते म्रियते पृथगेवेति
 अथ वा पृथक् स्थौल्यं दू भवतस्तयोर्मध्यादेकतमोपि पापहूय मध्यगो भवति सौम्यगृहदृष्टश्च न भवति तद्वानारीगर्भस्युता विपद्यते म्रियते इति पृ-
 थगेवेति अथ वा लग्नान्तृतीये चंद्रो द्वितीयचतुर्थे ह्यदशस्थाः पापाः तथापि लग्नं दूपापमध्यगो भवतः अथ वालग्नमादकादशे चंद्रो द्वितीयतृतीयद्वा
 दशगाः पापास्तथापि लग्नं दूपापहूय मध्यगो भवतः युगपद्ग्रहणं पादक्षणाथी विस्पष्टार्थं वा तदर्थस्य पृथगेव सामर्थ्याल्लुब्धत्वादत्र योगकर्तृणां ग्रहा
 णां मध्याद्यो बलीतन्मासि गर्भिणीमरणं भवतीति सर्वत्र परिभाषा ७ अथान्ययोगांतराणि वैतालीयेनाह क्रूरैरिति शशिनश्चंद्रात्क्रूरैः पापय-

है। चतुर्थस्यानस्योर्निधनाश्रितोऽयमस्यानस्येकृजेभौमेणकोयोगः अथवालम्याचतुर्योऽपार्षरस्येभौमेचैवहितीयोयोगः वध्वत्यगयोः कुजार्कयोःरिति छ
 पाहधुगतेचतुर्थस्येभौमत्यगतेद्वादशस्थानस्येऽर्कसूर्येयचतस्रस्येसीणेन्दोपस्त्रीणेचद्वैतृतीयोयोगः एषामाधानकालेकतमस्यसप्तवमरणापपूर्वकना
 रीगममुताविषयवद्वि० अपुन्यमातुः शुल्चनिमित्तमरणयोगार्भस्वास्वाधानलघवशार्दितालीयेनाह उदयास्तइति निषेककालेकुजार्कयोर्भौमिसूर्य
 योर्दयासस्यामुदयास्तगयाल्लग्नसप्तमस्ययोर्लमेभौमिसप्तमस्येऽर्कगर्मपुतायाः भार्यायाःस्त्रिया शस्चछतशस्चहूतुकयरणोर्निधनवदेतद्भूयान्
 तयातेनैवप्रकरणेति नारीगर्ममुताविषयतइत्यर्थः मासाधिपताविति गर्भमासेषुमासाधिपान्वस्यति कल्लघनेत्यादिना तत्रनिषेककालेयो-

उदयास्तगयोर्कुजार्कयोर्निधनशस्चकतुर्वदेतया मासाधिपतौनिपीडितेतत्कालस्त्रपूणसमादिशेत् ९ शशा
 कल्लभौपगतैःक्रमग्रहोस्त्रिकेणजायाःयसुस्वास्पदस्थितैः द्वतीयत्वाभर्त्सगतेभ्यपापके सुरवीतुगर्भारिवणानि
 रोक्षितः १०

ग्रहोभौमारिरन्येनग्रहेणपुद्धेविजितोभवति पराजितोभवति यत्तकुसुतादीनापुद्धमित्कक्तम् केतुभावाभिपूषितउल्कलयाचाभिहतःसोषिनिपीडितग्रहइ-
 त्युच्यते सूर्याषट्मसोऽक्रूरयुक्तोद्दोवाग्राहणाग्रहणेपीडितोऽत्युच्यते तस्यापिनिपीडितस्यग्रहस्ययोभवति मासोयस्मिन्मासेमासाधिपत्यतस्यभवति
 तत्कालतस्मिन्कालेगर्भस्यरूपणच्युतिसमादिशेत्तवदेत् ९ अपुनागर्मपुष्टिज्ञानवशस्थेनाह शशाकेति यत्रशौशशाकम्बइ स्थितस्तत्रैवक्रमग्र-
 हेर्व्यवस्थितैर्बुधगुरुसितैरित्यर्थः अथवालमस्यै शक्रग्रहेः समेव्यवस्थिते अथवाकैश्चिच्छुशाकोपगती हेष्ठिल्लपोगाकैः तत्रकल्लघने

शु

भग्नहैरुदयोपगतैर्वा अथवात्रिकोणजायार्थस्त्रुवांस्पदस्थितैः त्रिकोणनवपंचमेजायास्थानंसप्तमं अर्थस्थानंद्वितीयं सुखस्थानंचतुर्थं आस्पदस्थानंद-
 शमं एतेषुत्रिकोणजायार्थस्त्रुवांस्पदेषुयथासंभवंद्राहुमाहुर्वासमवस्थितैस्तथापातकैः क्रूरग्रहैश्चद्राहुमाहुतृतीयलाभर्क्षगतैः तृतीयेकादश-
 स्थानस्थैस्तेयथासंभवद्वयोर्वास्थितैरविणासूर्येणयदिनिरीक्षितोदृष्टः शशीलग्नेवाभवति यस्मादवयोगः सन्वदृश्यतेतदागर्भस्थः स्रुवीपुष्टिमान्भवति
 केचिद्गुरुणाभिरीक्षितइतिपठति तदयुक्तं यस्मात्सारावल्यामुक्तं होरेंदुयुतैः सौम्यैश्चिकोणजायार्थस्त्रुवांवरस्थैर्वा पापैश्चित्रलाभयार्तैः सुखी-
 चगमाभिरीक्षितोरविणा १० अथानिषिक्तस्यनिषेककालाज्जातस्यजन्यकालादुभयोरपिप्रश्नकालाद्वापुंस्त्रीविभागज्ञानशाद्वलविक्रीडितेनाह

ओजर्क्षेपुरुषांशकेषुबलिमिल्लमार्कगुर्विदुभिः पुञ्जन्मप्रवदेत्समांशकगतैर्युग्मेषुतैर्योषितः

ओजर्क्षेति ओजर्क्षेपुरुषांशकेष्विति लभमुदयलग्नं अर्कः आदित्य गुरुर्जीविः इंदुश्चंद्रः एतैर्लमार्कगुर्विदुभिरोजर्क्षस्थैर्विषमराशिव्यवस्थितैर्न-
 केवलं याचद्विषमराशिव्यवस्थितैर्विषमनवांशगतैर्बलिभिश्चपुंसोजन्मवदेत् नन्वत्रविषमनवांशग्रहणनास्तिक्यं व्याख्यातं विषमनवांशकगैरिति
 उच्यते पुरुषांशकेष्विति वचनात्पुरुषराशीनामंशकेष्वित्यर्थः यएवंविषमराशयस्तएवपुरुषराशयः समांशकगतैर्युग्मेष्विति तैरेवलमार्कगुर्विदु-
 भिर्युग्मेषुसमराशिषुव्यवस्थितैर्नकेवलं यावत्समांशकगतैर्युग्मराशिनवांशकस्थैर्बलिभिश्चयोषितः स्त्रियोजन्मवदेत् अथैवायथाभिहितानाल-
 मग्रहाणामुभयविकल्पकानाबाहुल्यात्पुंस्त्रीनिर्देशः साम्येबलाधिकत्वात् गुर्वर्काविति गुरुर्जीविः अर्कआदित्यः एतावुभावापिविषमेविषमराशी-

गतीयत्रतननबाशकस्थीनरमनुष्यकुरुतः बलग्रहणामप्यत्रानुवर्तते शशीचन्द्रः सितशक्रः चक्रोगारकः एतेयदिसषलाः युग्मसमराशीगतायत्रत
 अनबाशकस्यास्त्रियजनयति द्यगस्यादिति एतएवग्रहाद्यगस्यायत्रतः शशीद्विशरीरनवाशकस्याः बुधवीक्षणाभ्यनुधदद्यायमलोद्वोस्त्वपते
 कुर्येति स्वपसेआत्मीयपदो आत्मीयपदोपुरुषनवाशकेस्थीनवाशकेचेत्यर्थ एतदुक्तमभवति चत्वारोहिस्वभावाभिर्यजनकन्याधन्विमीनाः
 त्रिमियुनधन्विनीपुरुषाशकोकन्यापीनीस्त्र्यशकी तेनयथासमवृमियुनधन्वशागतावादित्यजीवीयद्विषुधेनयत्रतत्रावस्थितेनेदृश्येते तदायम
 लोहीपुरुषोवाच्यी एवंयथासंभवकन्यापीनाशकगता शशिशुक्रमीमाः यत्रतत्रावस्थितेनबुधेनदृश्येतेतदायमलोद्वकन्येवान्धे अयद्यैवववर्गो

गुर्वर्क्षीविषमेनरशशिसितौवक्रश्चयुगेस्त्रियद्यगस्याबुधवीक्षणाच्चयमलोद्वीतिपक्षेस्त्वके ११ विहायलभविषमर्क्षेसस्यः सौरो
 पिपुजनमकरोक्लिमात् प्राक्तग्रहाणामवलोक्यवीर्यवान्यप्रसूतोपुरुषोगन्नावा १२

तीयान्वकन्या नन्वन्नाशकग्रहणनास्तितत्कथव्याख्यात द्विशरीराशकेस्थितइति अनेनैवस्वल्पजातकेउक्त बलिनौविषमेः केशुकूनरस्त्रियसमग्र
 हेगुजेद्विसिताः यमलोद्विशरीराशोच्चिदुजदृष्ट्यास्वपक्षममाविति अन्यथापुनरुक्ततास्यात् ओजर्क्षेपुरुषाशकेवित्यनेनैवगतायत्वात् बलग्रहणाम
 त्रानुवर्तनीयमिति ११ अथपुजनमयोगात्सुपेद्रक्जपाह विहायलममिति उक्तयोगाभाषस्यावसरानान्यथा आशानलमपृच्छाश्लिकलमवा ल
 ग्रविहायत्युत्स्वसौरः शनैश्चरेलमाद्विषमर्क्षगतस्त्वृतीयपक्षमसमनवमैकदशस्यामानायन्यतमस्यः पुजनमकरपुरुषजनमकरोभवति प्रोक्तग्रहा
 णामिति प्राक्तग्रहाणाकथितयोगकर्तृणाग्रहाणावीर्यबलमवलोक्यविचार्यप्रसूतोपुरुषोनेगेगनास्त्रीवावत्कन्याएतदुक्तमभवति यत्रपुरुषजनप्र

संभवस्तत्रपुरुषोवाच्य एवंस्त्रीयोगसंभवेस्त्रीवाच्या यत्रपुरुषजन्मयोगसंभव स्त्रीयोगजन्मसंभवश्चदृश्यतेतदाथोयोगोबलवद्ग्राह्यमिति तत्तद्वशा
 त्पुंस्त्रीजन्मवक्तव्यं १२ अथक्लीबजन्मयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्यमिति शशीचंद्रः रविरादित्यः एतेोशशिरवीयथाक्रमयुग्मौजदो
 गतोसमविषमराशिस्थान्योन्यंपरस्परंयदिपश्यतः समराशिस्थश्चंद्रोविषमराशिगतमकंपश्यत्यर्कः शशिनंपश्यति तदाक्लीबजन्मयोग एकः य-
 द्यार्किसौम्यावपि आर्कि सौरः सौम्योबुधः एतावार्किसौम्यौयथाक्रमयुग्मौजदोगतो अन्योन्यंयदिपश्यतस्तदाद्वितीयोयोगः वक्रोवासमगमिति व
 क्रोंगारकोविषमर्दगः समगंसमराशिस्थं दिनेशंसूर्यंपश्यति सूर्यश्चांगारकंपश्यति तदातृतीयोयोगः असमेचंद्रोदयोचेदिति चंद्रः शशीदयोलभ-

अन्योन्यंयदिपश्यतः शशिरवीयद्यार्किसौम्यावपिवक्रोवासमगंदिनेशमसमेचंद्रोदयोचेत्स्थितौ युग्मौजदो
 गतावपीदुशशिजोभूम्यात्मजनेक्षितोपुंभागेसितलमशीतकिरणाः स्युःक्लीबयोगाः स्मृताः १३

मेतावसमेविषमराशावस्थितौभूम्यात्मजनेगांगारकेणसमराशिगेनेक्षितौदृष्टौतदाचतुर्थयोगः युग्मौजदसंगतावपीति इंदुश्चंद्रः शशिजोबुधः एतेोय-
 आसंख्ययुग्मौजदसंगतौसमविषमराशिगोभूमिजेनभौमेनयत्रतत्रावस्थितेनवीक्षितौदृष्टौतदापंचमोयोगः पुंभागादिति सितः शक्रः लग्नंउदयलग्न
 शीतकिरणश्चंद्रः एतेसितलमशीतकिरणाः यत्रतत्रराशौपुंभागेविषमनवांशकेव्यवास्थिताभवति तदाक्लीबजन्मयोगः षष्ठः तथान्ववादरायणः
 अन्योन्यंरविशशिनौविषमाविषमर्दगोभिरादृश्येते इंदुजरविपुत्रौवातथैवनपुंसंककुरुतः वक्रोविषमसूर्यः समगश्चैवंपरस्परशालोकात् विषमर्दसल
 मेदूंसमराशिगः कुजोवलोकायति बुधचंद्रो कुजदृष्टौ विषमर्दसमर्दगोतथैवोक्तो ओजनवांशकसंख्यालग्नेदुसितास्तथैवोक्ताइति एतेयोगाः

पूर्वयोगानामभावेवक्तव्यम् तेषायोगानामेतेषान्त्वसमवेतेषामेतेषामेववलचन्त १३ अधुनादिभिर्गर्भसम्भवयोगान्शार्दूलविच्छिन्नाहितेनाह युग्मेनचरसितावि
 र्ति नरसितोशिशुश्चेत्पुग्मेसमरागीव्यवस्थितोतयूस्तेनैवप्रकारेणक्षारज्जीवोदयाः शोबुधः आरोगारकाः जीवाश्चहस्पति उदयोत्तम एतसर्वेए
 धोजभवनेविषमयशास्फर्भवेयुः एवमेतेभिक्नकुपुः दारिकादारकश्च लभेदूउदयचव्रोसमगोयुग्मराशिव्यवस्थितान्निर्धासितोनरग्रहेणयेनके-
 नन्वित् रसोभवतस्तथापिभिक्नगर्भसस्यवाच्यम् युग्मेपुवाप्राणिनाः तएवपूर्वाक्त्रक्षारज्जीवोदयः सर्वेएवयुग्मेपुसमराशियुस्थिता प्राणि
 नोवर्तिनोभवति तथापिभिक्नकुपुः ग्रहोदयगताभित्यादिग्रहाः सर्वेएवद्व्यगोशकेषुदित्स्वभावनवाशकेषुगताः प्रासाः उदयोत्तमचव्याराशकेषु

युग्मेनचद्रसितोत्तथोजभवनेस्युस्वर्त्स्नीवोदयालग्नेदून्निर्धासितोचसमगीयुग्मेपुवाप्राणिनः
 कुपुस्तेमियुनग्रहोदयगतान्द्व्यगोशकन्यशयतिस्वाराशेत्त्रितयद्यगोशकवशाधुग्मेत्वमिन्धैःसम १४

गतः तान्ग्रहोदयगतान्द्व्यगाराकान् स्वारास्त्वनवाशकस्येतेषुपेपश्यतिसतितदात्रितयवक्तव्यं तत्रायविशेषाः जगाराकवशासुगमपुइ
 तित्तोबुधोगतोव्यवस्थितोयस्मिन्वर्वाशकेस्थितः तदशापुगम् बुधोयस्मिन्वर्वाशकेव्यवस्थितः सयल्लिंगाराशकस्तल्लिगतत्रगर्भयुग्मवक्तव्य
 कक्षादिपरीतः एतदुक्तमवति मिक्नाराशकस्योबुधोयदाग्रहोदयगतान् द्व्यगोशकान्पश्यति तदागर्भेदारकहयद्वारिकान्वैकावक्तव्या अ-
 धोकन्यानवाशकस्याबुधोद्व्यगाराशकव्यवस्थितान्ग्रहोदयान्पश्यति तदागर्भेदारिकहयएकचदारकवक्तव्यं अमिन्धैःसममिति तैर्ग्रहोद
 ययुग्मैरमिन्धस्यितैर्दित्स्वभावसमानलिगस्थितैस्त्रितयसममेकलिगवक्तव्यम् एतदुक्तमवति मियुननवाशकव्ययस्थितोबुधोपियुन-

धन्व्यंशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान् पश्यति तदागर्भेदारकत्रितयं वक्तव्यं अथ कन्यांशकव्यवस्थितो बुधः कन्यामीनांशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान् पश्यति तदागर्भेदारिकात्रितयं वाच्यमिति तथा च सारावल्याम् समराशौ शशिसितयोर्विषमैर्गुरुवक्रसौम्यलभेषु योगेस्मिन्गर्भगतं नूनं मिथुनतु विज्ञेयं लभं दूवासमगौ पुं ग्रहद्वौ च मिथुनजन्मकरो उदयलभज्ञवक्रगुरवो बलिनः समराशिगास्तथैवोक्ताः द्विशरीरांशकयुक्तान् ग्रहान् विलभं च पश्यती दुस्कर्तकन्याशेद्वै कन्ये पुरुषश्च निषिच्यते गर्भे मिथुनांशे कन्ये कादौ पुरुषो त्रितयमेवं स्यात् मिथुनधनराशिगतान् ग्रहान् विलभं च पश्यती दुस्कर्तः मिथुनांशकस्थश्च यदा पुरुषत्रितयं तदा गर्भे कन्यामीनांशकस्थान्विहगानुदययुवति प्रयागताः पश्यति शीतयुतनयः कन्यातृतयं तदा गर्भे १४ अधुना न्यधिक गर्भसंभवयोगज्ञानमुपजाति कथाह धनुरिति धन्विलभे धनुर्धरांशके वोदयं लभमुपगते धनुर्धरस्य धनुर्धोऽप्यगगते विलभे धन्व्यंशके चोपगते ग्रहैः सर्वैरेव तदंशोपगते यत्र तत्र राशौ धन्विनवांशकस्थैर्न केवलं यावद्द्विलिष्टैर्वीर्यवद्भिस्तस्मिंश्च लभे नो नाकिंणा च दृष्टे नो बुधेन आकिंणा शनैश्चरेण च वीर्ययुतेन बलवता दृष्टे वलोकिते प्रभूता बहवः कोशसंस्था जरासु वै क्षितविग्रहा गर्भे संति भवन्तीति पंचसप्तदश यावत् पूर्वमुक्तं मासाधिपतौ निपीडिते तत्कालश्च वणं समादिशेदिति १५ ६९

धनुर्धरस्यांत्यगते विलभे ग्रहैस्तदंशोपगते बलिष्ठैः दोना किंणा वीर्ययुतेन दृष्टे संति प्रभूता अपि कोशसंस्थाः १५

पश्यति शीतयुतनयः कन्यातृतयं तदा गर्भे १४ अधुना न्यधिक गर्भसंभवयोगज्ञानमुपजाति कथाह धनुरिति धन्विलभे धनुर्धरांशके वोदयं लभमुपगते धनुर्धरस्य धनुर्धोऽप्यगगते विलभे धन्व्यंशके चोपगते ग्रहैः सर्वैरेव तदंशोपगते यत्र तत्र राशौ धन्विनवांशकस्थैर्न केवलं यावद्द्विलिष्टैर्वीर्यवद्भिस्तस्मिंश्च लभे नो नाकिंणा च दृष्टे नो बुधेन आकिंणा शनैश्चरेण च वीर्ययुतेन बलवता दृष्टे वलोकिते प्रभूता बहवः कोशसंस्था जरासु वै क्षितविग्रहा गर्भे संति भवन्तीति पंचसप्तदश यावत् पूर्वमुक्तं मासाधिपतौ निपीडिते तत्कालश्च वणं समादिशेदिति १५ ६९

पूर्वयोगानामप्रापेवक्तव्याः तेषां योगान्नामधेतेषां स्वसम्भवेतेषामेव वलवत्त्व ॥३॥ अपुनादिभिर्गर्भसप्तसवयोगान्शार्दूलम्भिप्रहितेनाह युग्मेचद्रुसितावि
ति चद्रुसितोराशिसूक्तोऽयुग्मेसमराशीव्यवस्थितौ तयूक्तेनैव प्रक्यरेण तारजीवोदया नोषुध आरोग्यारका जीवायहस्यतिः उदयोऽलमे एतसर्वे ए
दीज्जन्मवने विषयमयशोस्फूर्भवेद्युः एवमेतै विषयनकुर्पुः वारिकादारकम् लभेदूदत्पचद्रोसमगीयुगपराशिव्यवस्थितानृभिर्गदिसितो नरग्रहेण येन के
नन्वित् दृष्टोऽसवतस्तयापि विषयनगर्भसंस्थवान्यम् युग्मेपुवाप्राणिनः त एव पूर्वात्त तारजीवोदयाः सर्वे एव युग्मेषु समयाशिषु स्थिता प्राणि
नोवर्तिनो भवति तयापि विषयनकुर्पुः ग्रहोदयगताभित्यादि ग्रहाः सर्वे एव ध्रुगाशफेपुगताः प्राप्ताः उदयोऽलमच ध्रुगाशफेपु

युगमेव हसितोत्तयोऽज्ज भवने स्युर्ज्जोऽस्तीवोदयात्तु मेदुन् निरासितोऽन्व समगी युगमेधुवाप्राणिनः
कुपुस्तेमियुनग्रहोदयगतान् द्व्यगाशक्यस्यातस्वाशेऽम् त्रितयस्रगोशकवशाद्युगमत्वमिधैः सम १४

गताः तत्तुग्रहोदयगतान् द्वागाशकान् स्वशेस्वनवाशकस्येद्मेबुधेपरयतिसतितदात्रितयवक्तव्यं तन्नायविशेषः जगाशकवशात्तुग्रह
तिक्ष्णोबुधोगतोव्यवस्थितोयस्मिन्वाशकेस्थितः तद्वाशतुग्रहं बुधोयस्मिन्वाशकेव्यवस्थितः सपक्षिंशाशकस्तद्विगतत्रगर्भेपुण्यवक्तव्य
कक्षाद्विपरितः एतद्वक्तव्यमवति मिथनाशकस्योबुधोयदाग्रहोदयगतान् द्वागाशकान्परयति तदागर्भेदारकहयदारिकार्नेकावक्तव्या अ-
थोकन्यानवाशकस्याबुधोद्वगाशकव्यवस्थितान्ग्रहोदयान्परयति तदागर्भेदारिकहयएकचदारकवक्तव्यं अभिभूतैःसममिति तैर्ग्रहोद
यबुधैरभिभूतस्थितैर्हिस्वभावसयानलिगस्थितैस्त्रितयसममेकलिगवक्तव्यम् एतद्वक्तव्यमवति मियुननवाशकव्यवस्थितोबुधोमियुन-

सप्तममासचेष्टा तृष्णाशनास्वादनमष्टमेस्थ्यात्पूर्वपराद्धनिवमेरतिश्च स्तोतोभिरुद्घातितपूर्णदेहोगर्भोकिमासेदशमेप्रसूते आचार्यस्यबहुमतमा-
सानामभिमतमितिभवति श्रुमाश्रुमंच मासाधिपतेः सदृशगर्भस्थस्यमासाधिपतिसदृशश्रुममश्रुमंफलभवति एतदुक्तंभवति आधानकालेयो-
यीडापतनंनिपीडितैर्निर्मलेः पुष्टिरिति अथचान्यैः शास्त्रकारैर्विशेषउक्तः तत्किंचित्सदृश्यते तथाचसारावल्याम् तत्रश्रुमाश्रुममिच्छैः क-
र्माभिरधिवासिताविषयवृत्तिः गर्भावासेनिपततिसयोगेश्चक्रशोणितयोः मिथुनस्यमनोभावोयादृक्प्रबलस्यसंभवति श्लेष्मादिभिश्च-

त्रिकोणगोत्रेविवर्तुस्तथापूरैर्मुखंघ्रिहस्तद्विगुणस्तदाभवेत्
अवागगवीदावश्रुममंसधिगैः श्रुमेक्षितैश्चक्रुर्गिरन्धिरात् १७

दोर्वैस्तत्तुल्यगुणोनिषिक्तस्य यादृक्प्रशयतिसौम्यस्तत्तुल्यबलगुणंस्ततंसमाधत्ते पितृजननीसादृश्यंरवेः शशांकस्यबलयोगात् श्रुबोधमेतत् १६
अथाधिकागमूकनिरलब्धगिरासंभवयोगान्वशस्थेनाह त्रिकोणगोत्रे त्रेबुधेत्रिकोणगोलभान्नवमस्थेपंचमस्थेवातस्माद्ध्यादपरैरन्यैः सर्वैर्ग्रहे-
यत्रतत्रावस्थितैर्विवर्तुर्वीर्यरहितैर्मुखंघ्रिहस्तद्विगुणगर्भस्थोवाच्यः द्विशिरश्चतुष्पाच्चतुर्भुजइत्यर्थः त्रिकोणगोत्रेइत्यत्रकेचिन्मूलत्रिकोणगोत्रे-
कन्यागतइत्याहुः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्भिः बलहीनैर्ग्रहेः सर्वैर्नवपंचमंगेबुध द्विगुणांघ्रिशिरोहस्तोभवत्येकोदूरस्तथा १ अवागि-
ति गविवृधोस्थितेद्वीचंद्रश्रुमैः पापैर्मंसधिगैः कर्कटवृश्चिकमीनानामत्यनवांशकस्थैर्यथासंभवतदाअवाङ्मूकोगर्भस्थोवाच्यः श्रुमेक्षि-

तदधुनागर्भस्यमासाधिपानचोटेकेनाह कललइति सिताद्याग्रहागर्भस्यग्रथममासात्प्रसूतिकललादीनिभवति चर्तयति तद्यथा गर्भस्यप्रथमेमासि कललभवति कृकशोणितेघनेसंमिथ्याभूते तत्रगर्भस्यतत्स्थिमासेसिताः शक्नोधिपतिः द्वितीयेघनताकाहिन्यभवति तत्रतस्यकुब्जोगारकोभोभोमेधिपतिः तृतीयेकुरोत्सृतिहस्ताघवयक्जन्मतःकृजीवोवृहस्पतिरधिपतिः चतुर्थेस्थिसभवाः तत्रसूर्यारविरधिपतिः पञ्चमेचर्मसभवस्तत्रचन्द्रोधिपति यद्वेगजसभुबोलाभजन्मतत्रार्किः सौरीधिपतिः सप्तमेचेतनतासप्तमोभवतिचेतनतास्वभावः तत्रबुधोधिपतिः बुधमासस्ततोयेन्येशोषामासास्ते गर्भस्पर्शनाह्वगप्रसवकरास्तेपुचोदयपतिचन्द्रसूर्यनाया स्वामिनः क्रमशोगदिताः उक्ताः तत्राष्टमेमासिगर्भस्योजेतुरशनकराति मात्राशुक्तपीत-

कललघनाकुशस्थिचर्मगजचेतनताः सितकृकजीवसूर्यचन्द्रार्किबुधाः परतः
उदयपतिः सूर्यचन्द्रनायाः क्रमशोगदिताः भवतिशुभाशुभचमासाधिपते सदृशे १६

रक्षादिः तन्म्यानाभिलभनसक्रमतेतत्रगर्भाधानलग्नाधिपतिर्योग्रहः समासाधिपतिः नवमेगर्भस्यस्योद्देगोभवति तत्रचन्द्रोधिपतिर्भवति दशमेगर्भस्यप्रसवोप्रसूतिर्भवति तत्रसूर्यारविरधिपतिः तथाचस्वल्पजातके कललधनावयवास्यित्वत्रोमस्मृतिसमुद्भवाः क्रमशः मासेपुशक्कृज्जजीवसूर्यचन्द्रार्किसौम्याना अशनाह्वगप्रसवाः परतोलनेशचन्द्रसूरीणामिति अत्रप्रथमद्वितीयमासाधिपयोपिचनेश्वरेण सहमतभदः तयान्वतद्वाक्यम् कुजास्फुजिज्जीवरबीदुसीरशशाकलमेदुदिवान्कराणां मासाधिपत्यप्रभवोर्नचपाजयोपधातेग्रहवद्भवति आयेतुमासेकललद्वितीयेपेदिस्तृतीयेपिभवतिशाखा १ अस्थीन्ययस्त्रापुशिराश्वतृथैकज्जातचर्मणिपिपचमेत घनेत्वसगोघनर्गैनागमन्मन्त्रेनस्यवाः

अ. नचेत्सौम्यदृष्टइति एतेयोगकर्तारोग्रहायथादर्शितानचेद्यदिसौम्यैः शक्रमग्रहेर्दृष्टानभवन्तितदैतृद्योगन्वतुष्टयं पूर्णवक्तव्यं सौम्यैर्वलिभिर्निरीक्षितायोगानभवन्ति मध्यबलैर्हीनबलैर्वाहृष्टास्तदाअसमग्रफलाभवन्तीति १८ अधुनावामनहीनागोदोघकेनाह सौरशशाकइति मकरात्यलमे मकरस्यात्यनवांशकेविलग्नस्ये नवमनवांशकोदयमानः सचमकरस्यभवतीइत्यर्थः तस्मिंश्चसौरशशाकदिवाकरदृष्टे सौरः शर्नश्चरः शशाकश्चंद्रः दिवाकरः सूर्यः एतैरवलोकितैर्वामनकोगर्भस्थोवाच्यः धीनवमोदयगौरिति अत्रकेचिदेवंव्याचक्षते यदालमेहितीयेद्रक्षाणोदयोभवतितदातस्यपचमराशिसंबंधित्वाद्धीद्रेष्काणइत्याख्यातस्मिन्द्वितीयेद्रक्षाणोपापग्रहयुतेउदयमनुप्राप्तेनवमेतस्मिन्सौरशशाकदिवाकरदृष्टेगर्भस्थोऽभुजोभुजहीनोवा

सौरशशाकदिवाकरदृष्टेवामनकोमकरांत्यविलमे
धीनवमोदयगोश्चदृक्षाणोःपापयुतेरभुजाघ्रिशिरःस्यात् १९

अ्यः एवंयदालमेतृतीयस्यद्रेष्काणस्यउदयोभवतितदातस्यनवमराशिसंबंधित्वान्नवमदृक्षाणइत्याख्या तस्मिन्नुदयेपापयुतेसौरशशाकदिवाकरदृष्टेऽनघ्रिः पादहीनोगर्भस्थोवाच्यः एवंप्रथमद्रेष्काणस्यलमसंबंधित्वादुदयद्रेष्काणइत्याख्यातस्मिन्नुदयगतेपापयुतेसौरशशाकदिवाकरदृष्टेऽशिराःशिरहीनोगर्भस्थोवाच्यः एतेषुयोगेषुसौरशशाकदिवाकराणां दर्शनयोगात्पापयुक्तइति केवलनांगारकेणयुक्तेयोगोभवति अत्राप्यन्येषांनवमोदयगोर्द्रेष्काणोः पापयुतः केवलमेवाभुजाघ्रिशिरसांसंभवव्याचक्षते सौरशशाकदिवाकरदृष्टइत्यस्थानुवृत्तिर्नेच्छति अन्येविभुजादिसंभवेयथासरब्धत्यक्त्वाद्रेष्काणत्रयेपिप्रतिद्रेष्काणांतदुद्भवविकल्पमाहुः विभुजोवानंघ्रिर्वाविशिरावेति अन्येएवंव्याचक्षते यथा

तदतिचेच्छब्दोपपत्त्येवविधेयोगेयादिशुभेसितः सोप्यग्रहरष्टमद्रोभवतितदाजातस्यचिराद्गहनाकालेनगिरवान्कुरूपते अयोदिव पापवीप्सि
तेवाग्धीनइति एवयोगमिअग्रहवाहितयरासौम्यावलिनस्तदाचिरेणकलनलब्धचारुभवतियदापापावलिनस्तदानेवति अत्रचभगवान्गामि
कुलीराठिम्रपातस्यैः पापिअद्रष्टव्योपगे प्रकः पापेदितैः सौम्यैश्चिरेणस्तमतेगिर मिअरष्टेग्रहद्विनिर्भूकोवालश्चवाकिरादिति १७ अयुन-
सदन्तकृत्तजडजनभयोगान्मदाकातथाह सौम्येति रक्विशनेअरः कृधिरंगारकः यत्रतत्रराशोशनिअरागारकेसौम्यक्षाशेषुधनवाशका
शुनाशकंकन्याशकेवाभवतः अयवापुधर्सेमियुनकन्यपारन्यतमेराशौस्त्यतोभवतः चेच्छब्दोयद्यर्थेयद्येवतदान्नास्थिन्योगेसदतोदतसदि

सौम्यसाधिरविज कृधिरेनेत्सदलोकजातः कुक्कुः स्वर्गेशशिनितनुगोमृदुमाहेयदृष्टे
पगुर्मनियमशिशिकुन्निवीक्षितलग्नमस्येसाधोपापशशिमिक्कजड स्यान्वनत्सोप्यदृष्टः १८

[illegible]

अ नचेत्सौम्यदृष्टइति एतेयोगकर्तारोग्रहायथादर्शितानचेद्यादिसौम्यैः श्रमग्रहेर्दृष्टानभवन्तितदेतद्योगचतुष्टयं पूर्णवक्तव्यं सौम्यैर्वलिभिर्निरीक्षितायोगानभवन्ति मध्यबलैर्हीनबलैर्वाद्दृष्टास्तदाअसमग्रफलाभवन्तीति १८ अधुनावामनहीनागोदोघकेनाह सौरशशाकइति मकरात्यलमे मकरस्यांत्यनवांशके विलग्नस्थे नवमनवांशकोदयमानः सचमकरस्थभवतीदृत्यर्थः तस्मिंश्चसौरशशांकदिवाकरदृष्टे सौरः शनैश्चरः शशांकश्चंद्रः दिवाकरः सूर्यः एतैरेवलोकितैर्वामनकोगर्भस्थोवाच्यः धीनवमोदयोगैरिति अत्रकेचिदेवंव्याचक्षते यदालभेहितीयेद्रष्काणोदयोभवतितदातस्यपंचमराशिसंबंधित्वाद्धीद्रेष्काणइत्याख्यातस्मिन्द्हितीयेद्रष्काणोपापग्रहयुतेउदयमनुप्राप्तेनवमेतस्मिन्सौरशशांकदिवाकरदृष्टेगर्भस्थोऽमुजोभुजहीनोवा

सीरशशांकदिवाकरदृष्टेवामनकोमकरांत्याविलिने
धीनवमादयर्गेश्वदृक्काणोःपापयुतेरभुजाघ्निशिरःस्यात् १९

अथ एवं यदालम्बे तृतीयस्थद्रेष्काणस्य उदयो भवति तदा तस्य नवमराशि संबंधित्वान्नवम दृक्काण इत्याख्या तस्मिन्नुदये पापयुते सौरशशांकदिवाकर
रहस्येऽनंघ्रिः पादहीनो गर्भस्थो वाच्यः एवं प्रथमद्रेष्काणस्य लभ संबंधित्वा दुदयद्रेष्काण इत्याख्या तस्मिन्नुदयगते पापयुते सौरशशांकदिवाकर ह
स्येऽशिराः शिरहीनो गर्भस्थो वाच्यः एतेषु योगेषु सौरशशांकदिवाकराणां दर्शनयोगात्पापयुक्त इति केवलनां गारकेण युक्ते यो गोभवति अत्रा
त्यन्येषां नवमोदयगोर्द्रेष्काणैः पापयुतैः केवलमेवाभुजांघ्रिशिरसां संप्रव्याचक्षते सौरशशांकदिवाकर दृष्ट इत्यस्यानुवृत्तिर्न च्छति अन्ये वि
भुजादि संप्रवये यथा सख्यत्यक्त्वाद्रेष्काणत्रयेऽपि प्रतिद्रेष्काणांतद्व्रवविकल्पमाहः विभुजो वानंघ्रिर्वाविशिरावेति अन्ये एवं व्याचक्षते यथा ल

मेयदाप्रथमद्रेष्काणोदयोभवति तदापचमराशीप्रथमद्रेष्काणोनवमोपिप्रथमएवतत्तद्रेष्काणत्रययदिपापयुतभवति तदाभुजक्षीनोगर्भस्योवा-
 च्याः अयत्तमेहितीयद्रेष्काणोदयोभवति तदापचमनवमयोरपितृतीयएवतद्रेष्काणत्रययदापापयुतभवति तदापादहीनोगर्भस्योवाच्य व्यल
 मेतृतीयद्रेष्काणोदयोभवति तदापचपनवमयोरपितृतीयएवतद्रेष्काणत्रययदिपापयुतभवति तदाशिशोविहीनोगर्भस्योवाच्यः अत्राप्यन्येयया
 सरस्यत्यक्तान्निप्रकारेपियोगेभुजाद्विशिरोहीनानाविकल्पेनगर्भस्यसप्तममाह वयपुनर्वाद्रूमः निषेककालेयः पचमराशोयोद्रेष्काणाः स-
 यद्यगारकेणपुक्तः सौरशशाकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाविभुजोनवमद्रेष्काणोनवमद्रेष्काणाः तथानिषेककालेनवम

रविशशिशुतेसिहेलमेकुजाकिंनिशसितेनयनरहितः सौम्यासौम्यैः सवुहुदलोन्विनः

राशोयोद्रेष्काणाः सयद्यभारकेणपुक्तः सौरशशाकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाअनघिर्भवति तथानिषेककालेलभस्योद्रेष्काणाः सयद्यग-
 केणपुक्तः सौरशशाकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाआशिरोगर्भस्योवाच्यः एषिव्यारख्यासाध्वी यस्याद्रगवान्गार्भिः लभद्रेष्काणगोभो-
 मः सौरसूर्यद्वीक्षितः कुर्याद्विशिरसतहतपचममाहुवर्जितं १ वियदनवमस्थानेयदिसौम्येनीवीक्षितइति तथात्वसाएवल्याय पीय
 यताद्रेष्काणात्त्रिकाणस्त्रमेपुसदृष्टाविभुजाधिमस्तकाः स्याच्छनिरक्षिचद्रेवदेवर्भे १९ अथपिकलजन्मज्ञानार्थहरिण्यामाह रविशशिशुते
 ति सिहेलमेरविशशिशुतेअर्कचंद्राभ्यासयुतेतथाभूतेकुजाकिंनानिरीक्षितेपीमसीराभ्यादृष्टेनयनरहितोभवति नेत्ररहितो

धोगर्भस्थोवाच्यः अथादिवकेवलेसिंहलमेऽर्केणयुक्तेसौरेंगारकेणदृष्टेदक्षिणाक्षिकाण एवंसिंहलमेकेवलेनचंद्रेणयुक्तेसौरेंगारकेण दृष्टेवामाक्षिका-
ण सोम्यासौम्येः सप्तद्वुदलोचनइति तस्मिन्नेवसिंहलमेऽर्कचंद्राभ्यांयुक्तेसौम्यासौम्ये शक्रमपापग्रहैर्दृष्टेगर्भस्थः सप्तद्वुदलोचनः पुष्पिताक्षोवा-
च्यः अत्राप्येकतमयुक्तेप्राग्वत्पुष्पिताक्षिवच्यं व्ययगृहगतइति निषेककाललमाज्जन्मलमाहायस्यचंद्रमाव्ययगृहगतोद्वादशस्थोभवति तस्य
वामंचक्षुर्हिनस्तिवामाक्षिकाणः सभवतीत्यर्थः एवंरविरादित्योलमाद्वादशोऽपरंदक्षिणंचक्षुर्हिनस्ति अमुभगदितायोगादिति याणेत्योगाः
प्रागभिहितास्त्रिकोणगेजेइत्यादिनामंथेनशक्रमाशक्रमफलदास्तेषांसर्वेषामेवयोगानायदायोगकर्तारोग्रहाः शक्रमग्रहैः सौम्यग्रहैः दृष्टाभवन्ति तदार्ते-

व्ययगृहगतश्चंद्रोवामंहिनस्यपरंरविर्नशक्रमगदितायोगायाप्याभवन्तिशक्रमेक्षिताः २०

योगायाप्याभवन्ति पूर्णयथोक्तंफलंनप्रयच्छन्ति किंतुकिंचित्प्रयच्छन्तीत्यर्थः २० अथप्रश्नाधानकालेयोगवशात्प्रसवकालज्ञानंवसंततिल-
केनाह तत्कालमिंदुसहितेति तत्कालमिंदुः तत्कालेप्रश्नकालेआधानकालेवायस्मिन् राशौचंद्रमावर्ततेतत्रचयस्मिन्द्वादशभागेव्यवस्थितः
सतत्कालमिंदुसहितोद्विरसांशकः केचित्तुतत्कालिकेंद्रुसहितोद्विरसांशकइतिपठति तत्कालिकेंद्रुनायावत्संस्थोद्वादशभागसहितः तत्तु
ल्यस्तावत्संस्थोमेघादौगणनयायोराशिस्तत्रस्थेचंद्रमसिपुरतोऽग्रतोदशममासिगर्भस्थप्रसवोवाच्यइतिकेचित् तयान्वसारावल्याम्
यस्मिन्द्वादशभागेगर्भाधानेव्यवस्थितश्चंद्रः तत्तुल्यर्क्षेप्रसवोगर्भस्थसमादिशेत्प्राज्ञः १ अन्येपुनरेवव्याचक्षते आधानकालेयत्ररा-

शीनद्रूपव्यवस्थितस्तत्र पावत्सर्गव्योद्भादशभागो वर्तते तस्माद्द्वादशभागराशोस्तावत्सर्गव्योद्भादशपुरतोराशस्तत्रस्यैवद्रूपसिरसूमेमासि-
प्रसयो बक्ष्यः एषैवसाधीप्यारव्या यस्याद्गणकानार्गिः यावत्सर्गव्योद्भादशराशोतीतर्ग्विर्बन्धस्थितः तत्सर्गव्योद्भादशराशोतीतर्ग्विर्बन्धस्थित-
द्वतोर्वेत् १ अत्रापिनक्षत्रमयनेपमनुपातोपायः यदिचव्राकातद्द्वादशभागप्रमाणेनसकलचन्द्रराशिरष्टादशशतलिसाप्रमाणलभ्य-
ते तदनेनमुक्तद्वादशराशिप्रमाणेनकिमितलभ्यं चब्रराशिमुक्तलभ्यते ततोद्दशतलिसापारिकल्पनयानक्षत्रमूल्य अत्रापिदिनरा-
त्रिकालज्ञानमाह यावानुदेतिदिनरात्रितमाः पूर्वव्याख्याताः गोज्जास्त्रिकर्कमियुनाइत्यादिभाषानकालेप्रश्नकालेवायल्लभतस्प्रयः

तत्काल्पिदुसहितोद्विरसाशर्कोयस्तत्तुल्यराशिसहितेपुरतःशाशकै
यावल्लुदेतिदिनरात्रिसमानभागस्तावद्द्वतदिनभिर्गो प्रवदार्तेजन्य २१

प्रविभागः दिनसंज्ञोरात्रिसंज्ञोवायावानुदेतिस्वमानात्पावत्कालभागोगतस्तावत्येवदिनभिर्गो स्वमानाद्द्वतैकालेजन्मभविष्यतीति
वाच्यमेव दिनस्यरात्रेर्षोगतकालबुध्वाप्रसवकालेत्तमहोद्यद्रेष्काणनर्षाशकद्वादशभागत्रिशाराकावाच्या अत्रयेप्रवदतिकथय
ति तेषातद्वाक्यसारायस्याम् तत्कालंदियसन्निशासज्ञः समुदेतिराशिभागोयः यावानुदयस्तावान्वाच्यादिवसस्युरात्रेर्षो इ
त्याधानेप्रथमसतिकालस्त्रिभिश्चितरुखा जातफविहितवर्षविधिभिश्चितयेत्तत्रगणितज्ञः २१ अध्याधतम्यगर्भम्यवर्षत्रयवर्षद्वाद

शज्ञानंमालिन्याह उदयतीति मृदोःसौरस्यभांशोमृदुभांशोनिषेककालेयस्यतस्यलभस्योदयेमृदुभांशोशनेश्चरराशिनवांशकेभृगांशकेकुंभांशकेवोदयइति तथाभूतेतस्मादेवलमान्मदेशनेश्चरेतत्कालेसप्तमस्थेधूनगतेएवविधयोगेयदिनिषेक आधानंभवतितदाधृतस्यगर्भस्याब्दत्रयेणवर्षत्रयेणसूतिकायाःप्रसवोवक्तव्यः शशिनीति एषएवविधियदाशशिनिचंद्रेभवतितदाह्लादशेद्वेह्लादशेवर्षेसूतिःप्रसवंकुर्यात् एतदुक्तंभवति यस्यतस्यलभस्योदयेयदाकर्कटांशकोदयोभवति तस्माह्लात्सप्तमश्चंद्रोभवतितदाधृतस्यगर्भस्यह्ला

उदयतिमृदुभांशोसप्तमस्थेचमंदेयदिभवतिनिषेकःसूतिरब्दत्रयेण शशिनितुविधिरेषद्वादशेब्देप्रकुर्यान्निगदितमिहचिंथसूतिकालेपिशुक्स्या २२ इतिनिषेकाध्यायःसमाप्तः

दशेब्देप्रसवोवाच्यः निगदितमिहेति इहास्मिन्माधानाध्यायेआधानकालयोगवशात्तयथाहीनाधिकांगादीनांगर्भःसंभवति तथाप्रसूतिकालेपिताहृगयोगवशान्त्याभिधानामेवजन्मवक्तव्यम् पितृमातृपितृव्यमातुलमातृष्वसृणामपिशुभाशुभंजन्मकालवशान्तदन्तरमपिवक्तव्यं युक्त्येति यत्रसंभवति तत्रवक्तव्यं यथागर्भस्त्वादिगर्भप्रसवकालनिर्देशादिचएवमाधानकालात्प्रसवकालान्चयथैवोद्देशःकृतः तथाप्रश्नकालादपिवक्तव्यः उक्तं च जन्मन्याधानेप्रश्नकालेवेति २२ इतिश्रीमद्दोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्ती-निषेकाध्यायश्चतुर्थः ४१ तत्रादावेवपितुःसन्निधावसन्निधौवाजातइत्यनुष्टुभाह

नृनानां इति द्वेनराजमपपरयतिसतिपितुः परासत्यजनकस्यासन्निधो जातः तत्र पितुरसन्निधाने स्वदेशपरदेशस्थितिज्ञानमाह विदेशस्यस्येति
 रिराकुरेगुपचगभनरगतिस्थिते कथाद्रुपे मया दुरामस्यानाद्रुपे पतिते एकदशदशस्येन वयाष्टमस्यानस्येपितु विदेशस्यस्य
 रदमविनगनपुमपरपत्नेययोगानान्येति त्रेदममचलमपपरयति अर्कस्विरगतिस्थे मया द्रुषे स्वदेशस्यस्य गितुः परोक्षे जातः अस्मिन्
 गतिज्ञानात्पुनर्मया द्रुष्टे स्वदेशपरदेशयोर्मयोपस्थितस्य परोक्षे जातः मार्गमध्ये द्रुत्यर्थः अयदि वचने प्रसयलममपश्यत्यर्कचरराशिस्थे
 स्थिरगतिमन्दरात्स्वभारगतिम्येवामया द्रुष्टे पिवापितुः स्वदेशस्यस्येव परासन्निधो जात इति वक्तव्यम् तयाच सारावल्याम् होराम

पितुर्जातः परोक्षम्युत्तममिदावपरयति विदेशस्यस्य चरमे मया द्रुष्टे दिवाकरे १
 उदयस्य पिवा मर्दकुनवान्तसमागते स्थिते वातः क्षपानायशशाककृतशुक्रयो २

नीत्तुमाणापितुर्स्वनेदस्थितराशिनिजातः मंदूरणान्पुनेपानरगेभानो विदेशगते १ अयान्यानपियोगाननुसमाह उदयस्य इति
 मंदेभागादयस्येनपगतपितुः परोक्षस्य जातः चाग्राह्यामनाराय अयवान्नेभोमे नन्पलमादस्तसमपस्यानसमागतमासेपितुः परोक्ष
 म्युत्तम इति स्थिते जान इति क्षपानायेन देगागाकृत्तनुभगोर्मध्यम्येराशाकगतोयुक्तः शुक्रो मार्गिकः अनयोर्मध्यस्थिते नैद्रे च द्रु-
 रक्षेत्रादगन्ते द्वितीयं अर्थेने हस्मिन्क्षणाप्यसमापिपुनरन्यत्रिना भायतमागतोर्कः पितृपथम्यक्तः त्वनिधेयो मे पितुः परो

क्षस्यजातः तथाचस्वल्पजानके चंद्रलममपश्यतिमध्येवासौम्यशक्रयोश्चंद्रे जन्मपरोक्षस्यपितुर्थमोदयेवाकुजेचास्तेइति २ अधुनासर्पवेष्टि
 तजन्मज्ञानचानुलुभाह शशांकेति वृश्चिकस्वामीत्यर्थः शशांकेचंद्रेवृश्चिकेशान्निभागागेभौमद्रेष्काणस्थेचंद्रतत्रभौमद्रेष्काणः मेवे
 प्रथमः कर्कदेद्वितीयः सिंहतृतीयः वृश्चिकप्रथमः धनेद्वितीयः मीनेतृतीयः एवामन्यतमस्यस्यचंद्रमसः शक्रभैः शक्रमग्रहैः स्वायस्थितैर्द्वितीयेकादश-
 स्थानस्थितैः सर्पउरगोजातइत्येवोक्तं यापलमेति एवंपापग्रहसंबंधिलमोदयेयदाभौमद्रेष्काणोभवति तत्रपापलभेभौमद्रेष्काणः मेवेप्रथमः
 कर्कदेद्वितीयः सिंहतृतीयः वृश्चिकप्रथमः धनुषिद्वितीयः मीनेतृतीयः एवामन्यतमरयोदभेलमाद्यदिस्तुभग्रहैर्ध्वेकादशस्थैस्तद्दृष्टितः सर्पवेष्टितोजनु

शशांकेपापलभेवावृश्चिकेशान्निभागे शक्रभैः स्वायस्थितैर्जातः सर्पस्तद्दृष्टितोपिवा ३
 चतुष्यादगतभानोशेषैर्वीर्यसमन्वितैः द्वितनुस्थैश्चयमल्लोभवतः काशवेष्टितो ४

जातिइतिवक्तव्यं अन्येपुनरेवंव्याचक्षते चंद्रपापलभेवाभौमद्रेष्काणस्थेतस्मादेवशक्रमग्रहैः स्वायस्थितैः विकल्पेनसर्पोवासर्पवेष्टितोवाजातइतिवक्त-
 व्यम् अत्रपूर्वव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवान्गार्गिः भौमद्रेष्काणगेचंद्रेसौम्यैरायधनस्थितैः सर्पस्तद्दृष्टितस्तुत्यापलभेविनिर्दिशेत् १ तथाचसाराव-
 ल्याम् भौमद्रेष्काणगेचंद्रलेनेवासंस्थितेवदेज्जातम् ध्वेकादशगैः सौम्यैरहिर्वेष्टितकोभुजंगोवा ३ अधुनैकजराशुवेष्टितयोजन्यज्ञानमनुलुभाह
 चतुष्यद्वेति भानोसूर्येचतुष्यदराशिगतेमेषवृषसिंहधनिपरार्द्धमकरपूर्वाधानामन्यतमस्थेशेषैरन्यैः सर्वग्रहैर्द्वितनुस्थैर्द्विस्वभावराशिस्थितैःस्व-
 वीर्यसमन्वितैर्वीलिभिश्चकाशवेष्टितोएकजराशुवेष्टितोयमल्लोजायेत ४

पितृर्जनिर्गतिः इतीत्येवमसबलमपश्यतिसतिपितुः परोक्षस्वजनकस्यासन्निधीजातः तत्रपितुरसन्निधानेस्वदेशपरदेशस्थितिज्ञानमाह विदेशस्यस्या
 रिवाकरेसूर्यचरमेचरराशिस्थितेयज्याद्ग्रेमध्यादृशमस्वानाद्ग्रेपतिते एकादशाद्वादाशस्येनचमाष्टमस्थानस्येपितुविदेशस्यस्य अन्यदेशगतस्यजातः
 नद्रमसिप्रसबलमुपपश्यत्ययोगोलन्ययति चेदप्रसबलमपश्यति अर्कस्थिरराशिस्येमध्याद्ग्रेस्वदेशस्यस्यपितुः परोक्षेजातः अस्मिन्ने
 नेदित्वभारस्येकमध्याद्ग्रेस्वदेशपरदेशयोर्मध्योपस्थितस्यपरोक्षेजातः मार्गमध्येइत्यर्थः अथदिस्वदेशेप्रसबलमपश्यत्येकचरराशिस्ये
 स्थिरराशिस्येवाहित्वभावरराशिस्येचामध्याद्ग्रेपिवापितुः स्वदेशस्यस्यवपरोक्षेसन्निधीजातइति वक्तव्यम् तयान्वसारावल्याम् हेराय

पितृर्जनिः परोक्षस्यलभमिदावपश्यति विदेशस्यस्यचरमेमध्यद्ग्रेदिवाकरे १
 उदयस्यपिवार्मेदकुजेवास्तंसमागते स्थितेवातः सुपानायेशशाकस्फतशुक्रयो २

नीक्ष्यमाणपितृनिर्गतेहस्थितेशशिनिजातः मेषूरणान्पूनेवान्वरगेभानीविदेशगते १ अयान्यानपियोगाननुषुभाद् उदयस्यइति
 मदेशसौरउदयस्येचमगतपितुः परोक्षस्यजातः वाशब्दप्रकाराय अथवाकुजेभौमेजन्धलमादस्तंसमस्थानसमागतेभासेपितुः परोक्ष
 स्थितातइति स्थितेवातइति सुपानायेचदेशशाकस्फतशुक्रयोर्मध्यस्येशशाकस्फतोबुधः शक्रोभार्गवः अनयोर्मध्यस्थितेचंद्रेचंद्रा-
 देकोदावरेन्योहितीये अथैवैकस्मिन्शोरमध्यभागेषुचंद्रः स्थितः आद्यतभागयोर्बुधशुक्रैतयापिमध्यस्यः एयविधेयोगेपितुः परा

यस्माच्चंद्राकीविकराशिगतौ पापयुक्तावधुक्तौ वाजीविनदृश्यमानौ वाजारजातजन्मकरी तत्रचंद्रार्कयोर्योगः पापेनसमेत्यकिंकृतंभवति तस्माच्चंद्राकी-
वेकराशिगतौ अपापोजीवेनादृश्यमानो स पापोजीविनदृश्यमानौ अदृश्यमानौ वाजारजातजन्मकरी निश्चयात्प्रवदंति अत्रचंद्रमायदिगुरुदृह स्यतिगु-
हेतद्रेष्काणतन्नवांशकद्वादशभागत्रिंशद्भागस्थोभवति अन्यत्रवाराशौगुरुणायुक्तस्तदानज्जारजातइति यस्याद्भगवान्नाभिः गुरुद्वैत्रगतेच
द्रैतद्युक्तेवान्यराशिगे तद्रेष्काणेतदशेवानपरेर्जातइष्यते ६ अधुनाजातस्थपितृबंधनयोगज्ञानवैतालीयेनाह क्रूरक्षगताविति क्रूरक्षी
णि क्रूरग्रहराशयः मेघसिंहवृश्चिकमकरकुंभाः कृष्णपक्षस्येक्षीणचंद्रैककटः पापयुक्तेषु धेपिकन्यामिथुने अशोभनीपापो शनिभौमीक्रू

क्रूरक्षगतावशोभनीसूर्याधूननवात्मजस्थितौ बद्धस्तुपिताविदेशगःस्वेवाराशिवशादथोपधि ७
पूर्णे शाशिनिस्वराशिगेसौम्यैर्लभगतेशभैस्करवे लग्नेजलजेस्तगेपिवाचंद्रपातगताप्रसूयते ८

रक्षगतीपापक्षेत्रस्थितौसूर्याद्रवेर्धननवात्मजस्थितौ धूनंसप्तमंनवमंप्रासिद्धं आत्मजस्थानंपंचमं एवामन्यतमस्थौभवतस्तदाजातस्थपिताजन-
कोबद्धीवान्य. तस्यादित्याक्रांतराशिवशाद्धनदेशज्ञानमाह स्वेवाराशिवशादथोपधीति चरराशिस्थैर्केपरदेशेबद्धः स्थिरराशिस्थैर्केस्वदेशे
द्विस्वभावेपथिमार्गेएवंराशिवशात्स्थानपरिज्ञान अथोदित्यधंनिपातोविकल्पेनकेचिस्वेवान्चरराशिवशान्त्तथापधीतिपठंति ७ अधुनापो
तगताप्रसवज्ञानवैतालीयेनाह पूर्णेति शाशिनिचंद्रपूर्णेपरिपूर्णमंडले तस्मिंश्चस्वराशिगे कर्कटस्थितेतथासौम्यैर्बुधैर्लगतेउदयस्थे शुभे
जीवेएवंस्करवेचतुर्थस्थेपीतगतानौस्थाप्रसूयते इतिवक्तव्यम् तत्रान्यशभैः सस्वइतिपठंतिपठित्वाखेवव्याचक्षते शुभैःस्करवेचतुर्थंभवनेशु

अधुनानालवेस्तिजन्पद्मपनुष्टुभाद् छागेति छागोपेपाः सिंहश्रुस्तिः पुष्योष्टुषम् एतैः अगसिर्द्विषेर्लमास्थितैः पृथामन्यतपोयुदिलमगतोभवति
तत्स्येसौरेः घवाकुनेतस्मिन्नुगासिहृषपाणामन्यतमे लमगततस्येतत्रस्येसौरेः शनिश्चरेः घवाकुनेस्मिन्तत्रस्येनालवेष्टितोऽन्तुजायते नालशब्दे-
ननाड्याभिधीयते कस्मिन्नेगेवेष्टितइत्याह ग्रस्यंशसुदयोगात्रेति राशेरशोरशयशाः राशेः लमस्ययोनवाशकस्तत् कालमुदितः सचयद्राशिसंव-
धीसनघशिर्षस्मिन्नेशकलपुरुषस्य व्यवस्थितः कालागानीत्यादिवाद्ययेन निष्कपितस्तत्सुदयोगात्रेतिस्मिन्नेवागोनाड्यावेष्टितइतिवक्तव्यम् तथा
चसारावल्याम् सिंहजगोभिर्द्वयेचूतेनालेनवेष्टितोजतुः चमेकुनेयसौरेराशयशसमानगन्त्रेषु ५ अधुनाजास्जातकज्ञानवशात्स्वेनाह

छागेसिहेचूपेलेमेतत्स्येसौरेयवाकुने राशयशसुदयोगात्रेजायतेनालवेष्टितः ५ नलमभिर्द्वेचगुरुभि-
रोक्षतनवाशशाकरविष्ठासमागतम् सपापकाकिणायुतायवाशशीपरेणजातप्रवदतिभिश्चयात् ६

नलमभिः गुरुर्जीवालममुदयामिदुचंद्रचयदिननिरीक्षतेनपश्यति लमचंद्रावेकशशिस्योपृथकस्यौवायदोषावपिगुरुणानदश्येतेतदापरेण
जारेणजातइतिभिश्चयात्प्रवदतिकथययतिपुनराः अत्रयदिलमचंद्रौजीवभागस्यौजीवनवांशकस्यौभवतः तदानपरजातइतिवक्तव्यम् यस्याद्यव-
नेचरेः अजीवभागेष्वनवीक्षितवजीवेयचद्रूणाविलग्रमेवा जातपरेद्रुतमितिश्रुवतिचान्योजनेनायबलाबलोक्त्यदिति १ नवाशाशाकमिति २
शाकंनदंरविणासूर्यणसमागतसंपुक्तगुरुर्नभिरीक्षतेचंद्रार्कवेकशशिस्योपदिचरहस्पतिनानदश्येतेतदापरेणजातः अथयाशशीचंद्रः सपा-
पश्चपापग्रहेणसौमेनसौरेणवासुक्त तेषांविधेर्कोफेणसूर्येणयदियुक्तोभयतिपरेणनामइति अत्राप्यन्येजीवदृष्ट्यानुवर्तिव्याख्यानकुर्वेति तदयुक्त

यस्माच्चंद्राकिवेकराशिगतौ पापयुक्तावधुक्तौ वाजीविनदृश्यमानौ वाजारजातजन्मकरी तत्रचंद्रार्कयोर्गोः पापेन समेत्य किंकृतं भवति तस्माच्चंद्रार्क-
वेकराशिगतौ अपापो जीवेनादृश्यमानौ स पापो जीवेन दृश्यमानौ अदृश्यमानौ वाजारजातजन्मकरी निश्चयात्प्रवदंति अत्रचंद्रमायदि गुरुबृहस्पतिगृ-
हे तद्रेष्माणतन्नाशकद्वादशभागत्रिंशद्भागस्थो भवति अन्यत्र वाराशौ गुरुणा युक्तस्तदानजाराजातइति यस्माद्भगवान्वाग्निः गुरुदक्षिणगतं च
द्रुतद्युक्ते वा अन्यराशिगे तद्रेष्माणे तदंशे वा न परैर्जात इष्यते ६ अधुना जातस्थ पितृबंधनयोगज्ञानवैताल्येनाह कूरक्ष्मगतापिति कूरक्ष्मा
णि कूरग्रहराशयः मेघसिंहवृश्चिकमकरकुंभाः कृष्णपक्षस्येक्षीणचंद्रकर्कटः पापयुक्ते बुधे पिकन्या मिथुने अशोभनी पापो शनिभौ मीनौ कूर

कूरक्ष्मगतावशोभनौ सूयार्धुन न वात्मजस्थितौ बद्धस्तु पिता विदेशगः स्वेवाराशिवशादथोपधि ७
पूर्णे शशिनि स्वराशिगे साम्ये लभ्यते शक्रभस्करवे लभ्ये जलजे स्तगे पिवाचं द्रपोतगता प्रसूयते ८

रक्ष्मगती पापक्षेत्रस्थितौ सूयार्धुन न वात्मजस्थितौ धूनं सप्तमं न वमं प्रसिद्धं आत्मजस्थानं पंचमं एषामन्यतमस्थौ भवतस्तदा जातस्थ पिता जने-
को बद्धो वाच्यः तस्यादित्याक्रांतराशिवशादधनदेशज्ञानमाह स्वेवाराशिवशादथोपधि ९ चरराशिस्थेर्के परदेशे बद्धः स्थिरराशिस्थेर्के स्वदेशे
द्विस्वभावे पथि मार्गे एवं राशिवशात्स्थानपरिज्ञान अथोदित्यर्थं निपातो विकल्पेन केचिस्वेवाचरराशिवशात्तथापथीति पठन्ति ७ अधुना पो-
तगता प्रसवज्ञानवैताल्येनाह पूर्णेति शशिनि चंद्रपूर्णे परिपूर्णमंडले तस्मिंश्च स्वराशिगे कर्कटस्थिते तथा सोम्ये बुधे लगने उदयस्थे शुभे
जीवे एवं स्करवे चतुर्थस्थे पीतगता नौ स्था प्रसूयते इति वक्तव्यम् तत्रान्यशक्रभैः सस्वइति पठति पठित्वात्वे वव्याचक्षते शुभैः स्करवे चतुर्थे भवन्मु

मंगिति बहुवचननपदतेलमुबुधउक्तः शक्रसहस्यतीशोपीशक्रमाशुमधित्येवप्रामोति यच्छियतिशक्रमौरिति तस्यादेवमवधीयते पूर्णश्चद्रमाः शक्रसहस्यति
 प्यायुक्तोभवति तराक्षमरितिभवति एतच्चमपलमेतत्रस्येवुधेपूर्णचंद्रेशुक्ररहस्यतिभ्यासमाशुक्तेकैकटव्यस्थितेसर्वयुज्यतइति अयपाठोम
 द्यारच्यानेनयुक्तः यस्यान्मफरावस्थितेः कैंकैकटस्थश्चद्रमाः पूर्णोभवति मकरव्यवस्थितेनार्कैमकराच्चतुर्षेप्रवनेमेषेषुधस्यसप्तवोनास्ति किं
 पुनर्पकरात्सप्तमराशौकैंकैकटकेशक्रस्याप्यवस्थानमिति तस्मान्च्छमेम्कखेइतिसप्तम्यैकवचनातएवपाठाभ्याय्यः शुभसुरवइति तत्कञ्जीवो-
 व्याख्याताः इच्यते बुधोलमागतस्तस्माच्चतुर्यशुक्रस्यावस्थानमयति अतोऽजीवइतिभ्याख्यात केनित्युर्वेशात्त्रातुसारेणेति शुक्रइच्छति अथपात

आप्योदयमाप्यगः शशीसपूर्णः सप्तवेसतेयवा मेधूरणवधुलमगः स्यात्सृतिः सलिलेनसशयः ९

मुताप्रमवषोगोद्वितीयाः लभेजलजइति लुमेजलजेजलराशौकैंकटमकरपश्चिमार्द्धीनानामन्यतमेतस्यादस्तंगेसप्तमस्यानस्येचंद्रेपूर्णवाः पूर्णचिपोतग
 तेवप्रसृतइतिचाशब्दः प्रकार्यो ८ अथोरकूमध्यप्रसवज्ञानर्वेतालीयेनाह आप्योदयइति आप्यराशयोपकरपश्चार्द्धैकैपीनास्तेयामन्यतमस्योदये
 आप्यादयजन्तराशितन्मवतिशशीचंद्राख्यागेनलराशिस्यः तदासृतिः प्रसवः सलिलेनलसमीपेनसशयः मिश्रयाह्वान्यः अयवासपूर्णः शशीलुमसमाय
 दयसप्तवेसतेपरपति तथापिसलिलेनलसमीपेप्रसृतिः मेधूरणवधुलमइति अथवाप्यराशासुपगतेषेपूर्णवधुलमगमेधूरणदुशमेवधुस्यानेनतुर्यलमप्राम्ल
 मगेस्थितास्यापरेतथापिसलितमसृतिरितिचंद्रेत् तथान्वसारावल्याम् सलिलमलमेनद्रोजन्तराशौवीस्यतेचवपूर्णः प्रसवसलिलेविद्यादुधवदशगम्ययरा ९

अधुनावंधनागारावदयीः प्रसवज्ञानवैतालियेनाह उदयेति उदयोलमंडपश्चंद्रः तथोक्तदयोदुपयोरैकराशिस्थयोयमेसौरे व्यष्टस्थिते द्वादशस्थितस्मिंश्च-
 यापनिरीक्षिते गुल्यांबंधनागारे प्रसूयते इति वक्तव्यं सौरेशनेश्वरे अलिकर्कियुते शश्विककुलीरयोरन्यतमस्थे विलग्नगेतस्मिंश्च शीतकरे क्षिते चंद्रदृष्टेः वदेत्त्व
 भे प्रसूतिर्विक्तव्या १० अथ क्रीडागृहदेवालयसोरवरभूमिप्रदेशेषु प्रसवज्ञानवैतालीयेनाह मदेति मंदेशनेश्वरेऽङ्गगते जलराशिस्थे तथाभूते विलग्नगे-
 प्राग्लग्नस्थे क्रमात्परिपाठ्याबुधसूयदुभिरीक्षिते बुधक्रीडाभवनसुरालये सोखरभूमिषु च प्रसूयत इति वदेत् एतदुक्तं भवति शनैश्चरे जलराशिस्थे लग्न
 गते बुधनिरीक्षिते बुधदृष्टे क्रीडाभवनैरतिगृहे प्रसूयते एवंसूर्ये पाकैर्ण निरीक्षिते सोखरभूमिषु सवालुकास्ववनिषु प्रसूयत इति ११ अथ शमशानरभ्यप्र

उदयोदुपयोर्व्यष्टस्थिते गुल्यांपापनिरीक्षिते यमे अलिकर्कियुते विलग्नगे सौरेशीतकरे क्षिते वदे १०
 मंदङ्गगते विलग्नगे बुधसूयदुभिरीक्षिते क्रमात् क्रीडाभवनसुरालये सोखरभूमिषु च प्रसूयते ११

देशाभिशालानृपदेवगृहे गोकुलशिल्पालयप्रसवज्ञानमेवोपजातिफयाह नृलग्नगमिति पूर्वश्लोकात् मंदइत्यनुवर्तते प्रत्यासन्नत्वात् नृलग्नगं नराशिल
 मे स्थितं नराशयो मिथुनकन्यातुलाधन्विपूर्वाह्नकुम्भाः नृलग्नगं शनैश्चरे कुजोऽगारकः प्रेक्ष्य दृष्ट्वा भौमायदि पश्यति तदा शमशाने प्रसवजन्मकरोति के
 चिन्नृलग्नमदशीर्क्षितिज इति पठति नृलग्नगपश्यति तच्छीलोलो नृलग्नमदशीर्क्षितिजः राभ्ये सिते दूइति नराशिलग्नगतं शनैश्चरे युक्तं सितः शुक्रः इंदुश्चंद्रो
 वा पश्यति तदारभ्य रमणीयमंदिरे जन्म एवं विधसौरं गुरुजीवः पश्यति तदाऽभिहोत्रेऽभिशालाया एवं विधसौरिराकिः पश्यति तदानरेद्रामरगाकुले

भेभितिचहृदन्मनघटतेलमेवुधउक्ताः शृङ्गहृदस्यतीरोपीशुभाशुभमित्येवप्राप्नोति यच्छ्रियतेशृङ्गभेभिति तस्मादेवमवसीयतेपूर्णश्चद्रमाः शृङ्गहृदस्यति
 म्यायुक्तोभवति तदाशृङ्गभेभितिभवति एतच्चमेधलमेतन्नस्येवुधपूर्णचद्रेशुङ्गहृदस्यतिभ्यासमायुक्तेकटकव्यवस्थितेसर्वयुज्यतइति अयपारोम
 द्याख्यानेनयुक्ता यस्यान्मकरावस्थितेऽर्केकटकस्थश्चद्रमाः पूर्णोभवति मकरव्यवस्थितेनार्कमकराच्चतुर्थमवनेमेषेवुधस्यसप्तवोनोस्ति कि
 पुनर्मकरस्तसमपराशोर्कटकेशृङ्गस्याप्यनुस्थानमिति तस्मान्चमेकरेइतिसप्तम्यैकवचनातएवपाठान्याय्यः शुभसुखइति तत्कर्मजीवो-
 व्याख्यातः उज्यते वृधोलमगतस्तस्माच्चतुर्थेशुङ्गस्यावस्थानमयति अतोजीवइतिव्याख्यात केचित्पूर्वशास्त्रानुसारेणेति शुङ्गइच्छति अथपात

आप्योदयमाप्यगः शशीसपूर्णः समवेक्षतेयवा मेधूराणवधुलमगः स्यात्सूतिः सलिलेनसशायः ९

गताप्रसवयोगोद्वितीयः लगेजलजइति लगेजलजेजलगरीकर्कटमकरपञ्चिमादमीनानामन्यतमेतस्मात्स्तगेसमपस्थानस्येचद्रेपूर्णवाः पूर्णचिपोतग
 तेवप्रसूतइतिवाशब्दः प्रकाशयो ८ अयोदकमध्यप्रसवज्ञानंवेतालीयेनाह आप्योदयइति आप्यराशयामकरपञ्चार्द्धिकर्कमीनास्तयामन्यतमस्योदये
 आप्योदयेजलराशिलगेभवतिशशीचद्रश्चाप्यगेजलराशिस्थानदासूतिः प्रसक्ता सलिलेजलसमीपेनसंशयः निश्चयाह्वयः अथवासपूर्णाः शशीलुमसा
 दयसमवेक्षतेपरयति तथापिसलिलेजलसमीपेप्रसूतिः मेधूराणवधुलमइति अथवाप्यराशेषुपगतेमधूराणवधुलमगेमधूराणदृशमेवधुस्थानेनतुयलमग्रान्द
 घर्गस्थितस्याग्रैस्तथापिसलिलेप्रसूतिर्भितिर्देत् तथान्वसारावल्याम् सलिलमलमेचद्रोजलगरीवीस्थितेयवापूर्णाः प्रसवसलिलेविद्यादधूदयदशगश्चयदा ९

लुवांस्तत्समानगोचरेमार्गगृहसमीपेषुप्रसवीवक्तव्यः अत्रपूर्वोक्तयोगाभावेराशयंशसमानगोचरमार्गादिषुप्रसवीवक्तव्यः तेषां संप्रवेयोगोक्तप्रदेशेष्वेव
 प्रसवीवक्तव्यः १३ अथयस्मिन्योगेजातोमात्रात्यज्यतेयस्मिंश्चयोगेजातस्त्यक्तोपिमात्रादीर्घायुः सुखीचभवति तद्योगद्वयंवेतालीयेनाह आराके-
 ति चंद्रशशिन्यारार्कजयोर्भौमसौरयोरेकराशिगतयोस्त्रिकोणेनवमस्थेपंचमस्थेवाऽस्तेचसप्तमेस्थानेस्थितेजातोबयामात्राविसृज्यतेत्यज्यते
 एवंविधयोगेचंद्रमसिअमरराजमंत्रिणागुरुणादृष्टेमात्रात्यक्तोपिपरहस्तगतोपिदीर्घायुः चिरजीवीसुखमाकृत्वमुविभोगीभवति १४ अथय-
 स्मिन्योगेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतितद्वसंतिलकेनाह पापेक्षितइति तुहिनगीचंद्रपापेक्षितेपापगृहदृष्टेसौरैणार्कैणवत्यर्थः तथाभूतेउदये
 लभेस्थितेकुजेभौमेऽस्तेसप्तमस्थानस्थेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतिम्रियतइत्यर्थः कुजार्कजयोरिति तथातेनैवप्रकारेणलभगतंचंद्रमसिपापे

आराकंज्योस्त्रिकोणेचंद्रेऽस्तेचविसृज्यतेंबया दृष्टेमरराजमंत्रिणादीर्घायुःसुखमाकृत्वसस्मृतः १४

क्षितेसूर्यदृष्टेकुजार्कजयोर्भौमशनैश्चरयोरायेएकादशस्थितयोर्जातोमात्रात्यक्तोपिविनश्यतिम्रियतइत्यर्थः सौम्येपिपश्यतीति पूर्वोक्तयोगस्थेचंद्रमसि
 पापदृष्टेसौम्येषुभग्नहेपिपश्यति सतुजातोमात्रात्यज्यतेत्यक्तोपियादृग्वर्णप्रभुणासौम्यग्रहेणचंद्रमादृष्टस्तथाविधस्यहस्तमैतितादृग्वर्णस्थिवा
 म्भूणादेहस्तंगच्छतितेनउत्थापितोजीवितिच अथास्मिन्वयोगेस्थितश्चंद्रमापापेनकुजेनसूर्येणसौरैणवादृश्यतेऽन्येनसौम्यग्रहेणच दृश्यतेत-
 दाजातस्तयोर्दृष्टग्रहयोर्बलवान्तादृग्वर्णस्थिब्राह्मणादेहस्तंगतोपिविनश्यति यदुक्तं सौम्येतरेषुपरहस्तगतोप्यनायुरिति ननुयथायोगस्थे
 चंद्रमसिसौम्यैः पापैश्चदृश्यमानेमात्रात्यक्तोविनश्यतीत्यामिहिततत्रक्षत्रियवैश्यभूद्रवणसंकरादिषुहस्तगतः सर्वेएवविनाशमा-

पुनरेतद्वर्गं राजवेरमभिः अपरगृहे देवागारे वागो कुले वागो शाच्याया प्रसूतिः अन्य एव ये वबुधेन रक्षे सौरे शिल्पालये शिल्पिगृहे चित्रपुस्तककूरवर्धकिप्रभृतीना
 शिल्पिनामसिद्धानामन्यतमस्य गृहे प्रसूतिरिति तथा न सारावत्याम् रक्तेजलज रिलघे भिडोराने बुधे हस्तिने प्रसूता रविणा देवागारे तद्योस्वरे च यच्चरे
 ण १ आरण्यप्रबलमेगिरि कन्दुर्गं तथानरविर्मधे रुधिरं हस्तिने शशाने शिल्पिकमिलये च सीम्येन तथा च वादरायणाः सूर्ये हस्तिने गो नृपदे व वासे शुक्रे
 दुजाभारमणीयदेशे सुरेन्द्रहस्ते हिजवन्ति हरे च नरोदये स प्रवति सूतिम् १२ अथ प्रसवे देशज्ञानवैनालीयेनाह राशयरेति राशिश्च अशश्च
 तद्वापररां राशिर्निमराशिरशोनवाशकः समराशेस्तन्वाशकस्य वायः सयानाः सराशस्त्वशीयागोचरी विषयाः स्वचराश्च सर्व इत्यनेन प्रदर्शितः तत्रय

नृलभगप्रदेश्यकुलाः शशानेरस्ये सिते दूयुररभिहोत्रे रविर्नरेद्रामरगोकुलेषु शिल्पालयेन प्रसूचकरोति १२
 राश्यंशसमानगोचरे मार्गे जन्मचरे स्थिरगृहे स्वर्शशगते स्वमदिरवलयागास्त्वलमशकक्षयाः १३

स्मिन्यस्मिन् प्रदेशो यो यो राशिरूपाः प्राणीस्त्वरतितत्रशे मार्गः ययास्तस्मिन् जन्मपदि चरलमस्तन्वाशको वायुदिचरो भवति अथ लभराशिस्तन्
 वाशको वा स्थिरस्तदा राशिरूपतुल्यस्य प्राणिनः यस्मिन् गृहे यत्र प्रसवे सति तत्स्थाने राशिश्च रूपतुल्यस्य प्राणिनो यद्गृहसमीपस्तन्मसव इत्यर्थः स्व
 र्शशगत इति चरस्य स्थिरस्य हि त्स्मावस्य वाराशेर्लभगतस्य स्वर्शरा आत्मीयनवाशकोदयो यदा भवति तदा स्वमदिर आत्मीयगृहे एकजन्मवत्तव्य-
 म् तत्र राश्यंशसमानगोचरे मार्गे जन्मपदित्पादिसामान्येनोक्तं तत्र ज्ञायते किं लभराशिः सामानगोचरे किमशसमानगोचरे प्रसवादेशः क्रियतात
 दर्यमयमिन्द्रया बलयोगादिति अशको नराशकः नरक्षराशिकः अन्योर्बलयोगात्कृत्तमस्य स्थानज्ञानार्थं १४
 शोर्नवाशकाशेभ्यो न

लवांस्तत्समानगोचरेमार्गगृहसमीपिषुप्रसवोवक्तव्यः अत्रपूर्वोक्तयोगाभावेराशंशसमानगोचरमार्गादिषुप्रसवोवक्तव्यः तेषां संप्रवेयोगोक्तप्रदेशेष्वेव
 प्रसवोवक्तव्यः १३ अथयस्मिन्योगेजातोमात्रात्यज्यतेयस्मिंश्चयोगेजातस्त्यक्तोपिमात्रादीर्घायुः सुखीवभवति तद्योगद्वयंवेतालीयेनाह आराके-
 ति चंद्रेशाशिन्यारार्कजयोर्भौमसौरयोरेकराशिगतयोस्त्रिकोणगेनवमस्थेपंचमस्थेवाऽस्तेचसप्तमेस्थानेस्थितेजातोबधामात्राविसृज्यतेत्यज्यते
 एवंविधयोगेचंद्रमसि अमरराजमंत्रिणागुरुणादृष्टेमात्रात्यक्तोपिपरहस्तगतोपिदीर्घायुः चिरजीवीसुखभाक्चमुविभोगीभवति १४ अथय-
 स्मिन्योगेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतितद्गततिलकेनाह पापेक्षितइति तुहिनगोचंद्रपापेक्षितेपापगृहदृष्टेसौरेणार्केणवेत्यर्थः तथाभूतेउदये
 लभेस्थितेकुजेभौमेऽस्तेसप्तमस्थानस्थेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतिस्त्रियतइत्यर्थः कुजार्कजयोरेति तथातेनैवप्रकारेणलभ्यगतेचंद्रमसिपापे

आरार्कजयोस्त्रिकोणगेचंद्रेऽस्तेचविसृज्यतेवया दृष्टेमरराजमंत्रिणादीर्घायुःसुखभाक्चसस्मृतः १४

क्षितेसूर्यदृष्टेकुजार्कजयोर्भौमशनैश्चरयोराथेएकादशास्थितयोर्जातोमात्रात्यक्तोपिविनश्यतिस्त्रियतइत्यर्थः सौम्येपिपश्यतीति पूर्वोक्तयोगस्थेचंद्रमसि
 पापदृष्टेसौम्यशुभग्रहेपिपश्यति सप्तुजातोमात्रात्यज्यतेत्यक्तोपिचादृग्वर्णप्रभुणासौम्यग्रहेणचंद्रमादृष्टस्तथाविधस्यहस्तमतितादृग्वर्णस्यब्रा-
 म्हणादेर्हस्तगच्छति तेनउत्थापितोजीवतिच अथास्मिन्बवयोगेस्थितश्चंद्रमापापेनकुजेनसूर्येणसौरेणावादृश्यतेऽन्येनसौम्यग्रहेणच दृश्यतेत-
 दाजातस्तद्योर्दृष्टग्रहयोर्बलवान्तादृग्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तगतोपिविनश्यति यदुक्तं सौम्येतेरेषुपरहस्तगतोप्यनायुरिति ननुयथायोगस्थे
 चंद्रमसिसौम्यैः पापैश्चदृश्यमानेमात्रात्यक्तोविनश्यतीत्यभिहिततत्रक्षत्रियवैश्यभूद्रवणसिंकरादिषुहस्तगतः सर्वेएवविनाशमा-

प्रोतिवहनम्मानात्यम्यः क्षत्रियादिवर्णसंकरगताञ्चजीवमानादृश्यते तस्मात्पूर्वस्रोकादृष्टेः परराजमन्त्रिणादीर्घायु सुखभाक्चसस्मृत इत्येतदिहशेष
 भूतमवगतव्य तस्यादुर्धेनशुक्लेणनाययादर्शितयोगस्यश्चरमादृश्यते जीवेननदृश्यतेतदापरहस्तगतोपिप्रियते यदापापनसोप्यनवाटश्यमानोपिजीवेनदृ
 श्यतेतदाट्टदृग्द्वयवलयशान्तहुणस्यब्राह्मणादेर्हस्तगतोजीवति तयान्वसारावल्याम् भ्रियतेपापैर्दृष्टः शशिभिलमेकुञ्जेस्मगेत्यक्त लभाच्चलाभगतयोर्वसु
 धासक्तमदयोरेवम् परयतिसौम्योवलवान्पादगृण्ण्यतितादशोजात शम्भपापग्रहदरेपरैर्गृहीतोप्यसौम्रियते सर्वेष्वेतेषुयदायोगेधुशशिसुरेज्यसदृष्ट भवति
 तदादीर्घायुर्हस्तगताःसर्ववर्णेषु १५ अधुनाप्रसवग्रहज्ञानवैतालीपेनाद् पितृमावृशतिपितृमावृगृहादिवर्क्यक्कावित्यादिनोक्ता तद्वलासिवमावृग्रहवीयासि

यापेक्षितेतुहिनगाबुदयेकुञ्जेऽस्तेत्यक्तोविनश्यतिकुम्भार्कन्येस्तथाये सौम्येषिपश्यतितयाविधहस्तमेतिसौम्येतरेषुपरहस्तगतोप्य
 नायु १५ पितृमावृग्रहेषुतद्वलात्तरुशालादिषुनीचगे शम्भोः यदिनेकगतस्तुवीसितोलभेवृक्विजनप्रसूयत १६

त्वमातृगृहेषुप्रसूयतइतिवरेत् तदाकेशनैश्चरयोरन्यतमेथलवतिपितृगृहेपितृष्वस्यपितृव्यादिसंबन्धिगृहेप्रसूतिः एवमावृग्रहयोश्चद्रशुकयोरन्यतमेवलव
 तिमावृग्रहमातृष्वस्यमातुलादिगृहेप्रसूतिः तरुशालादिषुनीचगी शुभैर्यति बहुवचनात्सुवोवशमग्रहा यदानोन्नस्याभवतितदातरुवृक्षेपुशालासुप्राका
 रसमीपेषुप्रसवीषाच्य आदिग्रहणान्दीकूपारामपर्वतादिप्रदेशेष्वनावृतेषुइति यदिनेकयतीति नीचगे शुभैरित्यनुवर्ततेसर्वेषुमग्रहाः नीचगतस्तेल
 मेदूउदयनंद्राषुभावप्येकराशिगतीग्रहे बहुवचनात्त्रिप्रभृतिभिर्यदन्नदृश्यतेतदाविजनेननरहितस्थानेऽटव्यांप्रसूतिरिति यदापुनरेकस्यैवहभिर्गृहेय
 दालभेदूदृश्येततदाज्जन्मभिर्गोप्रसूतिरिति तथान्वसारावल्या पितृमातृग्रहेवर्गतस्त्वजनगृहेषुवलयोगान् प्राकारतरुनदेषुचप्रसूतिर्नीचाभि

तै. सौम्यैः नक्षत्रैर्लभेदुयद्येकस्याग्रहास्तदाटव्याम् १६ अधुनादीपसंभवासंभवभूयदेशोप्रसवज्ञानगर्भमोक्षंभातुः क्लेशज्ञानं मंदाक्रांतयाह मंदक्षंशिदिति
 शशिनिचंद्रेयत्रतत्राशौमंदक्षंशिशनेश्चरस्यनवभारगेभकरकुम्भयोरन्यतमांशकस्थेतमस्यधकारेसूतिकाशायनचक्रव्य हिबुकेलभाच्चतुर्थस्थेचंद्रेधकार
 एवशायनं यत्रतत्रावस्थितेचंद्रेभंदेनसौरिणदृष्टेऽधकारएव अजुगवाअजुराशीअत्रकर्कटमीनौद्वौविज्ञेयौमकरकुम्भयोरुक्तत्वान् मंदक्षंशित्यादिने
 ति तेनयत्रतत्राशौकर्कटनवाशकस्थेचंद्रेमध्यधकारएवमीनवाशकस्येवातमस्यधकारएव तद्युक्तेवेति तदितिसौरः परामृश्यते यत्रतत्राव-
 स्थितेचंद्रेसौरयुक्तेधकारएव एवंनिषेककालेनशायनमपिसर्वेभ्वेतेषुयोगेषुयदाकंदृष्टः चंद्रमाभवतितदाधकारएव यस्माद्यवनंभरः सौरांशकस्थ

मंदक्षंशिशानिहिबुकेमंददृष्टेऽजुगवातद्युक्तेवातमसिशायनं नीचसंस्थैश्चभूमौ
 यद्वद्वाशिर्जतिह्रिजगर्भमोक्षस्तुतद्व्याप्यश्चद्रास्मरसुखगतैः क्लेशमाहुर्जनन्याः १७

शशिनिप्रलभेजलेजलारव्यांशकमाश्रितेवा स्वांशस्थितेकेंद्रगतेकेंद्रजातस्तमिस्त्रेयदिनार्कदृष्टः १ अन्येषांमंतयथा सूर्येवलवतिर्भौमेनदृष्टे स-
 त्त्वपियोगेवंधकाराभावः तथाचसारावल्याम् बलवतिसूर्येदृष्टेबह्वद्रीपाधराक्षिपुत्रेण अन्यैर्व्यगतवीर्यैः सूतीज्योतिस्तृणैर्भवति सौरांशज-
 ल्जांशेचंद्रैः क्युतेयवाहिबुके तदृष्टेवाकुर्यात्तमसिप्रसवनसंदेहः नीचसंस्थैश्चभूमौशायनमित्यनुवर्तते बहुवचनाद्यथासभवत्प्रभृतिभिर्ग्रहेनीचस्थै-
 भूमौशायनवान्भ्यम् भूशब्देनात्रतृणास्तृताभूज्ञेया केचिल्लभस्येचतुर्थस्थेवानीचगतेचंद्रेभूशायनमिच्छति यथासारावल्याम् नीचस्थैर्भूशायनच-
 द्रेष्ययवास्तरवेधिलमेवा यद्वदिति प्रसवलभराशिर्यद्वेनप्रकारेणाह्रिजंजस्तुदयलेखापरित्यजति तद्वत्तेनैवप्रकारेणानार्थागर्भमोक्षोवाच्यः

यत्राक्षराभूम्यासहस्रकृतसमतादूरयतेतद्धृत्ति उक्तं हरिजमिति गगनमबनोसपुक्तमिषलस्यतेप्रयोक्तेषु तद्यथा शीर्षोदयेषुलभेष्टसाम्नास्यो
रदशयनोगर्भस्यमासोवाच्यः पूषोदयेष्वधोमुस्वस्यपृष्ठदर्शयतः मीनोदयेष्वधर्वदर्शयतः तथान्वसाराचन्याम् शीर्षवियेचिदभेष्टमूधप्रसरो-
न्यथोदयेचरणैः उभयोदयेचहस्तैः श्वभट्टदेशोभनोन्याषाकः केचिदेवव्याषसते यथालभाधिपोनवाशकाधियोरा लभस्योवाग्रहोवक्रोभव
नितबारैपरीत्येनगर्भमोक्षोभवति तथान्वमणित्याः लभापिपेशकपतीलमस्येवकितेग्रहेज्ययथा विपरीतगतोमोक्षोवाच्योगर्भस्यमंय्लेशः
पापैरिति पापग्रहेश्चद्रगैः शशिनोसहस्रवस्थितैः स्मरयतेलंभात्सप्तस्यैर्वा सुरगतिश्चतुर्थस्यैर्वाप्रसवकालेजनन्या मातुः कुत्रामाहः कष्टकय
यतिस्वरूपः तथान्वसाराचकल्याम् क्लेशोमातुः कूर्चैर्जस्तगतैः शशाकपुक्तैर्वी १७ अथदीपगृहद्वाराज्ञानमिद्वक्जयाह स्नेहः शशाकादिति शशाका

स्नेहः शशाकादुदयान्चवर्तिर्दीपिकपुक्तर्क्षवशाच्चरोधैः

त्राक्षमेहोवाच्यः जन्मकालेपूर्णेचद्रमसिस्नेहेनपूर्णेदीपुभाजनवक्तव्य क्षोणेक्षोणस्नेहाकमिति तथान्वसाराचकल्याम् दीपः पूर्णः पूर्णेशशिमिही
णेसयस्तुतेलस्य यदेवतदाभाषास्यापासर्वेषामथकारप्रसवोभवति तस्मादयुक्तमेतत् तेनयत्रशौचद्रमाभ्यवस्थितस्तत्रयदिराशिप्रारंभे-
स्थितोभवतितदावीपभाजनंस्नेहेनपूर्णवक्तव्य यत्रयश्चवसानेस्थितस्तत्रस्नेहातदीपस्नेहुरहित मध्यमार्तिः पूर्णम् अन्यत्रानुपातादिति उदया
चवर्तिः उदयालुमारीपवर्तिरुदया लभारभेतत्सणदत्तावर्तिरुदया मध्येअधेदध्याषतिः लुभावसानेवर्तिदाहोवाच्यः अतरनुपातः तथान्व
साराचकल्याम् यावत्तुभाद्रुदितवर्तिर्दग्धातुतावतीभवति दीपेर्कपुक्तर्क्षवशादिति अर्कोरितिस्तपुक्तत्राशिवशास्त्रादोदीपोवाच्यः तत्रनवरगा-

शिव्यवस्थितेर्कसंचार्यमाणोदीपआदेश्यः स्थिरराशिस्थेर्के एकदेशस्थः द्विस्वभावस्थेर्के चालितः प्रतिष्ठितइतिकेचिद्वदंति यथायस्मिन्नाशावर्कः
 स्थितः सराशिर्यस्यांदिशिस्थितः प्रागादीशः क्रियलषनयुक्केर्केत्यादिनाप्रदर्शितस्यांदिशिदीपआदेश्यः अन्येएवंवदंति यथायस्यांदिशिअर्कश्च
 मवशेनाष्टप्रहरकल्पनयाष्टसुद्विषुपरिफन्नामतिनेवक्रमणायस्यांदिशिव्यवस्थितः तस्यांदिशिगृहस्थदीपस्थानमिति तथाचसारावल्याम् द्वाद
 शभागविभक्तवांसगृहव्यवस्थितेसहस्रांशो दीपश्चरस्थिराद्विषुतयेववान्यः प्रसवकाले अत्रप्राच्यादिगृहद्वादशधाविभक्त्यमेषादिगणनयार्करा
 शिर्यत्रभवति तत्रदीपस्थानमिति केचिल्लग्नस्ययादशावर्णस्तादृग्वर्णादीपवर्तिभिच्छति तथाचमणिस्थः लग्नस्ययोत्रवर्णो निर्दिष्ट स्तेनवर्तिरा

द्वारंचतद्वास्तुनिकेंद्रसंस्थैर्ज्ञेयगृहैर्वीर्यसमन्वितैर्वा १८

देशया द्वारंचतद्वास्तुनीति तद्वास्तुनिस्तूतिकागृहेलमाकेन्द्रस्थैर्ज्ञेयैर्द्वारादेशः कार्यः तस्यग्रहस्थयादिक्प्राच्याद्यारविशुक्लोहिततमेत्यादिनोक्तात
 द्विगमिषुखंस्तूतिकागृहंवक्तव्य बहुषुकेन्द्रेषुबलवद्ग्रहवशात् न्यूनेषुकेन्द्रेषुतल्लग्नराशिवशात् लग्नस्ययादिकृतदभिषुखंयस्मादनेनैव स्वल्पजात
 केउक्तं द्वारवास्तुनिकेंद्रोपगताद्वादसतिवाविलग्नसंज्ञा अन्येवदंति यथालग्नद्वादशभागराशिदिगमिषुखंस्तूतिकाग्रहद्वारं तथाचमणि
 स्थः लग्नेयोद्विरसस्तदभिषुखंस्तूतिकागृहद्वार एतच्चसंवादेनापिदृष्टमिति वीर्यसमन्वितादित्युत्तरत्रसंबध्यतेकेचिद्वदंति यथावीर्यसमन्वि
 तात् ग्रहाद्ग्रहद्वारंचदेत् तथाचसारावल्याम् वासगृहोद्यानगतंद्वारंदिक्पालकाढलोपेतादिति १८

अधुना सृष्टिकाग्रहस्वरूपज्ञानशार्दूलविक्रीडितेनाह जीर्णसंस्तुतमिति वीर्यसमन्वितादित्यनुवर्तते सर्वग्रहेष्व्योर्कनेसौरे वीर्यवतिसवले जीर्णमि-
निनिरतनं मूयः सस्तुतसूतिकाग्रहचक्रस्य सितिसुते भीमेवलगत्यभिनादग्ध शीतगौचन्द्रेनव शक्यलपक्षेऽपलिसवदेत् यस्याद्यचनेश्वर सचर्द्ध
तानद्रमसोपलिसमिति कासाद्यनरदंस्वाधितिरवावादित्येकाभात्यदास्त्वहल नहृमसार शशिसक्तेनुधेतद्रुह अनेकशिल्प्यद्रवंवहृविधशिशिपि
रचितं रम्यचित्रयुतमिति भृगुजेशङ्केरम्यग्मणीयमनोरमचपर नवनूतनचित्रयुतविषकर्मपुस्त जीवहारीराट्टदन्धिरकालस्यापिचक्रस्मिन्चक्राधि-
पदेर्गृहवानृग्रहसमीपस्वरन्यग्रहे सामतपूर्वसिपतात्सर्वदिसुययोपरिष्टवदेद्रूयात् सामतपूर्वमिति वाशिमकवेशमनासामतात्क्रमेणेत्यर्थः यथा

जीर्णोसस्तुतमर्कजोसितिसुतेदग्धनवशीतगोकाष्ठाद्यनृदरवीशशिसुतेतन्नीकशिल्प्युद्भवम् रम्यचित्रयुतनयचध्रुगुजे
जीवेदृढमदिरचक्रस्मैभ्ययोपदेशस्त्वनासामतपूर्वाविदेत् १९

सैनैव क्रमेण सृष्टिका गृहस्यानानि प्रतिवेशमगृहाणि वाच्यानि अन्ये सामतपूर्वापि पिति पठति सामतान् गृहपर्यंतं पूर्वाकारचनामिति तथा साराव
स्याम् प्रवनग्रहसयोगः प्रतिवेशमाश्रितुनीषाम्य देवालयावुपायककोशाविहाराद्यवस्करस्थान मिद्रागृहनभास्करशशि कुब्जगुरुभार्गिवार्षिकि
बुधयोगात् अत्राचार्येण भूमिकामप्रमाणोक्त त्रिशालद्विशालज्ञानचतदुच्यते बृहस्पतिकर्कटस्य परंप्राञ्चा द्वंद्वलघात् दुश्भागो हि भूमिकमु
त्र भागे पूर्वार्क् स्थिते निभूमिक उच्च भागस्ये चतुर्भूमिक धनुषिसयले दुश्भागस्थानस्ये गुरो त्रिशालतद्दुह मिसुन कन्यामीनस्ये हि शाल उत्कचस्त
त्यनातके गुरुच्चे दशमस्ये रिचित्रतुर्भूमिक करोति ग्रह धनधिसयले त्रिशाल नरिशान्तमन्त्रोष विधाने ति

अथसमस्तचास्तुनिकसूतिकागृहमिति तद्विज्ञानदोधकेनाह मेवेति मेषप्रसिद्धः कुलीरः कर्कटः तुलानुलएव अलिर्द्विभ्रिकः घटः कुंभः एषामन्यतमे
लभेवास्तुनिप्रागभागेसूतिकास्थानवक्तव्यं अशेषा उत्तरतोगुरुसौम्यगृहेषुगुरुगृहेधन्विमीनौ सौम्यगृहेमिथुनकन्येएतेषुलभेषुतदंशकेचोत्तरतोवा
स्तुनिसूतिकागृहंवाच्यम् वृषेणतदंशकेनचगृहपश्चिमभागेसूतिकागृहं मृगसिंहोमकरकेसरिणोदक्षिणभागकराविति दक्षिणभागेसूतिकागृहं
कुरुतः २० अथसूतिकागृहेक्षयनमितितज्ज्ञानवैतालीयेनाह प्राच्यादिगृहेति गृहेसूतिकावेशमनिप्राच्यादिदिशिपूर्वाद्यास्वष्टसुदिस्तुक्रियाद
योमेषादयोराशयः द्वौद्वौचतस्रष्टुदिस्तुकोणगताविदिकथाद्विपूर्तयोद्विस्वभावाः तद्यथा मेषवृषयोर्लभयोर्गृहस्यप्राग्विभागेसूतिकाशयन

मेषकुलीरतुलालिघटैः प्रागुत्तरतोगुरुसौम्यगृहेषु
पश्चिमतश्चवृषेणनिवासोदक्षिणभागकरामृगसिंहा २०

मिथुनेआग्नेय्यां कर्कसिंहयोर्दक्षिणे कन्याथानैर्ऋत्येतुलावृश्चिकयोःपश्चिमे धनुषिवायव्ये मकरकुंभयोःउत्तरे मीनेऐशानेइति एषएवविधिः श
य्यास्वपिवक्तव्यः अतउक्तशय्यास्वपिवास्तुवह्ददिति किंत्वयंविशेषः पादैः षट्त्रिंनवात्यसंस्थितेरिति इहरवद्वनापादाः षट्त्रिंनवात्यराशयः लग्नानव
स्तृतीयनवमद्वादशराशयः पादाः परिकल्प्याः तत्रैतज्जातयेनलग्नेनप्रसवस्तदुक्तदिशिशाख्यायाः शिरस्तस्मादेवषट्त्रिंनवात्याः पादाः तत्रद्वादशतृती
योपूर्वपादौ तत्रापितृतीयोर्दक्षिणः पादोद्वादशोवामः षष्ठनवमौपश्चिमपादौ तत्रापिषष्ठोदक्षिणोनवमोवामः लग्नद्वितीयोर्षीर्षभागः चतुर्थपंचमौ
र्दक्षिणमंगंसप्तमाष्टमौपादातभागः दशमैकादशोवामांगंप्रयोजनंविनतत्वयमलक्षैः क्रूरैस्तुतुल्यउपधातइति यत्रद्विस्वभावराशयः स्थितास्त

अविनतल यद्यपापकृतप्रतत्सदृशीचोपधातः एवसदैवानुपपन्नरुदागप्रसगाः यस्मादवश्यक विवपियमसर्गेणपापग्रहेर्भविष्य तस्माद्यत्रयमलर
 सोम्यग्रहत्वाभियुतदृष्टतत्रविनतत्वपापग्रहोपिस्वोच्चशिशिकोणमित्रक्षेत्रस्वोपशक्तमफलकरोनभवतीति २१ अयुनोपसूतिकामसंख्यामनुसृमाह
 चडढमेति ङमादारभ्यपञ्चशोचंद्रपान्धवस्थितस्तदंतरेतयोभीययावतोग्रहान्यवस्थितास्तेचद्रलमातरगताग्रहास्तकपसूतिकाः स्युः ताव
 त्सरव्याउपसूतिका समीपवर्तिन्य स्त्रिका स्युर्मवेपुः ताभ्यग्रहजातिवयोवर्णरूपाः तुषान्वसारावल्पाभू शशिलग्रविवरसुक्ताग्रहतुल्या
 सूतिकाश्चविज्ञेयाः अनुदितचक्रार्थयुतैरतर्बहिरन्यथावदत्येक लक्षणरूपविष्णुपणयोमास्तासाशक्तमैयोगात् क्रूरैर्विद्वदेहालक्षणहीना
 अर्चैरमठिनाभ मिर्यैर्मध्यमरूपाबलसहितैः सर्वमेतववधार्य बहिरतश्चेति तत्रयावतोग्रहदृश्यतेचक्रार्थेव्यवस्थितास्तावत्सरव्याउप

प्राच्यादिगृहि क्रियादयोद्गोद्गोकोणगताहिमूर्तयः शक्यास्वपिवास्तुबहूदेत्यादैःषट्त्रिनवात्यसंस्थितैः २१

सूतिकागृह वक्ष्येवक्तव्याः यावतश्चदृश्येचक्रार्थेव्यवस्थितास्तावत्सस्याभाम्यतरेवक्तव्या तत्रलग्रस्ययावत्तुदितप्रभागास्तथाद्गोकादृशदशम
 नवमाद्युपाराशयस्तथासप्तमराशेर्लगोदितभागतुल्याशादृश्यमर्षशोधमदृशमिति अन्यथापरेक्षपरेअन्येआचार्याअन्यथाः न्येनप्रकारेणदृश्य
 चक्रार्थेअभ्यतरगतावर्णयति अदृश्येवास्त्यस्याज्ञायाः तयान्कीषशमिजदृश्यशशिमध्यस्येग्रहेः स्युरूपसूतिकास्तत्र उदगर्धस्यैर्वाद्येदक्षिणैरा
 रेक्षेयाःएतद्वार्थस्यनाभिप्रेत यतोनेनेवस्वल्पजातकेउक्त शशिलनातरसंस्थ्याग्रहतुल्याः सूतिकाश्चवक्तव्याः उदगर्धेभ्यतरगावस्थ्याश्चकस्य
 न्येनान्यार्थेगृहिनिनाम्सनाशक्तोपयते स्थिसगणमित्वास्मिन्निदिविगुणत्वाकृत्वाग्रहस्यानवशातुपसूतिकाभिन्म्यक कार्य यदिचद्रुजनप्रसूतिभि

गानमभवति तथापि ग्रहसंख्यासूक्तिकासमवायबहुजनप्रसूतियोगेन भवितव्यमिति २२ अथजातस्यस्वरूपादिज्ञानदीधेकेनाह लभेति जन्मकाले लभे
 योनवाशकउदितस्तस्ययः स्वामीसलग्ननवाशप तत्तुल्यतनुस्तदाकारोजातोवक्तव्यः यथामधुपिंगलदृगित्यादि अथवाजातकाले सर्वग्रहेभ्योयोगग्रहोवी
 र्ययुतोबलवांस्तत्तुल्यतनुर्वावक्तव्यः यदिलग्ननवाशकस्थोराशिर्बलवान्भवति तदातदीशतुल्यातनुर्भवति अथसर्वग्रहेभ्योयोगवीर्यवान्ग्रहस्तत्तुल्य
 तनुरिति चंद्रसमेतइतियोनवाशः शशिनान्चंद्रेणसमेतश्चंद्रोयस्मिन्नवाशकेस्थितइत्यर्थः तस्यनवाशराशेयोधिपतिः सचंद्रसमेतनवाशपतिः तस्य
 योवर्णस्तद्वर्णोजातोभवति अत्रचवर्णो रक्तः इयामोभास्वरो गौर इति अन्येचंद्राकातराशिवर्णमेवाहुः यथारक्तः श्वेतः शक्रतनुनिभ इत्यादि अत्रमु

चंद्रलग्नांतरगतैर्ग्रहेः स्वरूपसूतिकाः बहिरंतश्चक्रार्धे दृश्यादृश्येन्यथापरे - २२

कवर्णस्यासंभवादयुक्तमेतत् एतच्चवर्णादिजातिकुलदेशान्बुध्वावक्तव्यं उक्तं च बलिनः सदृशीमूर्तिर्बुध्वाजातिकुलदेशानिति कादिविलग्नविभक्तभगान्न
 इति आधानविधिनाशीर्षादिज्ञामवयवानां दृष्टदीर्घत्वनिरूपयति कादिभिर्विलग्नभैर्लग्नराशिभिः विभक्तानि गान्त्राणि यस्यसः कादिविलग्नविभक्तभगान्न तन्न
 लग्नादयोराशय कादिषुशिरः प्रभृतिकलागान्त्रेषुपरिकल्पाः यथाकालागानि तत्रलग्नशिरः द्वितीयोराशिर्वक्त्रं तृतीयउरः चतुर्थो हृत् पंचमः क्रोडः षष्ठः कटिः
 सप्तमो बस्ति अष्टमः शिश्नगुदे नवमोरुषणो दशमर्कः एकादशोजानुनी द्वादशोजघापादौ अत्रचराशीनाप्रमाणमुक्तं पूर्वार्धविषयादयइति तत्रयत्रागस्थेदी
 र्यशोदीर्घराश्याधिपोग्रहोव्यवस्थितोभवतिसदीर्घकृत् तदंगतस्यदीर्घवक्तव्यम् तथाचसत्यः दीर्घाधिपतिर्दीर्घोग्रहः स्थितोवयवदीर्घकृद्रवति अथदिवाल्पप्र-

माणराशौच्यवस्थितस्तदगाल्पकृद्भवति दीर्घराशयधिपोऽल्पराशिवस्थिताः समध्यमकृन् अल्पराशयधिपोऽर्धराशौच्यवस्थितोगममध्यमकृन् यथागराशौच
होच्यवस्थिताऽज्ञत्रयलवङ्गहवशाद्वाच्य यन्नकश्चिद्व्यवस्थिताः तत्र राशिप्रमाणतएवार्गवाच्य २३ इति स्मृतिकाप्रकरणम् अत्रैव स्मृतिकाध्याये जात
स्य व्रणमशक्यदिभिरुपप्रायमगप्रकरणमारभ्यते तत्र लभप्रथमद्वितीयतृतीयद्वेष्काणवशेन प्रथमद्वितीयतृतीयशरीरभागपरिच्छेदः तत्र शिरः प्रभृतिषाव
द्वेष्काणवशेन राशिभागः शिरोधस्तायाक्त्वाभिः तावद्वितीयं तदधस्तात्तृतीयः तेषामगविभागानाराशिभिर्भागशार्दूलविक्रीडितेनाह कदमिति चिभिः प्रक
रीस्त्रिया चिभिर्द्वेष्काणभागैस्त्रिधाशरीरप्रविभागः तत्र लभस्य प्रथमद्वेष्काणे उदयति प्रथमो मूर्धाद्यगविभागः द्वितीये द्वेष्काणे उदयति कठपूर्वको द्वि

लभनवाशपतुल्यतनु स्याद्दीर्घयुतग्रहतुल्यतनुर्वा चद्रसमेतनवाशापवर्णं कादिविलम्बविभक्तभगात्र २३

तीयोगविभागः तृतीये द्वेष्काणे उदयति बलिपूर्वकः द्वितीयः तत्राप्यगविभागेषामदक्षिणवर्त्तव्यवज्ञानकथमित्याह वाममुदितो रिति राशिभिरुदितैः दृ
श्यभावावस्थितैर्वामो गविभागः लभस्योदितभागः तया द्वादशैकदशदशानवमाष्टमाः तया सप्तमस्य राशेर्लभोदिततुल्यभागा एषभागेदितः शेषे नुरि
तः अर्धदनुदितैरदश्यैर्दक्षिण इति तत्र लभानुदितभागास्तथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमपञ्चाः सप्तमराशेर्लभोदिततुल्यभागाः एवस्थिते लभप्रथम
द्वेष्काणादया लभराशिः कशिरः कल्मीय लमा द्वितीयद्वादशैकचतुषी तत्र द्वितीयोदक्षिणमक्षि द्वादशो वामं तृतीयेकादशौच्ये तत्र तृतीयोदक्षिण
एकादशो वामं चतुर्थे दशमो वामाष्टपुटी चतुर्थोदक्षिण दशमो वाम पञ्चमनवमो कपोली पञ्चमोदक्षिण नवमो वाम पञ्चाष्टमी हनू पञ्चोदक्षिण अष्टमो वा

मं सप्तमोवक्रंमुखं एवंराश्याद्युपलक्षितः प्रथमोऽंगविभागः तत्कंठांशकइति अथाद्वितीयोद्रेष्काणोदयः कंठाद्येद्वितीयंगविभागपरिकल्प्यः तद्यथा लम्ब-
 कंठांगलकः द्वितीयद्वादशोस्कंधौ तत्रद्वितीयोदक्षिणस्कंधोद्वादशोवामः तृतीयैकादशोबाहू तत्रतृतीयोदक्षिणाएकादशोवामः चतुर्थेदशमौपार्थ्व्यं तत्रचतुर्थो-
 दक्षिणदशमोवामः पंचमनवमीदृद्वागौ तत्रपंचमोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौक्रोडउदरभागौषष्ठोदक्षिणः अष्टमोवामः सप्तमोनाभिरिति ना-
 भित्रहणमुदरोपलक्षणार्थं एवंद्वितीयंगविभागः वस्तिः शिम्भगुदेति लम्बद्रेष्काणेतृतीयोदयतिते एवहोरादयस्तृतीयंगविभागेपरिकल्प्याः
 तद्यथा लम्बवस्तिः नाभिलिंगयोर्मध्यभागः द्वितीयद्वादशोशिम्भगुदे तत्रद्वितीयोदक्षिणभागः द्वादशोवामः ततोऽनंतरतृतीयैकादशोचुषणी

कंदकृत्रोन्नसूकपोलहनवोवक्रं चहोरादयस्तेकंठांसकबाहूपार्श्वदृढयंक्रोडानिनाभिस्ततः
 वस्तिः शिम्भगुदेततश्चचुषणावूरुततोजानुनीजघ्रिग्रिभ्युभयत्रवाममुदितेद्रेष्काणभागोस्त्रिधा २४

तृतीयोदक्षिणः एकादशोवामः चतुर्थेदशमौऊरुचतुर्थोदक्षिणः दशमोवामः पंचमनवमौजानुनीपंचमोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौजंघेष्ठादक्षिणजं-
 घा अष्टमोवामजघा सप्तमः पादद्वयमिति २४ अथांगज्ञानप्रयोजनशार्दूलविक्रीडितेनाह तस्मिन्पापयुतइति तत्रप्रथमद्रेष्काणेजातस्यशिरोग-
 विभागोद्वितीयद्रेष्काणेजातस्यकटाद्यंगविभागः तृतीयद्रेष्काणेजातस्यबस्त्याद्यंगविभागः तस्मिन्पापयुतेति यत्रागराशौपापग्रहसंयुक्तेतत्रांगव्रण-
 विस्फोटकादि छिद्रमशकादिचिह्नमादिशेत् तस्मिन्पापयुतेगाराशौपापग्रहसंयुतेरुमसंयुतेदृष्टे सौम्यग्रहसंयुक्तेः वलीकितेवातद्राश्युपलक्षितेगल-
 क्ष्मादिशेत् मशकादिचिह्नंवाच्यं स्वक्षांशइति सएवग्रहोव्रणमशकादिकतास्वक्षस्वराशौस्वनवांशकेवास्थितोभवति स्थिरराशौस्थिराशकेवा-

स्थितस्तदाव्रणमशफादिकसदृजोत्पन्नतस्त्वनंतोभवति अन्ययोक्तविपर्यस्ये आगतुं ज्ञेनातस्योत्तरकाले केनचिन्निमित्तेन बह्व्यभाणेन स्वदशाकाले एव स
य आगतुकस्य व्रणादेर्दृढवशेन तस्मिन्निमित्तमाह मंदरमानिलज इति मंदरानैश्वरे व्रणकर्तृत्वे प्राप्ते तद्रणाद्यशमनापाषाणहतुकोऽनिलजो वातज्यापि
हेतुको वावक्तव्यः सोमस्य व्रणस्य कर्तृत्वे प्राप्तेऽग्निशस्त्रविफजोऽग्निहेतुकः शास्त्रहतुको विषहेतुको वावक्तव्यः बुधे भूमवः भूस्मितपातादुद्धृतपाता
द्रुम्याधिपातहेतुको त्प्रेष्टप्रहारहेतुको वा सूयर्वोकाष्ठप्रहारहेतुकश्चतुष्यदप्राणिहेतुका वावक्तव्यः हिमगीर्चिद्रेष्टृयज्जः शृग्यभिघातहेतुकः शृग्विद्य
तस्यस्य प्राणिनाः समृभीतज्जातो अकृजो वज्रतप्राणिहेतुको वावक्तव्य अन्यैः शुभ्र अन्ये ग्रहा यत्रागदेशस्याभवति तत्र मुभा व्रणादिकयानभवति

तस्मिन्पापयुते व्रणशक्तमयुते दृष्टे च लक्ष्मादिशे त्वक्षुरि शैस्त्रिरसयुतेषु सुहजः स्यादन्यथागतुकः
मंदरमानिलजो मिशस्त्रविफजो भोमयुधे भूमिवः सूर्येकाष्ठचतुष्यदधु हिमगीर्चिद्रेष्टृयज्जो अन्ये शुभ्र २५

तत्रावशेषी गुरुसितोत्तलिकं बहवचन उच्यते बुधः पापसुक्तो व्रणकरः क्षीणान्धद्रमास्तपाततोन्वैः शुभ्रमित्युक्त २५ अथ व्रणज्ञानदृष्ट्याह
समनुपतिता इति यस्मिन् प्रागेवामेदसि णे वात्रयः सधुपाग्रहाः धयोन्वैग्रहाश्चतुर्ननुधेन सहिताः समनुपतिताः समाश्रितास्तत्रागेपुष्पाक्तव्रणा
देर्भियमाभिन्मपाद्वरयप्राप्तिर्भवति शुभेऽप्यमुमेपुवा तेग्रहाः सधुपाः शुभाः सौम्याः अशुभाः पापावाभवति तयापितत्रागेतस्य व्रणायातिर्वक्त
या तेवामध्यायोवली सस्वदूराय पाप्यकरोति व्रणकृदिति लमात्पष्ठे स्थाने अशुभ पापोग्रहोन्वयस्थितो देहशरीरे व्रणकृद्भवति कस्मिन्-
स्यानेतनोर्भसमाभिते तनोर्लमात्सपष्ठस्योराशिः कलागानीत्यनेन दर्शितागविभागे यस्मिन् भवति तस्मिन् भसमाभिते राशिषु के देहशरीरे म

वति अत्रापि स्वसंशयस्थिरसंयुतेषु सहजः स्यादन्वयागंतुक इत्यनुवर्तनीयं स एव षष्ठस्थानस्थः पापः सौम्येन शतमग्रहेण यदा दृष्टो भवति तदा तत्रा-
नेतिलकमशकृद्वति तिलकः कृष्णो बिंदुः मशको बिंदुः अथ शतमग्रहेण स एव पापो युतस्तदा सलक्ष्मवान्भवति राशुपुलक्षितमंगसचिन्हं भवति
अत्रस्थाने घनीलामनिचयो लक्ष्म इति २६ इति श्रीमद्दोत्पलविरचिताया बृहज्जातकविद्वैतौजसविधिनामाध्यायः पंचमः समाप्तः ५ अथा
रिष्टाध्यायो व्याख्यायते तत्र तावज्जातस्थारिष्टसंभवे सत्यायुर्दायाष्टकवर्गादिशः कर्तव्य तस्मात्प्रथमारिष्टाध्यायवद्व्यति तत्रारिष्टद्वयं विद्युन्मा
कुर्याह संध्यायामिति संध्याया लक्षणं संहितायामुक्तं अर्धास्तसमयात्संध्याव्यक्तीभूतानतारकायावत् तेजः परिहानिमुखाद्भानोरधोदिश्या

समनुपतितायस्मिन्भागे त्रयः सुबुधाग्रहा भवति नियमात्तस्यावाप्तिः शुभेष्वशुभेषु वा व्रणकृदशक्तमः षष्ठे देहेतनो
र्भसमाश्रिते तिलकमसकृदृष्टः सौम्यैर्युतश्च सलक्ष्मवान् इति जन्मविधिनामाध्यायः समाप्तः २६

वत् अस्मिन्संध्याकाल इति तत्र जन्मनियस्यसंध्याकालो भवति तत्काललग्नगता हिमदीधितेऽश्वद्रस्य होरा भवति यथा संभवंपात्रे भतिगतैः यत्र
तत्र राशिस्थानवमाशगताः पापा भवति तदैतद्योगो जातस्य निधनाय मरणाय भवति प्रत्येकमिति एकमेकमिति प्रत्येकं शशीचंद्रः पापाः त्रयश्च
तुष्टुं केंद्रेषु व्यवस्थिता भवत्येकैकं प्रतियथा संभवचत्वार्यपि केंद्राण्याक्रांता निभवंति तथापि यस्य जन्म भवति स विनाशमुपैति म्रियत इत्यर्थः १ अथा
न्यानरिष्टयोगानि द्रवज्जथाह चक्रस्येति यावंतो भागालग्रस्योदितास्तावत् एव भागालग्रचतुर्थराशेः परित्यज्य शेषभागमारभ्य पंचम षष्ठ सप्तमाष्टम
नवमराशयो दशमराशिलभ्योदितभागतुल्यां शाश्वत्क्रेपराद्धं तत्र चक्रस्य पूर्वभागे क्रूराः पापाः इतरभागे पश्चिमसौम्याः शुभग्रहाः कीटलनेष्टश्चिकराशा

तुदयेककंदेचोदयस्थितेजातः शिशुः सिप्रमाखेवविनाशमुभेतिमरणप्राप्नोतीत्यर्थः नन्वधपूर्वदृष्टिका कीदृशसद्वृत्तः पुनरपिद्विपदादपोहिनिशिन-
प्राप्तेनसध्याहृयेइत्यथकंददृष्टिक्रमकरमीनानाकीदृत्वमभ्युपगतं तदत्रदृष्टिककंदेवैवकथयव्याख्याताचित्यगोच्यते मकरमीनयत्निलत्वा
दपिसमर्सेत्वादपिसपक्षत्वात्कीदृशसज्जानाभ्युपगम्यते यस्माद्वादरायणापूर्वोपरभागतौ शक्रमासुभैरलिनिककंदेलेभे जातस्यशिशोर्मरणसद्य
कथयंतियवनेद्राः पापैर्विलग्रास्तपयाभितश्चेति पापैः कूरग्रहेः विलग्राभितः अल्पपयाभितश्चस्थितैश्चसद्योज्ञातः सिप्रशीघ्रमेवविनाशस्त-
मुपैति अत्रकेनिदेवयोगद्वयव्याचक्षते अभितठमयतः लभात्पापैरुत्तपतइत्येकयोगः अस्तमपयाश्चादभितइमिद्वितीयः तत्रलभात्द्वादरा

सञ्चायादिमदीधितिद्वेरापापैर्भ्रान्तिगतैर्निधनाय प्रत्येकशशिपापसमेतैरेकैर्वास्मिन्निशमुपैति ९

सध्यायाह्मदायातुहारोवाचसाएगमालचनाय
वक्रस्यपूर्वापरभागेषुकुरेषुसोभ्येषुचकीदलने

द्वितीयस्य योः पापयोजनोन्नियते तया लभससमाज्यापेद्वा दशद्वितीयेतस्वयोन्वपापयोजनो
न्नियते अन्येषु नरभिषाब्धोऽभिमुख्ये वर्तते इत्यनुवर्णयति तत्र लघापो द्वितीयराशौ ग्रह स्थिता स उदयमभिलषते लभस्याभिमुखो भवति
यश्च लघादष्टमराशौ भवति सोऽस्त्वमयमभिलषतीत्यतः सप्तमराशेरभिमुखो भवति तेनेतज्ज्ञातमूलघाद्वितीयाष्टमगतोऽसर्वेषां पैजितोन्नियते येषु
नरभिषाब्दोऽभिमुख्यव्यावृत्तिभूतः यस्माद्यवनेन्वरः पापेषु ग्रहेषु लघाभिमुखेषु सर्वेष्वेवासवीर्यपुश्रमक्षणेऽपि किन्तु यो लभाद्वा दशस्थाने स्थि
तः स तत्र उदयमभिलषति नरभिषाब्दोऽभिमुख्यव्यावृत्तिः प्रत्यगाहोऽस्ति नः तस्मात्तद्व्यापाप्राप्त्यर्वागतिरस्त्वत्प्रामगतास्तुल्यजवा

महाश्चस्वस्वमंडलगाइति तत्रपूर्वाभिमुखं व्रजतो गच्छतो लमा द्वितीयस्य तदाभिमुख्यं तेनैतज्जातं लमा
 द्वादशाभभाश्रितैः पापैर्यस्य जन्मसंश्रियते इति भगवता गार्गेण सर्वाण्येव व्याख्यातान्यभिमुखानीति तथा च तद्वाक्यम् रिपुव्ययगतेः पापैर्यदि
 वायनमृत्कर्म लमेवापापमध्यस्थे धूर्नेवामृत्कमाप्नुयादिति २ अथ योगान्तरमनुष्ठुभाह पापाविति एकः पापउदये लमे स्थितो न्योऽस्ते सप्त
 मे गत शशी चंद्रमाः यत्र तत्र स्थः कुरेण पापेन युतो भवति स च सोम्यैः शक्रभग्नैः यदि न दृष्टः तदा जातस्य मृत्करचिराच्छीघ्रमेव भवेत् ३ अथ योगान्तर
 मनुष्ठुभाह क्षीणेति हिमगोचंद्रक्षीणे लमा द्वयगे द्वादशास्थे तथा पापैः कूरग्रहे रुदयाष्टमर्गेः लग्नस्थे रक्षमर्गेः श्वकेंद्रेषु कंटकेषु च द्वादिभूमान् भवन्ति

पापावुदयास्तगतौ कुरेणायुतश्च शशी दृष्टश्च शुभैर्नयदामृत्कश्च भवेदचिरात् ३ क्षीणे हिमगोव्यग्रो पापैरुदयाष्टमर्गेः
 केन्द्रेषु शुभाश्च न च क्षिप्रनिधन प्रवदेत् ४ कुरेणायुतः शशी स्मरात्यमृत्युलभगः कटकादृहिः शुभैरवीक्षितश्च मृत्युदः ५

तदा जातस्य क्षिप्रमाप्तेव निधनं मरणं प्रवदेद्भूयात् अत्र केचित् पापैरुदयाष्टमर्गे रिति नेच्छति तदयुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः क्षीणे चंद्रव्ययगते पापैरष्ट
 मलग्नर्गेः केन्द्रबाह्यगतेः सोम्यै र्जातस्य निधनं वदेत् ४ अथारिष्टान्तरमनुष्ठुभाह कूरइति शशी चंद्रः कुरेण ग्रहेण संयुतस्तथा भूतः स्मरात्यमृत्क
 लभगः सप्तमद्वादशाष्टमलग्नानामन्यतमस्तथा शुभैः शुभभग्नैः कटकबाह्यस्थैः केन्द्रवर्ज्ये अन्यस्थानस्थैः अवीक्षितः न दृश्ये यदि भवति तदा जातस्य
 मृत्युदो मरणप्रदो भवति अथ यदि वसोम्यैः केन्द्रस्थैस्तदारिष्टाभावः तथा च सारावल्या व्ययाष्टसप्तमोदयगेशां केपापैः समेतैः शुभमदृष्टिहीने केन्द्रेषु सोम्य-

ग्रहचरिते पुमान्वयस्य कुरुते प्रणाशः ५ अयारिष्टातगणिपूरव्याह शशिमिन्द्रे शशिमिन्द्रे अरिबिनाशगे उभास्वपु स्थानस्येऽस्येस्पेवात् अत्रपण
नो नुरगणाय ध्यादन्पूतमेने सिते हरे सोम्यग्रहेणा हरेतस्य निधनमरणमाशु सिप्रमेव भवति शुभैरिति अथ लभस्य साष्टमगे चन्द्रे सोम्येन्द्रि हरे
माने जातस्य समाप्तकवर्षादह स्थितिः जीवितवक्तव्यं ततो नतरमरणमिति समशब्दो वर्धयया दलगत इति उभास्वसाष्टमगे चन्द्रे विभ्यै पापे गोः अह
चन्द्रमायदियसाष्टमस्यः सोम्येन्द्रे च गतो भवत्यथ पापसंयगतः सोम्ययुक्तो भवति तद्वानमरणप्रदः पत्न्यायवनेश्वरः उग्रान्छरी निधनगोशुभ-
शशिन्यरिबिनाशगे निधनमाशु पापेक्षिते शक्रमैरयसमाष्टकदलमतश्च मिथ्ये स्थितिः
असद्विरवलोकितवलिभिरत्रमासशुभं कलत्रसहिते च पापविजिते विलम्भाधिपे ६

शशिन्यरिबिनाशगे निधनमाशु पापेक्षिते शक्रमैरयसमाष्टकदलमतश्च मिथ्ये स्थितिः
असद्विरवलोकितवलिभिरत्रमासशुभं कलत्रसहिते च पापविजिते विलम्भाधिपे ६

शंखेष्वेवापापनिशितस्य सर्वांगुगहन्ति शक्रमैरिषिम्रस्तरीक्षितोद्वादकमर्धकम् तयायस्य कृष्णपक्षे दिवा जन्मानि शुक्लपक्षे रात्र
साष्टमगः शशीरुक्ताशुभदोषि भवति तस्य नमरणप्रदः यस्यान्माह्व्यः पक्षे सिते भवति जन्मयदिस पाया कृष्णे शुवाहनि शुभाशुभदृश्यमानः त
चन्द्रमारियु रिनाशगतो विलमादापत्स्करक्षतिपिते वशिष्ठानहति असद्विरिति अत्रास्थिन्नेव वषष्ठे एमेवास्यानेकमे सोम्यग्रहे बुधयुरुसिता नामन्यत
मे स्थिते तस्यैवातकिः पापैः यलिभिः दीर्घयुक्ते रवलोकि ते रसे जातस्य मासस्थितिः जीवितवक्तव्यं ततो मरणमिति अत्राभिर्दिष्टयोगस्थे चन्द्रमसि
शक्रमरप्रे ग्रिष्टयोगाभावः पत्न्यादेनेनैव स्वल्पजातके उक्त शशिवत्सोम्यः पापैर्विभिरवलोकितानशुभमरष्टः मासेन मरणदास्त्युः पापजितोलम

पश्चात्त कलत्रसाहतशतवस्त्रमाधपजन्मलमपताकलत्रसाहतसप्तमस्थानस्थवापापावाजतेऋग्रहेणयुद्धेसंग्रामेविजिते विजितलक्षणम् दक्षिणादिक्
स्थ. पुरुषोवेपथुरप्राप्यसन्निरुतोऽणुः अधिस्तदो विहृतो नि. प्रभो विवर्णश्चयः सजित. भोमादीना आकाशे युद्धं भवति यः दक्षिणाशास्थः संग्रहः जितः कु
स्मतादीना युद्धं मित्युक्तत्वाच्चंद्रदीपिकाया परुषोरुक्तं वेपथु. कं पायमानः अन्यगृहमप्राप्य सन्निरुत्तं विपरीतगतिमापन्नः अणुः सूक्ष्मः अधिस्तदः अन्य
नाक्रान्तः विहृतः विकारसहितः निष्प्रभो दीप्तिरहितः विवर्णः वर्णरहित. सजित इति च शब्दान्मांसं स्थितिस्ततो मरणमिति ६ अथारिष्टांतराणि म
दाक्रान्तया हृहः लक्ष्मक्षीण इति क्षीणे शाशिनि चंद्रक्षीणो लमेजन्मलमस्थिते तथारं ध्रुवमर्के द्रुपायैः क्रूरैः स्थिते र्पथा संभवमेवं विधे योगे जातस्य

लक्ष्मक्षीणे शाशिनि निधनं लक्ष्मर्के द्रुपायैः पापांतस्थे निधनं हि बुभुक्षु कृद्यनयुक्ते च चंद्र
एव लक्ष्म भवति मदनच्छिद्रसंस्थैश्च पापैर्मन्त्रासाधयदि च न शुभं विहितः शक्तिमृद्धिः ७

निधनं मरणं वक्तव्यं तथा चंद्रशाशिनि पापांतस्थे पापमध्यगते निधनं हि बुभुक्षु कृद्यनयुक्तेः क्षुमचतुर्थसप्तमस्थानानामन्यतमस्थे जातस्य मरणं वक्तव्यम्
एवमिति एवमर्नेनैव प्रकारेण लक्ष्मणे पापांतस्थे शाशिनि तथामदनच्छिद्रसंस्थे सप्तमस्थानधारन्यतमस्थे पापे क्रूरैश्च द्रिष्टु भैः सौम्यग्रहैः शक्तिमृद्धिः स
बले चंद्रमानवीक्षितो न दृष्टो भवति तदा जातस्य मन्त्रासाधुजनन्यासहमरणं वदेत् अथ निर्दिष्टयोगस्थश्च चंद्रमा शुभे दृश्यते बलिभिस्तदा जातस्येव मर
णान्तन्यातुरिति ७ अथारिष्टांतराणि इंद्रवज्रयाह राक्षसमिति चंद्रेशाशिनि राक्षंतगे यत्र तत्र राशौ न वमनचाशगे तथामृतसद्भिः शुभग्रहैरवीक्ष्यमाणेन सह
पापैः क्रूरैस्त्रिकोणोपगतैः नवपंचमस्थानस्थै जातः शिशुः बालकः आशुक्षिप्रमेव प्राणैरसुमिः वियोगं प्रयाति गच्छति म्रियत इत्यर्थः अस्ते च पापैरिति

तुद्दिनाशौचद्रेढ्यगे अस्तेसप्तमेसप्तमस्थानस्थितौ पापैश्चशब्दाच्छिशुराश्वेवप्राणैर्वियोगप्रयाति अभ्युहिनाशकमशति कर्कटलघ्वेकैश्चिद्वास्यात
तदयुक्तम् यस्यादनेनेषस्त्वज्जातकेडकम् उदयगतोवाचद्रः सप्तमराशिस्थितः पार्थिवः ८ अथारिष्टातराणिहरिण्याह अभ्युप्तसहितशति चद्रेशशिन्यशु
प्रमदितेयथापिसामान्येनोक्तयथाप्यशक्तमेनपापेनशनैश्चरेणैवयुक्तेतथाभूतेलघगतेनकेवलयावत् लघगतेग्रस्तेराहीराशिगतेलघाच्चकुजेगारेकेनिधनाभिते
यमस्थानस्येजनिरुक्तयोः यातृषुनयोः मृदुषुभवति रवीतुसशस्त्रजइति एवविधेयोगेरवावादित्येस्थितेजननिसुतयोर्मृत्यु शस्त्रजः शस्त्रेणासुधेनजा
तोभवति एतेनेतदुक्तमवति शनैश्चरेणवुधेनवायुक्तेकग्रस्ते लघगतेकुजेचाष्टमगेजातस्यमात्रासदृशक्वहेतु कमरणावाच्य नन्वशक्तमइति सामान्येनो

राश्युतगेसद्विरवीक्ष्यमाणेचहेत्रिकोणोपगतेश्चपार्थे प्राणै प्रयात्याशुशिशुर्वियोगमस्तेनपापैस्तुद्दिमाशक्तमे ८ अशक्तम
सहितग्रस्तचद्रकुजनिधनाश्रितेजननिसुतयोर्मृत्युलघ्वेरावोतुसशस्त्रजः -

ख्यात शनैश्चरेणवुधेनवायुक्तेऽर्केतिनोक्तम् अत्रोन्यते असप्तवादेव पोणिमास्यान्चद्रग्रहणाप्रवति तवतावदकेसहितनर्चद्रमसानप्रवितव्य बुधे
नन्वाकेसमीपवर्तिनासदेवभवितव्य असप्तस्थानत्वार्थेमेनापिचद्रसहितेननप्रवर्तितव्य शनैश्चरकिमाव्यवस्थितेननुधेनसोप्येनैवभवितव्य त
स्माच्चद्रग्रहेणशनैश्चरेणैतिव्याख्यात अर्केग्रहणेनुपुनःबुधेनयदियुक्तोऽर्कमवति तदाकेसहितत्वात्तस्यपापताप्रबतीत्यतोकेस्यबुधसहितत्वमिति व्या
ख्यात क्षीणेदुयोगादकेन्यपापयोगाएवायनगण्यते यस्मादुपश्यममावास्यातेऽर्केग्रहणेनप्रवितव्यम् तत्रचावश्यमेकणक्षीणत्वरसहितेनप्रवितव्य य
यर्कः क्षीणेवुनायुक्तइति आचार्यस्याभिप्रेतः स्यात्तत्राग्रस्तेर्कमिधनाभितेकुजेइति केवलमकारिष्यत् उदयतिरगमित्यादि रवाचादिस्तेऽहयति

लभ्यतेसीतांशोचंद्रवालभगततथाअशुभैः पापैस्त्रिकोणविनाशगैः नवपंचमाष्टमस्थैः सर्वैरेवयथासंप्रवर्गवंधियोगास्थैरवौचंद्रेवाशुभैः सौम्यग्रहैर्वीर्यो
 पेते बलवद्भिः नयुते क्षितेनसंयुक्तेनापिदृष्टेजातस्यनिधनंमरणंवदेत् अथादिवोक्तयोगास्थैरवौचंद्रेवाबलिभिः शुभैर्युतेदृष्टेचारिष्टयोगाभावः ९
 अथारिष्टांतरमपचक्रेणाह असितइति असित सौर रविरादित्यः शशांकश्चंद्रः भूमिजोगारकः एतैः शनिरविचंद्रभौमेयथाक्रमं व्ययनवमोदयनैद्य
 नाश्रितैः द्वादशनवमलभाष्टमस्थानस्थैः तत्रैतज्जातं शनैश्चरेद्वादशैर्अर्केनवमेचंद्रलभगे भौमेष्टमस्थैरेतैरसर्वैरवयोगकर्तारोग्रहायदिवबलिनवीर्य
 वतागुरुणानदृष्टास्तदाजातस्यजंतोराश्वेमरणंप्रवदेत् अत्रयद्ययोगकर्तृगृहानसर्वान्बलवान्गुरुः पंचमस्थः काश्चित्सपश्यति काश्चिन्नपश्यति अथवा

उदयतिरवौशीतांशोवात्रिकोणविनाशगैर्निधनमशक्तमैर्वीर्योपेतैः श्रुभैर्नयुतेक्षिते ९ असितरविशशांकभूमिजैर्व्ययनवमोदयनैधना
 श्रितैः सवतिमरणाभाशुदेहिनायदिवबलिनागुरुणानवीक्षिताः १० स्फुटमदननवात्यलभरध्रैष्वशुभयुतोमरणाथशीतरश्मिः स्रगुसुत
 शशिशुचंदेवपूज्यैर्यदिवबलिभिर्नयुतावलोकितोवा ११ बलहीनः सर्वानेवपश्यतितदाजातस्यमरणायप्रवदेत् किंतुआशुशीघ्रंनवदेत् अथादिवसर्वानेव

गुरुः पंचमग पश्यतितंदारिष्टयोगाभावः १० अथारिष्टांतरंपुष्पिताग्रयाह स्फुटइति शीतरश्मिः चंद्रः सचक्षीणः अशुभयुतः पापग्रहणसंयुक्तः स्फुटमदननवात्यल-
 ग्रभ्रैषुस्थितः पंचमसमनवमद्वादशोदयाष्टमगतः अथवास्फुटमदननवाशरध्रैस्थितइतिपाठः एतेषाअन्यतमस्थानस्थः स्रगुस्फुतशक्रकेणशशिशुचनु-
 धेनदेवपूज्यबृहस्पतिनाबलिभिः वीर्यसंयुक्तेनयुतोनाव्यवलोकितः एवात्रयाणांमध्येएकतमेनापिसंयुतोनापिदृष्टस्तदाजातस्यमरणायभवति अथादि-
 वस्रगुस्फुतशशिशुचंदेवपूज्यानामन्यतमेनबलवतादृष्टोयुक्तोवाभवति तदारिष्टयोगाभावः अत्रक्षीणचंद्रग्रहणानास्ति तत्कथंव्याख्यातमुच्यते आग-

मातरदृष्ट्वान् तथाचसारावल्याम् निधनास्त्वय्यतग्रन्थिकोणगाः दीणाचद्रसयुक्ताः पापावलिनः शम्भदेरदृश्यमानागन्तायुषाप्रायः ११ अयानुक्रमर
णकालानामरिपूर्योगानाकालपरिज्ञानमयपरविलक्षितेनाह योगोस्थानमिति यस्मिन्नरिपूयोगेजातस्यमरणकालावधिर्नोक्तस्तस्मिन्नरिपूयोगेजातस्ययो
गकर्तारोपेग्रहास्तेषामध्याद्योवलवान्सयस्मिन्नाशीजनमकाले व्यवस्थितः सप्तशिर्वलिनः तत्स्थानतन्त्रचारक्रमश्चन्द्रमसिप्रसेजातस्यमरणवक्तव्यं अथ
वाचद्रेस्वमात्पीयस्यानगतेजनमकाले यत्रशीन्चन्द्रमाव्यवस्थितस्तमवराशीपुनरपिचन्द्रेगतेतत्रतस्यमरणवक्तव्यं तनुग्रहमयवातनुग्रहलघवाचारक्रम
माङ्गतेचन्द्रमसिजातस्यमरणवक्तव्यं कदेत्युच्यते वर्षस्यातःसर्वस्वराभ्यन्तरेतदुक्तमवति अनुक्तत्वालारिपूजातौवर्षनातिक्रामतीति नन्वत्रप्र

योगोस्थानगतवतिवलिनश्चन्द्रेस्ववातनुग्रहमयवा

निमामचन्द्रमसासर्वाण्येवस्थानानिगुतन्मानीत्येतत्किमित्कक्तवर्षस्यातः उच्यते पापेदृष्टेवलवतीति एषुभिर्द्विष्टस्यानेषुमध्याद्यत्रगतश्चद्रमावलवा
न्भवति पापैश्चदृश्यते तदाजातस्यमरणवक्तव्यं नकेवलगतमात्रएवचन्द्रे किन्तुमुनिगादित नकेल्यागमसूचने निश्चयेनमुनिगदितयिद्रुमरिसुलक्ष
णमित्यागमपारपर्यायेणभूयतइति अत्रान्यैराचार्यैररिपूभगाउक्तास्तेचसत्यरूपाः यतोवहवोजाताअपिसत्स्वपियोगेषुजीवतोदृश्यतैः तोस्माभि
किञ्चिद्विरच्यते सर्वाणिमानतिवलः स्फुरदभुजातोऽग्रस्थितः प्रशमयेत्सुरराजमंथो एकोचद्रुभिर्दुरितानिसुदुस्तराणिभक्त्याप्रयुक्तप्रचमूलधरप्रणा
मः १ लमाधिपोतिक्लवान्नुभैरदृष्टः केन्द्रस्थितौ शुभफलैरवबोध्यमानः मूलकरिपयविदधानिसुदोषमायुः सार्धगुणैर्वहामि कृजितयाचलस्मा २

लघ्यादष्टमवर्त्यपिगुरुबुधशुक्रद्वेष्काणगश्चन्द्रः मृत्युप्राप्तमपिनरंपरिरक्षत्येषनिर्व्यजिम् ३ चन्द्रःसंपूर्णतिनुःसौम्यर्क्षगतस्थितः शक्रभस्यांतः प्रकरोतिरिष्ट
भृगुविशेषतः शक्रसदृष्टः ४ बुधभार्गवजीवानामेकतमःकेन्द्रमागतोबलवान् यद्यपिङ्कुरसहायः सद्योरिष्टस्यभगाय ५ रिपुभवनगतोपिशशीशुक्र-
सितचंद्रात्मजहकाणस्थः गरुडइवभोगिशुक्रपारिरक्षत्येवनिर्व्यजिं ६ सौम्यहृयांतरगतःसंपूर्णःस्निग्धमंडलःशशभृत् निःशेषरिष्टहताभुजग
लोकस्यगरुडइव ७ शशभृत्तिपूष्णिशरिरेश्वरत्वेपक्षेनिशाभवेकाले रिपुनिधनस्थेरिष्टप्रभवतिनैवात्रजातस्य ८ प्रसफुरितकिरणजालस्ति
ग्रहामलमंडलेबलोपेते सुरमंत्रिणिकेन्द्रगतेसर्वरिष्टशमयति ९ सौम्यभवनोपयाताःसौम्याशसौम्यदृक्काणस्थाः गुरुचंद्रकाव्यशशिजाःसर्व-

पापैर्दृष्टेबलवतिमरणंवर्षस्यांतेकिलमुनिगदितं १२ इत्यरिष्टाध्या०ब०

रिष्टस्यहंतारः १० चंद्राध्यासितराशेरधिपःकेन्द्रेशक्रभग्रहोवापि प्रशमयतिरिष्टयोगंपापानियथाहारिस्मरणं ११ पापायदिशुभवर्गोसौम्यैर्दृष्टाःशुभे
शवर्गस्थे निघ्नंतितदारिष्टंपतिर्विरक्तायथायुवतिः १२ राहस्त्रिणसुलाभेलमात्सौम्यैर्निरीक्षितःसद्यः नाशयतिसर्वदुरितंमारुतइवतूलसंघात
१३ शीर्षोदयेषुराशिषुसर्वगगनाधिवासिनःसूतौ प्रकृतिरैश्वर्यैश्चारिष्टविलीयतेघृतमिवाग्निस्थं १४ तत्कालेयदिवजयाशुभग्रहःशुभानेराक्षि-
तोऽवश्यं नाशयतिसर्वरिष्टमारुतइवपादपान्त्रबलः १५ सर्वैर्गगनभ्रमणैर्दृष्टश्चन्द्रोविनाशयतिरिष्टं आपूर्यमाणमूर्तिर्यथानृपःस्वन्नयद्वेषीति
१६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायाबृहज्जानकविहृतोरिष्टाध्यायः षष्ठः समाप्तः ६ ७

अथायुर्दीर्घाध्यायोऽप्याभ्यायत तत्रपूर्वोक्तशिष्टाध्यायोऽरिष्टफलितस्यायुर्दोषं कर्तव्यं तत्रादावेवप्रययवनमणित्यपराशरभतेनप्रत्येकस्वग्रहस्यपरमा
युः प्रमाणापृथ्विताप्रयाह प्रययवनेति प्रयनामादानवः सूर्यतथ्यवरप्रसादः यवनान्तेच्छजातीयाहोराविद मणित्यआचार्य शक्तिपूर्वः पराशरः शक्ति
पूनायम्यसशक्तिपूर्व पूर्वशब्देनपिताउच्यते तेऽप्ययवनमणित्यशक्तिपूर्वः विवसकरादिष्वदित्यादिषु ग्रहेषुवत्सराः सवत्सराः परमायुः प्रमाणाब्दा प्रदिष्टाः
उक्ताः नचतिथिविषयान्धीत्यादि अत्रनवादिभिर्दशसहिताशति सर्वत्रैवविशेषयभूततेननवभिः दशसहिताएकोनविशतिः परमायुः प्रमाणावत्सरादिव
सकरस्यानित्यस्यतिथिभिः संहितादशपञ्चविशतिष्वद्रस्य विषयैः पञ्चभिः संहितादशपञ्चदशभोमस्य अम्बिन्याद्याभ्यादशसहितादशद्वाद
शायुधस्य भूतोपचभिः सहितादशपञ्चदशापुरो रुद्रेकादशभिः सहितादशविशतिः सौरस्य एतानिग्रहा

प्रययवनमणित्यशक्तिपूर्वोदिवसकरादिषुवत्सराःप्रदिष्टा नवतिथिविषयाभ्विभूतरुद्रेदशसहितादशभिः स्वतुगभेषु १

षापगमायु प्रमायावर्षाणि स्वतुगभेषु स्वपरमोच्चाशाम्यितेषुभवति तत्रेदशात् परमाच्चस्थिताग्रहाआदित्यादयोभवतितेपयानिर्दिष्टवर्षाणिप्रय
च्छति ११।२५।१५।१२।१५।२१।२० अकेनापिष्टनान्यकर्षिनापरमायुःप्रमाणावर्षाणि १ अयपरमनीन्वावस्थितानामायुर्दोषज्ञानप्रवाकल-
याह नीचंति एतण्यदिवसकरादयोनीचेपरमनीचंनप्रासाअर्धपरमायुः प्रमाणावर्षेभ्योःपहरति अतएवोक्तनीचेः तास्मात्पूर्वोक्तात्यरमायुषोर्धे
रनर्हमतिदीयते अयेदृशारव्यादयःपरमनीचस्याभवति परमनीचस्यास्तएवपूर्वोक्तायुषोर्धेदलप्रयच्छति तदया रविः नवसार्धानिवर्षाणि
प्रयच्छति च्छोद्वादशमार्धानिवर्षाणिप्रयच्छति एवमोमः सप्तसार्धानि एवबुधःषट् एवबृहस्पतिः सप्तसार्धानि एवंशुक्रोदशसार्धानि एवशनी-

श्यरोदश अंकेनापि वर्ष ८ मास ६ अयं सूर्यस्य चंद्रस्य वर्ष १२ मास ६ भौमस्य वर्ष ७ मास ६ बुधस्य वर्ष ७ मास ६ शक्रस्य वर्ष १० मास ६ श
 ने वर्ष १० मास ० ततश्चांतरस्थेनुपातइति ततः तस्मादुच्चात्नीचाच्चांतरस्थे मध्यवर्तिनिग्रहेनुपातः त्रैराशिकः कर्तव्यः सर्वेषां नीचाभिअंकतयेवलिरव्यंते ते
 ततावत्सर्वस्यैव ग्रहस्य परमोच्चपरमनीचांतरालतावेदवलिसापिंडीकृत्य दशसहस्राण्यष्टौ च शतानि भवति तत्रस्वाच्चादधिकं ग्रहेणायदाभुक्तं भवति तदा तत्र
 स्वीच्चाविशेषस्य लिसापिंडीकार्यं अथस्वनीचादधिकं ग्रहेणभुक्तं भवति तदा तत्रस्वनीचमपास्यावशेषं लिसापिंडीकार्यं तारासाग्रहलिसानाग्रहभुक्त
 लिसागणइत्यारब्धा तस्यैव ग्रहस्य परमनीचोक्तानिवर्षाणि मासयुतानि कार्यणि कथमुच्यते वर्षाणि द्वादशभिः संगुण्य तत्र मासान् योजयेत्तानि न्दमासीकृता

नीचेतोर्द्धहसति हिततश्चांतरस्थेनुपातोर्द्धरात्वंशप्रतिमभपरराशितुल्यं वृद्धंति
 हित्वावक्ररिपुगृहगतर्द्धीयतेस्वत्रिभागः सूर्याच्छिन्नद्युतिषु च दलप्राद्वद्भुक्तकपुत्रो २

न्यादित्यादीनां लिरव्यंते तद्यथा चतुर्दशाधिकं शतरं वेः प्राग्वहिभज्यसाद्धंशतंचंद्रस्य नवतिभौमस्य द्विसप्ततिर्बुधस्य नवतिर्जीवस्य षड्विंशत्यधिकं शतं-
 शक्रस्य विंशत्यधिकं शतं सौरस्य अंकेनापि ११४ सू १५० चं ९० भौ ७२ बु ९० जीव १२६ शक्रस्य १२० शनेः तत्रत्रैराशिकं यद्विभगणाधीलिसाभिः स्वखाष्टद्वि
 संख्याभिरेताभिः १०८० इष्टग्रहपरमनीचमासालभ्यते तद्ग्रहभुक्तलिसाभिः क्रियतइति अत्रेदं सूत्रं त्रैराशिकेप्रमाणफलमिच्छाद्यंतयोः सदृशराशी
 इष्टफलेन गुणिता प्रमाणभक्ताफलं भवति तदर्थं ग्रहभुक्तिलिसाएव ग्रहपरमनीचमासैः संगुण्य भगणाधीलिसाभिर्विभज्या वा संमासाः मासशेषं त्रिशङ्कुणित
 ३० प्राग्वहिभज्या वा संदिवसाः दिनशेषं षष्ठ्या संगुण्य प्राग्वहिभज्या वा संघटिका घटिका शेषं षष्ठ्या संगुण्य प्राग्वहिभज्या वा संविकलापलानि एवंमासादि

अपक्वतः काल आगतः प्राप्तानाद्वादशभिः भागमपठत्यन्वासावर्षाणिलभ्यते तदेवशेषमासाः एवमागतवर्षादिपरमोच्चासुदर्शितवर्षेभ्यः सशोऽध्यावशेष
ग्रहेणवर्षादिरयुषः कालोदत्तोभवति एवमुच्चादित्युतस्यनीचमप्राप्तस्यकर्तव्यं नीच्चादित्युतस्योच्चप्राप्तस्यग्रहावकालमानीयतस्यचग्रहस्यपरमनीचायुषि
सप्तोऽन्यग्रहस्यायुषः कालोवर्षाभिर्भवेति अथवायूरिराशिषड्विंशतिरर्धायुर्वर्षाण्यपवर्षयते तदेताभिः ग्रहभुक्तलिसाभिः किमित्यतमध्यमराशिसवर्णा-
स्त्यतेनार्केनग्रहभुक्तलिसागुणयत् ततपरित्यक्भागहारच्छेदंशैः चेदसगुणच्छेदाशशगुणोभान्यस्यभागहारः वर्णितयोरित्यश्वर्षाणामेवमस्तच्छेदा
पिकेनभगणाधेनलिसाः सगुण्यस्त्ववबद्धनलिसाभवति २१६०० एताभिर्भागमपठत्यवर्षाणिलभ्यते शेषदशभिः सविकलसगुणयाधस्यस्यविकलस्य
पञ्चमाभागमपठत्योपरितनराशौसयोज्यग्रहान्द्विमाज्यमासालभ्यते एवशेषसविकल त्रिशतापञ्चमासगुणयदिनघटिकाविषयदिकाम्रानयितव्याः शेषभागवत्क
मे अथठपुनोपायेनपिहायुषजानयनप्रदर्श्यते तद्ययस्यग्रहादस्मात्सगुक्तमुच्चध्रुवकविशोऽध्यावशेषकर्मभूमौस्थापयेत् अथैश्वध्रुवकनसुध्यतितत्वा
ग्रहराशिद्वादराकदत्वातस्मादुन्वमपास्यावशेषस्यापयेत् ततस्तदवशेषराशिपद्मादूनभवतितवाराशिद्वादराकदपास्यशेषस्याप्यम् अथराशिपद्मादधि
कर्मवतितत्तदेवग्रहस्य तत्कर्मभूमौरास्यादिकवितिसातस्वपरमायुर्वर्षः सगुण्यस्त्वच्छेदोर्विमन्यलब्धमुपयुपरियोजयेत् अवशेषस्यापयेत् विंशति-
स्यानेपिषड्व्याभागानात्रिशतारशीनाद्वादशभीराशिशिष्योलब्धवर्षाणितदवशेषमासाः भागशेषघटिकाः विलिप्तशेषचघटिकाः विलिप्तशेषचघटिति ए
तावतैवकर्मणास्फुटमवति तयान्तरावल्याम् स्वेच्छशुद्धोग्रहः शोध्य पद्मारयूनामयद्वलात् स्वपिठगुणितोभक्ताराशिमानीनवत्सराः ११३३३६०१६०१
तिहोरावराप्रतिमिति होरालम् सान्नाशमभाणाभिनवर्षाणिदद्यानिपावतोनपाशफलभेनभुक्तभेनभुक्तस्तुवत्यवर्षाणिदुदाति तत्करण यथातात्कालिकलम-
स्यराशीनपास्यरोपलिसापिहीकार्यम् तत्रशतद्वयेनभागमपठत्यावासाभुक्तनवाशकास्त्रावत्येववर्षाणिलभमायुर्वयप्रयच्छति अत्रशेषेणसहत्रैराशिकट्ट

त्वावर्षाणामधस्तान्मासाद्यंस्थापयितव्यं तद्यथा यदिलिसाशतद्वयेनद्वादशमासालभ्यते तदवशेषलिसामिः कियंतइति तेनावशेषलिसाद्वादशभिःसंगुण्य
 शतद्वयेनविभाज्यावासंमासस्तेचवर्षाणामधः स्थाप्यमासशेषंत्रिशतासंगुण्यशतद्वयेनप्राग्वद्विभाज्यावासाच्चदिवसाः तान्मासानामधः स्थापयेत् दिनशेषव
 क्ष्यासंगुण्यप्राग्वद्विभाज्यावासंघटिकादिवसानामधः स्थाप्याः घटिकाशेषवक्ष्यासंगुण्यप्राग्वद्विभाज्यावासंशेषकाघटिकानामधः स्थाप्याः एवंलभ्यायुर्दोयः अ
 परेशितुल्यवदंति अपरेन्येमाणित्यादयः आचार्यलिप्तस्यराशितुल्यं आयुर्दोयमिच्छति लभेयावत्योराशयोभुक्तास्तावत्यएववर्षाणिलभ्यायुः लग्नस्यभुक्तमा
 गादिकंलिसापिंडीकृत्यमासाद्यानयेनैराशिकं कर्तव्यं यद्यष्टादशमिलिसाशतद्विदशमासालभ्यते तदैताभिः लग्नभुक्तलिसामिः कियंतइति प्राग्वद्वर्षाणामधस्ता
 मासाद्याः स्थापितव्याः तथान्वमणित्यः लग्नराशिसमाश्चाब्दा मासाद्यमनुपाततः लग्नयुर्दोयमिच्छतिहोराशश्चविशारदाइति तदेवमतशोभनमित्यस्माकमभिप्रे
 तम् अन्येव्येवमिच्छति यथा लग्नाकपतौ बलवति अंशतुल्यराश्यधिपेबलवतिराशितुल्यवदंतिकथयतीत्यर्थः तथान्वसारावल्याम् लग्नाद्यांशतुल्यः स्यादतरे
 नानुपाततः तत्पदेबलसंयुक्तेराशितुल्यं चमाधिपे हित्वावक्रमिति येनग्रह्णेणयावत्सरायुर्दोयोदत्तस्तत्तस्यसंभवति तस्मात्स्वादायुर्षोभौमादिकस्यवक्र
 विपरीतागतिहित्वावर्जयित्वायोग्रहोरिपुगृहगतः शत्रुसेत्रावस्थितोभवतितनस्वादायुर्वस्त्रिभागोहीयते सग्रहस्त्रिभागमपहरतीत्यर्थः वक्रितः पुनः शत्रुसेत्रग
 तोपिनापहरति तथाच वक्रचारंविनाय्यशशत्रुराशौहरेद्ग्रहः एतद्ग्रहनामतं आचार्यस्यपुनः एषएवपक्षोऽभिप्रेतः अन्यथाहित्वाभौमंरिपुगृहगतैर्हीयते स्वत्रि
 भागंइत्येवावस्थ्यत् वक्रहित्वायोग्रहोरिपुराशिगतएवज्ञायते यथावक्रगोग्रहोराशयुर्दोयं बलवत्वाच्चिगुणंददाति तथात्रापिनापहरतीतिनिश्चयः अन्येपुन
 रेवंन्याचक्षते यथा वक्रमगारकंहित्वायोग्रहोरिपुराशिगस्तेनस्वादायुर्वस्त्रिभागोहीयते भौमः शत्रुसेत्रगतोपिनापहरति अत्रचवादरायणः भूम्याः पुन
 र्वर्जयित्वा रिमस्थाहन्त्युः स्वस्वादायुर्वस्त्रोविभागमिति सूर्योच्छिन्नद्युतिषुसूर्येणरविणाउच्छिन्नाकर्तिताद्युतिर्येषांतेसूर्योच्छिन्नद्युतयः आदित्यमंडले

अस्तमिते पुनरेषु दलमर्पहीयते - कितुरुक्तार्किकपुत्रीसितशनेश्वरीप्रोक्ष्यचर्जित्वा तावत्स्तगतावपिनापहरतः तयाचवाद्दशयणः अस्तयाताः सर्वेष्वर्वाह
 भिक्षुर्हितादेत्यपूज्यार्कपुत्री ३ अथग्रहाणास्वदासुषम्बक्रपातेनापहानिप्रहरिष्याह सर्वार्धमिति असत्सुपापग्रहपुष्ययभवनादारभ्यद्वादशस्थाना
 त्प्रधृतिः सप्तमस्तपावद्वसितेषु वामव्युक्रमेण यथाक्रमसर्वार्धादयो भागाः क्षीयन्ते तत्रलम्भाद्वादशस्यः पापग्रहः सर्वमायुरात्मोयमेवापहरति गका
 दशस्योर्द्वादशस्यस्थिभागं नवमस्य अष्टमस्यः पञ्चमभागः सप्तमस्यः चतुर्गमिति सत्स्वर्द्धमिति एतेष्वेवव्ययादिषु स्थानेषु सत्सु
 मग्रहपुष्यवस्थितेष्वश्वश्रमग्रहाक्तस्यार्द्धक्षीयन्ते तत्रलम्भाद्वादशस्यः श्रमग्रहः स्वादासुषोर्द्धमपहरति एकादशस्यम्बतुभागाभू दशमस्यः पद्
 मग्रहपुष्यवस्थितेष्वश्वश्रमग्रहाक्तस्यार्द्धक्षीयन्ते तत्रलम्भाद्वादशस्यः श्रमग्रहः स्वादासुषोर्द्धमपहरति एकादशस्यम्बतुभागाभू दशमस्यः पद्

सर्वार्द्धचिचरणपञ्चषष्ठभागा क्षीयन्तेव्ययभवनादसत्स्त्वामम्
 सत्स्वर्द्धहसतितयैकशशिगानामकोशहरति वलीतयाह सत्यः ३

भागम् नवमस्योऽष्टमभागम् अष्टमस्योद्दशमभागः सप्तमस्योद्वादशभागमिति तथैकराशिगानामिति उक्तस्यानेषु पदाग्रह इयमवति यह
 वोवास्तुस्तदातेषामेषस्थितानामध्यादेकएवयोवलीवीर्यवान् सर्वैकोशभागयथापठितमपहरति नान्येतत्रस्थापहरति एतत्सत्यआह सत्या
 चार्थी कथयति अश्वग्रहणयथासम्भवभागप्रदर्शनार्थम् नयाचसत्यः एकादशोऽष्टमात्सप्तमादिति प्राह हरणक्रमणि एकस्मिन्नेषु वीर्योधिकः स्व
 भागाहरेदेकम् अर्धतृतीयमयनतुस्तथापनमन्त्रषष्ठ आयुर्नीपद्यत्स्यापाहरति सोम्यास्तथार्थानि द्वादशसस्य पापा स्वादायशाप्रनस्ततोर्द्धतु अ
 त्तर्हिनागार्गिगान्नयोगान्नामपि वक्ष्ये इति वराहमिहिरस्याप्येवमतम् इह सत्यमतोपन्यास आगमानुसृतिप्रदर्शनार्थः ३ ७ ७

अथलभस्थः पापश्चक्रपातवदायुषोऽंशमपहरति तस्यांशप्रमाणज्ञानं वसंततिलकेनाह साधोर्दित इति उदिताय नवांशां शास्तेऽदित नवांशाः सहाधोर्दितेन नवांशे नवर्तत इति साधोर्दितो दित नवांशाः तात्कालिकस्य स्फुटलभस्य ये भुक्ता भागाः तेषां लिखाः पिंडीकृत्य शतद्वयेन भागमपहत्या वासंतास्मिन्काले भवचक्रस्य च न्यावती नवांशका उदिताः पञ्चादधोर्दितो नवांशकः सतत्र उदित नवांशसमूहे योज्यः एव कृते साधोर्दितो दित नवांशसमूहो भवति तेन गणितागतं समस्तमेवायुः पिंडं गुणनीयम् एवं कृते साधोर्दितो दित नवांशहतं समस्तमायुः पिंडं भवति तस्मादष्टाधिकशतेन भागे हृतं यदवाप्यते वर्षादित न्नाशमुपैति दशयं गच्छति किं सर्वेषां नेत्याह क्रूरविलभसहित इति यदा विलभस्थः क्रूरः आदित्यांगारकशनेश्च राणामन्यतमो भवति तदैव आगतं वर्षादिसमस्तायुः पिंडात्संशोध्य ए

साधोर्दितो दित नवांशहतात्समस्ताद्भागेष्टयुक्तशतसंख्यमुपैति नाशम्
क्रूरविलभसहिते विधिना त्वनेन सोम्येक्षिते दलमतः प्रलयं प्रयाति ४

वंकृते तत्कालजातस्य जंतोरायुर्वर्षाणि स्फुटं भवति किंतु प्रत्येकस्य ग्रहस्यैतत्कर्मकर्तव्यं येनायुः संशुद्धानि दशावर्षाणि सर्वेषां भवति विधिना त्वनेन सोम्येक्षित इति अनेन विधिना स एव लभस्थः क्रूरग्रहो यदा सोम्येक्षितः शतमग्रहणादृश्यते तदा विधिना त्वनेन यत्फलमायुः पिंडात्साधोर्दितो दित नवांशहतात्समस्तायुः पिंडादष्टोत्तरशतेन भागे हृतं यत्फलं लब्धं अतो दलमर्धं प्रलयं याति तदधीकृत्यायुः पिंडात्पातयेदव कृते आयुः प्रमाणं स्फुटं भवति अन्य एव व्याचक्षते तात्कालिकेन लभेन भुक्ता येन वांशकास्ते साधोर्दित नवांशेन सह ग्राह्याः अयमर्थः तात्कालिकस्य लभस्य राशीन पास्त्य-
भागालि सापिंडीकृत्य शतद्वयेन भागमपहत्या वासमुदितांशकस्तेः कर्मप्राग्वत्कार्य एतदपि स्थूलम् तेन लभभागाह्वितीकृत्य ताभिः प्रत्येकग्रहदत्तवर्षादि-

रायुर्दीपसगुणपादः स्वच्छेदैर्भागमप्लुतयोपपुष्पसियोजयेत् वर्षस्थानेभगाणकलाभिर्भागपपदरेहृष्यवपीदि तस्यभाग्दत्तातनकार्यं तथान्तसारबल्या-
 त्प्रमाणसिक्नुहत्वापत्येकविहगापुया भाव्यमंबलविसामिल्यवर्षादिशोधयेत् १ स्वायुषोत्तमगो कुरेसोम्यदहेत्तहृष्यमिति एतदेवश-
 धेणायुः सिद्धस्यभागमप्लुतस्यलब्धप्रावदापुफः फातयेत् अथरूपावूनोभागहारोभवति तदाक्रपाद्भागहारस्यचक्रपातोस्तिनान्ययेति नाव -
 मप्लुतस्यलब्धमेवायुः श्रद्धंभवतिरुक्त्वा तत्रग्रहोन्नकपहभादुन्नकपयसोद्वरः आयुर्गणितुंमन्तेनलब्धवर्षादिशोधयेत् रूपाद्यदोनाहारःस्वाम्नापा-
 वग्रास्थोनेतरश्च तत्रकुशशब्देनक्षीणशब्दमानग्रहः तथान्तरावराधणः सूर्यागारकृशनीन्नामेकस्मिन्लग्नगभवतिह्यनिः विधिनात्वनेनसौम्येति
 नेदलपातयेत्तुभ्यम् ४ अथरूपादीनापरमायुःप्रमाणान्तांशिरवरिण्याद् समाःषष्टिर्हिमाइति समाशब्देनवर्षपुन्यतेसमन्नावर्षाणाषष्टिर्हिमाहि
 गुणीकृताचिरात्पथिकवर्षशतभवति एवचिरात्पथिकवर्षशतपचनिशापचरात्रयोः होराबाणीत्यर्थः मनुजकरिणाभनुजन्नापनुष्याणाकरिणाहस्ति-
 नाचपरमायुः हयानाभन्नाद्यात्रिशद्वर्षाणिपरमायुः स्वरोगदर्शः करभउषः अनयोःयचकल्पतिः पंचकस्यकृतिः पंचानावर्गः पंचविंशतिः परमायुः विह-
 यासाप्यायुरितिसापचकल्पतिः विहयाविगताक्रपाएभ्याः एकोनान्चतुर्विंशतिर्वर्षाणिष्वयमद्विपयोः तृषाणायविहयाणाचपरमायुः गोमद्विष्योरित्यर्थः शुना-
 सारमेयानाद्यादशवर्षाणिपरमायुः स्वग्रहणसर्वेषानस्वीनामुपलक्षणावतिनमिदमाजरीरादीनापथ्येतेदेवस्मृतं छागदीनामिति वशकसहिताषड्बोडशव-
 र्षाणिपरमायुः छागदीना आदिग्रहणाद्वयमृगयोस्तिपरमायुरिति सर्वेषांशेषभूतम् परमायुर्दीपप्रयोजनं भग्वादीनज्जातानामायुः प्रमाण-

ज्ञानार्थमिति तद्यथा अस्मादेर्जातस्य पुरुषवदायुः प्रमाणमानीय तत्स्त्रैराशिकं कर्तव्यं यद्विंशत्यधिकवर्षशतं पञ्चदिनाधिकयस्य पुरुषस्यायुः प्रमाणं तस्येदमायुस्तद्द्वित्रिंशद्वर्षायुः प्रमाणस्याश्वस्य किंस्यादिति एवमागतमायुः प्रमाणमश्वस्य तत्कालजातस्य वाच्यं एव सर्वेषामभिहितप्राणिनां स्वायुषामपरेण त्रैराशिकं कृत्वा तत्कालजातस्य स्वायुषः प्रमाणनिर्देशः कार्यः अन्ये एव वदन्ति यथा पठितं परमायुषः प्रमाणं न कश्चिज्जीवति तदयुक्तम् यस्माद्विशालादधिकवर्षशतादस्य अधिकमध्यायुर्गणितकर्मणा भवति यस्मात्परमायुः प्रमाणपठनत्रैराशिककार्यमेव ज्ञातव्यमिति ५ अथ यस्मिन्योगजातस्य परमायुर्भवति तद्योगज्ञानपुष्पिताग्रयाह अनिमिषपरमांशकं अनिमिषोमीनः तस्य परमांशको न वमनवांशकः तस्मिन्ननिमिषपरमांशके

समाः षष्टिर्द्विधामनुजकरिणां पञ्चचनिशाहयानां द्वात्रिंशत्स्वरकरभयोः पञ्चककृतिः विरूपा-
साध्यायुर्षमहिषयोर्द्वादशश्रुनास्मृतच्छागादीनां दशकसंहिताः षड्परमम् ५

विलम्बेशितनये बुधे गविष्टेष्वेव पञ्चवर्गलिसे स्थिते लिसाः पञ्चविंशतिमुक्ताबुधोद्युषे स्थितः सकलाः समस्ता ग्रहा अन्ये सर्वे एव यदि स्वतुंगभेषु स्थिताः परमोच्चगता भवति तत्राजातस्य परमायुः प्रमाणं विंशत्यधिकवर्षशतं पञ्चदिनाधिकमायुर्भवति तत्र च कर्म तद्यथा आदित्यादयो ग्रहाः सप्तमाद्विदशः अत्रादित्यानां बुधवर्जितानां यथा पठितानि परमायुः प्रमाणवर्षाणि भवन्ति बुधस्य पुनः क्रियते तत्र तावद्बुधोनीचानीनां द्विच्युतः तस्मात्तात्कालिकादस्माद्बुधान् १।१०।२५ बुधपरमनीचं क्रवकमिदं ११।१५।० संशोध्य जातमतालिसा १।१५।२५ एतल्लिसापिंडीकृतं २७।२५ एतामिस्त्रैराशिकं यदि भगणार्थं लिसानां एताः संगुण्य १० ८० ० बुधपरमनीचवर्षाणि षड्भवन्ति तदा तासानीचां कातलिसानां २७।२५ किंस्या

प्रगतलेनेष्वधनपंचविंशतिलिसाधुक्ताभवंत्यन्येचग्रहाः स्वोच्चराशिषुपरमोच्चभागव्यतिरेकेणापिपयदिस्थितास्तदायोगशसम्यैवपरमाधुः
प्रमाणंजातोजीवति अथबुधस्यपरमनीचक्रवर्गमेदं ११ ११४ पूर्वप्रदर्शितसोप्रतं कर्मकालेकथमिदं ११ १५१० प्रदर्शितमित्यत्रोच्यते चतुर्दशभागा
भुक्तापंचदशेपठितेपरमनीचभागेव्यवस्थितोभवति अतश्चतुर्दशभागाः परमनीचस्यप्रदर्शिताः तत्रस्थस्यपरमनीचप्रदर्शितमाधुभवति तस्मादाव-
त्पंचदशोभागोनभुक्तोबुधेनतावन्नैराशिकोत्पत्तिर्नकर्तव्येत्यतः कर्मकालेपंचदशभागाः प्रदर्शिताः इत्येतत्सर्वेषामेवग्रहाणांत्रैराशिककालेपठितेभागेभुक्तेः प्र-
दर्शयितव्यानि तत्रनैराशिकार्थमुच्चक्रवकाः तथात्रैराशिकार्थपरमनीचक्रवकाः एतैः कर्मकर्तव्यमिति ६ अथास्यापरमताधुर्दायस्यदूषणार्थशालिन्याह

सू	च	मं	बु	गु	श	ल
०	१	९	१	३	५१	६
९	२	२७	२४	४	२६	१९

अनिमिषपरमांशकेबिलमगेशशितनयेगविपंचवर्गलिसे भवतिहि-
परमाधुषःप्रमाणयदिसकलाःसहिताःस्वतुगभेषु ६

आयुर्दायमिति एतवायुर्दायनकेवलमयवनमणित्यशक्तिपूर्वैरुक्तंयावद्विष्णुगुप्तेनापिचाणक्यापरनाम्नैवमुक्तम् आचार्यदेवस्वामीतथासिद्धसेनश्चैवंच
क्रेकृतवानित्यर्थः तथाचविष्णुगुप्तः परमोच्चगतैः सर्वैर्भीमीनांशसंस्थिते सौम्येचदृषगेजातः परमाधुःसज्जीवति तथाचदेवस्वामी सूर्याद्यैरुच्चगतैर्मर्-
नेभीनांशसंस्थिते लभे सौम्येदृषभयानेजातः परमाधुराप्नोति तथाचसिद्धसेनः भीमेपरमांशगतेसौम्येगविपंचवर्गलितास्थे सर्वैः परमोच्चगतैर्जातः प-
रमाधुराप्नोति यद्येवंबहुभिराचार्यैरुक्तं तत्कोस्यदोषः तत्रोच्यते वक्ष्यमाणसत्याचार्यमतेप्रदर्शितमाधुर्दायबहुतराणामाचार्योणामतमिति यस्मादा-
चार्यचराहमिहिरस्यप्रतिज्ञेयं ज्योतिषभागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोत्थमस्माकं स्वयमेवविकल्पयितुं किंतुबहूनांमतंवक्ष्ये अस्यपरमतस्यबहु

तरविरुद्धत्वतावदास्ताम् विषादसम्प्रवोदोषोष्वस्तिदोषद्वयीयमित्यादि एषामान्वार्याणापतेदोषो जायते कीदृश इत्याह अष्टावरिष्ठमित्यादि नृपीष्टकयाव
 न्जातानामरिष्टपुक्तद्वयादृक्कहित्वात्पुक्तवर्षविशतेरपस्तादृशितप्रकारेणानुर्नस्यात् नागच्छति एववर्षीष्टकादूर्ध्वमरिष्टनास्ति तस्माद्वयाष्टकादूर्ध्ववर्ष
 विशतेरपस्तान्नकस्येतिन्यारणमापयते यावदस्यतेप्रियतश्चि अयंतेयाप्रत्यक्षोदोषः ७ अपुनान्तेषामेवाचार्याणामायुर्दुपणशालिन्याह यस्मिन्योग
 इति अभिप्रेत्यपरमाशक्तैरिन्द्रमदत्यस्मिन्योगैरिशत्यधिकं वर्षशतसप्तविनपरपायुः पूर्णप्रदिएतस्मिन्योगेष्वग्रहा परमाञ्चगताभवति षड्विंशत्प-
 रमोच्चयैत्येकवर्षाभिचवतीतिप्रोक्तमभिहितयन्यैरुचार्यैः तयाचचारणयणः षड्विंशतस्यान्वकवर्तीस्त्रिभुवनपखिलशास्ति सवर्गमेह इति यवनेश्वरश्च

आयुर्दूरयविष्णुगुप्तोपिर्वेवदेवस्वामीसिद्धसेनश्चक्रे
 दोषश्चैषाजायतेशावरिष्टहित्वानामुर्विशतेः स्यादधस्तात् ७

षड्भुजगुजर्धियलोपकपैप्रदाममानेव्यभिजातशक्तिः तत्रपरमोच्चगतायावत पुद्गद्भानभवति तावत्परमोच्चगताभवति यदापरमोच्चगताभवति
 तदास्मातेनचक्रवर्तिनाभ्रवितथ्यम् एवपूर्णीमासुः विशत्यधिकवर्षशतमर्थेर्धनिस्त्रिावर्णयित्वावहव पुरुषार्जोवति तस्मादयमपितेष्वपरोदोषाप
 तञ्चपरमतायुर्वयदूषणंशालिनीद्वयमसंबधत्वाद्दशविहिररुजमेकभवतीति नप्रतिभाति तत्रतावद्यद्वयप्रयमशालिन्यादूषणपुक्त तस्यदूषण
 स्यासंबधत्वमुच्यते सादोदितोदितनवाशद्वतात्ममस्तादिति न्यायेनयतभूरेविलमगते आयुषः पातनक्रियते तस्यपतिलमप्रत्यशकवशादि-
 यत्तन्नसम्भवतीति तत्रपातयित्वायमायुर्विशिष्यतेतस्यापीयस्तन्नास्तीति तस्मापदुक्त नायुर्विशतेः स्यादधस्तात्तदयुक्त अन्नोदाहरणम् यथा

कुंभलग्नस्याधंशकोदये आदित्यचंद्रशुक्राः परमोच्चैर्बुधजीवशनैश्चराः परमनीचैर्भौमश्चक्रं भस्याप्यष्टाविंशतिमं भागं मुक्त्वा स्थितस्तदा तात्कालिका
ग्रहाः सलग्नाः अत्रलग्नेन किंचिद्भुक्तमिति लग्नायुर्दयानास्ति परमोच्चगतानां परमनीचगतानां च ज्ञात एव भौमस्य क्रियते तात्कालिकान्द्रोमादस्मात्
१०१२८ भौमस्य परमोच्चक्रवकमिदं ११२८ संशोध्य जातं ११० एतद्विंशतिपिंडीकृतं १८०० अथ त्रैराशिकं
यदि भगणार्द्धलिसानामेतासाम् १०८०० भौमनीचमासाः नवतिर्भवन्ति ९० तर्देतासां कियंत इति
लब्धमासाः १५ एतैर्वर्षसत्रिमासं जातं वर्ष १ मास ३ एतद्भौमपरमोच्चवर्षे भवेत्तेषु १५ संशोध्य
जातं वर्ष १३ मास ९ एष भौमायुर्दयः अथ जीवस्य लग्नाद्द्वादशस्थत्वाच्चक्रपतेनार्द्धपातयित्वा

सू	न	पं	बु	बु	शु	श	ल
०	१	१०	११	९	११	०	१०
९	२	२८	१४	४	२६	१९	६
०	०	०	०	०	०	७	०

यस्मिन्योगे पूर्णमायुः यदि हंतस्मिन्नोक्तं चक्रवर्तित्वमन्यैः

जातजीवायुर्दयः वर्ष ३ मास ९ परमोच्चगतानां परमनीचगतानां च शत्रुक्षेत्रत्वात् त्र्यंशं अस्तंगतानां मर्द्धचनपाल्यते यस्मादभिषयपरमांशके विलम्बे
इत्यत्रयोगे च द्रमसो वृषभस्थत्वाद्यद्यायुषः त्रिभागः पात्यते तदा पूर्णमायुर्न भवतीति यस्मादन्याचार्यमतमिति तात्कालिकमित्राभिषयवर्कं मूल-
त्रिकोणार्द्धनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगताग्रहैर्द्राः तात्कालिकाः स्युः सुहृदो ग्रहस्य स्वोच्चैर्वधो यस्य विकृष्टवीर्यः १ आमित्रवृषाष्टमशत्रुमूर्तिद्युनत्रिकोणे
कगृहधिनिरुद्धाः तात्कालमेतेरिपवो भवन्ति ह्येतानि मित्राणिरिपूश्च वस्य २ अनेनापिशतक्रश्च द्रमसः तात्कालिकमित्रं न भवति तस्मान्भीनस्थशुक्रवृष
स्थश्च द्रमः शत्रुगृहगोभवति तस्य च शत्रुक्षेत्रस्थत्वाद्यद्यायुषस्त्रिभागः पात्यते तदा अभिषयपरमांशक इत्यत्रयोगे पूर्णमायुर्न प्राप्नोतीति तच्चात्रा

र्धेणशृंगग्राहिरूपैवप्रदर्शितं तेनैतत्तज्ज्ञापयति परमोच्चगतानापरमनीचगतानाचतुर्ध्वेज्यशमक्रांतानाचतुर्चनपत्यते तेनयथादर्शितयोगशृंग
 कृपयकृग्रहायुदायवर्षाणिद्विग्यते सूर्यस्यवर्ष १९ चंद्रस्यवर्ष १५ भीमस्यवर्ष १५ मास १ बुधस्यवर्ष ३ मास १ सुकस्यवर्ष २१ शनि ७ वर्ष १०
 लभननकिंचिद्रुक्तमिति लभायुर्दयोनास्ति अचैतेषायोगः वर्ष ९८ मास ६ अथागारकस्यलभगतत्वात्साध्योदितेति कर्मक्रियते तत्रचलमेकुमारभ-
 त्वान्नवति ९० नवाशकाशुक्ताभवति तेचनवाशकचक्रस्योदितउदयगतएकनवतिसप्त ९१ तेनैकनवत्यासवर्षासुः पिडमिदवर्ष ९८ मास ६ सगु-
 प्यजात ८ ९ १ ६ अस्याष्टाधिकशतेनभागमप्सृत्यावासवर्षाणि ८२ मास ११ दिन २८ पटी २० अस्मान् ९८१ ६ सशोध्यजातवर्ष १५ मास
 ६ दिन १ पल २० एवमष्टभ्यऊर्ध्वीरशतेरधस्तादायुस्त्यन्नमिति तस्याप्तयुक्तमुक्तनायुर्विशतेः स्यादुधस्तादिति अत्रान्येवदति यथाक्रूरहीनमीनल
 म्पुट्दिक्कुरैतद्वयमिहिरणोक्तं अग्निमिषपरभाशकइति अनेनापिप्रकारेणनवत्त्रयम् ययानायुर्विशतेः स्यादधस्तादित्यत्रयन्विलभमेक्षोणचंद्रविश
 वितमेभागबुधस्तनास्तमिताः सर्वेष्वन्येषुपरमनीचस्यषुयस्यजन्यभवतितस्यचक्रपातेनैवायुर्दोषाबहुः पततीति तस्यैवतावत्प्रदरयते तन्नतात्का
 लिकग्रहाः सप्तमाः तत्रबुधस्यग्रावत्कलाजातवर्ष १० मास १० अन्येपापरमनीचस्यत्वात्छापयते तमेननकिंचिद्रुक्तमितितस्यासुर्दयोनास्ति
 चंद्रस्यक्षीणस्यपापत्वाहुमाहुदुरास्यत्वाच्चक्रपातेनसर्वपतति तदातस्यायुर्वीयोनास्ति आदित्यस्यलभैकदशत्वाच्चक्रपातेनहर्दिपातयित्वाजातवर्ष
 ४ मास ६ बुधस्यास्तमितत्वादहर्दिपातयित्वाजातवर्ष ५ मास ५ दशमस्यत्वाच्चक्रः स्वायुपस्तृतीयमशमपहरतिइति सौम्यत्वान्तदर्थमस्मात्ब-
 द्वापार्षमेकनवपासान्पातयित्वाजातान्यष्टौवर्षाणिनवमासाश्चबुधस्यवर्ष ८ मास ९ भीमस्यलभमासमस्थत्वात्सप्तमाः सप्तवर्षपातयित्वा जेत
 निषर्षाणिपट्इति एवसर्वेपावर्षाणि वर्ष ४ मास १ सूर्यस्यवर्ष १० मास १ चंद्रस्यवर्ष ६ मास १ भीमस्यवर्ष १० मास १ बुधस्यवर्ष ३ मास १ सुक

स्य वर्ष १० मास० शनैश्चरस्य वर्ष० मास० लग्नस्य वर्ष० मास० सर्वेषां योगः वर्ष ४२ मास० अत्रासंभवेत्यभिगान्यापि ब्रूमः एवं विधायादयः सर्वेप्यस्तंग
 ता यदि भवति तदा सूर्योच्छिन्नद्युतिषु च तलं प्रोद्धमशुक्रार्कपुत्राविति कृत्वा तथापि पंचविंशतु वर्षाणि मासो नानियतो बुधस्य पूर्वमेवाहुं पातितं एवं हि च-
 त्वारिंशतोऽधस्तादायुर्ना गच्छतीति तथापि विंशतरधस्तादित्यसंबद्धं अत्राप्यन्ये एव वदन्ति कूरहीने विलम्बे जाता अष्टाभ्य ऊर्ध्वे विंशतेः अधस्ता-
 न्मिथ्यमाणा दृश्यन्ते तेनान्याचार्यमतमसंबद्धं अन्याचार्यमतपूर्वपर्येण विचार्येतद्वदन्ति येरेवाचार्यैरेनेन मार्गेणायादयः प्रदर्शितः तेरेवायमृत्यु
 योगो भिहितः सन्नेहलिरव्यते तथा च बादरायणः ब्रह्माष्टमस्थोरिपुटसमूर्तिः पापग्रहः पापग्रहे यादिस्यात् स्वातर्देशायां मरणाय जेतोर्द्वयः सयुद्ध
 विजितो यदान्ये १ तथा च यवनेश्वरः ब्रह्माष्टमस्थोरिपुटसुरोद्गोपायैः सुहृत्स्थानगतश्च दृष्टः स्वातर्देशायां प्रकरोति मृत्युं पाशाध्वबन्धादि परिहृया-
 द्वा १ तथा च सारावल्याम् कूरदशायां क्रूरः प्रविश्य चातर्देशां यदा कुंरुते पुंसां स्यात्संदेहस्तदारियोगो हि संदेवमहान् १ रवितनयस्य दशायां क्षि-
 तिजस्यातर्देशायां यदा भवति बहुकालजीविनामपि मरणं निःसंशयं पुंसाम् १ कूरराशौ स्थितः पापः बभूव निधने पिवा तत्स्थेन वारिणा दृष्टः स्वपार्के-
 मृत्युदो महः १ यालमाधिपतेः शत्रुर्लभस्यातर्देशागतः करोत्येकस्मान्मरणं सत्याचार्यः प्रभाषते १ ए-
 व कूरहीने लग्ने ये जातास्तेषां वर्षाष्टकादूर्ध्वं दर्शितकालादधस्तान्मरणं संभवत्येव ते चापि मृत्युयोगेनाने-
 न भूता इति ज्ञेयाः यस्मात्तस्यातर्देशादर्शितग्रहसंबन्धिनी कदा भवति अत्रायं नियमः तस्मादन्याचार्यम-
 तेन वाष्टाभ्य ऊर्ध्वं दर्शितकालादधस्तान्मरणं संभवत्येव तस्मादेतत्तद्दूषणमसंबद्धं प्रथमं अर्थाद्वितीय

सू.	च	म	बु	शु	श	लम
६	५	३	५	९	०	८
९	३	२७	१४	४	१९	०

स्य दूषणस्यासंबधत्वमुच्यते अत्र च क्रवर्तितलयोगोपि विना दीर्घमायुः संभवति अत्रोदाहरणम् यत्र तास्त्रालिक्त्रग्रहाः सलग्नाः वर्षे को दश भागा न्मुक्ता

र्थेण भृगुगत्यादिहूयेव प्रदर्शितं तेनैतत्तद्भाषयति परमोच्चगतानापरमनीपगतानाच शतुषे त्रेत्र्यशमस्तंगतानाचार्द्धचनपत्स्यते तेन यथादर्शितयोगशुभ
 रुद्रयक्षग्रहायुदायवर्षाणि लिख्यन्ते सूर्यस्य वर्ष १९ चंद्रस्य वर्ष १५ मीमस्य वर्ष १६ मास १ बुधस्य वर्ष ६ जीवस्य वर्ष ३ मास ९ सुक्रस्य वर्ष २१ शने वर्ष १०
 लघ्ननक्षत्रिद्रुक्तमिति लघ्मायुर्द्वयोनास्ति अर्थे ते यायोगः वर्ष १८ मास ६ अर्थागारकस्य लघ्नगतत्वात्साद्वोरितेति कर्मक्रियते तत्र च लघ्नमेकुभारभ-
 त्वाभवति ९० नवशकाः सुक्ता भवति तेन नवशकश्चक्रस्योर्विता उदयगत एक नवतिसमा ९१ तेनैक नवत्यासवर्षयुः पिंडमिदं वर्ष ९८ मास ६ सगु-
 ण्यजात ८ ९ १ २ ६ अस्याष्टाधिकशतेन मागमपदत्वा वासवर्षाणि ८३ मास ११ दिन २८ घटी २० अस्मात् ९८१ ६ सशोध्यजात वर्ष १५ मास
 ६ दिन १ पल ४० एवमष्टम्य ऊर्ध्वीरशने रथस्तादायुस्तन्मपि तस्मात्पुक्तमुक्तनायुर्विशतैः स्वादुपस्तादिति अत्रान्येवदति यथा कुरद्वीनमीनल
 नद्विहृष्ववहराहविहिरेणोक्त अनिमिषपरमाशक इति अनेनापि प्रकारेण नवक्तव्यम् ययानायुर्विशतैः स्यादथस्तादित्यत्र धन्विलमेक्षोणे चंद्रविश
 तित्वे मागे बुधस्तत्रास्तमिता सूर्येभ्योऽप्युपरमनीत्स्येषु यस्य जन्म भवति तस्य चक्रपाते नैवायुर्वयो बहु पततीति तस्यैव तावत्प्रदर्शयते तत्र तात्का
 लिकाग्रहाः सलग्नाः तत्र बुधस्य प्रागवक्त्वा जात वर्ष १० मास १० अन्येषां परमनीचस्य तात् द्वापयते लघ्नमनक्षत्रिद्रुक्तमिति तस्यासु द्वायोनास्ति
 चंद्रस्य क्षीणस्य पापत्वाद्वा माहूद्रशस्य त्वाश्चक्रपातेन सर्वपतति तदा तस्यायुर्वीर्योनास्ति आदित्यस्य च म्रैक दशत्वाच्चक्रपातेनार्द्धपातयित्वा जात वर्ष
 ४ मास ९ बुधस्यास्तमितत्वादृपातयित्वा जात वर्ष ५ मास ५ वशमस्थत्वाच्चक्रकः स्वादायुषस्त्वतीयमशमपहरति इति सौम्यत्वाच्च वर्षमस्मात् ५-
 द्वागार्षमेक नवमासान्यातयित्वा जातयित्वा जातान्यर्धो वर्षाणि नवमासाश्च बुधस्य वर्ष ८ मास ९ मीमस्त्वल मास १८ पस्थत्वात्स्वप्नमागसाह्ववर्षपातयित्वा जात
 निषर्षाणि पट्टइति एव सर्वेषां वर्षाणि वर्ष ४ मास ९ सूर्यस्य वर्ष १० मास २ चंद्रस्य वर्ष ६ मास १० मीमस्य वर्ष १० मास १ बुधस्य वर्ष ७ मास ६ जीवस्य वर्ष ८ मास ९ सुक्र

वर्षशतमव्यायुः संभवति केमद्रुमारव्यश्चायंयोगः यस्माद्दृश्यति हित्वाकंसूनफानफादुरधरास्वांत्योभयस्थेग्रहः शीतांशोः कथितोन्यथात्रबहुभः कम-
 नुमोन्यैस्त्वसौ तस्मादेवंविधेयोगेजातोदीर्घमायुः प्राप्नोति केमद्रुमत्वाच्चदरिद्रोभवति वक्ष्यति च केमद्रुमेमालिनदुःखितनीचनिः स्वाः प्रेष्याः स्वलाश्च
 नृपतेरापि वंशजाता केवलदरिद्रादीर्घायुर्बोद्धयते न केनचित्कस्यचिद्दरिद्रस्यायुः प्रमाणं ज्ञातं यथायंदरिद्रोविंशत्याधिकेन वर्षशतेन संपंचदिनेन मृतः
 तस्मात्सौद्रमेव दूषणं ज्ञातव्यम् एवमस्य दूषणस्यासंबद्धत्वं प्रदर्शितमिति असंभाव्यत्वाद्ग्राहमिहिरकृतमेतच्छालिनीहृत्यंनसंभाव्यते यच्चदश
 ताचार्यमतेनायुर्दीयं त्यक्त्वा सत्यमतायुर्दीयमंगीकरिष्यत्याचार्यस्तत्रच सत्यमतस्य बहुतराणामाचार्याणां मतांगीकरणमेव प्रयोजनं यस्मात्पूर्वमेवात्र
 र्यमतेनायुः प्रतिज्ञाव्याख्याता ज्योतिषमागमशास्त्रविप्रतिपत्तौ न योग्यमस्माकं स्वयमेव विकल्पयितुं किंतु बहूनामतवक्ष्ये अथ कश्चिदाह ननु

प्रत्यक्षोयंतेषु दोषः परोपि जीवत्यायुः पूर्णमर्थैर्विनापि ८

यीय योगस्त्वया प्रदर्शितः स केमद्रुम एव न भवति यस्मादाचार्य एव वक्ष्यति केद्रे शीत करेयवाग्रहयुते केमद्रुमोनेष्यत इति लग्नात्सप्तमस्थः
 केद्रे स्थश्चंद्रमास्तस्मादयं केमद्रुमो न भवति अत्र च ब्रूमः अत्र चंद्रमानगणयते यस्माच्चंद्रमसः सकाशाद्ग्रेहाभ्येनयोगः कर्तव्य इति यद्येवं तच्छु-
 ग्रात्केद्रस्यः कथं करोतीत्यत्रोच्यते चंद्रलभयोस्तुल्यत्वात् तथाच यवनेश्वरः मूर्तिचहोरांशशिनच विद्यात् अत्र च गार्गिः व्याथार्थिकेद्रगंश्चद्रादि
 नाभानुभवे ग्रहः कश्चित्स्याद्वा विना चंद्रलभात्केद्रगतोथवा योगः केमद्रुमो नाम तदा स्यात्तत्र गार्हितः भवति निदिताचारादिरिद्व्यामयसयुता इ-
 ति तस्माद्ग्रात्सप्तमस्थे चंद्रमस्य योगस्य केमद्रुमता सिद्धेवेति ८

[illegible]

वर्षशतमव्यायुः संप्रवति केमद्रुमारव्यश्चायंयोगः यस्माद्दृश्यति हित्वाकंस्सनफानफादुरधरास्वांत्योप्रग्रस्यैग्रहैः शीतांशोः कथितोन्यथान्नबहुभिः केम-
द्रुमोन्यैस्त्वसौ तस्मादेवंविधेयोगेजातोदीर्घमायुः प्राप्नोति केमद्रुमत्वाच्चदरिद्रोभवति वक्ष्यतिच केमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिः स्वाः प्रेष्याः स्वलाश्च
नृपतेरापिपवंशजाताः केवलंदरिद्रादीर्घायुबोद्धयते न केनचित्कस्यचिद्दरिद्रस्यायुः प्रमाणंज्ञातं यथायंदरिद्रोविंशत्यधिकेनवर्षशतेनसपंचदिनेनमृतः
तस्मात्सोद्रमेवदूषणाज्ञातव्यम् एवमस्यदूषणास्यासबद्धत्वंप्रदर्शितमिति असंप्राव्यत्वाद्दराहमिहिरकृतमेतच्छालिनीहूयनसंप्राव्यते यच्चदर्शि-
ताचार्यमतेनायुदीयत्यक्कासत्यमतायुदीयमंगीकरिष्यत्याचार्यस्तत्रचसत्यमतस्यबहुतराणामाचार्याणांमतांगीकरणमेवप्रयोजनं यस्मात्पूर्वमेवाचा-
र्यमतेनायुः प्रतिज्ञाव्याख्याता ज्योतिषमागमशास्त्रविप्रतिपत्तेनयोग्यमस्माकं स्वयमेवविकल्पयितुं किंतु बहूनामतंवक्ष्ये अथकश्चिदाह ननु

प्रत्यक्षोयंतेषुदोषःपरोपिजीवत्यायुःपूर्णमर्थैर्विनापि८

यीयं योगस्त्वयाप्रदर्शितः सकेमद्रुमएवनभवति यस्मादान्चार्यएववक्ष्यति केद्रेशीतकरेथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेव्यतइति लग्नात्सप्तमस्थः
केद्रस्थश्चंद्रमास्तस्मादयंकेमद्रुमोनभवति अत्रचब्रूमः अत्रचंद्रमानगणयते यस्माच्चंद्रमसः सकाशाद्ग्रहणान्येनयोगः कर्तव्यइति यद्येवंतल्लु-
गार्त्केद्रस्थः कथंकरेतीत्यत्रोच्यते चंद्रलभयोस्तुल्यत्वात् तथाचयपवनेश्वरः मूर्तिचहोरांशशिनचविधात् अत्रचगार्गिः व्यायार्थकेद्रगंश्चद्राद्द-
नाभानुभवेग्रहः कश्चित्स्याद्वाविनाचंद्रलभात्केद्रगतोथवा योगःकेमद्रुमोनामतदास्यात्तत्रगार्हितः भवतिनिंदिताचारादरिद्र्यामयसंयुताइ-
ति तस्माद्लग्नात्सप्तमस्थेचंद्रमस्थस्ययोगस्यकेमद्रुमतासिद्धेवेति ८ ६९

म्यितः एवपियुनेचद्रमास्तीन् भागान् कुम्भेभौमोष्टाविशतिभागान् मेघेषुधा पचदशभागान् सिंहेजीवा पचभागान् मेघेसप्तविंशतिः सन्निभागान् शुक्र-
 कुम्भेभिशतिभागान् सौरः धनितप्रमत्परा तद्यथा ईरगाग्रहाः अत्रपूर्वप्रदर्शितकर्माणागताभिग्रहायुदायवर्षाणिलिरव्यते वर्ष ७ मास ५ सूर्यस्यवर्ष-
 २१ मास ११ चद्रस्यवर्ष १३ मास ८ भौमस्यवर्ष ७ मास ० बुधस्यवर्ष १४ मास ७ जीवस्यवर्ष १८ मास ३ शक्रस्यवर्ष १९ मास ० शनैः वर्ष ८ मास ० तु-
 मस्य प्रथमहस्तैर्वर्षाणाचक्रपातादष्टभागपपास्यजातवर्ष १३ मास ८ चद्रस्यपद्मगमपास्यजातवर्ष १८ मास ८ रेकेगुरुभिन्नभूतोन्मथान्यइति
 शुक्रः शत्रुः सनकमूलध्रिक्पेणासिहान्नवमेस्थानेस्थितः तस्मात्तात्कालिकमित्राभूतः तन्मृषस्यः शत्रुक्षेत्रमध्यस्थितस्तेनतस्यायुदायनकिंचित्पत-
 त्तिचद्रश्चोपियुनेमित्रक्षेत्रेस्थितः तस्यापियथादर्शितान्येवायुदायवर्षाणि यस्मादुक्तम् इदोर्बुधदेवगुप्तविविद्यात् अगारकः कुम्भेश्नुक्षेत्रेस्थितः य-
 स्मादुक्तम् भौमस्यशक्रः शक्तिजम्भिमिति शेषान्तरिपून्शापत्वान्छनैश्चरस्तस्यशत्रुस्तात्कालिकम्भकगृहेभिविष्टत्वान्छन्म्वराधिशत्रुः कित्त्वमार-
 कस्यशत्रुक्षेत्रस्यम्यापिनपततियस्मादुक्तम् हित्वावन्नरिपुगृहगतैर्हयितेस्वन्निभाणइति तस्मादगारकस्वयथागतमवायुः चांद्ररनकाइतिक्वचनाद्भौ-
 मोबुधस्यमित्रम् तेनतस्यमेपस्यत्वात् यथागतमेवायुबुधस्य बृहस्पतेरप्यादित्योमित्रं यस्मादुक्तं गुरोश्चभीमपश्चित्यसर्वइति तस्मात्सिंहस्य
 स्य बृहस्पतेः यूथागतमेवायुः शुक्रस्य मेघेसन्नमित्रक्षेत्रे यस्मादुक्तम् भृगुनदनस्यत्वर्केदुक्ज्याः सुहृदः प्रदिष्टाः तस्मात्तस्यापियथागतमेवायुः श-
 नेम्ररस्यापिकुम्भेस्वक्षेत्रेस्थितत्वाधयागतमेवायुः लग्नस्यपार्तचारहीनत्वात् यथागतमेवायुः एवमायुदायवर्षाणि पृथक्पृथक्कलिरव्यते वर्ष १७
 मास ५ सूर्यस्यवर्ष १८ मास ८ चद्रस्यवर्ष १३ मास ८ भौमस्यवर्ष ७ मास ० बुधस्यवर्ष १४ मास ७ गुरोः वर्ष १८ मास ३ शुक्रस्य वर्ष १९ मास ० शनैः वर्ष १०
 मास ० लग्नेवविधेचतुर्दशाधिकवपरातमप्यायुः सप्तमवति ११३ मास ११ षट्त्वंद्वयवर्ष ३२ मास ० नत्तामर्देयांसीत् ११५ मास ११ एवविधेयोगोपोष्ठशतधिक

तेन युक्ताप्येकैकं न गताब्दसंख्याकालः शकौ १०४४ नांशविशोऽद्यतस्मादतीतवर्षार्धगवर्षजातम् एवं चेत्स्फुजि-
 कृत्वायते अन्यच्च यवनानाचार्यैः पूर्वैः कृतमिति तदर्थं स्फुजिध्वजोप्याह यवनारुचुः ये संग्रहे दिग्गजनजातिभेदाः
 हस्य तदेतत्तद्वायते यथा वराहमिहिरेण पूर्वयवनाचार्यमतमेवोपन्यस्त अस्माभिस्तन्महर्षम् स्फुजिध्वज-
 पीयमेव वातोपाराशरीयासंहिताकेवलमस्माभिर्दृष्टान् जानातकं श्रूयते स्कंधत्रयमिति पाराशरस्येति तदर्थं वराह-
 चित्रप्रोद्गमपाराशरः कथयते दोषाग्यद्वयोपितामित्येवमदिमयमणित्ययोर्द्वाराशास्त्रे विद्यते तथा च एकोनविं-
 शतिः तिथिसंख्याकुजः सौम्योद्वादशाच्च गतौ गुरुः कुजवर्द्धत्यपूज्यस्तु वर्षाणामेकविंशतिः एकोनसूर्यपुत्रस्य
 यमिदं प्रोक्तमर्धनीचगतस्य तु अन्तरे त्वनुपाताच्च कारयेदायुःसंग्रहम् तथान्वमणित्यः नवरूपाः शरयमलास्तिययोका
 कृत्तिसंख्याः सूर्यादीनां स्वतुंगमेष्वब्दाः नीचेष्वस्मादलमन्यत्रानुपाततः कार्यम् आयुर्दीयविधानहारांशितुल्यमपि
 तायुर्दीयायवनेष्वरसत्यमतानुसारी व्याख्यायते ग्रहभुक्तनवाशराशितुल्यमिति यत्र तत्र राशौ यस्मिन् नवांशकं ग्रहो व्य-
 वादे राशययावत्संख्या राशोः संबधी भवति तावत्स्ये वर्षाणि ग्रहः स्वायुर्दीयं प्रयच्छति एवं भुक्तनवांशराशितुल्यं भवति
 तस्माद्यद्भुक्तं ग्रहेण तेन सह त्रैराशिकं कृत्वा मासाद्यानयनमपि कर्तव्यं त्रैराशिकं करणं च वक्ष्यति एवमायुर्दीयानयन-
 ध्याचतद्वाच्यम् राश्यंशकं सयोगादायुर्ग्रहसमासतोऽग्राह्यः एतच्च सत्यवाक्यं बहुसाम्यसमुपैति बहुसंमतं बहुना-
 चयवनेष्वरः आयूषिराश्यंशकचारयागादिति अत्र तावत्सत्ययवनेष्वरवाक्यव्याख्या नीकिं विहितमिति पन्नं राशिरंशकवारिषा

प्रयजीवशर्ममतेनस याचार्यमतनचायुर्दोयमोपच्छदमिहेनाह स्वमतेनेति जीवशार्मानामाचार्यः स्वमतेनस्त्रीपद्मतेनपरमायुषोविशत्यधिकस्यवर्षश
 तस्यसप्तचदिनस्यस्वराशससप्तभागप्रत्येकस्यग्रहस्यायुर्दोयमाहकथयति किञ्चशब्दस्तथानामप्रदर्शनार्थं तद्यथापरमायुः १२१०५ अस्वसप्तमिभा
 गमपञ्चयाचासत्रयोदि १०११२२।८।१४ ययान्याचार्येनवतिथिविषयत्येवमादीभिपरमोच्चगतानामादित्यादीनावर्षाणिपठितानि तथैतानिपरमायुः
 म्वराशचर्षाण्येकेकस्यजीवशर्मपठितानि नीनेर्द्वन्द्वसतीत्यत्रापिस्थितमेवतत्रार्द्धमेतत् ८।६।२६।४।१७ एतानिपरमनीचस्यस्यैकेकस्यग्रहस्य
 एतोप्राग्बदेवचैराशिरुहस्यैकेकस्यग्रहस्यायुर्दोयः कर्तव्यः अत्रापिचक्रविनाशत्रुसेत्रस्यस्यग्रहस्यअशायहानिः शुक्रशनेश्वरौविनाभोमविनाच
 यत्नयद्ग्रहस्थास्तगत स्याद्दोपहानिः सर्वर्द्धिचित्रणेत्यादिकचक्रपातापहानिः क्रूरविलभेसार्द्धोदितेतिहानिःएतत्सर्वजीवशर्मणोप्यन्याचार्ये समानः
 म् तथ्याचक्रजीवशर्मा सप्तवरी १७ को १ द्वियमौ २२ वसवो ८ पेदाभयो ३४ ग्रहद्राणा वर्षाषपुञ्चस्यानानीचस्यानामतोर्द्धस्यात्मध्येनुपाततः स्या
 दानयनशेषमत्रयक्तिचित् पिडापुथइवकार्येतत्सर्वगणिततत्त्वतैरिति अत्रानयनसुरोपायेनदृश्यते स्वोच्चशुद्धोग्रहः शोधयपञ्चादूनोममूढल
 त तद्भागाः कथिपद्मोदि ८६४१ हतावेदात्रसायर्के ५०४ सक्तादिनादियल्लब्धतदाफुर्जीवशर्मजम् दिनेस्तुत्रिशतामासामोसेप्योर
 विमिसमा नकेवलग्रहदायपरमायुषः स्वराशमेततूतेनोक्त यावत्स्वमतेनेति अनेनेवप्रतिपादयति यथैतन्मयाकृपिकृतेप्याचार्यकृतेपु
 नानफेनिच्छास्त्रेपुष्टमिति तस्मादस्यायुर्दोयस्यजीवशर्मणः स्वमतकरणमेषदोषः एवसर्वाचार्यपतेनायुदीयोव्याख्यातः अत्राचार्येणय
 वनमतेनोपन्यस्तमयपूवनमणित्यशक्तिपूर्वैरिति नचयवनेश्वररुतेशास्त्रेतयाविधयायुदीयोदृष्टः यस्माद्यवनेश्वरेणोक्तम् आयुधिराशयश
 कराराशयोगादिति अत्रोच्यते यवनेश्वरेणस्फुजिध्वजेनान्यच्छास्त्रकृतम् शककालस्यायर्कज्ञायते तथाचस्फुजिध्वजः गतेनसाय्यधश

तेन युक्ताप्येकेन केषांनगताब्दसंख्याकालः शको १०४४ नांशविशोध्यतस्मादतीतवर्षाद्यगवर्षजातम् एवंचत्स्फुजिध्वजकृतराज्यशत
 कृद्वायते अन्यच्च यवनानाचार्यैः पूर्वैः कृतमिति तदर्थस्फुजिध्वजोप्याह यवनारुचुः येसंग्रहेदिगजनजातिभेदाः प्रोक्ताः पुराणीः क्रमशोग्र
 हस्य तदेतत्तद्वायते यथावराहमिहिरणपूर्वयवनानाचार्यमतमेवोपन्यस्त अस्माभिरुत्तन्नदृष्टम् स्फुजिध्वजकृतमेवदृष्ट्वा पराशरस्या
 पीयमेववार्तापाराशरीयासंहिताकेवलमस्माभिरुत्तन्नजातकं श्रूयतेस्कंधत्रयमिति पाराशरस्येति तदर्थवराहमिहिरः शक्तिपूर्वरित्याह
 चित्रं प्रोद्भूतपाराशरः कथयतेदोषभग्यदं योषितामित्येवमादिमयमणित्ययोर्होराशास्त्रेविद्यते तथाच एकोनविंशतिः सूत्र्यश्चंद्रमाः पंच
 विंशतिः तिथिसंख्याकुजः सौम्योद्वादशोच्चगतोगुरुः कुजवद्वैत्यपूज्यस्तुवर्षाणामेकविंशतिः एकोनसूत्र्यपुत्रस्यपरमोच्चगतस्यच आयुर्दो
 यमिदंप्रोक्तमर्धनीचगतस्यतु अंतरैरुत्तनुपातच्चकारयेदायुःसंग्रहम् तथान्वमणित्यः नवस्तूपाः शर्यमलास्तिययोर्काः पंचस्तूपाः क्रमशः रूपयमा
 कृतिसंख्याः सूर्यादीनास्वतुंगमेष्वब्दाः नीचेष्वस्मादलमन्यत्रानुपाततः कार्यम् आयुर्दयविधानंहोराशिशितुल्यमपि अथवराहमिहिरस्यस्वम
 तांयुर्दयोयवनेश्वरसत्यमतानुसारीव्याख्यायते ग्रहमुक्तनवाशराशितुल्यमिति यत्रतत्रराशौयस्मिन्नवाशकं ग्रहोव्यवस्थितः सचनवाशकोमे
 षादेराश्यावत्संख्याराशेः संबधीभवति तावत्ये ववर्षाणिग्रहः स्वायुर्दयंप्रयच्छति एवंमुक्तनवाशराशितुल्यभवति यस्मिंश्चनवाशकंचतते
 तस्माद्यदुक्तं ग्रहेणतेनसहत्रैराशिकंकृत्वामासाद्यानयनमपिकर्तव्यं त्रैराशिकंकरणंचवद्व्यति एवमायुर्दयानयनंचसत्याचार्येणोक्तम् त
 ध्याचतद्वाक्यम् राश्यंशकसंयोगादायुरिहसमासतोद्ग्राह्यः एतच्चसत्यवाक्यं बहुसाम्यसमुपैति बहुसमतंबहुनामाचार्याणांसमतं तथा
 यवनेश्वरः आयुर्विशयशकचारयोगादिति अत्रतावत्सत्ययवनेश्वरवाक्यव्याख्यानेकिंचिद्विहितमितिपल्लव रोमीरशकचारयोगादिति व्याचक्षते य-

धायस्मिन्गुशीग्रहोवर्तते तत्र तेन यावत्तेन राशकापुक्तास्त्वावत्येव वर्षाण्यष्टुः सग्रहोददति अत्र च व्याख्याने परमग्रहदायसाध्यमानेन वर्षाणि प्र
 वति एतच्च व्याख्यानवादगणार्द्धिभिरगीकृतं तथान्नवोवरायणं यत्र यशकालागुणिताद्वादशानवभिर्महस्यभरणेभ्यः द्वादशाहतावशेषेब्दमा
 सरिन्ननाडिकाः क्रमशः इयमाचार्यवराहमिहिरेणाविनष्टेवस्त्वज्जातकमिहिताएतदनुसारेण सत्ययवनेश्वरेण व्याख्यानक्रियते आयूषिरा-
 र्यशकच्चारयोगादिति राशीनामशकाशयशकः तेषु चारयोगादिति यत्र तत्र राशीमेवाशकस्योग्रहोवर्षे एकप्रयच्छति सृषनवाशकस्योग्र-
 होवर्षद्वयप्रयच्छति एवमुत्तरोत्तराशकवृद्ध्यावर्षद्विर्गुणनीनाते द्वादशादिति पूर्वव्याख्यानेन यवनेश्वरे सत्यवाक्ययोराशिमहणमनर्थकम
 ति अवरयमेव राशयशकैर्मन्त्रितव्यमिति ९ अयानेनैव व्याख्यानानुसारेणाचार्यः साएवासुदीयानयनमार्ययाह सत्योक्तंति सत्योक्ते

स्वयमेन किलाहजीवशार्माग्रहदायपरमायुषःस्वराशाम् ग्रहमुक्तनवाशाराशितुल्यवहुसाम्यसमुपैति सत्यवाक्यम् ९
 सत्यमतापूर्वायकरणेतात्कालिकमिष्टमभिप्रेतं ग्रहलितीकृत्यलिसापिडकृत्वा तस्य शतद्वयेन भागमपदुल्यपदवाप्ततद्वासारव्यस्याप्यम् अ
 वरोपमथास्याप्यम् अवासमडलभागविरुद्धः द्योःस्युः पडलभागशब्देन द्वादशभागउच्यते तेनावासस्यद्वादशभिर्भागमपदुल्यवाप्तस्याज्य
 म् यदवशिष्यते तेब्दः स्वस्तावदुर्वाणि तेन ग्रहेणायुषोदत्ताभिप्रेयति शेषाद्युमासायाः यदवशेषस्यापि तस्माद्वादशगुणितान्तेनैव छेदेन
 विभक्त्यामासालभ्यते तच्छेषाच्चिशदुगुणिताहिनानि तच्छेषास्त्रिधाद्वटिकाः पुनरपिषष्टिमास्त्रिधाचतुर्भक्त्याविकलाः लभ्यन्ते इति एवमा
 गतग्रहस्यायुर्दोषभवति तत्रोदाहरणं तात्कालिकोग्रहः १।८।४५ लिसापिडीकृताः २३ २५ अस्य शतद्वयेन २०० भागमपदुल्यवाप्त

११ जातं अवशेषं १२५ अवासस्यास्य द्वादशभिर्भागं न प्रयच्छति इति एतदेवावशेषं तस्माद्द्वादशैकादशवर्षाणि दत्तानि भवंति अवशेषं १२५ द्वाद-
शभिर्गुणितजातं १५०० अस्य शतह्रयेन भागमपहत्या वासं ७ जात एव स समासाः अथ मासशेषम् १०० जातं तत्रिशता ३० गुणितजातं ३००० दि-
अथ शतह्रयेन भागमपहत्या वासं १५ दिवसाः पचदश इति शेषस्याभावात् घटिकाभावः एवमागतमेवं विद्यात् ग्रहाष्टर्षादि वर्ष १ मास ७ दि
न १५ घटिका अथैतदेव राश्यशकला गुणितेति न्यायेन प्रदर्श्यते तद्यथा राश्यादिग्रहः १।८।४५ अस्य शशिभागलि साः पृथक् पृथक् द्वाद-
शाहताः अथ भूयो न बाहताः १२।८६।५४०।१०८।८६४।४८६० अत्र लिखानामेतासां ४८६० षष्ठ्या भागे हते लब्धं ८९ अवशेषं ० एताघटिका
लब्धमिदं ८९ भागे लब्धं ८६४ सर्योज्यजातं ८४५ अस्य त्रिशताभागे हते लब्धं ३१ अवशेषं १५ एते दिवसाः अथ लब्धमिदं ३१ राशिष्वनेषु

सत्योक्तेग्रहमिष्टलिप्सिह्रत्वाशतद्वयेनासम् मंडलभागविकष्टेब्दाः स्युः शेषानुमासाद्याः १०

सत्याक्तग्रहमष्टलसाकृत्पाराग्वृत् ॥ १७ ॥
 संयोज्यजातं १३८ अस्य द्वादशभिर्भागैर्हृतं लब्धं ११ शेषं ७ एतेमासाः लब्धस्यास्य ११ द्वादशभिर्भागनप्रयच्छतीत्यतएतदेवान्नशेषं ११ एतानि
 १८ संयोज्यजातं १३८ अस्य द्वादशभिर्भागैर्हृतं लब्धं ११ शेषं ७ एतेमासाः लब्धस्यास्य ११ द्वादशभिर्भागनप्रयच्छतीत्यतएतदेवान्नशेषं ११ एतानि
 ग्रहायुदीचवर्षाणि एवंवर्ष ११ मास ७ दिन १५ घटि ० एतत्पूर्वकृतयुदीचसंविहितमिति एवंयवनेश्वरसत्याचार्यबादरायणवराहमिहिरणासुदीयः प्रद-
 शितइति १० एवमागतस्यायुदीयस्य सत्याचार्यमतेनैव कर्मविशेषार्थवशास्थेनाह स्वतुगवर्कति स्वतुगस्थैः स्वीच्वगतेर्ग्रहैः वक्रोपगतेः विपरीत-
 गत्याश्रितैश्चयत्स्वदत्तमायुस्तत्रिंशत्सगुणं कार्यं उत्तमांशोपगतेः वर्गोत्तमांशास्थितैः स्वांशकस्थितैः स्वनवमभागगतेः स्वभस्थैः स्वराश्रुप-
 गतेः स्वत्रिभागैः स्वद्रेष्काणस्थैः एतैः यद्दत्तमायुः तद्विसंगुणं कार्यं इयान्विशेषइति मदत्तशब्देन सत्याचार्योपिधीयते यस्मात्तन्मतमिह प्र-

प्राणीक्रियते पूर्वोक्तविधिनामययवनमणित्पशकिपूर्वैरित्यादिमतेनायुर्दोषः कृतस्तस्यास्तस्यभाषिते सत्वाचार्यकृतेइयानेतावाविशेषा यदेतत्त्व
 तुगवन्नेपगतस्त्रिसगुणमिति तत्सत्योक्तमेवसमानमन्यदिति अन्यग्रच्छेदस्तद्वयमेयुदीरित प्रथमेमययवनादिमतेयदुदीरितमुक्तं तत्स
 मानमन्यत्रापितत्तुल्य एतद्रुक्तमवति सत्याचार्यमतेनायुर्दोषकृत्वावकषण्यशत्रुसेत्रगतस्यव्यर्थशपातनीय शक्रसौरीवर्ज्य अर
 दूपातनीय सर्वार्थान्विवरणेत्यादिवचक्रयातोपहानिकार्या ११ एवसत्याचार्यमतेनग्रहायुर्दोषमुक्त्वाधुनालमायुर्दोषकरणकुुरोदयेपापहा-
 निः प्रासातदपवादार्थमिद्वक्ञ्चयाह किमिति अत्रास्मिन्सत्यमतापुर्दोषेहोरात्रमभाशप्रतिमददति मेधावेरारभ्ययावत्सर्वव्यास्त्यराशः
 सबधीनिवाशकोलमेनमुक्तस्तावतिसरख्याभिचर्षाणिचय्यायुर्दोषोददति शेषाद्रागादिकाभैराशिकेनमासाद्यानयनमपिकर्तव्य एतद्रुक्त

स्वतुगवन्कोपगतैस्त्रिसगुणादिरुतमस्वाशकमत्रिभागैः इयान्विशेषस्तुमदत्तभाषितेसमानमन्यत्वथमेयुदीरित ११

भवति सत्योक्तेग्रहमिष्टलिप्सीकृत्येतिन्यार्येनलमायुर्दोषा कर्त्तव्या एवकृत्वायद्विधीयान्विताहोराभवति तदाराशिसमानानिराशितुल्या
 निवर्षाणिप्रयच्छतीति होरास्वामिगुरुश्रीक्षितयुतानान्यैरिति न्यायेनयद्विधीयान्वितायलवतीहोरात्मभवतितदाराशिसमददति तत्तु
 ल्यानिवर्षाणिप्रयच्छति भागादिकाभैराशिकेनमासाद्यानयितव्य कथमुच्यते भागाश्चलिसापिडीकृत्यद्वादशभिः सगुण्याष्टादशभिः शक्तिः
 भागमपहृत्यावासमासाः अवशेषत्रिशतासगुणयतेनैवच्छेदेनभागमपहृत्यावासदिवसा तदवशेषपञ्चासगुणयतयैवघटिकाः पुनरपि
 शेषपञ्चासगुणय तयैवचयक्का लब्धमासादितैवषयोजयेदेवलमायुर्दोषोभवति वीर्यान्वितस्यलमस्ययत्कर्मतदीर्घार्जितस्यचनकर्मस्य

अत्रचबादरायण. होरादयोष्येवंबलयुक्तान्यानि राशितुल्यानि वर्षाणि संप्रयच्छत्यनुपाताच्चांशकादिफलं एतच्चाचार्यवराहमिहिरेणास्वल्यजातकेऽपि नष्टेवामिहितं क्रूरोदयइति मययवनादिमतायुर्दृष्टिक्रूरोदये क्रूरेलभगति साहोर्दितोपिनवांशहतात्समस्तादितिन्यायेनयदायुर्बोपचयः क्रियते तदत्रास्मिन्सत्यमतायुर्दृष्टेन कर्तव्यम् अन्यत्सर्वकर्तव्यं कार्यचनावर्देरिति प्रथमोपदिष्टैः पूर्वकाशितैरब्दैः नवतिथिविषयेति येब्दायवनबादरायणाचार्यमतेन पठिता जीवशर्ममतेन च ग्रहदायपरमायुषः स्वराशमिति तैरब्दैस्त्रैराशिकमुक्ततदिहनसंभवति यथादित्यस्य द्वादशकानामशकानामेकोनविंशत्यब्दाभवति तदैकस्मिन्भशकमिति सत्यायुर्दृष्टेन कर्तव्यम् १२ अथमयादिमतमुपन्यस्य जीवशर्ममतंचोपन्यस्य सत्यमतस्यैवांगीकरणाभिद्रवज्जयाह सत्योपदेशइति अत्रास्मिन्मतत्रये सत्योपदेशो वरं श्रेष्ठइत्यर्थः किंतु तदत्यन्तं बहुवर्गिणाभिः बह्वाभिः गुणाना-

किंत्वत्रभांशप्रतिमंदशानिवीर्यान्विताराशिसमंचहोरा क्रूरोदयेचोपचयः सनात्रकार्येचनावर्देः प्रथमोपदिष्टैः १२

भिरयोग्यं कुर्वीति विनाशयति कास्ता गुणानाः स्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणमित्यादिकाः तत्रयदिस्वग्रहेग्रहोभवति तदा द्विगुणमायुः कुर्वीति स एव स्वग्रहांशकेयदिभवति तदा भूयोपि द्विगुणं कुर्वीति स एव स्वद्रेष्काणेयदाभवति तदा भूयोपि द्विगुणं वर्गोत्तमांशस एव वक्रायादिभवति तदा भूयस्त्रिगुणं कुर्वीति स एव स्वोच्चस्थोभवति तदा भूयोपि त्रिगुणं कुर्वीति एवमनवस्था अनेनानवस्थां प्रसंगेन सत्योक्तमप्यायुर्दयमयुक्तं बहुवर्गिणाभिः कुर्वीति तथा चमयः वर्गोत्तमेस्वराशो द्रेष्काणेस्वेन वाशोर्द्विगुणं वक्रोच्चगते त्रिगुणां द्विगुणं कार्ययथासरव्य तथाच सारावल्याम् बहुताडनसंप्राप्तौ यां करोत्येकवर्गिणां वराहमिहिराचार्यः सानदृष्टाचिरतनैरिति एतदयुक्तं तदत्र किं कार्ये इत्याह आचार्यकलंवतु बहुघ्नतायामिति एतदाचार्यकत्वमत्रागमः

ददुमतायाप्रासादायैकतुयद्भिरवहतरगुणानतदेवकार्यमिति बहुषुगुणानाग्रासात्सैकैवक्रियतेइति बहुवारयन्त्रद्विगुणप्राप्तत्रसकृदेवद्विगुणमायुःकृत-
 व्यं यन्त्रद्विगुणत्वमिगुणत्वमप्राप्तत्रसकृदेवमिगुणाकृतव्यं यन्त्रवारदयत्रिगुणत्वमप्राप्तत्रसकृदेवमिगुणाकृतव्यं एकतुयद्भिरितरेवकार्यमिति नन्नात् इत्यु-
 जातकैष्युक्तमाचार्येण वर्गित्तमेस्वरशोस्वद्रेष्कावस्वनवाशकेस्वकेसकृद्विगुणं यन्त्राच्योस्त्रिगुणिन् द्वित्रिगुणस्वेसकृद्विगुणमिति चक्रपातवर्जशि-
 त्वाबहुवर्गिणान्यायेनतदेवकार्यं शत्रुसेत्रस्थोनीचस्यश्चयवाग्रहोभवति अस्तागतोवातदासकृद्वाद्वापहानिः कार्यो नीचेतोर्हृदसतीत्यन्नापिअनुवर्त-
 नीय उक्तस्वल्पजातके शत्रुसेत्रेन्यशनीनेर्द्विसूयलुसकिरणाश्चसापयतिस्वादायान्नास्तयातोर्गविजसुक्राविति एवकृतस्यसत्याच्चार्यमतस्यस्पष्ट

सत्योपदेशोवरमत्रकिंतुकुर्पत्ययोग्यबहुवर्गिणाभिः
 आचार्यैकैवबहुघतायामेकतुयद्भिरितरेवकार्यं ॥३॥

ताभ्रवतीत्याचार्यस्यमतयथापहानिः प्रासादगुणानाचप्रासातत्रसकृदेवापहानिःकृत्वासकृदपिगुणानाकार्यो क्त्वपहानीकर्तव्यायाचक्रपातापहानिःकृ-
 त्वा ततः शत्रुसेत्रस्यस्यापहानिः सकृदेवकर्तव्या ततः सकृदेवगुणनाकार्यो अत्रचभगवानागर्गिराशितुल्याशसख्याभिग्रहोब्ध्याभिग्रयच्छति लग्न-
 यसयलोन्याभिमुक्ताशिसमानितु मासाधानूनकार्यमनुपातादतपर सर्वद्वित्रिगुणान्वापुर्चतुस्तमित् इतरतिपापस्वादायास्वर्धमितरेग्रहा य-
 याचक्रापहानिस्तुक्रियितयतेथाप्रव एकस्त्वेकसंगेवैवकरोतिबलवाग्रहः शत्रुसेभगतस्यशनीनेर्द्विसूयगस्तया इतिस्वादायाश्चविगावसितादित्यमदनी न-
 चावमिसुतभाभरानुसेभगस्तया ध्रुवापहानिःकृत्वन्याततोन्वासुबहुष्वपि प्रासात्सैकैवकर्तव्यायास्यात्तासुपहृत्तत ततोपिगुणनाकार्योवैकैवपहतीसरुन् द्वात्य

वर्गीतमेवांशोस्वद्रेष्काणोस्वकेगृहे त्रिभिर्विचक्रगतस्याथस्वोच्चराशिगतस्यच ग्रहदायोभवत्येवंशोधसेपकृतस्तुयः अत्रयद्यध्याचार्येणांशाशुः प्रमाणीकृतं तथा
 पिलगोयदिसम्यक्बलीभवति तदाशाशुः कर्तव्यं अथाकोविलवांस्तदापिंडाशुः तथाचमणित्यः विलभेति बलोपेतशप्तमदृशसंभवः रवौपिंडोद्भवकुप्यादितिब्रूमश्चिरं
 तन्नाः तथाचसारावल्या अंशोद्भवंविलमापिंड्यभानोर्निसर्गजंचंद्रादिति अन्येव्येवमाहुः यथाशाशुःपिंडाशुषीहोअपिकार्ये ह्यभ्यामपिदशातदंशाविभाग
 परिकल्पनाकार्या तत्रयदल्पतस्यायांतिमातदंशासैवयद्यपिकस्यतत्कालवर्तते तदाधिकमायुजीवति शत्रुदशाचेतदातत्रैवमरणमित्रदशानेतदापिजीव
 मध्यमदशान्वेतदापीडाभवतिततोपिजीवति अस्माकंसत्याचार्यमभिमतमिति १३ अथयस्मिन्योगेजातस्याशुः प्रमाणंनज्ञायते तद्योगज्ञानपुं

गुरुशशिसहितेकुलीरलनेशशितनयेभृगुजेचकेंद्रयाते भवरिपुसहजोपगेश्वशेषैरमितमिहाशु
 रनुक्रमोद्धिनास्यात् १४ इतिश्रीभ०विरचि० बृहज्जातकवि० आयुदीय० सप्तमः ७

अथाह गुरुरिति कुलीरलनेककंदोदयेगुरुशशिसहितेजीवचंद्रयुक्तेतथाशशितनयेबुधेभृगुजेचभुक्केकेंद्रयातेकंदकगतेशेषैः परिशिष्टैः रविभौमसौ-
 रैः भवरिपुसहजोपगतैः भवस्थानमकादशरिपुस्थानषष्ठसहजस्थानतृतीय एतेषुभवरिपुसहजेषुउपगतैः स्थितैः इहास्मिन्योगेजातस्यालुक्क-
 माहिनागणितकर्मातिरेणापिविनामितं अपरिमिताशुः स्याद्भवेत् एतदुक्तमवति यदाककंदलमभवतितत्रैवचंद्रजीवौव्यवस्थितौभवतः बुधसुक्को
 सहितौपृथक्स्थौवालमचतुर्थसप्तमदशमस्थानानामन्यतमेयथासप्तमभवतः परिशेषाः आदित्यागारकशनेश्वराः पृथक्सहितावायथासंभव-
 मेकादशषष्ठतृतीयगाः भवन्ति तदाईहयोगेयोजातः तस्यामितप्रमाणमाशुमवति अनुक्रममाज्ञाणितानीतंविनैवअयमर्थः एवविधेयोगेदृष्टे

यागणानकृतिष्या यस्यात्तस्यासप्तमवदिति अतोऽन्यथाजातस्य यथागतेनापुषावश्यमेव भवति नचापुः पिडस्यार्वाकृतस्य मृत्फलमवति नचापुः पिडमिति
 क्रम्यते ननीवित्यमिति यस्मिन्योगे जातस्यानाचारस्यैवायुषो ध्वंसो भवति इति तथा च स्पृत्युक्तम् पारदारनायुष्य इत्येव पारिके दोषेर्नीवति एतयो
 र्मेजातस्यायुर्वदोक्तैर्भिधिसेवितैरसायनैः प्रयोगैर्यथाभिहितैर्दीर्घमायुरवाप्नोतीति १४ इति श्रीभट्टस्त्वकि चूहज्जात आयुर्दीप्या सप्तमः ७ अद्यातोदशा
 तद्दशाध्यायोऽन्यास्यायते परिज्ञातसप्तमायुष पुरुषस्य जीविता भवतरे स्थितयो स्वस्मत्स्वदुःखयोः परिच्छेदः क्रियते तत्र च शोध्यक्षेपस्त्रिद्विमायुयः क्लृप्ता
 र्ण येन ग्रहेण हस्तताक्त्रयाणीव तस्य सवधिनीदशा भवति तत्र दशाक्रोधो न ज्ञायते तद्विज्ञानमालिन्त्याह उदुपेल्लभतनु रविरादित्य आत्मा शशाकश्चन्द्रो मनुः
 एषामुदयविशशाकानामध्याद्य प्राणीचिह्नवान् तद्वत्तत्तस्य सर्वधिनी प्रथमा दशा भवति प्राधान्याद्देहवता तथा च यवने चर निशाकरादित्य चिह्नमम
 ध्ये तत्कालयागादधिकवलयः विभक्तितस्यादिदशेष्यते सा शेषास्तत शेषवत्क्रमेणेति उदयश्चरविश्वशशाकश्चोदयविशशाकाः उदयरविशशाकानां प्रा-
 णी उदयरविशशाकप्राणी उदयरविशशाकप्राणी चिह्नद्वारिसस्याश्चोदयरविशशाकप्राणिके द्वादशसस्याः एवमेषामध्यायेन प्रथमा दशा दत्ता तस्यैव के
 द्वादशसस्याः केद्रपणाफरापोक्लिमेषु स्थिता ग्रहाः वीर्योपचयक्रमेण दशादधुः एवलभार्कशशाकानामध्यादे कस्य बलवतो दशा आदोपरि कल्प्या तत-
 स्तस्य केद्रस्यास्ते पादशाः परिकल्प्या तै केद्रस्थैः प्रथमे वयसि फलदत्त भवति यदुक्तम् प्रथमवयसि मध्येत्ये च दधुः फलानीति तया च यवने चर
 पूर्वतु केद्रोपगता फलति मध्ये वयः पाणाफर निविष्टा आपोक्लिमस्थाः फलदा वयोत्ये यथा वलस्वसुपैति पूर्वम् अथ यदि केद्रस्याग्रहाः न भवति तद क
 प्रथमवयसि फलप्रयच्छतीत्याह नहिन फलविपाक इत्यादि केद्रस्याद्य भावे केद्रस्थानाग्रहाणामभावे असंभवे सति प्रथमे वयसि फलविपाकः सना
 यतो दीनयो प्रकृत्यर्थं गमयतः पणाफरस्थानामप्यभावे मध्ये वयसि फलविपाको नहिन एतदुक्त भवति यदा केद्रस्याग्रहान भवति तदा पणाफरस्थाः पूर्व फल

च्छतिततआपोक्लिमस्थाः अथकेंद्रस्थाः पणफरस्थाश्चनभवन्ति तदासर्वस्मिन्नेववयसिआपोक्लिमस्थाः फलंप्रयच्छन्ति यतउक्तंभवति हिफलपक्तिः पूर्व
मापोक्लिमेतिइति एवमापोक्लिमस्थानामभावेप्रथमकेंद्रस्थाः फलंप्रयच्छन्ति ततःपणफरस्थाः आपोक्लिमस्थानभवन्ति नचपणफरस्थास्तदासर्वस्मिन्ने
ववयसिकेंद्रस्थाः फलंप्रयच्छन्ति एतदुक्तंभवति लभार्कशशाकानां योबलवास्तद्दशा भवेत्यथमा प्रथमादशाकल्पयित्वा ततस्तत्केंद्रगानां सर्वेषां कल्पनीया
तेषांपरिकल्प्यपणफरस्थानांपरिकल्पनीयास्ततः परमापोक्लिमस्थानांकेंद्रस्थानामभावेप्रथमदशापतेरनंतरंपणफरस्थानांकल्पनीयास्ततः आपोक्लिमस्था
नांकेंद्रस्थानामभावेपणफरस्थानामप्यभावेआपोक्लिमस्थानामेवकल्पनीयाः अथकेंद्रस्थाभवन्तिपणफरस्थानभवन्ति आपोक्लिमस्थाएवभवन्ति तदाकें

उदयरविशशांकप्राणिकेंद्रादिसंस्थाः प्रथमवयसिमध्येत्येवदद्युःफलानि नहिन-
फलविपाकः केद्रसंस्थाद्यभावभवति हि फलपक्तिः पूर्वमापौक्लिमेपि १

द्रस्थानांकल्पयित्वा आपोक्नुमि स्थानामिव कल्पनीयाः अथ केन्द्रस्था एव केवलं भवति तदोत्पत्तिः अथ पणफरस्था भवति तदा पणफरस्थानामिव कल्पनीयाः अथापोक्नुमि स्थानामिव कल्पनीयाः तथा च स्वल्पजातके उक्तं लम्बा केशशां कानां यो बलवास्तद्दशा भवेत् प्रथमा तत्केन्द्रपणफरापोक्नुमिोपगानां बलाच्छेषाः १ अथ दशाकालप्रमाणं केन्द्रस्थानामपि दशांक्रमज्ञानमिदं ब्रह्म ज्ञयाह आयुः कृतमिति शोधयद्दशैष विष्णुर्दमायुः च द्विषप्रमाणं येन ग्रहेण दत्तं तस्य ग्रहस्य संबंधिनी दशा कल्प्यापरि कल्पनीया तत्र लम्बा केशशां कानां यो बलवास्तद्दशा भवेत् प्रथमेति न्यायेन तद्दशा प्रथम कल्पयित्वा ततस्तत्केन्द्रगानां मध्यात्सैव दशा प्रबलस्यातिबलस्य पूर्वप्रथमं कल्प्या अनंतरं तस्मादूनबलस्य एव क्रमेण यथा यथा ऊनबला भवति तथा तथा पञ्चान्नदी यदशाः कल्पनीयाः एवं

केद्रस्थानादशाः परिकल्प्यास्तुतः पणफरस्थानाभनेनेषक्रमेणपरिकल्प्याः ततः आपोक्तिप्रस्थानाभनेनेषक्रमेणेति साध्येषहूनामिति रेद्रस्थानाषहूना
 ग्रहाणांबलसाम्येसतियुहुबर्षदस्यषहूनिवर्धाणियेनदत्तानितस्यप्रथमवशापरिकल्प्यानन्वक्तथग्रहाणांबलसाम्यमवति यदिद्वावपिस्तद्विचोणो
 अगतीभवतस्तदानैसगिक्लवलेनयोधिकः सएवबलीस्यान् किनु स्थानदिक्चेषाकालबलग्रहदर्शनादिवलानियावद्गणितुविधिनैभिक्रियते तत्तद्वलसा
 म्यमवति ग्रहाणायथासामान्येनोदाहरणं यदिरनिभ्यरोबलवयेणसपुक्तोभवति भोभोबलहूयेनतवातत्रभोमस्यनिसर्गबलवत्वात्फलसाम्यमवत्येष
 सर्वेषामपिज्ञेयं तेषांनसाम्येप्रथमोदितस्येति तेषावर्षाणासाम्येवर्षदानतुल्येपिप्रथमोदितस्यवशापरिकल्प्या प्रथममावावर्कमडलाएउदितउद्धतस्तस्य

आसुःकृतयेनहि यत्तदेवकुट्ट्यादशासाप्रबलस्यपूर्वम्
 साम्यवहूनाबहुवर्षदस्यतपान्वसाम्यप्रथमोदितस्य २

यदाबलसाम्यनभवति तदाबहुवर्षेपिग्रहे स्थिते तदाप्रथमोदिते स्थिते बलाधिकस्यैव पूर्ववशापरिकल्प्यातेषांनबलसाम्येप्रथमोदितस्येत्यत्र हि विधयदया
 प्रत्यहन्वक्रममवशादेकः आदित्यविप्रकर्षेणापरा तत्रेद्वादित्यविप्रकर्षेणठदयोगणितस्कपोक्तकालाशकवशाद्देश्यः अत्रचभूगवानुगार्गि बलीमे
 दुसूर्याणावशामाद्याप्रयच्छति तस्मात्तद्व्ययच्छतिकेद्रादिस्याःक्रमेणतु तवापिबलिनःपूर्वतत्साम्येबहुद्वयका तत्साम्येपिप्रयच्छंतियेपूर्वव
 विच्युताः २ एषदशाव्यवस्थायान्तायामतर्दशापाकग्रहशानवसततिलेकेनाह एकसीगेर्हमिति दशापतिनासहकसीगोमहः एकस्मिन्शरीग्यवस्थि
 ता दशापतिः दत्तातर्दशाकात्स्ययदर्पेत्तवफलस्यैरात्मीयेर्दशाण्यौपरिपान्वयति अशमिति अशमिति व्यशचिक्रेणगृहगतवशापतेस्त्रिक्रेणमुद्गोनवपव

नयोरन्यतमस्थितोदशापतिर्दत्तातर्दशाकालाल्प्यंशतृतीयभागमपहृत्यस्वेरात्म्यैः दशागुणैः परिपान्वयति स्मरगः स्मरांशमिति दशापतेः सप्तम-
स्थानस्थः दशापतिः दत्तातर्दशाकालाल्प्यंशसप्तमभागमपहृत्यस्वेर्दशागुणैः परिपान्वयति पादफलस्य चतुरस्त्रगतः दशापतेः चतुरस्त्रगोष्टमचतुर्थ-
स्थानस्थोदशापतिः दत्तातर्दशाकालाल्प्यंशसप्तमभागमपहृत्यस्वेर्दशागुणैः परिपान्वयति सहोराः होरालभन्तयासहितापरस्परमन्यान्यमनेनप्रकारेण-
व्यवस्थिताः स्वैः स्वेर्दशागुणैः परिपान्वयति एतदुक्तमवति यथादशापतेः सकाशादेकद्वर्गादिस्थितानाकतव्याः यस्माद्दशापतेर्योभागआगच्छति तदनुसारेणाद्वादयोभागाः प-
पान्वयति अत्रदशापतेः प्रथममशपरिकल्पनाहत्वापश्चादेकद्वर्गादिस्थितानाकतव्याः यस्माद्दशापतेर्योभागआगच्छति तदनुसारेणाद्वादयोभागाः प-
रिशेषाणां भवन्ति अथैकस्मिन्स्थाने यदा बहुवोत्राभा भवन्ति तदा तेषामध्ये यो बलवान् स एवैकः परिपान्वयति नान्ये कथमेतदवगम्यते उच्यते एकवचन

एकद्वर्गोर्ध्वमपहृत्यददाति तु स्वन्व्यंशं त्रिकोणगृहगः स्मरगः स्मरांश

निर्देशात् एकद्वर्गोर्ध्वमपहृत्यददाति तु स्वमित्याद्येकवचनात् न केवलं मिहिराचार्येणेकवचननिर्देशः कृतो यावत्स्वल्पजातके पितृयाचोक्तम् एकद्वर्गो-
र्ध्व्यंशं त्रिकोणयोः सप्तमे तु सप्तांशं चतुरस्त्रयोस्तु पादं पाचयति गतो ग्रहः स्वगुणैरिति गर्गदिना मध्येकवचननिर्देशोऽस्ति तथा च भगवान् गर्गिः एकद्वर्गो-
स्थितश्चाद्द्वित्रिभागांस्तु त्रिकोणगः सप्तमस्थः स्मरांशं तु पादं तु चतुरस्त्रगः लघ्नेन सहिताः सर्वे ह्यन्योन्यफलदायकाः यवने च रश्चाप्येवम् कालोर्ध्वमा-
गीकग्रहाश्रितस्य तदर्थं भागं लभते चतुर्थे त्रिभागभागी च त्रिकोणसंस्थस्तदर्थं भाकृस्याच्च पृथक् त्रिकोणे स्यात्सप्तमे सप्तमभागाभागी स्थितो ग्रह-
श्चारवशात् ग्रहस्य एवं सर्वत्रैकवचननिर्देशः तस्मादेवं ज्ञायते यत एक एवांशहारो भवति न सर्वद्विती तत्राच सत्यः अर्धं तु तृतीयमर्धं तत्रार्धस्वोच्चसप्त

केद्रस्थानादशाः परिकल्प्यास्तत्तत्पणफरस्थानात्प्रनेनेपक्रमेणपरिकल्प्याः ततः व्यापेक्षिमस्थानाप्रनेनेवक्रमेणेति साम्येबहूनामिति केद्रस्थानाबहूना
ग्रहाणावस्तुसाम्येसतियदुवर्धदस्ययहृनिवर्पाणियेनवत्तामितस्वप्रथमवशापरिकल्प्यानन्वत्रकयग्रहाणाबलसाम्यमवति यदिहावपिसुदक्षिकेणो
जगतीभवतस्तदानैसर्गिकन्वलेनयोधिकः सएवबलीस्यात् किंतु स्थानदिक्चेष्टाकालबलग्रहदर्शनादिबलानियावहृणितविधिनेभिप्रक्रियते तत्बहलसा
प्यंसवति ग्रहाणायथासामान्येनोदाहरण यदिशनैश्चरोबलत्रयेणसयुक्तोभवति सोमोबलहृयनतदातत्रमोमस्यनिसर्गफलवत्वान्बलसाम्यमवत्येष
सर्वेषामपिज्ञेय तेवान्वसाम्येप्रथमोदितस्येति तेषावर्षाणासाम्येवर्षदानतुल्येपिप्रथमोदितस्यवशापरिकल्प्या प्रथममादावर्कमडलाद्यउदितउडुतस्तस्य

आप्तुः कृतयेन हि यत्तदेव कुलप्यादशासाप्रबलस्य पूर्वम्
साम्येयहनावहवर्षदस्यतेषां च साम्यप्रथमादितस्य २

यत्रावलसायन भवति तत्रावहुवपि ग्रहे स्थिते तदा प्रथमोद्देशे स्थिते कलाधिकस्यैव पूर्ववशापरिकल्प्यातेषां तत्त्वसाम्ये प्रथमोद्देशितस्येत्यत्र द्विविधोऽयम् ।
प्रत्यहचक्रमवशादेक आदित्यविप्रकर्षेणापरा तत्रेहादित्यविप्रकर्षणरुदयोगणितस्त्वयोक्तकालाशकवशाद्गोर्गि बलील
दुसूर्याणां त्वशापाया प्रयच्छति तस्मात्तत्तत्प्रयच्छति केन्द्रादित्यस्याऽक्रमेणानु तत्रापि बलिना पूर्वतत्साम्ये बहूदायका तत्साम्येऽपि प्रयच्छन्ते ये पूर्ववति
विन्युता २ एकदशाव्यवस्थाया जाताया भतर्देशापाकग्रहसामानवसततिलकेनाह एकस्मिन्नेदमिति दशापतिना सह कर्षणोद्गः एकस्मिन्ना
ना दशापतिना समासर्वाणां क्रान्त्या ग्रहर्धेऽन्तर्ग्रहस्यैव गतीर्धेऽन्तर्ग्रहाणीपरिणचयति अशयिषि अशचिक्रेण ग्रहा दशापतेऽस्मिन्नेक्रेण ग्रहमो न च पच्यमस्म

३।०।०० एतद्वाक्यासंगुण्यत्रिभिर्विभज्यावासंफलं ३ इयंमूलदशापतेरतर्दशा अथपुनरेवमूलदशापतिवर्षाणि ३ व० मा० दि० घ० एकेनसंगुण्यत्रिभि-
 र्विभज्यावासंफलवर्षादि १ व० मा० दि० घ० इयंदशापतिनासहेकराशव्यवस्थितस्यातर्दशा एवमूलदशापतिदत्तातर्दशाकालएकराशिगेनग्रहेणाद्धपाचितोभवति
 अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययोगोवर्षादिः ३।०।०० जातासैवमूलदशेति अथदशापतेः नवपंचमस्थानयोरेकस्मिन्स्थानेकश्चिद्ग्रहः स्थितोभवति नहितीयेन
 चदशापतिनासहनचतुरस्वयोः नचसप्तमेतदान्यासः ३।१ एतौपरस्परछेदहतौ ३।१ छेदनहीनौ ३।१ एतौगुणकारौ एकीकृतौ ४ एवभागहारः मूलदशा-
 पतेःदायः ४।०० अस्यत्रिगुणस्यचतुर्भिर्भागमपहत्यावासं ३।०।०० अथमूलदशापतेरतर्दशाकालः अथमूलदशापतिदायस्यास्य ४।०।०० एक-
 गुणस्यचतुर्भिर्भागमपहत्यावासं १।०।०० एषात्रिकोणस्थस्यातर्दशेति एवमूलदशापतिदत्तातर्दशाकालत्रिकोणस्थेनग्रहेणात्रिभागमपहत्यपाचि-
 तंभवति अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययोगः जातः ४।०।०० सैवमूलदशेति अथदशापतेश्चतुर्थाष्टिमयोरेकस्मिन्स्थानेकश्चिद्ग्रहोभवति नहितीयेनचदशाप-
 तिनासहनत्रिकोणयोः नसप्तमे तदान्यासः ३।१ परस्परछेदहतौ ४।१ छेदहीनौ ४।१ एतौगुणकारौ एकीकृतौ ५ एवभागहारः मूलदशापतेःदायः ५।०।०० अ-
 स्यचतुर्गुणस्य ३।०।०० पंचभिर्भागमपहत्यावासं ४।०।०० अथमूलदशापतेरतर्दशाकालः अथमूलदशापतिदायस्यास्य ५।०।०० एकगुणस्यपंचभि-
 र्भागमपहत्यावासं १।०।०० एषान्चतुरस्थस्यातर्दशेति एवमूलदशापतिदत्तातर्दशाकालाच्चतुरस्त्रस्थेनपादमपहतंभवति अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययो-
 गः ५।०।०० जातासैवमूलदशेति अथदशापतेः सप्तमेस्थानेकश्चिद्ग्रहोभवति नदशापतिनासहनत्रिकोणेनचतुरस्वयोस्तदान्यासः ३।१ परस्पर-
 छेदहतावेतौ ७।३।७ छेदहीनौ ७।१ एतौगुणकारौ एकीकृतौ ८ एवभागहारः दशापतेःदायः ८।०।०० अस्यसप्तगुणस्या ५ दृष्टिभिः भागमपहत्यावास-
 वर्षादिः ७।०।०० इयंमूलदशापतेरतर्दशापुनरपिमूलदशापतेःदायः ८।०।०० अस्यैकगुणस्याष्टभिः भागमपहत्यावासं १।०।०० इयंमूलदशापतेः स-

प्रभाग एकदशनिवचमचतुर्थीनिधनाद्यसप्तानां द्वात्रिंशद्भागानां स्वदशास्वतर्दशाख्यानां फलफलाभिन्नविधिविधेयवत् एकदशैवेवैवम् एकदशैवेवैवम्
वन्भागहाराभेदमित्येतोरिपोर्वापि भिन्नचतुष्टयफलतत्सिन्धुकात्तेरिपुर्नैव तयान्वयम् एकदशैवपगतानां यो भवति बलाधिको विशेषेण एकः स एव वृत्तानामन्ये तन्म-
स्थिताभिहृगादिति तमेभिस्त्रयाशायद्वास्त्वयासस्तन्त्रचलयेयराग्रह स्थितो भवति तदा लघुग्रहयोर्व्यो वलवान्मएवैकः पठितमशमपहरति नेतरइति अ-
न्ये सर्वपापेकादिरारिगणनाम तर्दशाभागा भिच्छति अन्येषुनः एकमेव भाग एहीत्वा भागास्यैकदशभागानां भागीकृत्य तद्भाग भिच्छति ३ अथ वशापरि-
कल्पनाज्ञानमिद्रक्ज्यपाह स्यान्नानीति अर्धोदिकभागाः स्यान्ग्रहदेनोच्यते तेषामर्धोदिकानां भागानां सवर्णनामासराग्रच्छेदनाच्छेदन

पादफलस्य चतुर्स्त्रगतः सहोरास्त्वेव परस्परगुता परिपाचयति ३ सूत्रानान्यथैतानि सवर्णायि-
त्वा सवाण्यथच्छेदविवर्जितानि दशाब्दपिडगुणकायथावा छेदस्तदेक्येन दशाग्रभेद ४

सादृश्यमुत्पाद्यतत्तलानि सर्वाणि स्थानानि अन्धेदुःखविवर्जितानि कार्याणि छेदानपास्य इत्यर्थं उपरिस्थिताराशयो यथा स भवत्यरागुणाकारा भव-
ति छेदस्तदेक्येन तेषां शीनामैक्येन सयोमेन छेदा भागहारो भवति कस्मिन्गुणकारभागाग्रहत्वाह दशाब्दपिडे दशावर्षसमूहे तेनैतदुक्तमर्वा-
दशाब्दान् पृथक् पृथक् गुणकारैः सगुण्यते देन विभज्या वा सवर्णार्थं तर्दशा भवति तद्यथोदाहरण दशापतिनैवैकैवलकश्चिद्रहः स्थितः अन्यस्थाने-
पुनरकम्बितम्वितस्तदा स एवापहारीतत्र दशापतेः रूपस्यैकस्यैवाधो रूपमेक्यमेव सत् एवमर्द्धद्वारस्य रूपस्याधो रूपग्रहयन्त्यासः १।१ अत्र परस्पर-
च्छेदगुणावेतो पृथक् कर्त्तव्यौ कर्त्तव्यौ जातौ २।२ एतौ समच्छेदौ धृतौ छेदहीनौ १।२ एतौ गुणकारी अनयोर्योगः ३ एव भागाहारः अत्र दशापतिदत्तापुरेय

३।०।०० एतद्वाक्यांसंगुण्यत्रिभिर्विभज्यावासंफलं २ इयंमूलदशापतेरंतर्दशा अथपुनरेवमूलदशापतिवर्षाणि ३ व० मा० दि० घ० एकेनसंगुण्यत्रिभि-
 र्विभज्यावासंफलवर्षादि १ व० मा० दि० घ० इयं दशापतिनासहैकराशव्यवस्थितस्यातर्दशा एवंमूलदशापतिदत्तातर्दशाकालएकराशिगेनग्रहेणाद्धंपाचिनोभवति
 अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययोगोवर्षादिः ३।०।०० जातासैवमूलदशेति अथदशापतेः नवपंचमस्थानयोरेकस्मिन्स्थानेकश्चिद्ब्रह्मः स्थितोभवति नद्वितीयेन
 चदशापतिनासहनचतुरस्वयोः नवसप्तमेतदान्यासः ३।१ एतौपरस्परच्छेदहतौ ३।१ छेदनहीनौ ३।१ एतौगुणकारीएकीकृतौ ४ एषभागाहारः मूलदशा
 पतेः दायः ४।०० अस्थत्रिगुणस्थचतुर्भिर्भागमपहृत्यावासं ३।०।०० अयंमूलदशापतेरंतर्दशाकालः अथमूलदशापतिदायस्यास्य ४।०।०० एक
 गुणस्थचतुर्भिर्भागमपहृत्यावासं १।०।०० एषात्रिकोणस्थस्यातर्दशेति एवमूलदशापतिदत्तातर्दशाकालंत्रिकोणस्थेनग्रहेणत्रिभागमपहृत्यपानि-
 तंभवति अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययोगः जातः ४।०।०० सैवमूलदशेति अथदशापतेरन्वतुर्थाष्टमयोरेकस्मिन्स्थानेकश्चिद्ब्रह्मोभवति नद्वितीयेनचदशाप-
 तिनासहनत्रिकोणयोः नसप्तमे तदान्यासः ३।१।१। परस्परच्छेदहतौ ४।१ छेदहीनौ ४।१ एतौगुणकारीएकीकृतौ ५ एषभागाहारः मूलदशापतेः दायः ५।०।०० अ-
 स्थचतुर्गुणस्थ २।०।०० पंचभिर्भागमपहृत्यावासं ४।०।०० अयंमूलदशापतेरंतर्दशाकालः अथमूलदशापतिदायस्यास्य ५।०।०० एकगुणस्थपंचभि-
 र्भागमपहृत्यावासं १।०।०० एषाचतुरस्थस्यातर्दशेति एवंमूलदशापतिदत्तातर्दशाकालाच्चतुरस्वस्थेनपादमपहतंभवति अस्यांतर्दशाकालद्वयस्थयो-
 गः ५।०।०० जातासैवमूलदशेति अथदशापतेः सप्तमेस्थानेकश्चिद्ब्रह्मोभवति नदशापतिनासहनत्रिकोणेनचतुरस्वयोस्तदान्यासः ३।१। ३। परस्पर-
 च्छेदहतावेतौ ७।३। छेदहीनौ ७।१ एतौगुणकारीएकीकृतौ ८ एषभागाहारः दशापतेः दायः ८।०।०० अस्थसप्तगुणस्था ५६ षष्टिभिः भागमपहृत्यावास-
 वर्षादिः ७।०।०० इयंमूलदशापतेरंतर्दशापुनरपिमूलदशापतेः दायः ८।०।०० अस्थैकगुणस्थाष्टभिः भागमपहृत्यावासं १।०।०० इयंमूलदशापतेः स-

समस्यास्य स्यात्तर्द्दशा एवं मूलदशापत्यतर्द्दशा कलासमयो भागाः सप्तमस्येन यद्देणपचितो भवति अस्यातर्द्दशा कलद्वयस्य योगः ८।१५०० जातासिष
लुदरोति एषमैकस्मिन् दशाविकल्पाः अत्रादौ मूलदशापतेरतर्द्दशा भवति सदनतरमस्रदस्य अथ दशापतिना सहैकस्मिन् राशौ कश्चिद्ब्रह्मो भवत्यपरस्वनपर
पञ्चमयोर्मध्यादेकस्मिन् भवति नाद्वितीयेनान्यपुस्त्याने पुनन्वतुरस्त्रयो न सप्तमेतदन्त्यासः १।१११ एते राशयः परस्परलब्धता जाताः ८।११३ छेदहीना
८।११२ एते गुणकाः एकैकृताः १।११५० अस्यापष्टुणस्वको वराभिः भागमपहत्यावासः १।११५० एवं मूलदशापतेर
दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य १।११५० त्रिगुणस्वैकदशभिः भागमपहत्यावासः १।११५० इयमर्द्धपाचकस्यातर्द्दशा पुनरपि मूलदशापतिचाय-
स्यास्य १।११५० द्विगुणस्वैकादशभिः भागमपहत्यावासः १।११५० इयत्रिगुणावस्थितस्यातर्द्दशा अत्र दशापतेः यद्वृत्तदकगृहावस्थितापत्त्वयिभि-
भागावत्रिक्वेणगः अतर्द्दशान्वयस्यास्य योगः १।११५० जातासैव मूलदशति अथ दशापतिना सहैकस्मिन् राशौ कश्चिद्ब्रह्मो भवत्यपरस्वनपरस्त्रयोर्मध्यादेकसि
न्वद्वितीयेन चान्येषु स्याने पुनत्रिक्वेणयो न सप्तमेतदन्त्यासाः १।१११ एते परस्परलब्धता जाताः ८।११३ छेदहीनाः ८।११२ एते गुणकाः एकैकृताः
एव भागद्वारः प्रथमदशापतिदायस्यास्य १।११५० षष्टगुणस्य चतुर्दशभिः भागमपहत्यावासः ८।११५० इयमूलदशापतेरतर्द्दशा पुनरपि मूलदशाप-
तिदायस्यास्य १।११५० चतुर्गुणास्य चतुर्दशभिः भागमपहत्यावासः १।११५० इयमर्द्धपाचकस्यातर्द्दशा पुनरपि मूलदशापतिचायस्यास्य १।११५० द्वि
गुणस्य चतुर्दशभिः भागमपहत्यावासः १।११५० इयचतुर्थभागापाचकस्यातर्द्दशा पुनरपि मूलदशापतिचायस्यास्य १।११५० द्वि
गुणा अतर्द्दशान्वयस्यास्य योगः १।११५० जातासैव मूलदशेति अथ पञ्चदशापतिना सहैकस्मिन् राशौ कश्चिद्ब्रह्मो भवत्यपरस्त्रयोर्मध्यादेकसि
परस्परलब्धता जाताः १।११३ छेदहीनाः १।११२ एते गुणकाः एकैकृताः १।११५० अस्यापष्टुणस्वको वराभिः भागमपहत्यावासः १।११५० एवं मूलदशापतेर

दृष्ट्यावासं १४।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।० सप्तगुणस्य त्रयोविंशत्याभागमपहृत्यावासं ७।०।० इयंपाचकस्य न स-
 दृष्ट्यावासं १४।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।० इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्द-
 हावस्थस्यांतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।० द्विगुणस्य त्रयोविंशत्याभागमपहृत्यावासं २।०।० इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्द-
 हावस्थस्यांतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।० अथ दशापतेस्त्रिकोणयोः अपि ग्रहो व्यवस्थितः नान्येषु स्थानेषु तदानीं सः एते राशयः
 शात्रयस्य योगे जातः २३।०।० सैव मूलदशेति अथ दशापतेस्त्रिकोणयोः अथ दशापतेः दशापतिदायस्यास्य
 छेदहीनाः ९।३।३ एते गुणकाराः एकीकृताः १५ एष भागहारः दशापतिदायस्यास्य
 परस्परछेदहतजाताः ९।३।३
 गुणस्य पंचदशभिः ९।९।९
 पंचदशभिः भागमपहृत्यावासं १।०।० इयं त्रिकोणस्य स्यात्तर्दशा द्वितीयस्यैषेव अस्यांतर्दशान्नयस्य योगः ५।०।० जाता सैव मूलदशेति अथ दशा-
 पतेस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन् कश्चिद्ग्रहो व्यवस्थितः चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन् पि नान्येषु स्थानेषु तदानीं सः एते परस्परहतजाताः
 छेदं १२।४।३ हीनाः १२।४।३ एते गुणकाराः एकीकृताः १९ एष भागहारः अथ दशापतिदायस्यास्य १९।०।० चतुर्गुणस्यैकानविंशत्याभागमप-
 शत्या १२।१२।१२ भागमपहृत्यावासं १२।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि दशापतिदायस्यास्य १९।०।० त्रिकोणस्यैकानविंशत्यावासं ३।०।०
 हृत्यावासं ४।०।० इयं त्रिकोणभागपाचकस्यांतर्दशा पुनरपि दशापतिदायस्यास्य १९।०।० अथ यत्र दशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिं स्थाने क-
 इयं चतुर्भागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्दशान्नयस्य योगः १९।०।० जाता सैव मूलदशेति अथ दशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिं स्थाने क-
 होऽन्यः सप्तमे तदानीं सः १।१।१ एते राशयः परस्परछेदहतजाताः २१।७।३ एते गुणकाराः एकीकृताः ३१ एष भाग-
 हारः दशापतिदायस्यास्य १।३।७
 ३१।०।० एकविंशत्यासंगुणित
 स्यैकत्रिंशताभागमपहृत्यावासं २१।०।० इयंमूल-

समस्यानस्यस्यातर्दशा एवं मूलदशापत्यतर्दशा कक्षात्मसमो भागः सप्तमस्येन ग्रहेण पाचितो भवति अस्यातर्दशा कलद्वयस्य योगः ८।११०॥ जातासैव मू-
लदशेति एषमैकस्मिन् दशारिक्त्याः अत्रादौ पूर्वदशापतेरतर्दशा भवति तदनंतरमशहरस्य अथ दशापतिना सह कस्मिन् ग्रीकश्चिद्गृहो भवत्यपरश्च न व म
पचमयोर्मध्यादेकस्मिन् भवति न द्वितीयेनान्येषु स्याने पुनश्चतुरस्त्रयोः न सप्तमेतदन्यासः ११।११ एते राशयः परस्परच्छेदहता जाताः ६।११३ छेदहीनाः
६।११२ एते गुणक्वरा एकीकृताः ११ एष भागद्वारः अथ दशार्थतिदायः ११।११० अस्य पूर्णस्वैकोदशभिः भागमपहत्यावासः ६।११० एवं मूलदशापतेरतर्-
दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य ११।११० विगुणस्यैकदशभिः भागमपहत्यावासः १।११० इयमर्द्धपाचकस्यातर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदाय-
स्यास्य ११।११० द्विगुणस्यैकदशभिः भागमपहत्यावासः ३।११० इयत्रिकोणावस्थितस्यातर्दशा अत्रदशापतेः यद्वृत्तदकगृहावस्थितापान्चयतिर्
भागचत्रिकोणागु अतर्दशान्वयस्यास्य योगः ११।११० जातासैव मूलदशेति अथ दशापतिना सह कस्मिन् राशो कश्चिद्वयस्य परश्चतुरस्त्रयोः मध्यादेकस्मि-
न् द्वितीयेनान्येषु स्याने पुनश्चत्रिकोणयोः न सप्तमेतदन्यासः ११।१११ एते परस्परच्छेदहता जाताः ६।११३ छेदहीनाः ८।११२ एते गुणक्वरा एकीकृताः
एष भागद्वारः अथ दशार्थतिदायस्यास्य १६।११० अष्टगुणस्य चतुर्दशभिः भागमपहत्यावासः ८।११० इयमर्द्धपाचकस्यापतेरतर्दशा पुनरपि मूलदशाप-
तिदायस्यास्य १६।११० चतुर्गुणस्य चतुर्दशभिः भागमपहत्यावासः ४।११० इयमर्द्धपाचकस्यातर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य १६।११० भि-
गुणस्य चतुर्दशभिः भागमपहत्यावासः ३।११० इयचतुर्थभागपाचकस्यातर्दशा अत्रदशापतेः यद्वृत्तदकगृहावस्थितापान्चयतिर् अत्रर्षिगणनाय

हृत्यावासं १४।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।०।० सप्तगुणस्य त्रयोविंशत्याभागमपहृत्यावासं ७।०।०।० इयंपाचकस्येन स-
 हावस्थस्यांतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।०।० द्विगुणस्य त्रयोविंशत्याभागमपहृत्यावासं २।०।०।० इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्द-
 शान्नयस्ययोगीजातः २३।०।०।० सेवमूलदर्शेति अथ दशापतेस्त्रिकोणयोः अपिग्रहोव्यवस्थितः नान्येषु स्थानेषु तद्वान्यासः

१	१	१	१
१	१	३	३

 एतेराशयः ५।०।०।०
 गुणस्य पंचदशभिः

९	१	३	३
९	१	९	९

 छेदहीनाः ९।३।३।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १५ एषभागहारः दशापतिदायस्यास्य
 पंचदशभिः भागमपहृत्यावासं १।०।०।० इयं त्रिकोणस्य स्यांतर्दशा पुनरपि मूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य ५।०।०।० त्रिगुणस्य १५।०।०।०
 पतेस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन् कश्चिद्ग्रहोव्यवस्थितः चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन् नान्येषु स्थानेषु तद्वान्यासः ५।०।०।० जातासैव मूलदर्शेति अथ दशा
 छेदं

१२	४	३
१२	१२	१२

 हीनाः १२।४।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १९ एषभागहारः अथ दशापतिदायस्यास्य १९।०।०।०
 शत्या

१	१	१
१	१	३

 एतेपरस्परहता जाताः
 हृत्यावासं ४।०।०।० इयं त्रिकोणभागपाचकस्यांतर्दशा पुनरपि दशापतिदायस्यास्य १९।०।०।० चतुर्गुणस्यैकानविंशत्याभा
 इयंचतुर्भागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्दशान्नयस्ययोगः १९।०।०।० जातासैव मूलदर्शेति अथ यत्र दशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिं स्थाने क
 होऽन्यः सप्तमेतद्वान्यासः

१	१	१
१	३	७

 एतेराशयः परस्परछेदहता जाताः २१।७।३ छेदहीनाः २१।७।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः ३१ एषभाग
 हारः दशापतिदायस्यास्य

२१	१	७	३
२१	१	२१	२१

 स्त्रिकोणविंशत्याभागमपहृत्यावासं २१।०।०।० इयंमूलदशापतेरं

न्यासः ६ १ २ २ २
मध्या ० ० ० ० ०
२४ १ १२ १ ८ १ ६
२४ १ २४ १ २४ १ २४
जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन्नन्यः ससमेतदान्यासः ३६ १ ० १ ०
१ १ १ एतेराशयः परस्परछेदहताजाताः ४२ १ २१ १४ ६ छेदहीनाः ४२ १ २१ १४ ६ एतेगुणकाराः एकीकृताः ८३ एषभागाहारः १ १ २
३ १ ७ मूलदशावर्षाणि १६ १ ० १ ० अतः ४२ १ ४२ १ ४२ १ ४२ प्राग्वच्चतस्रोतर्दशाआनीताः ८ ४ ३ ३ ३ ३ अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः १६ १ ० १ ०
जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितः अन्योद्वयोश्चतुरस्त्रः ० ० ० ० ० ० योस्तत्रन्यासः १ १ १ १ १ १ एतेप-
रस्परछेदहताः ३२ १ १६ १ ८ १ ८ छेदहीनाः ३२ १ १६ १ ८ १ ८ एतेगुणकाराः एकीकृताः ६४ एषभागाहारः मूलदशा १ १ २ १ ४ १ ४
अतः प्राग्वच्चत ३२ १ ३२ १ ३२ १ ३२ स्रोतर्दशा १ ८ १ ८ १ ८ अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६ १ ० १ ० जातासैवमूलदशेति अथयत्रदशापति-
नासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितोन्यश्चतुरस्त्रः ० ० ० ० ० ० योर्मध्यादेकस्मिन्नन्यः ससमेतदान्यासः १ १ १ १ १ १ एतेपरस्परछेदहताजाताः
५६ १ २८ १ १४ १ ८ छेदहीनाः ५६ १ २८ १ १४ १ ८ एतेगुणकाराः एकीकृताः १०६ एषभागाहारः १ ३ ४ ७ मूलदशा ३६ १ ० १ ० अ-
५६ १ ५६ १ ५६ १ ५६ तः प्राग्वच्चतस्रोतर्दशाः १ १ २ १ ६ १ ८ १ ३४ १ ४ १ ९ १ १ ४२ १ २ १ ८ १ ९ ८ अ-

स्यात्तदशाच्चतुष्टयस्ययोगः				जातासैवमूलदर्शेति ३६।०।०।०				अथपञ्चत्रिकोणयोः द्वयोः कश्चिद्बृहः स्थितः चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन्तदान्यासः			
१	१	१	१	एतेपरस्परछेदहृताजाताः १८				उदहीनाः ३६।१२।१२।८			
१	३	१	५	अतःप्राग्बन्धतत्त्वार्तदर्शाः ३६				अस्यातदशाच्चतुष्टयस्ययोगो-			
जाताः १३।०।०।०				सैवमूलदर्शेति अययत्रदशापत्तेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिन्स्थितः कश्चिदूयोऽचतुरस्रयोऽश्चितदान्यासः				११।५।१।१ एतपरस्पर			
छेदहृताजाताः				४८	१६	१२	१२	उदहीनाः ४८			
तदशाः २१।०।०।०				४८	४८	४८	४८	अतःप्राग्बन्धतत्त्वार्तदर्शाः			
तासैव २१।०।०।०				मूलदर्शेति अययत्रदशापत्तेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिन्स्थिताः चतुरस्रयोः रण्येकस्मिन्समर्भेच कश्चित्स्थितस्तदान्या				स्यात्तदशाच्चतुष्टयस्ययोगः ३०			
सध १।१।१।१				एतेराशयः परस्परछेदहृताजाताः				उदहीनाः ८४।१८।१८।३६			
एष १।२।७।४				भागहारः मूलदर्शा ३६।०।०।०				अर्धः प्राग्बन्धतत्त्वार्तदर्शाः			
३६।०।०।०				जातासैवमूलदर्शेति अययत्रदशापत्तेचतुरस्रयोः द्वयोः रण्यद्व				अतःप्राग्बन्धतत्त्वार्तदर्शाः			
१	१	१	१	एतेपरस्परछेदहृताजाताः				११२	६८	६८	१६
१	४	७	४	एतेगुणाकाराः पक्षीहस्ताः १८८				११२	११२	११२	११२
अतःप्राग्बन्धतत्त्वार्तदर्शाः				२१।१०।१८।४९	५।५।२३।११	५।५।२३।१०	३।१।१६।१७	अस्यात्तदशाच्चतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।०			

ज्ञातासैवमूलदशेति एवंचतुर्विकल्पाः अथपंचविकल्पेषुन्यासादेवग्रहावस्थानबोध्व्यन्यासः ११११११११ छेदेनानेन २४ हताजाताः गुणकाराः २४।
 १२। ८। ८। ६। भागहारः ५८ न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन गुणकाराः ४२। २१ ११२। ३। ३। ४। भागहारः ९७ न्यासः
 ११११११११११ छेदेनानेन २४ गुण ११२। ३। ३। ७। भागहारः ५६ न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन ५६
 ११२। ३। ४। ४। गुणकाराः ५६। २८। १४। १४। ८। भागहारः १२० न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन १४४ गुणकाराः १४४। ४८। ४८। ४८।
 २४। ४३। २८। २९। १९२। भागहारः १८७ न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन १८७ न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन १४४ गुणकाराः १४४। ४८। ४८। ४८।
 ३६। ३६। भागहारः ३९२ न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन ८४ गुणकाराः ८४। ३८। ३८। १९२। भागहारः १७३
 एवंपंचविकल्पाः अथषड्विकल्पाः न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन २५२ गुणकाराः २५२। १२६। ८४। ८४। ६३। ३६। भागहारः
 २। ६४५ न्यासः ११११११११११११ छेदेनानेन १६८ गुणकाराः १६८। ८४। ४२। ४२। २४। भागहारः ४९६
 न्यासः ११११११११११११ छेदेनानेन ९६ गुणकाराः ९६। ४८। ३२। ३२। २४। २४। भागहारः २५६
 न्यासः ११११११११११११ छेदेनानेन ८४ गुणकाराः ८४। ३८। ३८। १२९। १२९। भागहारः १९४ इतिजाताः ४
 द्विकल्पा ११३। ३। ४। ४। ७। श्रुत्यारः अथसप्तविकल्पाः न्यासः ११११११११११ छेदेनानेन १६८ गुणकारा १६८। ८४। ५६। ५६।
 ४३। ४३। २४। भागहारः ४७२ एवंयावंतोदायहाराभवंति ११२। ३। ३। ४। ४। ७। तावदेवतत्कर्मउपपद्यते यावंतोभवंति तावत्कर्मनोप
 पद्यतइति एकविकल्पोनास्ति द्विविकल्पाश्चत्वारः ४ त्रिविकल्पाः ७ सप्त चतुर्विकल्पानव ९ पंचविकल्पाः सप्त ७ षड्विकल्पाश्चत्वारः ४ सप्तविक

त्यएक एवहाधिग्राहिकत्वा ३२ यन्बहुवः पान्चकाभनतितत्रप्रथममूलदशापतिरेवातर्जशापान्वकोभवति ततः परयाएवदशाविभागक्रमः सपवातर्दशा
 विभागक्रमः यस्यादोदशापान्वकत्वतस्यैवातर्दशापान्वकत्वयस्यपश्चात्तस्यपश्चारितिदशाक्रमपान्वनेपस्यातर्दशापान्वकत्वमप्राप्त तदनतरय-
 स्यप्राप्ततस्यैवबक्तव्य अत्रान्येमूलदशापतेरतर्दशादत्वाततः परएकसंगस्यवद्वति ततस्त्रिकोणागस्य ततश्चतुरस्रगतस्य ततः सप्तमगतस्य त्रिकोणाचतुस्रयो
 र्दशाग्रद्वेनदातयोर्विभक्तस्तस्यैतिनञ्चायुक्त यस्माद्भगवान्मार्गः आदावतर्दशापाकोभवत्येवदशापतेः ततः परतुवक्तव्यदशापाकक्रमेणतु ४ एपरशास्त्रेऽस्र
 विभागेजातेकस्य संवधिनीदशातर्दशावानुमफलाभवति कस्यासुमफलेत्येतन्मज्ञायते तदर्थेदशादेः स्वफलनुकूपाः सन्नावेतालीयेनाह सम्यगवलिनइ

सम्यगवलिन स्वगतुभागेसपूर्णावलवर्जितस्यरिक्ता
 नीचादागतस्यशत्रुभागेक्षयानिष्ठफलादशाप्रसूता ५

ति यस्मृतोपुरुषस्यजन्मकालेयोग्रहः सम्यग्यलवान्भवति पूर्वोक्तिः बलीः सर्वैर्युक्तोभवतितत्संवधिनीसपूर्णाभिदशाभवति नैकवलयावत्स्वतुग-
 भागेः बलितस्यपरमोच्चभागगतस्यैवसपूर्णाभिदशाभवति सम्यगवलिनइत्युक्तं पुनः स्वतुगभागइत्यनेनैतज्ज्ञापयति यथापरमोच्चयतोयद्दोः
 ज्यै बलकारणे युक्तोनभवति तथापितस्यर्मवधिनीदशासपूर्णाव सपूर्णायादशायामर्दशायत्तकालशरीरारोग्यधनवृद्धिभिः प्रकृषोभिवर्धते अयुसम
 स्तबलैर्युक्तोनभवति किन्निदूनवलस्तदातस्यसपूर्णाभिदशाभवति केवलमेवाच्चराशिगतोभवतितदातस्यदशापूर्णावभ्र
 वति पूर्णायाचदशायामकालेधनलाभमवाप्नोति तत्रारोग्य बलवर्जितस्यग्रहस्यरिक्तानाभिदशाभवति यच्चनीचराशौस्थितः तस्यरिक्तैर्वरिक्तदशाफलं

तद्दशाकालेधनहानिमवाप्नोति नीचांशगतस्येतिनीचांशेनीचराशिनवभागेयोग्रहोगतःस्थितोभवति यश्चशत्रुभागेशत्रुनवांशेचस्थितस्तस्यदशानिष्टफ
लाज्ञेयाज्ञातव्या अनिष्टफलदशांतद्दशाकालेधनहानिमनारोग्यंचप्राप्नोति अत्रचभगवानुगार्णिः सर्वैर्बलैरुपेतस्यपरमोच्चगतस्यच संपूर्णरिव्यादशाज्ञेया-
धनारोग्यविवर्धिनी सर्वैर्बलैर्विहीनस्यनीचराशिगतस्यच रिक्तानामदशाज्ञेयाधनारोग्यविनाशिनी स्वोच्चराशिगतस्याथकिंचिद्धलुपुतस्यच पूर्णा-
नामदशाज्ञेयाधनसृष्टिकरीमुभा यस्यात्परमनीचस्थस्तथाचारिनवांशके तस्यानिष्टफलानामव्याध्यनर्थविवर्धिनी ५ अयदशातद्दशासज्ञापुनरपीद्रव-
ज्जयाह ऋष्टस्येति तुंगात्परमोच्चाद्ऋष्टस्यच्युतस्यावरोहिसज्ञा अवरोहिणीनाम्नीदशाज्ञेया दशापरमोच्चभागादारभ्ययावत्परमनीचभागादिअत्रा-

ऋष्टस्यतुंगादवरोहिसंज्ञामध्यामवेत्सासृद्धदुच्चभागे

आरोहिणीनिम्नपरिच्युतस्यनीचवारिमाशेष्वधमाभवेत्सा ६

तरेयद्राशिषडूतत्रावस्थितेनग्रहेणयादत्तादशातद्दशाद्यासावरोहिणीसंज्ञाभवति यस्मात्परमोच्चाद्ऋष्टः प्रत्यहमधोवतरतीतिविकल्प्यते यावत्परमनीच-
मिति अवरोहिसंज्ञादशाऽधमफलमभवति यस्माद्दृश्यति संज्ञानुरूपानिफलान्यथेषामिति मध्यामवेत्सासृद्धदुच्चभागइति सेवारोहिणी यत्रतत्रराशौ-
व्यवस्थितेनसृद्धद्वागेनमित्राशकस्येनदत्तादशामध्यानाभ्यवभवति एवंयत्रतत्रराशौ अर्थादेवस्वांशकस्येनदशामध्येव एवंयत्रतत्रराशौस्वोच्चनवाशा-
कस्येनदशामध्येव आरोहिणीति निम्नान्नीचात्परिच्युतस्यचलितस्यग्रहस्यारोहिणीनाम्नीदशाभवति परमनीचांतर्भागदारभ्ययावत्परमोच्चभागादि-
त्रांतरयद्वाशिषडूतत्रावस्थितेनग्रहेणयादत्तादशातद्दशावासारोहिणीनाम्नीदशाभवति यस्मात्परमनीचाद्ऋष्टः प्रत्यहंतावदारोहतीतिग्रहः परिकल्प्यते

यावत्परमोच्चा मिति आरोहिणीश्चेष्टुपप्लवाभवति नीत्वारिमाशयति सैवरोहिणीयवत्तस्याशीस्वनीचप्रयशोपगतेनस्ताधनत्वाग्नीदशाभवति एवयत्रतत्र ।
शावरिमाशकस्केनशत्रुनवाशकस्थेनदत्ताभिष्टफलेत्युक्तमधनासैवाधमेति तत्किमेतदित्यत्रोच्यते ०
हिणीशत्रुनवाशकस्थेनदत्तापिअनिष्टफलाच्चेया आरोहिण्यधमा अनयोऽक्तफलमेत आरोहिणीयदामध्यसज्ञाभवति तदासैवपूर्णेति सज्ञाज्ञेया अत्रच
त्यमिति परमवरोहिणीसज्ञायवाधमसज्ञाभवति तदसैवानिष्टफलसज्ञालभते आरोहिणीयदामध्यसज्ञाभवति तदासैवपूर्णेति सज्ञाज्ञेया अत्रच
भगवन्गार्कि उच्चनीत्वातरस्यस्यदशास्यादवरोहिणी तस्यामत्यमवाप्नोतिफलस्येशाङ्कुभंगरः पित्रोच्चात्माशकस्थस्यमध्यामिअफलत्वसा नीचोच्चमा

नीचारिभावेऽसमवस्थितस्तेश्चस्तैर्गृहेभिश्चपलाप्रदिष्टा
संज्ञानुरूपानिफलान्ययथादशामुवस्थामियथापयोग ७

गस्योक्ताग्नेयसुनारोहिणीवशाः सैवाधमास्त्याभवतिनीचराश्यशास्वतु अवरोहिणीत्वेदधमाभवत्कष्टफलदा आरोहिणीमध्यफलदासपूर्णापरिक्रमिति
तेति ६ अथदशातर्दशासज्जः पुनर्युज्जातिकथाह नीचादिति शस्ताभिगृहाणित्स्वमूलत्रिकोणात्मसंख्यित्रक्षेत्राणि तेष्ववस्थितेननीचराश्यशक्तेरिमा
ये शत्रुनवाशके समवस्थितेनवाग्रहेणदत्तायादशातर्दशावासाभिग्रफलानाम्येव मित्रफलेतामुभयशत्रुभन्तफलं प्रयच्छति व्याधिसमेतययोगमयेचमादिरोत्
अयदिवागस्तराशिगेनअशक्ताप्रशक्ताः शत्रुनीचराश्याः तत्त्येनस्वोच्चमित्रमूलत्रिकोणात्यवर्गेत्तमनवाशकस्येनापिदत्ता मित्रफलेवभवति सज्जानुरु
पाणिस्वनामसदशानिफलानिस्वातर्दशासुस्त्वोपाणि तथथा संपूर्णत्यतयेषफलदा पूर्णमैषफलदा अथमाश्रमाल्पफलदा रिक्तार्योपहारिणी आनिष्ट

फलदात्यंतमश्रमकारिणी मिश्रफलाश्रमश्रमं च फलं प्रयच्छति अथैषां दशा स्थितिः अथशब्द आनंतर्ये एषामादित्यपूर्वाणां ग्रहाणां दशासु यथोपयोग-
मुत्तरत्रयद्वयमि यथा येनैव प्रकारेणैव युज्यते तथा तत्कथयिष्यामि कस्यां तदशायां किं फलमुपयुज्यत इति ७ अथ लघु दशायां शुभाशुभज्ञानवतालीयेना-
ह उभयेति उभये हि स्वभावे राशौ लगते द्रव्वाणक्रमणाधममध्यपूजिता दशाज्ञेयाः प्रथमद्रव्वाणे जातस्याधमाः शोभनानिष्टफला द्वितीये द्रव्वाणम-
ध्यममिश्रफला तृतीये द्रव्वाणे मध्यममिश्रफला तृतीये द्रव्वाणे पूजिताश्च फला चरमे च राशां तु क्रमेण वैपरीत्येन तेन प्रथमद्रव्वाणे जातस्य पूजिता-
द्वितीये मध्यमा तृतीयेऽधमानिष्टफला अशुभेष्टसमाः स्थिते क्रमादिति स्थिरे स्थिर राशौ प्रथमद्रव्वाणे शुभा द्वितीये द्रव्वाणे इष्टाश्चैष्टा तृतीये द्रव्वा-
णेषु

उभये धममध्यपूजिता द्रव्वाणे अशुभेष्टसमाः स्थिते क्रमादिति स्थिरे स्थिर राशौ प्रथमद्रव्वाणे शुभा द्वितीये द्रव्वाणे इष्टाश्चैष्टा तृतीये द्रव्वा-
णेषु

णे सप्तममध्यफला एवं होरायाः लग्नस्य दशाः परिकल्पिता उक्ता इति ८ अथ नैसर्गिकाणां ग्रहाणां दशा कालं शार्दूलविक्रीडितेनाह एकमिति एकाद्याः समाः ए-
कादीनि वर्षाणि च द्वादीनां यथा मिहिता नि नैसर्गिकाणि तद्यथा जन्मसमयादारभ्यैकाः समाः सप्तसराः एकश्चंद्रस्य ततः परं द्वावारस्यां गारकस्य एवं त्रयः ततः पर-
नवं दुजस्य धुधस्य एवं द्वादशततः परं विंशतिः शुक्रस्य एवं द्वाविंशत् ततः परं धृतयोष्टादश जीवस्य गुरोः एवं पंचाशत् ततः परं कृमि संख्या विंशतिः दिनकृतः
सूर्यस्य एवं सप्ततिः ततः परं पंचाशत् देवाकरे सारस्य एवं विंशत्यधिकं वर्षशतं १२० एतेषु निसर्गदशाधिपेषु ग्रहेषु बलवत्सूपचय स्थितेषु च तद्दशासु शोभना-
नि दशाफलानि भवन्ति हीनबलेष्वनुपचयस्थेष्वशोभनानि एतच्च सर्वदा चिंत्य यतो निसर्गदशास्त्विति संवाद इति तथा च यवनेश्वरः स्तन्यापभोगः शशिनो वयः

स्वमीमस्यस्थिरादधनानुजन्म वौधतुशिसापदकालमाहु रामैर्युनेच्छाकूलितमरुति शोकपुबलविधिपूर्वदृष्टमापध्यमाह्वेवगुरोर्वदंति रवेर्वयोर्द्वीत्यपरमन्यद
 स्यात्सौरेर्जगदुर्ममफलमाहु शिव नैसर्गिकस्वदशाकलस्यप्रयोजनमाह स्वैस्वेति तत्रयस्यग्रहस्वसंवाधिनीपूर्वाधिनाकृतादृशान्तिदेशावासायान्नैसर्गिकसमा
 भि निसर्गिकोद्यतवर्षे स्त्रैस्त्रै आत्मीयैः युज्यतेस्वदशाकलेनसमकालमभवति तदायावत्कालतस्यदशाधुकाभवति निसर्गवर्षसमययदिमाभोतीत्यर्थः क
 लद्वयन्यैस्यमुदति तदायावत्कालतस्यसवाधिनीदशातदशाभवति तस्या मुष्टफलापक्तिः भवति तस्या पुष्टपरिपूर्णाफलापक्ति पाकोभवति कमत्प्रतिपा
 दयायावद्वर्ततेतावच्छुभफलेत्यर्थः अत्रकेचिद्वदति पूर्वविधिनाजाताशभातदाशुभफलमत्यर्थप्रयच्छत्यन्यथाशभातदमुभमत्यर्थमिति एतच्चायुक्तं यु
 स्माद्यवनेन्वरः श्रेष्ठादशास्त्वयसिग्रहस्येति तयत्त्वस्य एकवृद्धिकाः शशी अद्विकः कुजोद्वादशाद्विकः सौम्यः द्वात्रिंशद्गुप्तत्रोगुरुस्तु कथितः शतस्यह
 ससत्यब्दः सूर्योविशत्यधिकः शनैश्चरोब्दः रातु वयुसोतराणित्रैषांस्वदशानैसर्गिक कल स्वत्वयसः सहशग्रहः समासादिदहिनाकलरक्षणपोषणव
 द्वास्वभावदाः स्युयथासस्य अष्टमदशानैसर्गिककालपुराणयवननामतेनह अतलमुदशान्ति विशत्यधिकहर्षशतादूर्ध्वयदिकस्यचिदायुषः कालोभवा
 तदासकलः सर्वैकप्रमस्यनैसर्गिकोभवति तस्मिन्कालेपुराणयवननामतेनलग्नदशाशोभनाभवति विशत्यधिकाहर्षशतादूर्ध्वमित्येतत्कुतावागम्यते उच्य
 ते तदर्गोक्तावस्थान्यग्रहपरिशुद्धीतत्वात् शुभस्थानएकशोदेव अथान्यः कश्चिदाह यथाननुविशत्यधिकाहर्षशतादधिकयस्यायुनीति कित्तस्यल
 दशाकालोनास्ति उच्यते नास्त्यवनकेवलपावहर्षससतेरभ्यधिकयस्यायुनीतितस्यशनैश्चरसूचधीनैसर्गिकदशाकालोनास्ति यस्यपन्वाशतोधिकन
 स्तितस्यादित्यस्यकिमपिनास्ति एवमन्येषामपिथेभ्यननुविशत्यधिकवर्षशतपरमायुः इत्युक्तंजीविताभावात्कोलमस्यनैसर्गिकेदशाफल उच्यते पू
 र्वमेव्याख्यात यथाविशत्यधिकवर्षशतपरमायुः त्रैशिकमर्थप्रन्वादीनामाधुनानार्थप्रदर्शित ततः तावत्समाणावायुषः परसभवतीति तयान्वयदगीनल

ग्रेवलवतिमीनांशकांतेचकश्चिज्जातो भवतिसर्वेचग्रहाः यत्रतत्रराशौमीनाशकावस्थिताभवन्ति केचिदुच्चगताः केचिच्चक्रितास्तदामीनलग्नोद्वाद्दशवर्षाणि
 ददाति सएवबलयुतस्तदान्यानिद्वादशवर्षाणिग्रहश्चैकोमीनाशकांतस्थत्वाद्द्वादशवर्षाणिददाति तानिचवक्रोच्चस्थत्वात्त्रिगुणानिषड्विंशद्दशवर्षाणि आ-
 दित्यवर्ज्यं आदित्यस्यमेषमध्यमांशकस्थितस्यसप्तविंशतिवर्षाणिभवन्ति एवंचद्रादीनाषण्णाशतद्वयंषोडशाधिकंभवति आदित्यस्यसप्तविंशतिः ल-
 ग्नस्यचतुर्विंशतिः एवमेकीकृतंशतद्वयसप्तसप्त्यधिकंभवति नन्वेतावत्प्रमाणं कालकश्चिज्जीवमानोनहश्यते योगस्यातिदुर्लभत्वान् उच्यते कश्चित्दृ-
 श्यतएकजत्वादिकः नेच्छति केचित्तथेति तालमदशामंतेकेचिदाचार्याः श्रुतकीर्तिप्रभृतयः तथातेनैवप्रकारेणशक्तमितिनेच्छति नोवाञ्छंतीत्यर्थः य-

एकंद्वौनवविंशतिर्धृतिरुक्तीपंचाशदेषां क्रमाच्चंद्रारंदुजशक्तजीवदिनरुद्देवाकरीणांसमाः स्यैः स्यैः
 पुष्टफलानिसगज्जिनितैः पक्तिर्दशायाः क्रमादतलमदशशक्तमितियवनार्नेच्छति केचित्तथा ९

स्मादबलत्वेलग्नस्यवयोतेतद्दशाभवति साशक्तमाआचार्येणालमदशायांशक्तमाशुभत्वंबलवशाब्जोक्तंद्रेष्काणवशादुक्तं उभयेधममध्यपूजिताइति यस्मा
 हूलहीनस्यापिलग्नस्यवयोतेतद्दशाद्रेष्काणवशाच्छुभाभवति तस्माद्येआचार्याअतेलग्नदशानेच्छति तेनिष्कारुणमवनेच्छति ननुकिमागमग्रथानाकारणे
 नउच्यते यएवाचार्याअतेलग्नदशानेच्छति तांवागमान्त्यत्का यथादर्शितकारणउपन्यस्यनेच्छति तेनकारणेनदोषउक्तः तथाचश्रुतकीर्तिः अतेलग्नदशा
 शुभेति यवनार्नेतद्दहूनामत तस्मिन्हीनबलेयतोत्यसमयेसाध्यादतोनेष्यते एतच्छ्रुतकीर्तिनाकारणमुपन्यस्तं तच्चदुष्टमतेनैसर्गिकलग्नदशाकालेतदशाशुभे
 वेत्यवगतव्यं ९ अथदशांतदशाशक्तमाशुभज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह पाकस्वामीति सौरसावनचाब्रनाक्षत्राणिचत्वारिनामानि तत्रसौरमानं रविभगणभागः

यावताकाठेनार्कभमेकमुक्तेतत्सौरदिन यावताकालेनराशिद्वादशकमुक्तेतत्सौरवर्षे तच्चपत्त्वषष्ठ्यधिकैस्त्रिभिः शतैः दिनानाघटिकपत्त्वदशकैर्नस
 र्धनभवति सावनपुण्यादुव्या अर्कदयास्तुनरेचार्कदिय सावनमहोरात्र तच्चषष्टिघटिकमहोरात्र अहोरात्रत्रिंशन्मासः मासाद्दशवर्षे एषषष्ट्यधिकैस्त्रिभि
 शतैर्दिनानासावनपषष्ठादितिभोगा तच्चस्वप्ननेनषष्ट्यधिकरात्रयभवति साक्ननेपीयमानश्चतत्रयचतुः पचाशदधिकदिनानातच्चवधभवति एवसौरसावन
 चाग्राणित्रीणिमानानिप्रत्येकस्वप्ननेनषष्ट्यधिकरात्रयभवति नाक्षत्रचद्रनसत्रभोगा तच्चदिनानाससविंशत्यामासोभवति शतत्रयेषाचतुर्विंशत्यधिकेनदिना
 नावर्षमुक्तं रव्यराभोगोहोरात्रा सौरस्वार्द्रपसस्तिथि चद्रनसत्रभोगस्तुनाक्षत्रः परिकीर्तितः ससावनोत्रद्दशोणापुण्यादुव्यावधि नाक्षत्रमानेमास स

पाकस्यामिहितमगेसुत्तुदिवावर्गस्यसौम्येपिवाप्रारब्धशुभदादृशान्निदशपङ्कामेषुवापाकपे भिन्नेन्वो
 यचयस्त्रिकोणमदनेपाकेश्वरस्यस्थितश्चन्द्रस्तत्फलवाधेनानिकुरुतेपापान्निचातान्यथा १०

त्सप्तविंशतिवासराः शेषमानेषु निर्दिष्टोमासस्त्रिंशदिनात्मकइति तस्यात्सावनमानेनायुर्वीयगणनाकथी यस्याच्छेधक्षेपविशद्दमायुः कर्तव्य त
 चसावनमान सौरमानेनसंक्रुत्यधिकोमासः सावनस्त्रिंशद्रात्र चात्रोऽयावास्यातिकः नाक्षत्रोरेक्यतिकः सौरमधिमासयुतचाद्रभवति
 नरात्रोनसाक्नभवति चाद्रशब्देननाक्षत्रउक्तंनयुगवर्षमासपिंडरविमानंसाधियासकचाद्र अवमविहीनसावनमेदवपब्दान्वितवर्षमिति एवशोध्द-
 क्षेपरिक्षुद्रसाक्नमानेनायुर्वीयविधि तयात्त्वमपूरन्विचक्रेभ्रमवान्गार्भिः आयुर्वीयविभागश्चप्रायश्चित्तकियास्तथा सावनैर्नैवकर्तव्यासत्रायाम
 व्युपासन नन्दर्कदयादारभ्यार्कोदययावद्दोरात्रतत्सुष्ठिशतत्रेसौरमहोरात्रपठ्यते वसुसतस्क्रूनवमुन्निगतिथयः शतगुणाश्वसौरेणेति १

पुलिशएवजानाति यस्मात्पुलिशतंत्रवर्जयित्वा सर्वसिद्धांतेषु तंत्रेषु सारमानेनरविभगणभोगः सौरमानस्यधिमसयुक्तंचंद्रांद्रंभवति चंद्रमयमरात्रौन-
 सावनंभवति एवंशोधसेपविमुद्धंसावनमानं सर्वसंहितासूत्रार्कदियादारप्यार्कदियंयावद्होरात्रतत्सावनमहोरात्रमितिसंज्ञा तथाचभगवान्यराशिरः
 सावनमहोरात्रगार्गिश्च सावनेनस्मृतोमासस्त्रिशदुष्णकरोदयः तथाचश्रीमद्ब्रह्मगुप्तः सावनमुदयादुदयइति एवंपुरुषस्यजन्मसमये सावनमहर्गणकृत्वात-
 स्मात्तिथिनक्षत्रछेदतात्कालिकग्रहलगादिकं कृत्वा तथा दशातर्दशाः कर्तव्याः तत आगामिदशाफलवक्तव्यं तत्रप्रथमजन्मनि अहर्गणं तात्कालिकं कृत्वा तत-
 स्तत्रातर्दशाकालं वर्षादिकं दिनीकृत्य योजयेद्दूर्षाणि द्वादशभिः संगुण्यतेषु मासान्संयोज्य त्रिंशता पुनः संगुण्यतेषु दिनानि क्षिपेत् एवमुक्ते दशाकालो दिनरू-
 पो भवति तच्च तात्कालिके जन्माहर्गणे स विकले स विकलसंयोज्याहर्गणो भवति तत्राद्योयद्विटिकादिः कालो भवति तस्यातीताद्दरात्रात्परतोगणनाकार्यं त-
 स्मादिष्टदिनमानमानयेदनेनाचार्यसूत्रेण द्युगणोद्योभवगुणिनो द्विनवरसासावमाधिकश्चाद्रः चाद्रो धर्तुर्वेदानागासा अधिमासदिनेर्हनिनाइति एतत्स्व-
 र्वाद्यकरणेनैव भवति को सौरविद्युगणइत्याह शाको गवसुशरोनोर्गुणः त्रैत्रादिमाससंयुक्तः त्रिंशद्गुणः तिथियुतइति अस्य षष्ठ्यधिकनशतत्रयणभाग-
 मपहृत्यावासकरणाब्दाः शेषास्त्रिशद्रक्ताश्चैत्रसिताद्यामासाः शेषावर्तमानमासेसिताद्यास्तिथयः करणाब्देष्वगवसुशरात्संयोज्यातीतः शकका-
 लो भवति तस्मिन्शके तस्मिन्मासे तस्मिन्दिने सोऽहर्गणइति तत्रैव दशाप्रवेशः पुनरप्यन्यमंतर्दशाकालं दिनीकृत्य तस्मिन् योजयेत् एवं यावत् यो त-
 र्दशा भवति तावत् यो नैव प्रकरणे योजनीयाः ततो ग्रहानूलं च गणयेत् अथवा न्येन प्रकारेण कालानयनं आदित्ये क्रियमाणे यावतो गतं भगणा भवति
 तावतः करणप्रारंभादारभ्य गताब्दाः तेषु करणपरिणतशतकालं संयोज्येष्टशककालो भवति वर्तमाने वर्षे यावतो राशयः स्फुटो को भवति तावतो मासाः सू-
 र्यभोगानीताः शुक्लपक्षकृष्णपक्षं वा तिथिनक्षत्रचंद्रार्कभ्यां ज्ञायत एव पाकस्वामिनीत्यादि यस्य ग्रहस्थानं दर्शाप्रवेशः स पाकस्वामी तावच्च सौ पाकस्वा-

यीयावत्तस्यातर्देशाभेदसत्त्वपाकत्वाभ्यतर्देशामवेशकाले च भ्रोगोऽदिभ्रवति तदा तस्य सवधिन्यतर्देशाप्रव्याशु भूदाशो भन फलदा भवति अथवा तत्कालं या
 कृत्वा भिनोयत्सु वभिन्नं तस्मिन् पिबशा प्रवेशकाले च भ्रोगो भना दशावक्तव्या अथवा स्य दशापतेः पूर्वव्याख्याता पोवर्गः तस्मिन् अपिलभ्रगो भना अथवा तत्कालं या
 स्थिते सोम्य शुभमग्रहेतु काले च भ्रोगो भना दशावक्तव्या अथवा पाकपेदशाधिपती ग्रहे तात्कालिकलभा चिदशरशुभेषु तृतीयवदशमैकादशस्यान्य
 दशाभामोतिशो भना सम स्य दशावक्तव्या यद्यप्यन्यसाधान्येनोक्तप्रारब्धासु भूदादशातथापि शत्रु अधिशत्रुदशायाभासा निष्टफलदा अधिभिन्नो विभिन्नस्य
 भेव अथ शुभफलदायामतर्देशापाकिमप्यनवरतमेव सर्वफलसु भूफलदायाभासा निष्टफलदा अधिभिन्नो विभिन्नस्य
 लावमिस्मित्युभयपक्षसु देहव्युदासायीमाह पित्रोच्चोपचयेत्यादि याकेन्दरस्य दशापतेः अतिराशो सचरतः तत्काले यो ग्रहो भिन्नतत्त्वे च स्थितश्च दशायायसु भूफ
 लदाकपतेरुपचयस्थानगतो विविपदे कादशदशमस्थानानामन्यतमस्थानस्य विषयो न स्यात् तत्रापाकपतेः तस्य गृहस्य योधिपतिर्भवति सचे
 स्थाने न्यतमस्थानस्य चंद्रमाः शुभमफलायादशापासफलबोधनामिदं कुरुते न स्यायते तेषां फलानां धित्यत्रोच्चोत्ते पित्रोच्चोपचयचिन्मायमदनेयस्मिन् स्थाने
 केचरश्चंद्रमाः स्थितः मराशिजन्मनि योभाव आसीत्तदुद्धृतं सफलबोधयति विविषयात्थावशापत्तिपिति अतोऽस्यादुक्तग्रहसंख्यया पाकपतेस्तत्काले रज्जु
 द्वेनीचरणीवारशापतिना सचेकराशो स्थितस्तथा द्वितीयचतुर्थमष्टदशस्थानानामन्यतमस्थानस्यो भवति तदा सुभमफलायादशायायापानि फलानि भ्र

करोति सत्त्वाशिर्योभावआसीत्तदुद्भूतं फलबोधयति विशेषेण दशापठितमिति अनिष्टमव्यष्टकवर्गोद्भूतं च मिश्रदशायां मित्रोच्चोपपन्नयादिषु सत्फलबोधनानि कु
रुते शत्रुनीचादिषु अशक्तमफलानामिति तथा च भगवान् मार्गि यद्राशिसंस्थशीतांशुः शक्तमकुत्परिकीर्तितः सराशिर्जन्मकालेतु यो भावस्तत्कृतचतत् शरीरादि
कृतसौख्यवत्कृत्यबलयोगतः अनिष्टराशिसंस्थतु तद्भावनामशोभन इति १० अथातद्दशाकाले च द्वाकातराशिवर्षेन शक्तमज्ञानशादूलविक्रिडितेनाह प्रार
ब्धाहिमगाविति यत्स्थितस्य ग्रहस्यातद्दशाप्रवेशसमये हिमगोचद्रेस्वग्रहगे आत्मीयसेत्रस्थे कर्कटगे प्रारब्धाप्रविष्टातदासौ रव्यार्थमानावहाभवतीति सौ
ख्यं स्वरभावः अर्थो धनमानपूजामावहतिकरोति कोजे भौमक्षेत्रे मेषराशिकयोरन्यतमेव स्थिते च द्रे प्रवृत्तातद्दशास्त्रियदूषयति परपुरुषकृतस्त्रीदो

प्रारब्धाहिमगोदशास्वग्रहगेमानार्थसौख्यावहाकोजे दूषयति स्त्रियं बुधग्रहे विद्यासुहृदित्तदा
दुर्गारण्यपयालयैक्यविकरीसिंहे सितदर्शेन्न दानु रून्मयागुरुग्रहे मानार्थसौख्यावहा १५

अमुत्पादयति बुधग्रहे मिथुनकन्ययोरन्यतमस्थे च द्रे प्रवृत्तातद्दशाविद्यासुहृदित्तदा विद्याशास्त्रानुरतिः सुहृदो मित्राणि वित्तं धनं ददाति सिंहस्थे च द्रे दुर्गेष्वरण्ये
बुधार्थिनमार्गे आलये च ग्रहसमीपे एतेषु स्थलेषु कुर्षिकरोति सितदर्शे शक्रराशौ दृषतु लयोरन्यतमस्थे च द्रे न ददा मिष्टभोज्यप्रदाभवति मृगकुम्भयोर्मिकरघटयोर
न्यतमस्थे च द्रे प्रवृत्तातद्दशाकुस्त्रीदा कुत्सितास्त्रियददाति गुरुग्रहे जीवक्षेत्रे धन्विनीनयोरन्यतमस्थे च द्रे प्रवृत्तातद्दशामानार्थसौख्यावहा मानपूजा अर्थो ध
नसौख्यसुरभावः एतान्यवहति ददाति एवं शक्तमदशाशक्तमकालप्रवृत्ताशक्तभतराभवति एवं शुभाशुभकालप्रवृत्तामध्या अशुभाशुभकालप्रवृत्तामध्या अ
शक्तमकालप्रवृत्ता अशुभतरामध्याशक्तमकालप्रवृत्ताशोभनामध्या अशुभमकालप्रवृत्ता अशोभना एवं शुभाशुभमत्वरणानि यान्युक्तानि निविख्यातानि

तर्दशानाश्रमाश्रम व्याभियफल्तुपरिक्ल्पनीयमिति ११ अथार्कदशायाश्रमाश्रमफलप्रदर्शनशार्दूलविक्रीडितेनाह सौर्यामिति सूर्यस्येय दशासौ-
रीतस्यादशापापतर्दशायांवानरदत्वर्मकनककोपीध्वभूपाहवैः कारणभूतैः स्वधनप्राप्तेः नस्वसूर्यधित्वव्यप्राणिकरजयादतोहस्तिदतादिः चर्मव्या-
घ्रादीनाकन्दकृत्स्नवर्णश्रेयैकूरता अध्यामागी भूपोरयना आहवः सत्रायः एतैः धनप्राप्तेः तैस्त्वयउग्रस्वभावता धैर्यश्रमाश्रमफलप्राप्तौहर्षविषादः
अनभिप्रवाः अमस्त्रमनवरत उद्यमरतिः उत्थानपरत्वस्यातिः कीर्तिः प्रतापोन्नतिः प्रतापेनशीर्येणोन्नतिः शत्रूणापन्यशत्रुनिग्रहजनितार्भीति ए-
तान्यादित्यश्रमदशायापुरुषस्यभवति अथाश्रमदशायाभार्यापुत्रेति भार्यज्जियापुत्राः सुताः धनवित्तआरिः शत्रुः शस्त्रमायुधादिहुतमुगमि

सौर्यास्त्वनदत्तचर्मकनककोर्याध्वभूपाहवैस्तेऽस्यधैर्यमजस्रमुद्यमरतिः स्याति प्रतापोन्नति
भार्यापुत्रधनारिशस्त्रहुत मुग्भूपाद्भवाव्यापदस्त्यागीपापरति स्वभृत्यकलहोत्कलकोडपीडामया १२

भूपोराजाएभ्यऽभूताउत्सन्नाव्यापदोविशेषेणापदोभवति त्यागीत्यागशीलताभवति श्रमदशापाश्रमस्यानेत्यागी अम्युभदशाचाश्रम
स्यानेत्यागीभवति पापरतिः पापासक्तश्चभवति स्वभृत्यकलहः आत्मीयेभूत्यै सहकलहोभवति तुलकोडपीडनेभवतः त्वत्त्वदयकोडुदुर त्वदर इ-
पीडाआमया रोगाभ्यास्यभवति भिन्नायामुभयभाषि इति सूर्यदशातदशाफल १२ अयच्चदशायाश्रमाश्रमफलशार्दूलविक्रीडितेनाह
दोषितरदोः चद्रमसोदशानयोवस्यां प्राप्यलब्ध्वाभवति हिजात्सुखानिफलानि लभते मन्त्रशैवेवेणावादिभ्याणव्युविहितोवावैदिकोवा द्विजातयोब्राह्म-
णः पश्यऽभूतानि उत्सन्नानि न केवलयावदिक्षुविकाराहुडादिकात्क्षीरविकारादध्यादिकादस्त्रेफ्योर्नरेभ्यः कुसुमेभ्यः पुष्पेभ्यः कीडायाः कीडाभ्यः

निलेभ्यः अन्नात् शमाच्चव्यायामात् एतैः शक्रमदशायां शक्रमानिफला निप्राप्नोति अथाऽशक्रमायामश्रुमदशायां निद्रालस्यमृदुहिजामरूतिरिति निद्रायामालस्ये चरति रासक्तिर्भवति मृदुहिजामरूतिर्भवति मृदुः क्षमायेन हिजानां ब्राह्मणानाममराणां देवानां चाराधने रतिरासक्तिर्भवति स्त्रीजन्मकन्याप्रसूतिः मेधाविता बुद्धिर्बुद्धिः कर्तिः यशसः अर्थानां धनानामुपचयक्षयो शक्रमदशायां मुपचयः प्राप्तिरशक्रमायां क्षयः नाशः अशक्रमायां वल्लवद्विः वीर्यवद्धिः स्वपक्षेणात्मीयबन्धुवर्गणचसहचरं भवति मिश्रायामुभयमपि इति च द्रदशातर्दशाफलं १३ अथ भौमदशायां शक्रमाश्रुमफलं शादूलविक्रीडितेनाह भौमेति भौमस्य क्षितिजस्य दशायां कैः धनं भवति अरि विमर्दनेन शत्रुप्रमथनेन भूपोराजा सहजाः क्वातरः क्षितिः भूः आविकर्जैः ऊ

इंदोः प्राप्य दशां फलानि लभते मंत्रहिजात्युद्धवानीक्षुदीरवि कारवस्त्रकुसुमकीडातिलान्नश्रमैः
निद्रालस्यमुदुहिजामररतिः रुन्ध्रजिन्ममैधाविताकृत्यथोपचयक्षये च वलिमिवैरुस्वपदोषान् १३
भौमस्यारिविमर्दभूपुंसहजसित्याविकाजैर्धनप्रदूषः सुतमित्रदारसहजैर्विद्वद्भिरुद्वेष्टिता

र्णविकारसंभूतैः अजैः छागसंभूतैः एतैः अरिबिमर्दादिभिः धनंप्राप्नोति एतच्छुभदशायां अथाशुभायां दशायां सुताः पुत्राः मित्राणि सुहृदः दाराः कलत्रं सहजाः स्नातारः एतैः सहप्रद्वेषः वैरं विद्वद्भिः पंडितैः गुरुभिः गौरवसहितैश्च सहदेहिता अप्रीतिः तृष्णान्तदु असूनुधिरंज्वरः प्रसिद्धरोगः पित्तं धातुप्रसिद्धभंगः अवयवादेः स्फोटनं एतैः जनिता उत्पादितारोगा भवंति परस्त्रीणां मिष्टतावाङ्मय अन्ये रोगाः परस्त्रीकृता इति पठन्ति परस्त्रीकृतारोगाः अन्यस्त्रीप्रसर्गेन प्रहासदिकाः अतिप्रसंगाद्धानुक्षयकृता वा अथवा तत्कृतमूलकमोद्भवा भवंति तथा पापपतैः अधसर्क्तैः सहजी

तिर्भवति अपमौनिरति आसक्तिर्भवति यारुष्यक्त्वनपरुपता कर्कशता तैस्त्रयउग्रस्वभावता मित्रायापुत्रमयमपि इति सौम्यदशातर्दशाफल १४
 भ्यः हिजेभ्योवाह्योभ्यः घनप्रभाति विहङ्गः पडितेभ्यः प्रशंसस्तुति यशश्चकीर्तिर्भवति युक्तिद्रव्य शीतिकास्थारि संवर्णकनकवत्सरः अ
 यो केशवतस्तता मतिचय बुद्धिबुद्धिः धर्मक्रियासिद्धयः धर्मयुक्तानाक्रियाणासिद्धयोभवति एतच्छुभदशाया अथाशुभदशायापारुष्य

तृप्यासुक्लचरपित्तभगजनिता रोगा परस्त्रीकृता ग्रीति पापरत्नेरधर्मनिरति पारुष्यतैस्त्रयामिन्व १४
 बाध्योदीत्यस्तुहृष्टस्त्रिजयनेविहृदयशसायशयुक्तिद्रव्यस्त्वणवत्सरमहीसाभायसाख्यासय
 हास्याप्रासनकोशलमतिचयोधर्मक्रियासिद्धयः पारुष्यमवधमानसशुच पीडास्वधातुत्रयात् १५

इत्यादि पारुष्यपरुषवत्तता मम स्वदेः वधः वधनमानसशुचः शोकश्चित्तदीस्व्यागतेभवति धातुत्रयात्पीडा वातपित्तश्लेष्मणात्रयाणादोषाणा
 प्रकोपस्त्रीशब्द्याधिवृत्तायतेमित्रायापुत्रमयमपि इतिबुधदशातर्दशाफल १५ अधर्जीवदशार्याशुभाशुभफलशार्दूलविक्रीडितेनाह
 नैव्यापिति जीवस्येयदृशाजैवीतस्यार्जव्या मानगुणोदयः मान पूजा गुणाविद्याशौर्योदयः एषामुदयः प्रादुर्भावः पतिवयः बुद्धि विमृष्टिः
 काति कमनीयता प्रतापोन्मतिः प्रतापेनपुरुषार्थेनउन्मतिः प्रभावः शत्रूणाभीतिः माहात्म्यपरोपगन्तरशीलता केचिद्वर्षमाहु उद्यमः उत्थान

श्रीलता मंत्रैर्वैदिकैरन्यैर्वा नीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनं नीत्यान्वाणाव्योक्तयान्येननीतिशास्त्रेणवा नृपतीराजातदाराधनेनस्वाध्यायेनपाठेनमंत्रेनमंत्र-
जात्येनएतैः धनं वित्तं प्राप्नोति हेमसुवर्णं अश्वःतुरगः आत्मजः पुत्रः कुंजरः हस्ती अंबराणि वस्त्राणि एषांचयोबाहुल्यसद्भूमिपैः गुणवद्भिः नृपैः सहस्री-
तिः स्नेहप्राप्नोति एतच्छुभदशाया अथाशुभायासूक्ष्म्योहेत्यादिसूक्ष्मवस्तुगहनात्मकचोदयतस्तर्कयतः श्रमः खेदोभवति अस्सूक्ष्ममतिरवेदसहग-
हनगूढं तद्गूह्यतइत्यर्थः श्रवणारुक्ककर्णरोगः वैरं विधर्माश्रितैः धर्मबाह्यैः पुरुषैः सह वैरं मित्राया मुभयमपि इतिगुरोर्दशातर्दशाफल १६ अथशुक्रदं-
शायाशुभाशुभफलशार्दूलविकीडितेनाह शौचक्यामिति शक्रकस्येयदशाशौचितस्याशौचक्या गीतरतेः गीतासक्तः प्रमोदस्यहर्षस्यसुरमिद्रव्याणां सु-

जैव्यामानगुणोदयोमतिचयः क्रांतिः प्रतापोन्नतिर्माहात्म्योद्यममंत्रनीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनं
हेमाश्वात्मजकुंजरांबरचयः प्रीतिश्चसद्भूमिपैः सूक्ष्मयोहागहनाश्रमः श्रवणारुक्वैरविधर्माश्रितैः १६
शौचक्यागीतरतिप्रमोदस्तरमिद्रव्यान्पानांबरस्त्रीरत्नद्युतिमन्मथोपकरणज्ञानेष्टमित्रागमाः

गंधद्रव्याणां अन्नस्य भोजनस्य पानस्यासवस्यां वराणां वस्त्राणां स्त्रीणां योषितां रत्नानां मणीनां द्युतैः क्रांतेः मन्मथोपकरणानां कामोपभोग्यानां शाख्यादीनां
विज्ञानस्य योगशास्त्रस्येष्टानां प्रियाणां मित्राणां सुहृदा मागमालब्धयो भवति कुशलः शिक्षितः कुशलस्य भावः कोशलस्य कुशलः श्रेयोवाकोशलस्य मभीष्ट
क्रियासम्प्लव कथविचये क्रयोयदिच्छति केतुत क्रयः विक्रयोयदिच्छति विक्रेतुत द्विक्रयः कृषिः कृषेण निधिः मिधानं परैर्यद्विस्तं भूमावधः स्याप्यते सनिधि
स्तस्यासिद्धाभः एते भवन्ति एतच्छुभदशाया अथाऽशुभदशायां सुदोर्वीरोति सुदेनबहुभिः सहउर्वीशेनराज्ञानिषादानामन्यजोषिनां प्राणिधातिनां धर्मरहितैः

तिर्भवति अपमर्भेतिरति आसक्तिर्भवति पारुष्यवचनपरुषता कर्कशता तैश्चयउग्रस्वभावता मिश्रायापुप्रयमपि इतिभौमदरातर्देशाफ्ल १४
 मयपुधदशायाशक्तमफलशार्दूलविभ्रिदितेनाह वीध्यामिति बुधस्येयदशावीधीतस्यादीत्येन दूतत्वेन सुदन्द्योमिचेभ्यः गुरुभ्यः पूजार्ह-
 म्यः द्विजेभ्योव्याम्रणेभ्यः धनप्राप्तेति विद्वद्भ्यः पटितेभ्यः प्रशसास्तुति यशस्वकीर्तिर्भवति युक्तिद्रव्यं शतिकास्त्यादि संवर्णकनकवैसरः अ-
 स्वविशेषः पटिभूः सोभ्यात्यसर्पजनवाहुभ्यः सौरव्यसरस्वभाक् योगानुसेचन एवामासयोलामाप्रवति हस्त्यपरोपहासः उपासनासेवा अन-
 योः कैशलतद्गता मतिचय बुद्धिदृष्टिः धर्मक्रियासिद्धयः धर्मयुक्तानाक्रियाणासिद्धयोभवति एतच्छुभदशाया अयाशक्तमदशाया पारुष्य

तृण्यासृक्ञ्वरपित्तभगल्लनितारोगा परस्त्रीकृत्य प्रीतिः पापरतैरधर्मनिरति पारुष्यतैक्ष्ण्यामिव १४
 बोध्यादीत्यसूहृदुद्विजधनुविहृत्यशसायशायुक्तद्रव्यमवणवैसरमहोसाभारयसास्यासय-
 हास्योपासनकाशलमतिचयोधर्मक्रियासिद्धयः पारुष्यमवधमानसशुच पीडान्धधातुचयान् १५

इत्यादि पारुष्यपरुषवचनता अमः खेदः वधः वधनमानसमुचः शोकश्चित्तदीस्मयएतेभवति धातुचयत्पीडा वातपित्तश्लेष्मणात्रयाणादोषाणा
 प्रकोपत्पीडान्याधिभ्रजायतेमिश्रायापुप्रयमपि इतिबुधदशातर्देशाफल १५ अग्रजीवदशायाशक्तमाशक्तमफलशार्दूलविभ्रिदितेनाह
 जेयामिति जीवस्येयदशाजैवीतस्याजेव्या मानगुणोदयः पानपूजा गुणाविद्याशीरोदयः एवामुदयः प्रादुर्भावः मतिचये बुद्धिः भिन्नदृष्टिः
 काति कमनीयता प्रतापोन्नतिः प्रतापेनपुरुषार्येनउन्नतिः प्रभाव शम्भुणामीति माहात्म्यपरोपकारशीलता केचिद्वर्षमाहुः उपमः उत्थान

श्रीलता मंत्रैर्वैदिकैरन्यैर्वा नीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनं नीत्यान्वाणाव्योक्तयान्येन नीतिशास्त्रेण वा नृपतीराजातदाराधनेन स्वाध्यायेन पाठेन मंत्रेण मंत्र-
 जात्येन एतैः धनवित्तं प्राप्नोति हेमसकवर्णं अश्वः तुरगः आत्मजः पुत्र कुंजरः हस्ती अंबराणि वस्त्राणि एषान्वयो ब्राह्मणस्य सद्भूमिपैः गुणावद्धिः नृपैः सह ग्री-
 तिः स्नेहः प्राप्नोति एतच्छुभदशाया अथाशुभमाया सूक्ष्मयो हेत्यादि सूक्ष्मवस्तु गहनात्मकं चोद्दहयतस्तर्कयतः श्रमः खेदो भवति अतस्तूद्धममतिरवेदसहग-
 हनं गूढं तदूद्दहयत इत्यर्थः श्रवणरुक् कर्णरोगः वैरं विधर्मोश्चितैः धर्मबाह्यैः पुरुषैः सह वैरं मित्राया मुभयमपि इति गुरोर्दशात्तर्दशाफल १६ अथ मुकुटं-
 दशायाशुभमाशुभफलशार्दूलविकीर्तितेनाह शौचम्यामिति शकस्येयं दशाशौचित्या गीतरतेः गीतासक्तः प्रमोदस्य हर्षस्य सुरभिद्रव्याणां सु-

ज्ञेयानामानगुणोदयोमतिचयः कांतिः प्रतापो न्नतिर्महात्स्योद्यममंत्रनीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनं
 हेमाभ्यात्मजकुंजरांबरचयः प्रीतिश्च सद्भूमिपैः सूक्ष्मया हागहनाश्रमः श्रवणरुक् वैरं विधर्मोश्चितैः १६
 शौचम्यागीतरतिप्रमोदसुरभिद्रव्यान्मपानांबरश्चरत्नद्युतिमन्मथोपकरणाज्ञानं हृमित्रागमाः

गंधद्रव्याणां अन्नस्य भोजनस्य पानस्य असवस्थां बुराणां वस्त्राणां स्त्रीणां योषितां रत्नानां मणीनां द्युतेः कांतिः मन्मथोपकरणानां कामोपभोग्यानां शय्यादीनां
 विज्ञानस्य योगशास्त्रस्य स्थानां प्रियाणां मित्राणां सुहृदामागमालब्धयो भवति कुशलः शिदितः कुशलस्य भावः कुशलस्य कुशलः श्रेयोवाको शल्यममोक्ष
 क्रियासंश्लेषत्व कथं विनयेन क्रयोयदिच्छति विक्रेतुं तद्विक्रयः कृषिः कृषेण निधिः निधानं परैर्धीद्विस्तं भूमावधः स्यात्प्राप्ते समिधि
 स्तस्यासिलोभ एते भवति एतच्छुभदशाया अथाऽशुभदशायां चंदोर्वीरोति दूदेन बहुभिः सह उर्वीरो न राज्ञानिषादानामन्यजीविनां प्राणिघातिनां धर्मरहितैः

पापमर्त्त्यैः एतैः सहैवैराप्रोति शब्दः स्नेहता स्नेहान्कुचः शोकप्रभवति यत्र स्नेहस्तदुग्रवान् शोकमनामोति मित्राया मुप्रथमपि इति मुच्यन्शातदेशाप्लुमिति १० अथ
रत्नैश्चरदशायां श्रमाश्रमफलं शार्दुलविर्भद्रितेनाह सोरिभिमिति सीरीयानैश्चरदशाप्राप्य स्वपाः गर्दिमालुषा करमाः पक्षिणः इयेनादयाः मध्वीपीप्रसिद्धा च्छद्वागना च्छद्वा
सूरी एवामासयः लाभामभवति बहुसमानजातीयानां सयः श्रेणीतस्यामधिकरेनियुज्यते ग्रामेपुरे वाग्रेणी ग्रामपुराधिकरजनिता तदुत्पन्ना पूजा मानता प्र
मोति कुधान्यानां क्रोदरादिनामागमाः स्वमः एतत् शुभरशाया अथाः शुभदशायां स्लेष्मेष्मेर्व्येति स्लेष्मणा कफेन ईर्ष्यामत्सरत्वेन अनिलेन वायुना
कोपेन क्रोधेन मोहेन स्तिष्मभेग मलिनतया मलीमसत्वेन व्यापतिः विपत् तद्गनिद्वलस्य यो रतरे वर्तते तस्यालक्षणम् हृदये व्याकुली भावो वाच

कौत्राल्यभयविभ्रये कृषिनिधिप्राप्तिर्धनस्यागमोऽसुदोषोऽगिनिवादधर्मरहितैर्वैरशुक्लः स्नेहतः १७
सौरीमाप्यरवरोऽसुपक्षिमहिषीवद्धागनावसय अणीग्रामपुराधिकारजृनितापूजाकुशान्यागमः
रत्नम्भ्यानि लकापमोहमलिनव्यापितितद्राग्रभान्मृत्यापत्यक्लञ्चभत्सन्मपिमाभ्रातिचव्यगता

श्वेद्विद्यगौरूपमनोबुध्यप्रसादश्चतद्रायालक्षणत्रिदुः श्रमः स्वेव एतान्प्राप्नोति भृत्येष्व्याकर्मकरेभ्यः अपत्येष्व्या पुत्रदुहितृष्व कलत्रेष्वयोमापिष्यिक
भर्त्सने तर्जनप्राप्तौ तिब्बगतामगच्छेद् व्याधिना तद्धारणाभिआयामुभयमपि इति शनि वशात् दशाफल १८ अर्थकस्मिन्नुत्तेदशा सकृत्तमा
न्यशक्तमानि च फलान्युक्ता नितेषा विषयविभागस्तद्दशाफलषोडशपूर्वमेवोक्ततया जन्मकाले उ
पचयराशिस्थानि र्पलमूर्तयेः सप्तगतयश्च ये पढास्तेषामपि दशाः शक्रमाः ये चोपचरण्याह्वनाम्बुक्षाः स्वल्पपूर्तिग्रस्तेषामपि दशा अशक्रमाः तथात्वयचने

श्वरः निशाकरादित्यविलम्भमानान्तकालयोगादधिकं बलं यः विभक्तितस्यादिदशेषास्त्वतः शेषबलक्रमेण वयोधिको यः प्रथमोद्भवावाग्रहः
 सपूर्वपठितोदशेशः बलाधिकश्चेद्यदिकेद्रसंस्थः पूर्वसशेषास्तथाप्रादिष्टः श्रेष्ठादशास्वेवयसिग्रहस्यस्वोच्चश्रिताकालबलाश्रितश्चेत् मूलत्रिको
 णात्स्वगृहाच्चमध्यामित्राश्रिताजन्मगृहाश्रितावा नीचारिभाशोपगताजिताद्वागृहात्परिध्वस्तविवर्णरूक्षात् जन्मेशशशत्रोर्निधनारिभेशाद्यावाद्यते
 साबहुदोषदास्यात् एवंशस्तास्तशोभनास्तदशास्तग्रहाः शक्रमान्येवफलानिकुर्वन्ति दशाफलदृत्तेयानिशक्रमान्यशक्रमान्यमिहितानितान्येवभवन्ति
 नेतराणि अनिष्टसंज्ञास्वशक्रभदशासु अशक्रमान्यनिष्ठानिएवभवन्ति मित्रास्तदशासु मित्राण्येवदशाफलानिभवन्ति एतच्चप्रतिसूत्रमस्माभिश्चव्या-
 रव्यात् तथाचसत्यः जन्मत्युपचयमवनेषु संस्थिताः सव्यगाः सुमूर्तिधराः श्रेष्ठफलविदध्युर्ग्रहाः क्रमात्त्वादशाप्राप्य अन्यैर्निहितास्तृक्षाल्पभूत

दशासुशस्तास्तशक्रभानिकुर्वन्त्यनिष्टसंज्ञास्वशक्रभानिचैवं मित्रासुमित्राणिदशाफलानिहोराफलंलग्नपतेः समानम् १९

योद्धृपचयर्क्षसंस्थाश्च स्वदशाभिहितंनेष्टग्रहाः प्रयच्छन्ति लोकेषु होराफलंलग्नपतेः लग्नाधिपस्यसमानंतुल्यंवक्तव्यम् यथाभेबलंज्ञातस्यभौम
 दशाफलं बृबलंज्ञातस्यशक्रदशाफलं एवमन्येष्वपि वक्तव्यं किंतुद्रेष्काणवशाच्छभायालग्नदशायाशक्रमफलमशुभायामशुभं मित्रायासुभयमपि
 अथयेपूर्वदशारिषुउक्तास्तेषामिमभंगाः प्रोक्ताः तथाचसारावल्यां प्रवेशेबलवानुत्तेदः शुभैर्वासन्निरीक्षितः सौम्याधिमित्रवर्गस्थोभुत्कृच्छ्रभवेत्तदा अं
 तर्दशाधिनाथस्यविवलस्यदशाग्रहा विबलस्यात्तदाभंगोनबाध्यातस्यचक्रं युद्धेचविजयीतस्मिन्ग्रहयोगेशक्रभौयदि दशायाभवेत्कष्टस्वोच्चदिवुचस
 स्थितइति १९ अथान्येषामपिफलानादशास्त्वतिदेशार्थशालिन्याह संज्ञाध्यायेति यस्यग्रहस्यसंज्ञाध्यायेयद्भव्यतामस्यान्मणिहेमेत्यादिनाग्रंथे-

नोक्तकथिततस्यतद्रूपस्य कृमिदशाभ्यामासि योन्या अग्रमदशायाहानि तथा यश्च कर्मजीवोपम्यग्रहोपरिरोज्जातकेमिहितः अयमोसिः पितृपितृपत्नीरित्यादि
 तस्यग्रहदत्तस्य कर्मजीवस्य तदतर्दशायायेवासिर्भवति भावफलवदस्यति गुरुस्तथा इत्यादितया प्रथितम्बतुरोदनदृष्ट्यादि तया मेवे स्वस्तिमिरनयन
 इत्यादि आलोकनाफलदृष्टिफलं च द्रष्टृभूयुषो इत्यादि यागोद्भवनाभसयोगाभ्युक्तासर्वीयोगेषु योगकर्तृभ्याग्रहेभ्यो मध्याद्योवलीयम्सस्वदशा
 योमेव फलददाति नामसयोगाः सकलदशास्यपि फलप्रदा वदथति च इति निर्गदितायोगा सार्द्धफलदिहनाभसाः नियताफलदाश्चेत्यात्यतसमस्तद
 शास्त्वपीति एवमपरिदयग्रदुक्ततत्सर्वमसवरोप तस्यग्रहस्य दशायायेत्यमिति २० अथ यस्य ज्ञातस्य ज्ञातकमप्यगणिततत्स्य शरीर छायाहस्ता

सप्ताध्याये यस्य ग्रहव्यमुक्तकर्मजीवोपम्यस्योपरिष्ट
 भावस्थानालोकयोगाद्भवंचतत्तत्सर्वतस्य योज्यदशायाम् २०

ग्रहदशान्दालनिद्रकम्बयाह छाया महाभूतकृतामिति पूर्वमुक्तं शिरिभूषणयो मरुङ्गणानावशिणोभूमिसुतारय क्रमेणेति तत्रादित्यचंद्रौ
 सिद्धावेव यः कश्चिद्ग्रह स्वदशाभात्मीयदशामवाप्यमहाभूतकृताछाया अभिव्यजयति प्रकटीकरोति छायाशब्देन शरीरशोभाभिधीयते श ५
 रक्यतिरित्यपि तथा च सन्छायायि किञ्च अयांचवर्तत इत्यभिधीयते एवमात्मीयदशायापृथिव्यादिमहाभूतकृताशरीरछायाव्यजयति प्रकटीकरोति
 साचक्रधमिवाज्वरजान्गुणान्द्रुःपृथिवी अपृषरुणाभिद्रुताशनः वायुः अनिलः अवरः आकाशः एभ्यो जतोऽस्य सञ्जयत बुधोऽन्करोति ताभ्ययया
 भुम्यनासास्यरकुन्त्वकश्चपाभ्ममेयान् पार्थिवगुणायधममिव्यजयति नासाम्भुमेयघ्राणेनोपलभ्यते अथाप्यंगुणरसमभिव्यजयति तच्चास्याभुमेय आस्यशब्देनेह

जिह्वाज्ञेया तद्यारसस्योपलब्धेः आस्यग्रहणं चान्नवृत्तानुरोधीकृतं आग्नेयी आग्नेयं गुणं रूपमभिव्यंजयति दृष्ट्यानुमेयं वाचवी वाचव्यं स्पर्शगुणमभिव्यंजयति त्वगनुमेयं स्पर्शोपलब्धेर्नामसीनामसंगुणं शब्दमभिव्यंजयति श्रवणानुमेयं कर्णोपलब्धं एतदुक्तं भवति यदाश्रुभगंधः पुरुषो भवति तदास्यबुधकृतापार्थवीच्छयाज्ञेया यदामिष्टरसभोजीभवति तदास्यचंद्रशुक्रकृताछायाज्ञेया यदातीवरूपवान्सुकांतः पुरुषो भवति तदासूर्यभौमकृता आग्नेयीछायाज्ञेया यदास्पर्शनमृदुर्भवति तदाशनैश्वरकृता वाचवीछायाज्ञेया यदास्यवचनं कर्णयोः स्वरकरं भवति तदाजीवकृतानामसीछायाज्ञेया विषलक्षणमाचार्येण संहितायामभिहितं तथान्वच्छायाश्रुमाश्रुमफलानि निवेदयतीलक्ष्यामनुष्यपशुपक्षिषुलक्षणज्ञैः तेजो गुणान्वहिरपि प्रविकाशयंती दीपप्रभास्फटिकरत्नच

छायां महाभूतकृतां च सर्वे भिव्यंजयंति स्वदशाम्वाप्य कंबुजि
वाय्वंबरजानुणां श्वनासास्य दृक्त्वकृश्रवणानुमेयान् २१

वस्थितेव स्निग्धद्विजत्वग्रवरोमके शाछायास्संगंधान्च महीसमुत्था तुष्ट्यर्थं लाभाभ्युदयान्करोति धर्मस्य चाहन्यहनि प्रवृद्धं स्निग्धासिता च हरितानयनाभिरामासौ भाग्यपार्थिवस्वरूपभ्युदयान्करोति सर्वार्थसिद्धिजननी जिननी च चाप्याछायाफलतनुभृताश्रुमाददाति चंडाधृष्यापद्महेमाश्रिवर्णयुक्तं तेजो विक्रमैः सप्रतापैः आग्नेयीति प्राणिनां स्याज्जयायक्षिप्रसिद्धिं वांछितार्थस्य धत्ते मलिनपुरुषकृष्णापापगधानिलोत्था जनयति वधबंधं व्याध्यनर्थार्थिनां शं स्फटिक सदृशरूपा भाग्ययुक्ता त्सुदानी धिरिवगगनोत्था श्रेयसास्वच्छवर्णा २१ अत्र च वायव्यां छायां कर्जयित्वा सर्वास्वे वच्छाया सुशुभमशुभं फलमुक्तं तत्कथं शुभफलेयं मशमफलयमिति तद्दशा ज्ञायते तत्तत्क्षणमतं रात्मन स्वरूपमालिन्ध्याह श्रुमफलमिति श्रुमफलं ददाति यः सशुभफलदः श्रुमफलदस्य ग्रहस्य यादशा तस्यां अंतरात्मा स्वदेहस्थः

परमात्मास्तिस्वरूपः तादोवशमोभवति पुरुषस्य तस्य च सायादृशितग्रहदशाफलेषु हि धर्मैकप्रकारं सौख्यसमस्तभावमयी गमधनलाभः कजनयत्युत्पादय-
ति अप्यदिवाश्रमवशायापुरुषस्यात रात्माप्यश्रमोभवति तत्र छायादृशितग्रहजाता तादोव फलवा सान्नासौख्यमन्यगिमचवह प्रकास्जनयति मिश्रा-
यामिग्रन्त यत्त्रायात्नवद्व्यति भिमित्तानुरसुदुप्रदं द्वैत्रियमहस्तरं तेजोभ्येतच्छरीरस्य त्रिकलफलविन्मूणा प्रीतं फेनमनो नार्थेनासिद्धाविभिनदति तस्मात्सर्व-
त्पन्नायानुरनुमेययामन् शुभाश्रमाभिस्वर्वाणि भिमिस्तामिस्युरेकतः एकतन्ममनश्चिद्विस्तद्विशुद्धिर्जयावद्वा इति कथितफलविपाकैरिति ग्रहाणावद्भ-
सुयानि फलाभिश्च मान्यश्रमाभिवाक्यितान्युक्ता भित्तान्यापुरुषोमुक्ते तस्य पुरुषस्य तद्ग्रहवशावर्तते इति ज्ञेय एतदुक्तमवति यादृशफलशुभममुभ-

शुभफलददशाया तादोवात् रात्मावहजनयति शुभां सौख्यमर्थगमं च
कथितफलविपाकेत्ताकैयेदृत्तमानोपा रणमति फलोक्ति स्वभन्वितास्ववीर्यैः ३२

वापुरुषस्योपलभ्यते तच्च यस्य ग्रहस्य दशायापठितं सातस्य दशानरस्ववर्तत इति ज्ञेय एव सर्वमानादशातर्कयेल्लुसयेदित्यर्थः एवञ्चायात्नशेनात रात्मावशेन फ-
लमस्ति न शेनवागणितस्मज्जातफलस्य वर्तमानादशावदेत् अयसौ रदशायापश्रमायाव्यग्यत्वमुक्तं न च श्रमायो अश्रमायामर्थनं कथान्यग्यत्वमष्ट शुक्रदशा-
याशुभायाभिधिमासिरुक्ता न च सापि दृष्टान्तद्वयेमाह परिणमति फलोक्तिरिति अवीर्यं च न क्षेपेन्न ग्रहैः फलाभिनियामिषु मान्यशुभां निवादत्तानि तस्फलोक्तिः फ-
लमासिः स्वश्रेष्ठभावस्यायापरिणामत्यनुभूयते भित्तायापन्नोरथेन वेति केचिच्छुभफलददशाया तादोवात् राव्या इति पठति पठित्वैकव्याचक्षते यथाशुभा-
यादशायापत्तराव्यातर्दशाशभायादिमवति तवावहजनयति पसासौख्यमर्थगममिति अथदिवाश्रमायात्नरायामश्रमातर्दशाअसौख्यमनर्थगमं च न-

हुजनयति अनेनव्याख्यानेनशुभायामशुभायांचशुभाशुभाभिभवति मिश्रफलंप्रयच्छति नचैतदिष्यते यस्मादुक्तं एकक्षगोर्द्धमपहृत्यददातितुस्त्वमिति
अत्रदशापतेःफलमपहृत्यातदशापतिरेवस्वफलंददातीतिज्ञेयं अन्यथापहृत्येतिनिरर्थकस्यादिति तस्मात्पूर्वपाठःश्रयान् द्वितीयःप्रमादपाठःप्रथमपाठेनवि-
नाछायांशुभाशुभत्वमनुमातुंनशक्यतइति२२ अथैकग्रहदत्तयोःफलयोःसदृशयोर्नाशोभवति भिन्नदत्तानांबहुनामपिपक्तिरेवभवतीत्येतद्वसततिलकेना-
ह एकग्रहस्येति सर्वाण्येवफलानिनाभसवर्ज्यस्वदशायाग्रहःप्रयच्छतीत्युक्तं तत्रैकेनग्रहेणयदासदृशविरुद्धफलद्वयदत्तंभवति तस्मिन्सदृशेतुल्येद्वयोः
फलविरोधेसतिनाशोभवति तस्यफलद्वयस्यवेदङ्ग्यात् कीदृशतद्विरुद्धमित्यत्रोच्यते यथाकश्चिद्ग्रहः कथापियुक्त्यादशाफलादिनासुवर्णदोभवति सएवान्य

एकग्रहस्यसदृशफलयोर्विरोधेनाशंवदेद्यदधिकंपरिपच्यतेतत्
नान्योग्रहःसदृशमन्यफलोहिनास्तिस्वात्वादशासुपगताःस्वफलप्रदाःस्युः२३

यायुक्त्याअष्टवर्गफलयोगफलदृष्टिफलभावफलानामन्यतमेनसुवर्णापहारीभवति तदाफलद्वयेपिस्ववर्णसंबंधोस्तीति सादृश्यंस्वर्णदानापहारिणावितिवि-
रोधः एवमेकस्यग्रहस्यसदृशफलयोःविरोधेनाशंवदेत् नसुवर्णलाभो नचापहानिरितियदधिकंपरिपच्यते ततएकेनापिग्रहेणफलद्वयदत्तमन्यरूपतयोः
मध्याधदधिकतत्परिपच्यतेभवति यथाकश्चिद्ग्रहोनिर्दिष्टप्रकारद्वयेनस्ववर्णदः सएवप्रकारेणैकेनस्ववर्णापहारी तदाद्वयोरधिकत्वात्तदानस्यसुवर्णदिदात्ये
वनापहरति अथवाप्रकारद्वयेनस्ववर्णापहारी प्रकारेणैकेनसुवर्णदः तदापहरणास्याधिकत्वादपहरत्येव अथवास्ववर्णापहारीरूप्यदम्बतथापिह असदृ
शो असदृशत्वादधिकंपरिपच्यते सुवर्णापहारीरूप्यदम्बभवतिइतिकेचित् नान्योग्रहइति अन्येनग्रहेणदत्तसदृशविरोध्यापिफलंनान्योग्रहोपिहि-

२३

नस्यपहरति यथाकस्मिद्ग्रहः स्रवणदोभवत्यन्यमस्रवणपिहारी तदातत्रस्रवणदं स्वदशायासुवर्णदद्याति स्वदशायासुवर्णापहारीचापहरति अनेनैतत्तदुक्तं भवति यथैकग्रहस्यसदृशफलयो विरोधेसमग्रजन्यातरेपिफलनाशवदेत् अन्यत्रविरुद्धयोरपिफलयोः नाशनवदेत् यतःसुवर्णदोग्रहः स्वमात्मयादशामुपगतःप्रासः स्रवणपिहारीस्वदशामुपगत प्रासः स्रवणमपहरति एतदष्टकवर्गफलकिंशायतस्तत्रैकस्यग्रहस्यफलसदृशयोरपितुल्यसस्ययो फलयोर्नाशोभविष्यति तथानभविष्यति तयातत्रैवप्रतिपादयिष्यामइति २३ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायासुहृज्जातकशयोरर्षितुल्यसस्ययो फलयोर्नाशोभविष्यति तत्रातर्दशाफलमिति पूर्वमेवोक्ततत्प्रवर्याधुनास्थिरस्याष्टकवर्गविरुतौदशातर्दशाध्यायोष्टमः ८ अथाष्टकवर्गाध्यायोष्टमः ८

इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायासुहृज्जातकविष्टौदशातर्दशाध्यायोऽष्टमःसमाप्तः ८ अथाष्टकवर्गाध्यायप्रारम्भः
स्वादर्कः प्रथमायवधुनिधनद्वयाज्ञातपोद्यूनगावकात्स्वादिवतद्वेवरविजान्शुक्रात्स्मरात्सारिषु

फलस्यावसरःलभासुमा सर्वेएवग्रहास्तेभ्यःसकाशादैकैकस्यग्रहस्यत्वारवगाद्राशौविचरतः शक्रमासुभफलपष्टकवर्गेनिरूप्यते तत्रादवेवाकाष्टकवर्ग-
शार्दूलचिक्रीडितेनाह स्वादर्कइति यत्रराशौनम्रसमयेपुरुषस्यादित्यःस्थितःसएवतस्यस्वस्थानमुच्यते एवमन्येषामपिग्रहाणांक्षेपम् योयमव्यव-
स्थितःसएवतस्यस्वस्थानतस्यात्स्वादर्कः प्रथमायवधुनिधनद्वयाज्ञातपोद्यूनगाः प्रथमैकादशान्तुर्याष्टमद्वितीयदशामनवमसप्तमेषु १ ११ ४ ८
२ १० ९ ७ एतेपास्यानानासद्भाः प्रागेवच्यस्याना अत पुनर्नोच्यते एषामकन्यासएवव्याख्यानमिति सर्वत्रज्ञेयम् एतेषुस्थानेषुगतःस्वास्त्य-
नादर्कःसूर्यःशुभ इष्टफलदः अथविबान्यस्यानेष्वशुभअनिष्टफलदः यतोवस्यनि इतिनिगदितमिष्टनेष्टमन्यदित्येवसर्वत्रज्ञेय वक्रात्स्वादिव-

वक्रादंगारकात्स्वादात्मीयस्थानादिवशभः येष्वेवस्वस्थानात्तेष्वेवांगारकात् १।११।४।८।२।१०।९।७ एतेष्वर्कोमीमाच्छुभः तद्देवरविजात् रविजा
 त्सूर्यपुत्रात्तद्देवयेष्वेवस्थानेषु स्वाच्छुभस्तेष्वेवसौरात् १।११।४।८।२।१०।९।७ एतेषुसौरादर्कः शक्रमिति सर्वत्रानुवर्तते शुक्रात्स्मरात्सारिषु सएवा
 र्कः स्मरात्सारिषु ससमद्वादशषष्ठेषु शुक्रात् शुभः ७।१२।६।जीवाद्धर्मस्मृतायशत्रुषु जीवाद्देहस्पतिस्थानात् धर्मस्मृतायशत्रुषु नवमपंचमैकादशषष्ठे
 बुशक्रमः ९।५।११।६ दशव्यायारिगः शीतगोः शीतगोश्चंद्रस्थानेषु दशव्यायारिगः दशतृतीयैकादशषष्ठगः शक्रमः १०।३।११।६ एतेष्वेवात्यतपः सु
 तेषुचबुधात् शुभः एष्वेवप्रागुक्तेषुचंद्रस्थानेषु दशव्यायारिषुचषाब्दात्तथात्यतपः सुतेषुचबुधात् शुभः १०।३।११।६।१२।९।५

जीवाद्धर्मस्मृतायशत्रुषु दशव्यायारिगः शीतगोरेष्वेवात्यतपः सुतेषुचबुधात् शुभः १

लभ्यात्संबंधंत्यगः सहशब्देन प्रागुक्तानि चंद्रस्थानान्यनुकृष्यते तेनात्यतपः सुतस्थानानीति सर्वत्र परिभाषातेनेतेषुचंद्रस्थानेषु दशव्यायारिषु संबंधंत्येषु
 चतुर्थद्वादशसहितेषुगतोलमादुदयाच्छुभः १०।३।११।६।१२ तथाच सत्यः स्वात्स्थानाद्वैवसकरस्तृतीयषष्ठांत्यमत्रिकोपानिहि
 त्येषुः ३।६।१२।५ एतानि वर्जयित्वा तान्येव राहमिहिरदर्शितानि स्थानानि जातानि १।११।४।८।२।१०।९।७ सौरस्य तु सहजा
 रिस्तुतांत्यसंज्ञानि हित्वेषु इत्यनुवर्तते ३।६।५ एतानि वर्जयित्वा तान्येव राहमिहिरदर्शितानि स्थानानि जातानि १।११।४।८।२।१०।९।७
 चद्वादशमैकादशतृतीयषष्ठापगः शक्रमः सूर्यः १०।११।३।६ जीवाच्चिकोणयोः षष्ठस्तथैकादशश्चष्टः ९।५।६।११ अथमद्वितीयसप्तमचतुर्थ

नेधनगतान्बिनाराशीन्सौम्यादिष्टः सूर्यः १।२।७।४।८ एतानिर्जयित्वातान्येववराहमिहिरप्रदर्शितानिस्थानानिजातानि १०।२।११।६।१२।९।
 कुजस्तुसरशोर्केपुत्रेण १।११।४।८।२।१०।९।७ दशमैकारशपञ्चतृतीयगोत्यश्वतुर्थगोलमात् १०।११।६।३।१२।४ शुक्रस्यान्नाद्रविः पद-
 सप्तमद्वादशेषु भवतीष्टः ६।७।१२ तयान्वसूक्ष्मजातर्के केन्द्रायाष्टद्विनवस्वर्के स्वादाकिंभोमयोश्चभुभः पदसप्तात्येषु सितान्पडायाधीधर्मगोर्ज-
 वान् उपवयगोर्किश्चद्वादपचयनवमात्यधीयुक्तः सौम्यात् लम्बादुपचयवधुन्यवस्थितः शोभनः प्रोक्तः इतिआदित्याष्टकवर्गः १ अथचन्द्राष्टकवर्ग-
 शार्दूलविधिद्विनेनाह लम्बात्पदत्रिदशायगः शशीचन्द्रः लम्बादुदयात्षडित्यादिगः षष्ठतृतीयदशमैकादशेषु स्थानेषु भुभः ६।३

लम्बात्सद्द्विदशायगः सधनधीधर्मेषु चराच्छशीत्वात्सास्तादिषु साष्टसप्तसुरवे षट्त्रयायधी-
 स्योयमात् धीत्र्यायाष्टमकर्तकेषु शशिजान्जीवाद्ययायाष्टग केन्द्रस्थश्च सितान्नुधर्मसु
 स्वधीत्र्यायास्तदानगः २

१०।११ सधनधीधर्मेषु चराच्छशीसहशब्देनप्राप्तान्येवस्थानान्यनुक्षिप्यते
 शशीचन्द्र आराद्रीमादेष्वेवषट्त्रिदशायेषु धनधीधर्मसहितेषु द्वितीयपञ्चमनवमपुर्तकेषु शुभः ६।३।१०।११।२।५।९ स्वात्सास्तादिषु आ-
 त्तीयस्थानादेष्वेवषट्त्रिदशायेषु सास्तादिषु सप्तमप्रथमसहितेषु शुभः शशी ६३।१०।११।७।१ साष्टसप्तसुरवेरादित्यादेष्वेवस्थानेषु म्ना-
 ष्टसप्तसु अष्टमसप्तमसप्तकेषु ६।३।१०।११।८।७ शुभः षट्त्रयायधीस्योयमात् यमात्सीरात् षट्त्रयायधीस्य षष्ठतृतीयैकादशपञ्चम-
 स्थानस्यः शुभः ६।३।११।५ धीत्र्यायाष्टमकर्तकेषु शशिजात् शरिजाद्वादुधाष्टमकर्तकेषु पञ्चमवृत्तोर्यैकादशाष्टमकेन्द्रेषु शुभः शशी ५।३।

११।८।१।४।७।१० जीवाद्ययायाष्टगः केंद्रस्थश्च जीवाद्गुरुस्थानाद्ययायाष्टगः केंद्रस्थश्च द्वादशैकादशाष्टमकेंद्रस्थश्च शतमश्वंद्रः १२।११।८।१।४।७।
 १० सितात्तुधर्मस्वरधीन्यायास्पदः नंगगः सिताच्छुक्राद्धर्मस्वरधीन्यायास्पदानंगगेषु नवमचतुर्थपंचमतृतीयैकादशदशमसप्तमेषु शुभः ९।४।५।३।
 ११।१०।७ तयाचसत्यः षष्ठैकादशमसप्तमतृतीयदशमादिसंस्थितश्चंद्रः स्वादिष्टः ६।११।७।३।१०।१ सौरस्थतुसहजारिस्कतायसंस्थितश्च शक्रमः ३।६।५।
 ११ रिपुनिधनसहजसप्तमदशमैकादशसंस्थितः सूर्यात् ६।८।३।७।१०।११ लग्नात्तृतीयदशमारिलाभसंस्थितः शुभमश्वंद्रः ३।१०।६।११ फाल्गुस्त
 कर्मधनलाभधर्मैरिपुराशिगः कुजादिष्टः ३।५।१०।२।११।९।६ जीवात्तृतीयषष्ठद्विनवमस्कतवर्जितेऽपि ३।६।३।९।५ एतानि वर्जयित्वा तान्ये

वक्रस्तूपचयेष्विनात्सतनयेष्वाद्यादिकेषूदयाच्चंद्रादिग्विफलेषुकेंद्रनिधनप्राप्त्यर्थगः स्वाच्छुभः
 धर्मायाष्टमकेंद्रगोर्कतनयाद्गतात्षट्त्रिंशिलाभगः शुक्रात्षड्व्यथलाभमृत्पुषुगुराः कर्मात्पलाभारिषु ३

ववराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि १२।११।८।१।४।७।१० प्रथमद्वितीयषष्ठाष्टमांत्यवर्जेषु भार्गवादिष्टः १।२।६।८।१२ एतानि वर्जयित्वा ता
 न्येव वराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि ३।४।५।७।९।१०।११ षष्ठधननवमपश्चिमवर्जेषु बुधात्प्राशस्तश्च ६।२।५।९।१२ एतानि वर्जयित्वा
 तान्येव वराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि १।३।४।७।८।१०।११ तथाच सूक्ष्मजातके शशपुपचयेषु लभात्साधमुनिः स्वाकुजात्सनवधी
 स्थः सूर्यात्साष्टस्मरगस्त्रिषडायसुतेषु सूर्यस्कतान् ज्ञात्केंद्रत्रिंशत्तयाष्टमांत्यवर्जेषु त्रिचतुः सुतनवदशसप्तमायगश्चंद्रमाः
 शक्रमः शक्रान् इति चंद्राष्टकवर्गः २ अथ भौमाष्टकवर्गशादूलचिक्रीडितेनाह वक्रस्तूपचयेष्विनादिति वक्रगोर्गारकः इनादादित्याहु-

पचयेपुत्रिपडेकादशदशमेपुसतनयेषु पचमस्थानसहितेषुकृम ३।६।१०।११।५ आद्याधिकेषूदयाहृक् शक्तः उदयाह्लाभादेष्वेवोपचयेष्वाद्या
 धिकेषुप्रथमस्थानयुक्तेषुकृम ३।६।१०।११।१ चद्रादिष्विफलेषुचंद्रस्थानादेष्वेवोपचयेषुदिग्बिफलेषुदशमस्थानफलवर्जितेषुतेनदशम-
 स्थानेनशतभाष्यक्रमंफले करोतीत्यर्थ ३।६।११ एतेषुकृम कद्रनिधनप्राप्त्यर्थः स्वात्सीयस्थानात्केद्रनिधनप्राप्त्यर्थग केद्राष्ट
 मीकादशद्वितीयग शक्तः १।४।७।१०।८।११।२ धर्मायाष्टयकेद्रगोर्कतनयात् सौराष्ट्रमयिाष्टमकेद्रगः नवमैकादशाष्टमकेद्रगतः शक्तः १।११
 ।८।१।४।७।१० ज्ञात्यद्विधीनामगः ज्ञातुषुयान्षट्विधालाभगः षष्ठतृतीयपचमैकादशगत शुभ ६।२।५।११ शुक्रात्पद्मव्ययलाभमृदुपुशुक
 स्थानात् षष्ठद्वादशीकादशाष्टमेषुकृम ६।१२।११।८ गुरो कर्मात्यलाभारिषुगुरोः जीवाद्दशमद्वादशीकादशषष्ठेषुकृमः १०।१२।११।६ तयान्वसत्यः
 द्वादशर्षेवमनवमतृतीयपक्षाच्चिनाकुजस्वित् स्वस्थानात् १२।५।९।३।६ एतानिबर्जयित्वातान्येववगृह्मिहिरपठितानिस्थानानिजातानि
 १।४।७।१०।८।११।२ सौरस्वतुनवमाभ्यधिकेषुअनर्येषुएष्वेवद्वितीयस्थानंविनानवमाभ्यधिकेषु १।८।११।४।७।१० भौमस्वतीयपच-
 मद्दशमैकादशरिपुस्थितः सूर्यादिष्ट २।५।१०।११।६ चद्रान्माध्यमोदशमषष्ठसहजलाभेषु १०।३।६।११ दशमैकादशाष्टमालगः कुजः भू-
 मिज पूजितोगुरुस्थानात् १०।११।६।१२ षष्ठैकादशापचमतृतीयगशुभ सौम्यात् ६।११।५।२ अत्यायाष्टमपञ्चग कुजः पूजितः शुक्रान्
 १२।११।८।६ प्रथमैकादशदशरिपुसहजोपगतः होराया १।११।१०।६।३ तयान्वस्वल्पजातके भौमः स्वादायस्वाष्टकेद्रगः व्यायपद्सुते
 पुषुधात्जीवाद्दशापचमव्ययेष्विनादुपचयसुतेषुउदयादुपचयतनुषुत्रिपडायेष्विदुतः समोदशमः चंद्रस्थानादुपचयेषुदशमवर्जितेषुशुभ
 दशमोशक्तोपिनभवति ३।६।११ ध्रुवोत्पञ्डायेषु १२।६।११ अमितालेन्द्रार्थनववसुषु १।४।७।१०।११।८ इतिभौमाष्टकवर्ग ३

अथबुधस्याष्टकवर्गशार्दूलविन्निहितेनाह छयाद्याष्टतपइति दंडुजोबुधः भृगुजान्छुक्रान् छयाद्याष्टतपःसुरवेषु द्वितीयप्रथमैकादशाष्टमनवम
चतुर्थेषु सव्यात्मजेषु तृतीयपंचमयुक्तेषु श्रमः २।१।११।८।१४।३।५ साज्ञास्तेषु यमारयोः एवैव छयाद्याष्टतपःसुरवेषु साज्ञास्तेषु दशमसप्तमसहितेषु
यमारयोः शनैश्चरंगारकयोः यमात् २।१।११।८।१४।१७।७ आरान्छुक्रमः २।१।११।८।१४।१७।७ अथरिपुप्रास्यष्टगोवाक्मतेः वाक्मतेः जीवात् द्वादशषष्ठैकादशाष्ट
मगत शुभः १२।६।११।८ धर्मायारिसुतव्ययेषु सवितुः सूर्यान्नवमैकादशषष्ठपंचमद्वादशेषु श्रमः ८।१।६।५।१२ स्वात्साद्यकर्मत्रिगः स्वादात्मीयस्थानाद्बेवधमा
दिषु स्थानेषु साद्यकर्मत्रिकेषु प्रथमदशमनृतीयसहितेषु गतः शुभः ८।१।६।५।१२।३ षट्स्वायाष्टस्करवास्तेषु हिमगोश्चंद्रात् षष्ठद्वितीयैकाद-

द्वयाद्याष्टतपःसुरवेषु भृगुजात्सव्यात्मजेष्विंदुजः साज्ञास्तेषु यमारयोर्व्ययरिपुप्रास्यष्टगोवाक्मतेः
धर्मन्यारिसुतव्ययेषु सवितुः स्वात्साद्यकर्मत्रिगः षट्स्वायाष्टसु स्वास्तेषु हिमगोः साद्येषु लमान्छुक्रमः ४

शाष्टमचतुर्थदशमेषु शुभः ६।२।११।८।१४।१० साद्येषु लमान्छुक्रमः एवैव षष्ठादिषु स्थानेषु साद्येषु प्रथमस्थानसहितेषु लमान्छुक्रमः ६।२।११।८।१४।११। ता
थान्वसत्यः स्वात्स्थानान्छुक्रशितनयोद्वितीयसप्तमचतुर्थनिधनानिहितेषुः २।७।१४।८ एतानि वर्जयित्वा तान्येव वराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि
नि १।३।५।६।९।१०।११।१२ सूर्यस्य तुलाभारिस्क्रतात्यनवमस्थः ११।६।५।१२।९ स्क्रतसहज षष्ठपश्चिमवर्जितेषु मंडलेषु बुधस्त्विष्टः सौराराभ्यां स्थानाद्वि
कल्याच्छास्त्रनियमेन ५।३।६।१३ एतानि वर्जयित्वा तान्येव वराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि १।११।४।२।८।९।१०।७ लमान्छुक्रोयेषु प्रशस्यते तेषु
चंद्रजस्तस्य येषु स्थानेषु लमान्छुक्रः श्रमस्तेवैव स्थानेषु श्रमस्थानाहुधः शुभोभवति शुक्राष्टकवर्गः पठ्यते लमादिषु शुक्रोरिपुसप्तमदशमपञ्चि

मोह्निहत्वा ६।७।१०।१२. एताभिस्थानानि कर्जिधित्वा तान्येव गृहमिहिरपठिताभिस्थानानि जातानि १।१।१४।१५।१८।१९ एतेषु स्थानेषु शक्रस्थानानि च भोषुषा भृत्यो यस्याष्टमशत्रुप्रेक्षुर्जीवाहुयः येषां १२।११।१८।६ दशमस्त्वष्टमपञ्चमेषु षष्ठ्यदुपभ्यर्तुर्येन १०।२।११।६।८।१४ लभ्यान्नेषाद्युनात्यनवमस्कृतसहजवर्ज्येषु ७।१२।१९।१२ एताभिर्कर्जयित्वा तान्येव गृहमिहिरपठिताभिस्थानानि जातानि २।६।१०।११।८।१९ एतेषु लभ्यान्कुम्भाः तथान्वत्स्वल्पजातं के सौम्योत्सपवन्वायात्मजेष्विना १२।६।१९।१५ स्वाचिन्तु ३।१ दशसुतेषु १० च द्राष्टृरिषु दशायाष्टसु खगतः २।६।१०।११।८।१४ सादिपुबिलमात्र प्रथमस्करावपि हि निधनधर्मेषु १।४।११।२।८।१२ सितान्निधीसमस्तेषु ३।५ साशास्त्रेषु १०।७ सीरारयोर्व्ययायारिषु वसुषु १२।११।६।८ गुरोः इति बुधस्याष्टकवर्गः ४ अथ जीवसुखाष्टकवर्गशार्दूलविन्महि तेनाह विगिति विरूत्वाद्याष्टमवायवपुषुकुजादगिरा इति कर्गिच्छजीव कुजादगारकादृशमहितीयप्रथमाष्टमसममैकादशचतुर्थेषु शक्रमा १०।२।१।८।११।१४ स्वात्मस्त्रिकेष्वागिराः स्वादत्तमीयस्थानादगिराः गुरुः पूर्वोक्तेषु दिक्स्वाद्यादिषु सञ्चिकेषु तृतीयस्थानसहितेषु शक्रमा १०।२।१।८।१०।११।४।३ सूर्यात्सन्निवेषेषु गुरुः शक्रमा सूर्यादादित्यादित्वेव स्थानेषु प्रागुक्तेषु सतपस्तृतीयपूतृतीयनयमस्थानाधिकेषु शक्रमा १०।२।१।८।१०।११।४।३।९ धीस्त्वनवदिगलाभारिगोभार्गवान् भाग्रीषाच्युक्तात् पचमहितीयनवमदशमैकादशयषेषेषु शक्रमा १।२।९।१०।११।६ जायायार्थनवात्प्रेजेषु हिमगोः हिमगोन्वद्वात् सप्तमैकादशद्वितीयनयमपचमेषेषु शक्रमा ७।११।२।९।१५ यदात्रिषट्धीव्ययेमवात्सौरात् तृतीयषष्ठपचपद्मादशेषेषु शक्रमा ३।६।१५।१२ दिग्धीषट्सु स्वायपूर्वनवगोज्ञादुरु ज्ञादुधारापचमपष्ठहितीयचतुर्थेऽवशप्रथमनवमेषेषु शक्रमा १०।५।६।२।४।११।१९ सत्परम्प्रादयात् उदयाल्लुमादेव स्थानेषु सप्तमेषु सप्तमस्थानसहितेषु शक्रमा १०।५।६।२।४।११।१९ तथान्वत्स्वा येषु बुधस्य शशाकलेषु शक्रमा पुष्पलस्वकात्स्थानात् च ब्राह्मणवर्गपठ्यते पञ्चमनवमपञ्चमकञ्ज

धुबुधात्प्रशस्तश्च ६।२।९।१२ एतानिस्थानानिबर्जयित्वाजातानि १।३।४।५।७।८।१०।११ अत्रपंचमद्वितीययोः स्थानयोः वराहमिहिरेणसहभेदः
 अत्रचवराहमिहिरेणयवनेश्वरमतमंगीकृत्यद्वितीयस्थानस्यशतमत्वमंगीकृतं तथाचयवनेश्वरः स्वस्थानगः स्थानस्त्वर्णमानप्राप्तिद्वितीयैवगुरुः कश्च
 ति एवंद्वितीयैवशुभः विवाददेन्याध्वगदस्त्रिकोणेनस्मात्पंचमेनशुभः एष्वेवाकर्तित्वादिष्टोनवमाप्याधिकेषुभवनेषु १।३।४।५।७।८।१०।११ अत्रापिप
 चमद्वितीययोः वराहमिहिरेणयवनेश्वरमतमंगीकृतं तथाचयवनेश्वरः स्थानेरेवबुद्धिस्तद्वदनासिकरोत्तिजीवोधनदोद्वितीये एवंद्वितीयेषुभत्वा
 हराहमिहिरेणांगीकृतं रुजापीडाध्वदारिद्र्यसूरिः स्यात्स्वमेतस्मात्पंचमेनशुभः आत्मसहजेषु सहजभवनेविनाकुजाच्चगुरुरिष्टः १।४।५।७।१०।११

दिक्स्वाद्याष्टमदायबंधुषुकुजास्त्वात्सन्त्रिकेष्वांगिराः सूर्यात्सन्त्रिनवेषुधीस्वनवदिग्दलाभाशिगोभार्गवात्
 जायायाथनवात्मजेषुहिमगोर्मदान्त्रिषद्वीव्ययेदिग्धीषद्वस्वसुखाथपूर्वनवगोज्ञात्सस्मरश्चोदयात् ५

अत्रापिपंचमद्वितीययोः वराहमिहिरेणसहभेदः अत्रापियवनेश्वरः गुरुः कुजस्थानगतोऽरिहंताद्वितीयगस्तुद्यतिहर्षदाता तस्माद्गराहमिहिरेणहि
 तीयस्थानमंगीकृतं जामित्रगोव्याध्यरिशोककारीएवंससमस्थानेनांगीकृतं द्वादशारिपुपंचमत्तृतीयसंज्ञेशभः सोरात् १२।६।५।३ दशमेकादश
 नवमद्वितीयषट्पंचमेषुभुगोः जीवद्वष्टः १०।११।१२।६।५ चंद्राज्जामित्रनवमस्तलाभकोशार्क्षेषुगुरुः शुभः ७।९।५।११।२ अथमद्वितीयपंचम
 चतुर्थधर्मारिलामदशमस्थः सोम्याद्गुरुरिष्टः १।३।५।४।९।६।११।१० जीवीलमादेवमिष्टः सज्जामित्रः १।२।५।४।९।६।११।१० तथा
 चस्वल्पजातके जीवोभौमाद्द्वयायाष्टकेद्रगो २।११।८।११।४।७।१०।९।३ स्वात्सत्रिकेषु २।११।८।११

११७।११२ शक्रान्नवदशान्नसप्तधिरिष्टु १।१०।११।२।५।६ शशिनःस्पर्शरन्ध्रिणार्थलाभम् ७।१।५।२।५१ स्त्रिरिष्टुधीन्येयुयमान् २।६।५।१२ नवद्वि-
 र्गितेनाद् लमादिनि सितःशुक्रः लमादास्तलाभरधनवगः शुक्रमः लमात्पृथगिति सुतस्यानपचम यावत्तलाभरधनवगः सितः शुक्रः तेषु प्रथमदि-
 तीयनतीयनतुर्यपचमैकादशाष्टनवमपुलमाच्छुक्रः शुक्रमः १।२।१।४।५।११।८।९ सात्वः शराकात्सितः शशाकाच्चन्द्रदेव्वेवस्थानेषु सात्येषु सव्य-
 येषु द्वादशास्थानाधिकेषु शुभः १।२।३।४।५।११।८।९ स्वात्सात्तेषु स्वादात्पीयस्थानादेव्वेवस्थानेषु सात्तेषु दशमस्थानाधिकेषु शुभः

लमादास्तलाभरधनवगः सात्यः शराकात्सितः स्वात्सात्तेषु सुवत्रिधीनवदशछिद्रासिगः सूर्यजात्
 रधायव्ययगोरवेनवदशमास्यसृधीस्यागुरोत्तदीन्यायनवारिगस्त्रिनवषट्पुत्रायसात्य कुजात् ६

१।२।३।४।५।११।८।९।१० सूर्यत्रिधीनवदशछिद्रासिगः सूर्यजान् सौराच्चतुर्थतृतीयपंचमनवदशमास्यमैकादशेषु शुभः ४।३।५।६।१०।८।११
 रधापव्ययगोरके रवेरादित्यादस्यैकादशदशदशेषु शुभः ८।११।१२ नवदशमास्यसृधीस्यागुरो-जीवान्नवमदशमैकादशमास्यमपचमेषु शुभः ६।१०।११।८
 ५ द्वादशीन्यायनवारिगः सात्तुत्रात्पचमत्तृतीयैकादशानवमषष्ठेषु शुभः ५।३।११।९।६ त्रिनवषट्पुत्रायसात्यः कुजात् कुजाद्रीमात्तृतीयन-
 वमपचमैकादशेषु सात्येषु अत्येनद्वादशनसहितेषु स्थानेषु शुक्रः शुक्रमः ३।९।६।५।११।१२ तथाच सत्यः स्वस्थानाद्गुतनयः पटससप्तप-
 त्रिमेतरेव्विष्टः ६।७।१३ एतानि वर्जयित्वा तान्येव वगहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि १।२।३।४।५।८।९।१०।११ रिपयत्निकर्म वज्यैयुसितम्

द्रातुपुष्कलीनृणां ६ । ७ । १० एतानि वर्जयित्वा तान्येव वराहमिहिरपठितानि जातानि १ । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० । ११ । १२ अंत्योपांत्याष्टमगः सूर्यादिष्टस्तु
 भागवः कथितः १३ । ११ । ८ भौमांत्योपांत्यतृतीयनवमस्तुरिपुशशिगश्चैवं १२ । ११ । ३ । ९ । ५ । ६ दशमैकादशानि धनत्रिकोणसंस्थो मृगुजीवान् १०
 । ११ । ८ । ५ । ९ सौम्यात्सुतधर्मलाभसहजारिसंज्ञेषु ५ । ९ । ११ । ३ । ६ उन्मादिष्टः शक्रोरिपुससमदशमपश्चिमान् हित्वा ६ । ७ । १० । १२ एता
 नि वर्जयित्वा तान्येव वराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि १ । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० । ११ आद्यद्वितीयरिपुससमांत्यवर्ज्येषु सौर्याच्च १ । २ । ६ । ७
 । १२ एतानि वर्जयित्वा तान्येव वराहमिहिरपठितानि स्थानानि जातानि ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० । ११ तथा च स्वल्पजातके शुक्रो लभादासकतमवाष्टला

मंदस्वात्रिंशत्तायशत्रुशुक्रमः साक्षात्केंद्रायास्तु धनेष्विनादुपचयेष्व्याद्येषु रेखे चोदयान्
 धर्मायारिदशात्यमृत्कषु बुधाच्चंद्रात्रिषड्भागः षष्ठायात्यगतः सितात्सुरगुरोः प्रास्यतर्थाशत्रुषु ७

षेषु १ । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० । ११ सव्ययश्चंद्रात् स्वात्साक्षेषु रविसक्तात्रिंशत्सु वासिनवकर्मरंध्रेषु वस्वंत्यायेष्वर्कान्नवदिग्गामाष्टधीस्थितो जीवान्
 द्वात्रिंशत्तनवायारिष्वायसक्तापोक्लिमेषु कुजादिति सुक्राष्टकवर्गः ६ अथ सौरस्याष्टकवर्गशावूर्लविक्रिडितेनाह मंदः स्वात्रिंशत्तायशत्रुषु शुभद
 ति मंदः सौरः स्वादात्म्यस्थानात्तृतीयपंचमैकादशषष्ठस्थानेषु शुभः साक्षात्केंद्रायास्तु धनेष्विनादुपचयेष्व्याद्येषु रेखे चोदयान्
 शसहितेषु शुभः ३ । ५ । ११ । ६ । १० । १२ केंद्रायास्तु धनेष्विनादुपचयेष्व्याद्येषु रेखे चोदयान्
 धर्मायारिदशात्यमृत्कषु बुधाच्चंद्रात्रिषड्भागः षष्ठायात्यगतः सितात्सुरगुरोः प्रास्यतर्थाशत्रुषु ७

न्यवेमैकादशपद्मदशमहादशपद्मेपुपुष्पः १।११।१५।१०।११।१८ चद्राचिपद्मभागः चद्रस्यानात्तृतीयधैकादशोपुपुष्पः १।१५।११ पञ्चास्यायमतःसिता
 त् क्रकस्यानान् यस्य दशकदशोपुपुष्पः ६।१२।११ सुरगुरोःप्राप्त्यन्यपीश्वपु सुरगुरोःजीवादेकदशह्यदशपन्नमपञ्चपुष्पः ११।११।५।६ तथान्नसत्य
 एकदशपन्नमपञ्चगोर्कजः स्वाचक्रमस्तृतीयेन ११।५।६।३ स्वानान्निशाकरस्यतुपन्नमन्त्येन्येन्येव १।३।६ येष्वात्मनोरपि ज्ञेयमास्करि स्तादशोरिस्वा
 नात् आदित्याचक्रवर्गेपठ्यते स्वास्यानादिनसफरस्तृतीयपञ्चास्यमन्त्रिकोणानि द्विलेखः ३।६।११।५।१९ एतानिहित्वाजातानि १।३।४।७।१०।११।८
 अत्रयराहमिदिरुदम्यधिकनवर्मस्यानतच्चयदनेनवरविरोपिताराहमिद्विरेणेत्युक्तं तथान्नयनेनवरः पापप्रवृत्तिनवमेविधत्तइति जीवादिष्टः षट्पव
 मपञ्चमैकादशस्य ६।१२।११ द्वावमुतविजयलाभस्यकर्मजः पुनळोनृणां मौमस्थानात्सीभिः ३।५।६।११।१२।१० पञ्चात्योपात्य
 गः शुक्रात् ६।१२।११ दशमैकादशपञ्चाष्टमात्यनयमोर्कजः सीप्यात् १०।११।६।८।१२।१९ स्वानादिष्टोलभान्कुमस्तुलमाद्ययासूयी व्या
 त्याष्टकवर्गपठ्यते दशमैकादशपञ्चतृतीयगोलभागश्चतुर्थश्रुलभात् १०।११।२।३।१।४ तथान्नस्वल्पजातके स्वात्सोरत्विक्ततायाः ३।५
 ११।६ कुजादत्यकर्मसहितेषु ३।५।११।६।१२।१० त्यायाष्टकेन्द्रगोर्का २।११।८।१।४।१० चक्रात्पञ्चात्यलाभेषु ६।१२।११ चिषहा
 यगा शागाका ३।६।११ दुदयात्सकृत्सायकर्मगो ३।६।११।४।१।१० यगुरोःसुतपद्व्ययायोगो ५।२।१२।११ द्वाभ्याययिस्पुष्टि
 याष्टस्यः १२।११।६।१०।१९।८ इति सीरस्याष्टकवर्गः ७ अयाष्टकवर्गफलनिकूपणार्थमालिन्याह इतिनिगदितमिति इत्यनेन
 केनप्रकारेणयन्निगदितमुक्ततद्विष्टनेष्टयन्यत् यदन्यन्निगदिततत्सर्पमनिष्टप्रशोभन एतदुक्तमवति स्वादृक्प्रथमायवंपुनिपनइत्यनेन
 यान्युत्थानितेयामेमुफल विशेषादधिकफलविषाकमेवभिष्टानिष्टयोःफलयोः विशेषात्सयोगनावधिप्रपिष्यते तत्फलविषाकमवति एतज्जन्मा

जन्मस्थानेयत्रस्थानेग्रहाः स्थिताः तस्मात्स्थानान्छुभाशुभानिफलानिप्रयच्छन्तिनतथातत्कालाक्रान्तराशितः एतदुक्तमवति यानिशुभस्थानान्याचार्ये
णपठितानि तानिबिंदूपलक्षितानिकार्याणि यान्यशुभानितानिरेखापलक्षितानि ततइष्टानिष्टयोःविशेषमतर्कत्वाः वशिष्टस्यफलस्यपक्तिरिति यत्रविं
दूषकंजाततत्रशुभफलसंपूर्णं यत्रचषड्विंदवस्तत्रपादोनफलं यत्रचबिंदुचतुष्टयंतत्रार्द्धफलं यत्रविंदूद्वैतत्रपादफलं अशुभफलस्यैवंरेखाभिःकल्पनाकार्या तत्र
चाभिभिषपरमाशकेविलमइत्यत्रप्रयोगेजातस्यागारकस्याष्टकवगडिदाहियते तत्राचार्यपठितानिस्थानानिबिंदूपलक्षितानिकार्याणि अपठितानि अशुभानि
स्थानानिरेखापलक्षितानिकार्याणि तद्यथा ग्रहसंस्थामीनलमगतः शुक्रः मेघेद्वितीयस्थानस्योर्कः तृतीयद्वेषचंद्रबुधोपंचमस्थाने कर्कटस्थोजीवः

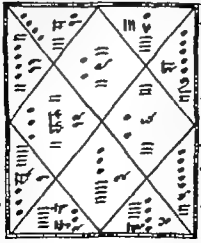
इतिनिगदितमिष्टंनेष्टमन्यद्विशेषादधिकफलविपाकंजन्मभातत्रदद्युः उपचयगृह
मित्रस्वाच्चैःपुष्टमिष्टस्वपचयगृहनीचारातिर्गेनेष्टसंपत् ८ इत्यष्टकवगः

अष्टमेतुलायांशनैश्चरः एकादशेमकरस्थोभौमः अनयाग्रहसंस्थयाप्रदर्शयतेन्यासः वक्रस्तूपचयेष्विनाव्वतनयेष्वद्यादिकेषूदयाच्चंद्राद्विग्नफलेषु-
केंद्रनिधनमास्यर्थगः स्वाच्छुभः धर्मायाष्टमकेंद्रगोर्कतनयाज्ञातृषट्त्रिधीलाभगः शुक्रास्त्वड्व्ययलाभ १२ मृत्युषुकरोः कर्मोत्पलाभारिषु १ अष्ट-
कुंडलिकान्यासः अथशुभमाशुभफलविशेषःक्रियते तत्रमेघेरेखापंचकंविंदुत्रयंचजातं रेखात्रयंविंदुत्रयंचापास्यद्वैरेखजाते तस्मादेवंविधयोगेजात-
स्यसदेवचारवशात्तुमेघस्थांगारकोष्टभागद्वयेनाशुभः दृषेरेखापंचकं विंदुत्रयंचजातं रेखात्रयंविंदुत्रयंचापास्यद्वैरेखजाते तस्माद्वृषस्थोभौमोष्टभागद्वये
नाशुभोभवति मिथुनेरेखापंचकंविंदुत्रयंचजातं रेखात्रयंविंदुत्रयंचापास्यद्वैरेखजाते तस्मिन्मिथुनस्थोभौमोष्टभागद्वयेनाशुभः कर्कटेविंदुचतुष्टयं

न्यवेभैकादशपञ्चदशमहादृशाष्टमेयुयुधः ९।११।६।१०।१२।७ चत्राचिपट्टाभगः चद्रस्यानात्तृतीयषष्ठैकादशोपुष्टुभाः ३।६।११ पञ्चस्यायगतःसित
तु शक्रस्यानात् पञ्चदशैकादशोपुष्टुभाः ६।१२।११ सुरगुरोःप्रास्यन्पीशनुपु सुरगुरोःजीवादेकादशद्वारुणचमधमपुश्रुमः ११।१३।५।६ तयान्वसत्य
एकादशपञ्चगोर्किजा स्वाक्षुभस्तृतीयेन ११।५।६।३ स्थानान्निशाकरस्यतुपचमकर्ज्यन्वयेन १।३।६ येज्वात्मनोरभिज्ञोपुभास्वरि स्वादशोरिस्थ
नात् आदित्याष्टक्यर्गेपठ्यते स्वात्स्यानाद्द्विसफरस्तृतीयपञ्चास्यमभिफोणानि द्विलेखः ३।६।१२।५।९ एतामिहिलाजातानि १।२।४।७।१।१०।११।८
अत्रवरुहमिहिरादस्यधिकनवमस्थानतच्चयवनेन्वरयिरोधिलादराहमिहिरेशेत्युक्तं तयान्वयवनेन्वरः पापप्रवृत्तिनयमेविधत्तइति जीवादिसः बह्वृच
मयश्चिमेक्षरस्यम्ब ६।५।१२।११ ज्वात्सुतस्त्रिजयलाभास्यकर्मगः पुष्कलोन्मूणा भीमस्थानात्सौरिः ३।५।६।११।१२।१० पञ्चात्योपात्य
गा शुक्रात् ६।१२।११ दशमैकादशषष्ठाष्टमात्यनवमोर्केजः सौम्यात् १०।११।६।८।१२।९ स्थानाविधोऽष्टमाक्षुभस्तुलमाद्ययासूरी आदि
त्पाष्टकवर्गपठ्यते दशमैकादशपञ्चतृतीयगोऽष्टमगम्बतुर्ममूलमात् १०।११।६।३।११।४ तयान्वस्वल्पजातके स्वात्सौरिस्त्रिस्तुतायारिगः ३।५
११।६ कुजादंत्वकर्मसहितेषु ३।५।११।६।१२।१० स्वायाष्टकेद्रगोर्का २।११।८।१।४।७।१० चक्रात्पञ्चात्स्वलाभपु ६।१२।११ विषहा
यगा दशाका ३।६।११ दुदपात्सप्तस्वायकर्मगो २।६।११।४।१।१० यगुरोःसुतपद्व्ययौयगो ५।६।१२।११ द्वाद्वयायारिपु
वापस्य १२।११।६।१०।१९।८ इति सौरस्याष्टवर्गः ७ अयाष्टकवर्गफलंनिरूपणार्थमाहिन्याहु इतिनिगदितमिति त्यने
केनप्रकारेणयन्निगदितमुक्ततदिसनेष्टमन्यत् यदन्यन्निगदिततत्सर्वमनिष्टमशोभन एतदुक्तमवति स्वादकःप्रयमायवंपुनि
यान्युक्तानिस्थानानितेपामेषुफल विशेषादधिकफलविपाकमेवमिष्टानिष्टयोःपन्त्रयोःविशेषात्सशोधनादधिकपिप्यते तत्स्त्रिपाकमवति एतज्जन

यस्तु चतुर्भिर्निष्ठः सर्वफलेकल्पनाध्येवं ननु पूर्वमुक्तं एकग्रहस्य सदृशफलयोर्विरोधेनाशंवदेद्यधिकं परिपच्यते तत् इति निगदितमिष्टं नष्टमन्याद्दशषादीनां पुनरुक्तं उच्यते नैतत्पुनरुक्तं अष्टकवर्गविनायदुक्तमेकग्रहस्य सदृशफलयोर्विरोधेनाशो विज्ञेयः यथा स एव ग्रहः कस्यापि युक्त्या सुवर्णदीप्तमवति स एव युक्त्यन्तरेण सुवर्णपिहारीतदानसुवर्णदीप्तमवति न सुवर्णपिहारी चेति यदधिकं परिपच्यते तत्र तत्रापि यदि कारणद्वयेन सुवर्णपिहारी भवति कारणैकं न सुवर्णदस्तथापि सुवर्णपिहारी भवति न सुवर्णदिः अथ कारणद्वयेन सुवर्णदिः कारणैकं न सुवर्णपिहारी तथापि कारणद्वयस्याधिक्यात् सुवर्णदि एव एव तत्र सदृशफलयोर्विरोधेनाशंवदेन्नाश सदृशयोः इह तु पुनः सदृशेऽपि फलयोर्विरोधेनाश एवेति तद्यथा बादरायणाय वनेश्वरादिभिरष्टकवर्गो मिहितं अस्य ग्रहस्य स्थानादयग्रहः स्वस्मिन् स्थाने तिष्ठमान इमानि शक्रमान्य शक्रमानि फलानि प्रयच्छतीति तत्रा सदृशान्यपि यदि तानि फलानि भवन्ति तथापि तेषामुभयमपि विरोधादेव नाशवदेत् विशेषादधिकफलविपाकजन्मभातन्मदधुरिति यथा काश्चिद्ग्रहः केनचित्कारणेन सुवर्णदीप्तमवत्यपरेण रूपापहारी च तथाप्यसदृशोरपि फलयोर्विरोधेदानहरणात्प्रत्येकं न शक्रमानाज्य शुभ इति कल्पनीयः एवं स्थानाष्टकाद्यत्र स्थाने बहुभिः शक्रमोभयत्यल्पनाशुभः तत्र शक्रमाशुभफलविशेषकत्वात् शक्रममेककल्पनीयं अनेनैव प्रकारेण स्थानसंज्ञामात्रेण स्थानशक्रमाशुभत्वमेवोक्तं न पृथक् फलनिर्देशो यवनेश्वरादियावत् यद्येवं चाष्टकवर्गप्रधानतस्संहितायां गोचरफले चंद्रस्थानात् किमिति पृथक् फलनिर्देशो वराहमिहिरेण कृतः जन्मन्यायासदोर्क इत्येवमादि अत्रोच्यते तस्मादष्टकवर्गफलविशेषाद्यदिति रिच्यते तदेव वक्तव्यमिति तदेव पूर्वप्रत्ययनार्थमिति प्रसिद्धत्वाद्गोचरस्थान्यमतमेवांगीकृतोक्तं तथाच यात्रायां तेनैवोक्तं यस्य गोचरफलप्रमाणात् तस्यैव धफलमिष्यते न वा प्रायशो बहुषु संमतं त्विदं स्थूलमार्गफलदोहि गोचर इति यवनेश्वरेण तापि पृथक् पृथक् फलनिर्देश-

रेखाचतुष्टयचक्रजातम् तत्रनक्तिचिह्नवशिष्यते तेनतत्स्थाननक्षत्रमनाद्यशक्रम समत्थानमध्यमः सिंहेविदुपचकरेखात्रयचक्रजात रेखात्रयविदुचयचापा
स्यविदुहयचक्रजातम् तस्मात्तस्यसर्द्वसिंहस्योभौमोष्टभागद्वयेनशक्रमोभवति कन्यायारेखाषट्कविदुहयचक्रजात विदुहयरेखाद्वयचापास्यरेखाचतुष्टय

जात तस्मात्कन्यास्योभौमोष्टभागचतुष्टयेनाशुभः तुलायारेखात्रयविदुपचक्रजात तत्ररेखात्रयविदुचय
चापास्यविदुहयजात तेनतुलास्योभौमोष्टभागद्वयेनसर्द्वशुभः पूश्चिकरेखासप्तकमेकमेविदुजातः तत्र
विदुरेखाचापास्यरेखाषट्कजात तस्मादम्बिकस्योभौमोष्टभागषट्कनाशक्रमः धनुषिरेखाषट्कविदुहयच
क्र तत्ररेखाद्वयविदुहयचापास्यरेखाचतुष्टयचक्रजात एवमष्टभागचतुष्टयेधन्विस्थोभौमोसर्द्वशुभः मकर
रेरेखात्रयविदुपचक्रजात तत्ररेखात्रयविदुचयचापास्यविदुहयजात तेनमकरस्थोभौमोष्टभागद्वयेन
शुभः कुम्भेरेखाचतुष्टयविदुचयचक्रजात अश्वचक्रस्थानात् दशमस्थान भौमस्यसप्तमत्वावष्टमोविदु
र्कजातस्तस्माद्रेखात्रयविदुचयचापास्य एकारेखाजातातस्मात्कुम्भस्थोष्टमभागेनैकनाशुभः मीनेरे-
खापचक्रविदुभयचक्रजात रेखात्रयविदुचयचापास्यरेखाद्वयचक्रजात तस्मान्मीनस्योभौमोष्टभागद्वये
नाशक्रमः अस्तमोशुद्धीस्थापना एवशक्रमाश्रमान्येषिकृत्याष्टोफ़लानिभवति तेषासशोः

शिष्यतेतदादेस्य यधरेखाचतुष्टयविदुचतुष्टयचक्रजात तत्रसममध्यस्थोग्रहोभवति यत्ररेखाष्टकतत्रातीचाः शक्रमः यत्रविदुष्टकत ।
तीव्रशक्रमः एकजन्मकालाभ्रतराशिचरेणसर्वग्रहाणामष्टकवर्गीकायो तथाचवात्तरायण एकेनयःशुभःस्यात्सिद्धिःस्थाने सपापदोः

ग्रहद्वयफलमनुदद्याच्चंद्रस्तु यदीदृशः कष्टः वराहमिहिरोप्यबलानां ग्रहाणां फलदाने असमर्थानां यात्रायामाह नीचस्थायग्रहविजितारव्यभिभूता-
 विरधमयोद्भवाः भुजगाद्वयमत्रहता भवतिकायास्मालमे यात्रायायवनेश्वरोपि स्ववर्गसंस्थाबलिनो विशेषाग्रहायथोद्दिष्टफलप्रदाः स्युः नीचजि-
 ताश्चारिगृहेत्यपीर्यास्तेऽस्त्यनिषेष्टफलप्रदं तत्र शास्त्रेषु ध्यानि चान्यान्धुच्चादिसंस्थानां शुभाशुभफलप्रदं तत्तिप्रदशकानि नीचारिस्थानां शुभफ-
 लप्रदशकानि तानि जन्मसमये ज्ञेयानि यानि च शक्रमानां फलानि ग्रहवशेनैव पुष्टिप्रदर्शकानि तानि चारयशात्फलदानकाले ग्रहस्थशया-
 नीति - इति श्रीमद्भट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविवृतावष्टकवर्गाध्यायानवमः समाप्तः ९ अथातः कर्मजिवाध्यायो व्याख्याय-
 ते अनेन पुरुषेण कथं धनमर्जयितव्यमित्यध्यायेऽस्मिन्निरूप्यते अत्र च प्रकारद्वयेन धनदाताग्रहो भवति लग्नाच्चंद्रमाच्चयोदशमस्थो-
 ग्रहः स धनदाता भवति अथ लग्नचंद्रयोदशस्थाने नून्ये भवतस्तदालभ्य च ब्राह्मणादित्यानां ये ये दशमराशयस्तेषां येऽधिपतयस्तेषु नवांशेषु पुरुष-
 स्य जन्मकाले स्थितास्तेषां नवांशकानां ये ग्रहा अधिपतयस्ते ग्रहाः धनदातारो भवति किंतु लग्नाच्चंद्राच्चयदशमाग्रहाः ते अनेन प्रकारेण धनदाता-
 रो भवन्ति किंतु लग्नाच्चंद्राच्चयदशमाग्रहाः ते अनेन प्रकारेण धनदातारो भवन्ति किंतु भेदकस्य दपतिगांशानां अनेन प्रकारेणैति तत्राद्वय-
 वलमाच्चंद्राच्चदशमस्थो ग्रहो येन प्रकारेण धनं ददाति तथा भेदकस्य दपतिगांशानां अनेन प्रकारेण धनप्रदास्तत्प्रकारद्वयप्रदर्शनं ग्रहविषयाह-
 अर्थासिरिति होरेंद्रोः लग्नचंद्रयोः दिवाकराद्यैः सूर्याद्यैः ग्रहैः दशमगतेः दशमस्थानां अत्रितैः पित्रादिभ्योऽर्थसिः धनप्राप्तिः विकल्पनीया-
 विचिंत्या तत्र पुरुषस्य जन्मसमये लग्नाच्चंद्राद्यादित्यो दशमस्थो भवति तदा पितृतीर्थसिर्भवति एवं चंद्रलग्नाद्व्यमगते पितृपत्नितः मातुः
 सकाशात् भौमेलमचंद्रयोर्दशमसति शत्रुतः रिपुतः बुधे भिन्नात् सुहृतः गुरो भिन्नात् सहजात् शुके स्त्रीतः योषितः सौरैर्भूतकजनात्कर्मकदात् सव-

शंखत्वेतरेषाष्टकवर्गमणीकृतं तथान्वतदाक्यं फलानुगोशमपापतद्वेसमानकल्याणफलोप्रारिप्सो ज्यायास्तुयस्तस्यफलं विधार्येयान्नाविधानेनसमुद्र
 रेन पृथक्फलं निर्देशकत्वावादाशयगोप्यष्टकवर्गमैवाद् कष्टप्रेषेतुल्यसम्बन्धेफलेनैवत्यातान्नाशः फलयोस्तम्भवाच्याः शान्यापत्तिर्योतिरिक्तस्तयोः स्य
 तस्यानेस्यानेफल्यनेयप्रदिष्टा उपचयगृहविश्वस्वोच्चर्गो पुष्टमिष्टमिति लमाश्चद्राहयान्युपचयस्थानानि तयाभिन्नसेत्राणिस्वोच्चच एतानिमुम्भ-
 स्थानानि श्रमस्थानोपलक्षणानि उपलक्षणत्वास्त्वस्मिन्मूलत्रिकोणत्वगृह्यते तत्रलमाचंद्रादोपचयतोमहः स्वोच्चस्थोमित्र-
 सेत्रस्थोमूलत्रिकोणस्यश्चयदाश्रमंफलंप्रयच्छति तदातीवपुष्टंफलंप्रयच्छति अभ्यन्त्रीदेवकीर्तिः लमादुपचयसंस्वच्चद्राहसगृहमूलगुग
 म्याः मित्रसेत्रगतोवाफलमतिशयिताः श्रमदद्यात् लमाश्चंद्राहयान्यपचयस्थानानि तयाशत्रुसेत्रनीचानिचतान्यमुम्भानि तेषुस्थिताग्र
 होयदाश्रमफलप्रयच्छति तदप्यतिनिरुष्टमिति अयोदेवश्रमग्रहाः श्रमफलप्रयच्छति अमुमगृहस्यश्चाश्रममल्प किमेवविधेषुग्रहस्यज
 न्मफालेस्त्वितिरन्वेष्ट्या किञ्चाचारवशात्फलकल्पयेति उच्यते जन्मकालेकयमेतत् उच्यते तत्रातर्दानतः तथान्चद्वैवर्धमितिः अपचयपरा
 शौजीवेशत्रुसेत्रेचजन्मकालेस्यात् यस्तुसदास्यापफलमतिशयितोययाकालं यवनेभ्यस्व यस्तुस्वनीचारिगृहोपगोन्येभितोरिदृशोल
 नुर्विवर्णाः सूतापभृज्जन्मपतीयलस्येसजन्यगोचधफलोभिरुक्ता इषत्सुदृत्वोच्चमृदिष्टदृष्टोमिचक्षुजनमोपचयेवलीयान् योजातेकमृत्सुतु
 जन्मसस्योदधान्कुम्भनक्षत्रमोप्यमिष्ट तथान्वसत्याः जन्मनुपचयमभनएकग्रहात्पुपचयेषुपुष्टफलः अपचयमभवनोपेताः पीडास्थानेषु
 पचयायफलकालेतुपुनश्चद्रयज्यमन्योग्रहोयलवानेचशुभमशुभवापुष्टंफलप्रयच्छतीति चंद्रश्रमोपिबलराहितःपापफलोभवति अभ्यन्त्रीदेवक
 र्गो पुष्टमपुष्टस्वफलदद्यात्सपतोबलेनहीनस्तु यहद्वत्सर्वेभ्यः कष्टफलोचलविहीनश्च तथान्वसत्याः स्नेहचपुंरशुबलेर्विवर्जितः शत्रुभैरिसदृष्टः

भिषक्क्रिययारोगिणापरिचर्ययाचधनमाप्नोति अथचंद्रांशोभवति तदाकुब्जाकर्षणेनजलदैः शंखमुक्ताप्रवालादिभिः अंगनाभिः स्त्रीभिः जलजानां क्रयविक्रयैः अंगनानांसमाश्रयणैरेतैः धनमाप्नोति अथकुजांशोभौमनवांशोयदाभवति तदाधातुभिः मृत्तिकादिभिः पद्माभिः सुवर्णरूप्यताम्रादीनिभवंति ताभिः प्राप्नोति अथवाधातुभिः मनःशिलाहरितालहिंगुलकांजनप्रभृतिभिः अग्निनाभिक्रिययाप्रहरणैः स्वद्वचक्रकुतत्वापतोमशर्धैः साहसैः असमीक्षितकार्यकरणैरथवास्वबलक्रियारंभैः धनमाप्नोति अथसौम्यांशोबुधनवांशकोयदाभवति तदालिपिगणितादिकाव्यशिल्पैः धनमाप्नोति लिप्यक्षरविन्यासेनगणितेनआदिग्रहणाद्व्याख्यानेन यंत्रादिप्रयोगैः काव्यक्रिययाशिल्पैः चित्रपुस्तकपत्रछेदबाणमाल्यरत्ननागधयुक्तिप्र

अर्कशेत्तृणकनकोर्णभेषजाद्यैश्चंद्रांशेष्टविजलजांगनाश्रयान्च
धात्समिग्रहरणसाहसैः कुजांशोसौम्यांशलपिगणितादिकाव्यशिल्पैः २

भृतिभिः धनमाप्नोति ३ अथजीवांशोद्वितीयग्रहर्षिण्याह जीवांशेति जीवांशोद्विजविबुधाकरादिधर्मैरिति अथजीवांशकोयदाभवति तदाद्विजेभ्योब्राह्मणेभ्यः विबुधेभ्योदेवेभ्यः पंडितेभ्योवा आकरेभ्यः सुवर्णादीनालवणादीनां अजनादीनागजादीनानचसमुत्पत्तिस्थानेभ्यः आदिग्रहणां क्रिययादेन धर्मैः यज्ञदानोपवासतीर्थगुरुसेवनादिभिः धनमाप्नोति अथशुक्लवांशकोयदाभवति तदामणिभिः वज्रमरकतपद्मरागेदूनीलप्रभृतिभिः रजतेनरूप्येण आदिग्रहणात्सर्वैर्लोहैः गोभिः तथामहिषकर्मणिमहिषेभ्योवासाधुः महिष्यः श्रेष्ठमहिष्यैः धनमाप्नोति अथसौरांशकोयदाभवति तदाश्रमेण अध्वगमनादिकेनवधेनचवध्ययातितया अथवास्वशरीरताडनाद्येन भारवाहनेन नीचशिल्पैः स्व

नादित्यर्थः अपरकश्चिदुमाहशमेभक्त्यपरश्चाश्चरुस्वस्वार्त्वास्वस्वामतर्देशापाशवपिस्वाभिहितफलप्रदोभवतः न केवल यावच्चद्राक्ष्माञ्चयद्वापि
 परिदशमस्याभवति तदामर्षेण स्वस्वार्त्वास्वस्वामतर्देशापाशवपिस्वामिहितफलप्रदोभवतः न केवल यावच्चद्राक्ष्माञ्चयद्वापि
 अतउक्त मेदूर्कस्यदपतिगाशनायदत्या मलमद्रद्वयम् अर्क आदित्यः मनेदुश्चार्कश्चभेदार्कः तेभ्य प्रत्येकस्यास्पास्वोयोपोशिः दशमइत्य
 र्कः तस्ययोधिपतिः घह गः यस्मिन्बवाशकेगतः स्थितस्तस्यपोनाथः स्वाभीतस्यपावक्यमाणावृत्तिः तयावृत्वातस्यधनप्रदोभवति एवलमा
 जेद्रादूर्कदपिक्त्तय केचिदेवव्यात्वदस्यते ययालमाचंब्रचयदादशमस्थाग्रहाभवति तदातमन्वद्वयोः योवलवान्तस्ययोदशमः सएवार्थमदो-

अथकूर्माजीवाध्यायोव्याख्यायते अर्थोसिःपितृपितृपतिशत्रुभिचाम्नातृस्वीप्सुतक
 जनादिवाकरार्थः होरहोर्देशमगतेर्विकल्पनोपाभेदकस्यदपतिगाशनायदत्या १

भवति भहूर्काणायोवलीतस्यास्यदपतिगाशनायदत्यापकएवार्थप्रदोभवतीति तदपुक्त पस्माश्चमलग्रहणनास्त्रितस्मादेवज्ञापते सर्वेभ्य
 एवभवति पुरुषस्यबहुप्रकारधनागमदर्शनादिति तथाचपमावानार्णिः उदयान्छशिर्नोवापियेग्रहादशमस्थिताः तेसर्वयमवान्तेयाः स्वदशा
 सुययादिताः तमाकर्त्राविनायेम्योदशमाधिपतिग्रहा यस्मिन्बवाशेतकालवर्ततेतस्यय पतिः तदुत्याप्रवेदेहिस्तजातस्यवहवायुदा भव
 तिमित्तरास्तेयिस्वदशामुभिभिश्चितमिति १ भेदूर्कस्यदपतिगाशनायदत्याद्विपुस्तमपुनातावृत्तिप्रहर्षिणोहयेनाह अर्काशदिति
 सदूर्काम्पदपतिगाशनायोर्कः यदाभवतितद्वानृणोः समाधेः कनकेनसुवर्णेन चूर्णयाआरिकलोम्नाभेपजेन औपधेन आदिरव्यात्

भिषक्क्रियारोगिणापरिचर्ययात्तधनमाप्नोति अथचंद्रांशोभवंति तदाहृद्व्याकर्षणेनजलदैः शंखमुक्ताग्रवालादिभिः अंगनाभिः स्त्रीभिः जलजानां क्रयविक्रयैः अंगनानांसमाश्रयणैरेतैः धनमाप्नोति अथकुजांशोभोमनवांशोयदाभवति तदाधातुभिः मृत्तिकादिभिः पद्माभिः सुवर्णरूप्यताम्रादीनिभवंति तामिः प्राप्नोति अथवाधातुभिः मनःशिलाहरितालहिंगुलकांजनप्रभृतिभिः अग्निनाभिक्रिययाग्रहणैः रघङ्गचक्रकुतवापतोमशधैः साहसैः असमीक्षितकार्यकरणैरथवास्वबलक्रियारंभैः धनमाप्नोति अथसौम्याशेषुधनवांशकोयदाभवति तदालिपिगणितादिकाव्यशिल्पैः धनमाप्नोति लिख्यक्षरविन्यासेनगणितेन आदिग्रहणाद्व्याख्यानं यंत्रादिप्रयोगैः काव्यक्रिययाशिल्पैः चित्रपुस्तकपत्रछेदवापामाल्यरत्ननागंधयुक्तिप्र

अर्कशोतृणकनकोर्णभेषजाद्यैश्चंद्रांशोक्तषिजलजांगनाश्रयान्च
धात्वभिग्रहरणासाहसैः कुजांशोसौम्यांशोलिपिगणितादिकाव्यशिल्पैः २

मृत्तिभिः धनमाप्नोति २ अथजीवांशोद्वितीयग्रहर्षिण्याह जीवांशेति जीवांशोद्विजविबुधाकरादिधर्मैरिति अथजीवांशकोयदाभवति तदाद्विजेभ्योब्राह्मणेभ्यः विबुधेभ्योदेवेभ्यः पंडितेभ्योवा आकरेभ्यः सुवर्णादीनांलवणादीनां अजनादीनांगजादीनान्चसमुत्पत्तिस्थानेभ्यः आदिग्रहणांलिक्रियान्चदेन धर्मैः यज्ञदानोपवासतीर्थगुरुसेवनादिभिः धनमाप्नोति अथशुक्लवांशकोयदाभवति तदामणिभिः वज्रमरकतपद्मरागं द्रनीलप्रभृतिभिः रजतेनरूप्येण आदिग्रहणात्सर्वलोहैः गोभिः तथाभहिषकर्मणिमहिषेभ्योवासाधुः महिष्यः श्रेष्ठमहिष्यैः धनमाप्नोति अथसौराशकोयदाभवति तदाश्रमेण अध्वगमनादिकेनवधेनचवध्यघातितया अथवास्वशरीरताडनाद्येन भारवाहनेन नीचशिल्पैः स्व

कलानुवर्तिः कर्मभिः धनमाप्नोति एकजातककालवशात्सुखस्य धनमागमज्ञात्वा कालानुकम्पकर्मैश्वर्यात् कर्मसिद्धिमाह कर्मैश्वर्यात्पितृनरा
 शकर्मसिद्धिः कर्मणिर्दृशः कर्मेशः लभ्यते सत्त्वादिपञ्चवांशके अधुषितो भवति व्यवस्थितो भवति तत्स्य
 स्वाधी तस्य यानिकर्माणि अकारिणो वृणक्तव्येण भयज्जायै रित्यादीनि तत्समानानां सिद्धिर्भवति तानि प्रारब्धानि सिद्ध्यतीति अत्रैकैकिकर्मैश्वर्या
 पितृसमानकर्मसिद्धिरिति पदं अत्र च न वाराफगणनास्ति प्रकृतत्वात् प्रायनुवृत्तेः न वाराको व्याख्यायते तथैव भगवान्गार्गिः लभ्यते यो
 भेन्न वारावर्तते ग्रहः चारुमेणतत्तुल्या कर्मणां सिद्धिमादिशेत् ज्ञातजातकस्यैदं क्रियाग्रयकर्मैश्वर्यात्पितृनराशकपतिकर्मणां यथादा

जीवाद्गोहिजवियुधाकरादिधर्मैः काव्याशेमणि रजतादिगोमुहिष्यैः
 सौराशेऽत्रमपयभारत्नीचिशिल्पैः कर्मैश्वर्यात्पितृनराशकर्मसिद्धिः ३

प्रारब्धानां कालानुक्तसिद्धिर्वैकल्यानान्येषामिति २ अयधनागमज्ञानमहर्षिण्याह मित्रारिस्वगृहगतैरिति चत्तलत्रयो येदशमगाग्रहो
 लदभाषेचयेभेहर्कस्ववृत्तिगाशनाया तेवयदिजन्यकाले मित्रगृहस्थिता भवति तदा स्वां तदशाकाले मित्रग्रहे स्थिता भवति ततस्तस्मादव
 मित्रात् मित्रतः धनप्रदा भवति अमारिगृहस्थाः शत्रुगृहगा भवति तदारितएव अयस्वगृहस्थास्तदा स्वगृहादेव धनप्रदा भवति तु गत्येव विनीति
 यस्य पूर्वमपि नाभास्करः सूर्यो धर्मप्रबोधात् तस्मिन्नुगस्येऽत्रगे भेषप्राप्ते तदालिन्यन्येर्बले कालचलाद्यैर्भुक्तेस्तदा सपुरुषः स्वर्गोपादानमजय
 ते तस्मिन्कर्मजितधनो भवतीत्यर्थः आपस्यैरिति सोऽप्ये शमग्रहेऽजन्मन्यायसंस्वरेकदशस्थानगतेऽउदयधनाश्रितश्चलभर्गो दिवो बस्थान

गतेर्वान्तिश्चवलसहितैः वीर्यवद्भिः जातः अनेकधाबहुभिः प्रकारैः स्वधनंप्राप्नोतीति संचित्यनिश्चयः कार्येयेनयेन प्रकारेण धनार्जनमाकांक्षते तेन तेन प्रकारेण यत्नादवाप्नोतीत्यर्थः तथाच भगवान्नाभिः धनदाजन्मसमये मित्रारिस्वगृहोपगाः यस्य तस्य धनदद्युभिर्नारिस्वगृहोद्भवम् धनदोभास्करो यस्य तु गेवलसमन्वितः भवेज्जन्मनियस्य स्याद्विस्तमात्मोद्यमार्जितं लाभार्थलभगेः सोम्येयेनयेनैव कर्मणा धनार्जनं प्रार्थयते तेन यत्नात्स मश्नुत इति ४ इति श्रीमद्भट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविद्वतौ कर्मजीवाध्यायो दशमः १० अथातो राजयोगाध्यायो व्याख्यायते तत्रादावैव यवनानां जीवशर्मणाश्च मत्तवैतालीयेनाह त्रिप्रभृतिभिरुच्चस्थैर्नृपवंशभवा भवन्ति राजानः इति सर्वजातकेषु प्रसिद्धं तत्रैतावद्यव-

मित्रारिस्वगृहगतैर्ग्रहैस्तथोर्थांतुंगस्थे बलिनित्त्वभास्करे स्ववीर्यात् आयस्यैरुदयधना
अत्रैश्वसौम्यैः संचित्यं बलसहितैरनेकधास्वम् ४ इति कर्मजीवाः अध्यायः

नानां मतभेदः यस्य जन्मसमये क्रूरैः पापग्रहैः स्वतुंगैः स्वोच्चस्थैर्जातो महीपती राजा भवति किंतु क्रूरमतिः पापबुद्धिरिति प्राहुः कथयन्ति अथादेव सोम्यैरुच्चगतैः महीपती धर्मत्मान् भवति मित्रैरुच्चगतैर्मित्रस्वभावो राजा इति एष एवार्थो मणित्थेनाभिहितः तथाच तद्वाक्यं पापैः पापमतिः स्वोच्चगतैर्धर्मिवास्तथासौम्यैः व्यामित्रैर्मित्रमतिः पृथ्वीशो जायते मनुजः क्रूरैस्त्विति जीवशर्मणाः यस्य तन्मते क्रूरैस्तूच्चगतैः क्षित्यधिपो न राजा भवति किंतु राजा तुल्यो धनवान् भवति तथाच तद्वाक्यं पापैरुच्चगतैर्जातान् भवन्ति नृपानराः किंतु वित्तान्वितास्ते स्युः क्रोधिनाः कलहधिया इति वराहमिहिरस्य यवनेश्वरमतमभिप्रेतं यतस्तेन सामान्येनैव स्वल्पजातकं मिहितं त्रिप्रभृतिभिरुच्चस्थैर्नृपवंशभवा भवन्ति राजानः

पचाद्विभिरन्यकुलोद्भवाश्चतुर्त्रिकोणागतेरिति १ अथरात्रिश्राजयोगान्वसततिलेनेनाह चकार्कजाइति चक्रोगारकः अर्कजः सौरः अर्कः
 यो गुरुर्जीवः एतः चकार्कजाकिगुरुमि मौमशानिसूर्यजीवः सकलैः सर्वैश्चतुर्भिरपिस्वोन्विपुस्थितैः कथितैकलमे एपाकयितग्रहाणान्चतुर्णां म-
 ध्यादेकैकस्मिन्प्रगतेचत्वारो राजयोगाभवति तयात्रिभिश्च एपांमेवमध्यात्रिभिः स्वाच्चर्गतैः कथितैकलमे द्वादशराजयोगाभवति एव
 योऽत्राह्यैकमितिविति एतेषामध्याह्न्यामुच्चगताभ्यामनयोमध्यादेकस्मिन्लप्रगतेशशिनिचद्रेस्वक्षेत्रगेकर्कटस्थितेषामेव चक्रार्कजाकिगु-
 र्णापमध्याह्नह्रदयस्वोच्चाश्रिततदेकतमेरिलभगद्वादशराजयोगाभवति एकाश्रितेषु च तेषामेवमध्यादेकस्मिन्नुच्चाश्रितेतस्मिन्नेवचिलप्रगत्स्वारा

अथराजयोगाध्यापभारम् प्रादुर्यवनाःस्वतुगणैःकुरे कुरुमति
 मदीपतिः कुरेस्तुनजीवशर्मणः पैससित्यधिपः प्रजायते १

राजयोगाभवति एवयोद्दशस्तोकैः पूर्वाक्तीः सहस्रात्रिशत् तपथा मेयेकैः कर्कटेजीवः तुलेसौरः मकरकुज शेषायथेषु इदरयाग्रहसस्यायाभेष
 लप्रगतेएकोयोगाः १ कर्कटेहितीयः २ तुलेतृतीयः ३ मकरेचतुर्थः ४ एवचकार्कजाकिगुरुमि सकलैः स्वाच्चषुतदेकतमेलेमेचत्वारो राजयोगाः
 त्रिभिः तपथा मेयेकैः कर्कटेजीवः तुलेसौरः शेषायथेषु इदरयामपित्रहसस्यायामेपलमेएकोयोगः कर्कटेहितीयः तुलेतृतीयः पूर्व सहस्रम् ७ अ
 थमपेकैः कर्कटेजीवः मकरेमौमः शेषायथेषु इदरयान्चग्रहसस्यायामेपलमेएकोयोगः कर्कटेहितीयः मकरेतृतीयः पूर्व सहस्र १० अथ
 मेयेकैः तुलेसौरः मकरेमौमा शेषायथेषु इदरयान्चग्रहसस्यायामेपलमेएकः तुलेहितीयः मकरेतृतीयः ३ सबत्रयोदश १३ - अथकर्कटेजीवः

तुलसीरः मकरभौमः शेषायथेषुम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांकर्कटेऽकः तुलसीरः मकरतृतीयः ३ एवंषोडशराजयोगाः १६ चतुर्भिः त्रिभिः स्वीच्यगतेः त
 दुक्तमेविलमेइतिगतम् इमेकाश्रितेवित्यादियोगेषुयावत्कर्कटेचंद्रमानभवति तावद्योगाएवभवति तद्यथा ह्याश्रितेषुग्रहेषुस्वक्षेत्रगतेचंद्रद्वादशरा
 जयोगाव्याख्यायते तद्यथा भवेकः कर्कटेचंद्रजीवांशेषायथेषु ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलमेकायोगः कर्कटेद्वितीयः २ अथमेषकः कर्कटेचंद्रः
 तुलसीरः शेषायथेषुम् तदामेषतृतीयः ३ तुलचतुर्थः ४ अथमेषकः कर्कटेचंद्रः मकरभौमः शेषायथेषुम् तदामेषपंचमः ५ मकरेषष्ठः ६ अथ
 कर्कटेचंद्रजीवौ तुलसीरः शेषायथेषुम् तथाकर्कटेसप्तमः ७ तुलसप्तमः ८ अथकर्कटस्थौचंद्रजीवौ मकरभौमः शेषायथेषुम् तदाकर्कटन

वक्रार्कजार्कगुरुभिः सकलैस्त्रिभिश्चस्वीच्येषुषोडशानुपाः कथितैकलमे
 द्व्येकाश्रितेषुचतुर्थैकतमेविलभस्वक्षेत्रगेशशिनिषोडशभूमिपाः स्युः २

वक्रः ९ मकरदशमः १० अथतुलसीरः मकरभौमः कर्कटेचंद्रः शेषायथेषुम् तदातुलैकादश ११ मकरेद्वादश १२ ह्याश्रितेष्वितिगतं
 अथैकाश्रितेषुकर्कटस्थेचंद्रमेषलमे एकः १ कर्कलमेतद्वतयोश्चंद्रजीवयोः द्वितीयः २ कर्कटस्थेचंद्रतुलास्थेसौरैतस्मिन्नेवलमेतु
 तीयः ३ कर्कटस्थेचंद्रमकरस्थेभौमेतस्मिन्नेवलमेचतुर्थः ४ एवंपूर्वेद्वादशभिः सहषोडशश्लोकपूर्वोक्तैः षोडशभिः सहद्वात्रिंशद्राजयो
 गारख्याताः ३५ ३ अथचतुश्चस्वारिंशद्राजयोगानुषुभाह वर्गोत्तमगतेलग्रहति लभेजन्मकालिकेलेमेवर्गोत्तमगतेस्वनवांशकस्थइत्यर्थः
 तस्मिंश्चंद्रवर्जितैरन्यग्रहैश्चतुर्भिः पंचभिः षड्विचवलोकितेद्वाविंशतिराजयोगाः स्मृताः उक्ताः अत्रलमेचंद्रदृष्टेनयोगभंगः किंनु

पश्यतामध्यगण्यतः सनुपश्यतुमावापश्यतु अन्यैश्चतुर्गदभिः ग्रहैर्दृष्टेराजयोगोभवति एववर्गोत्तमगतेलघेदाविशतियोगाः १२ एवचैवैवर्गोत्तमपारा
 स्पेचतुर्गदेषु रवेराविशतियोगाभवति एवचतुश्चत्वारिंशत् १५ अत्रलघेचत्रेवान्तुभिर्दिश्यमानेपञ्चदश १५ विकल्पाभवति पञ्चभिः दश्यमाने ६
 षट् विकल्पाभवति पद्मिरेकः १ एवंदाविशति २२ तपथा लघेचत्रेवारविभीमबुधशुक्राभिः दश्यमानेएकोयोगः रविभीमबुधसितैः द्वितीयाः २ रवि-
 भीमबुधसौरैः तृतीयाः ३ रविभीमजीवसौरैः पञ्चमः ५ रविभीमशक्रसौरैः षष्ठः ६ रविबुधजीवशुक्रैः सप्तमः ७ रवि-
 बुधजीवसौरैः अष्टमः ८ रविबुधशक्रसौरैर्नवमः ९ रविजीवशुक्रसौरैर्दशमः १० भीमबुधजीवशक्रैरेक्यदश ११ भीमबुधजीवसौरैर्द्वादशः १२ भीम

वर्गोत्तमगतेलुघेचत्रेवान्त्रवर्जितैः

चतुराद्यैर्ग्रहैर्दृष्टनृपाद्वाविशति स्मृता ३

बुधशक्रसौरैस्तृतीयोदशः १३ भीमजीवशुक्रसौरैश्चतुर्दशः १४ बुधजीवशुक्रसौरैः पञ्चदशः १५ एवचतुर्भिर्दिशिविकल्पैः पञ्चदश अथपञ्चविकल्पाः
 राविभीमबुधजीवशुक्रैरेकः १ रविभीमबुधजीवसौरैर्द्वितीयाः २ रविभीमबुधशक्रसौरैस्तृतीयाः ३ रविभीमजीवशक्रसौरैश्चतुर्थीयाः ४ रविबुधजीव-
 शक्रसौरैः पञ्चमः ५ भीमबुधजीवशुक्रसौरैः षष्ठः ६ एवपञ्चविकल्पे षट् पूर्वोक्ते पञ्चदशभिः सहैकविशति २१ रविभीमबुधजीवशक्रसौरै-
 पद्मिरेकः १ एवदाविशति २२ लघाच्चत्राच्चैवमेवचतुश्चत्वारिंशत् २४ परमार्येनैतद्योगद्वयमेवतद्यथा वर्गोत्तमगतेचत्रेचतुराद्यैर्दृष्टे-
 एकः लघेर्द्वितीयाः सख्याप्रदर्शनगणितमप्रदर्शनार्थं अत्रैवचत्रप्रमसौयद्विराशीवर्गोत्तमाचस्थितिभिरूप्यगणितक्रियेततदेतयामेवयोगमाना

चतुःषष्ठ्याधिकं शतद्वयं संभवति एवं प्रत्येकस्मिन् वर्गोत्तमस्थे चतुःषष्ठ्याधिकमेव योगशतद्वयं एवं चंद्रलभ्यो र्गो गानामेकीकृतानां पंचशतान्य
 द्वाविंशत्यधिका निभवति तथा च मांडव्यः विलम्बमवनगते बलयुते च वर्गोत्तमस्थे चतुःषष्ठ्याधिकं शतद्वयं गानाभिर्ग्रहः शशिनिवासमालोकिते सप्त भवति पार्थिवः खलु
 रुपाणां पापीरणे कदाचिदपि दृश्यते रिपुजनो नयस्थानम् १।३ अथाशिरवारिण्यापचयोगानाह यमे इति यमे सौरः कुम्भस्थे अर्के सूर्यः ज्येष्ठस्थे स
 ति शशिनि चंद्रगविष्टस्थिते ते रेवतनुगैः तेषां ग्रहाणामेकतमे तनुगेलम् स्थेन केवलं यावच्छ शिजगुरुवर्कैः बुधजीवभौमैः न्युकुसिंहालिस्थैः मिथुन
 हरिचृश्चिकस्थैः जानानृपतयो राजानां भवन्ति चकारोत्रलुसो द्रष्टव्यः तत्रैतज्जातं सौरः कुम्भे रविमेषे च द्रोणेषु बुधो मिथुने जीवः सिंह भौमो रात्रिश्चिक

यमे कुम्भे र्के जगविशशिनिते रेवतनुगैर्न्युकुसिंहालिस्थैः शशिजगुरुवर्के नृपतयः
 यमे दूतुगैरेव सवितृशशिजोषष्ठमवनतुलाजदुक्षेत्रैः ससितकुजजीवश्च नरयो ४

इह श्यां ग्रहसंस्थायां कुम्भलभे एको योगः १ मेषे द्वितीयः २ दृषे तृतीयः ३ यमे दूतुगैः सौरचंद्रौ तुंगे उच्चैर्न केवलं यावदंगे तनीलभे इत्यर्थः सवितृ
 शशिजोसूर्यबुधौषष्ठमवने कन्यायां तुलाजदुक्षेत्रैः तुलाप्रसिद्धः अजो मेषः इंदुक्षेत्रं कर्कटः एतैः यथासंख्यं ससितकुजजीवैः शुक्रभौमगुरु
 युक्तैः नरपोद्धारजयोगाविति तत्रैतज्जातं तुलसौरः दृषे चंद्रः कन्यायामर्कबुधो तुलेशुक्रः मेषभौमः कर्केटजीवः इह श्यां ग्रहसंस्थायां तुला
 लभे एको योगः १ दृषे द्वितीयः २ पूर्वोत्थिभिः सह यच्च ५ अत्र षष्ठमवने षष्ठराशौ लभार्के चिदिच्छति एतदुक्तं यस्मान् तुलस्थे शुक्रे कीमनिस्थस्या
 र्कस्यासंभवः तथा च बादरायणः तुलालभे सितसौरौ मेषभौमो गुरुः कुलीरगतः कन्यायां रविशशिजो भजातो नृपतिर्दृषे सचंद्रौ ४ अथान्यद्वाज

योगप्रयशित्विष्ण्याह गुञ्जेतुगे केंद्रोरिति कुञ्जेभीमेतुगन्धेऽथमकरगतेऽत्यर्थः अर्के होः सूर्यशशिनोः धनुषिचापेस्थितयोः यमलमेयत्रत
 अगुशैलमेशनैश्चरेत्तद्यगतेमकरस्यइत्यर्थ एवविधेयोगेज्जातः कुपति भूमीशः नृपमीराजाप्रपति यमलमेइति मकरकुम्भयोः अन्यतमेलमेइति-
 व्याख्यानं यमम्यलमे यमलमइति वैश्वित्पयनतत्रशशपस्थितेसौरेलमगेइतिव्याख्यानमूतच्चासुक्त यस्याह्लादरायणः लभेसीरस्नुगेभीमश्चद्वा
 रित्येवापप्राप्ताविति अस्माकप्रयमग्याख्यासाध्वीप्रतिभाति यस्मान्मांडव्य आदित्यश्चभिशाकरश्चप्रवतोवागीशराशौयदासाभूमास्करिणा
 स्वर्गशिसहिनाः प्राप्सोमृगेमंगलः प्राप्सोतिप्रभमंगनवाचसमुलूनीस्थापालचूडामणिस्त्वस्यतिप्रतिपथिनोराणामुसेयस्यास्तृतावारिव पतिर्भूमेभ्यान्यइतिअ

कुञ्जेतुगेकेंद्रोर्द्विषयमलुमेचकुपति पतिर्भूमेभ्यान्यःक्षितिस्तुतयिलभेशशशनि
 सचंद्रसौरैस्तत्करपतिगुर्गेचापधरगेस्वतुंगस्येमानाबुदयमुपयातेक्षितिपतिः ५

स्मिन्नेवयोगेक्षितिस्तनविलभेभीमेराशशिमिचद्रयुक्तेलमगेक्षितिमुनोगारकः तस्मिन्स्वोच्चस्थेशशिमिचद्रमसोयुक्तेर्केंद्रुधरस्यैराजयोग तमेत
 तंमकरालमेचद्रगारक्युतेधनुर्धरगतेऽर्कः न्योदितोयोभूमेः पतिर्भवतिगजाइत्यर्थः अत्रचचादरायणः भानुश्यापेसंबुभीमस्तुगत्रासोलभेवास्यात्
 सचंद्रसौरैस्तइति भौरशनैश्चरेसचंद्रशशिमिषुक्तेतवाभूतेस्तेसमस्यभानगते तथासुरपतिगुरोर्जीवेनापधरगेधनुर्धरस्यभानो आदित्यस्वतु
 गस्येव्चोच्चमेपयाने उदयत्रममुपयातेप्राप्तेजात क्षितिपतीराजाभवति तत्रैतज्जातंयेषलभेस्तेत्रैवर्कः धन्विभिजीवतुलागनौशशिसौरीएषविधेयो
 गेज्जातोराजाभवत्येवराजयोगास्त्वयः^५ अयशित्वरिणवारजयोगह्यमाह वषेसेदीलमइति वषेगविर्सेर्देन्त्रद्रयुक्तेलभेस्थिते सवित्गुरुतीक्ष्णा-

शक्तनयैः सूर्यजीवसौरैः यथासंख्यं स्रष्टुज्जायाखस्थै चतुर्थसप्तमदशमस्थितैः नियमान्निश्चयात्मानवपतिः राजाभवति तत्रैतज्जातं वृषोलम्भ
स्तत्रैवचन्द्रः सिंहः कर्कश्रिकेजीवः कुम्भेसौरः एवंविधयोगेजातोऽवश्यराजाभवति मृगेमन्दइति मृगेमकरेलमेतवस्थेमंदसौरं सहजंरिपुधर्मव्य
यातैः तृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थैः चद्रांगारकबुधजीवैः एवंविधयोगेजातः ख्यातः सर्वत्रविदितः पृथुगुणयशाः गुणाः शौर्यादयः वि
स्तीर्णगुणकीर्तिः पुंगलपतिः मनुष्यनाथोभवति तनुशशाकाद्यैरित्युक्तं शक्रः कगच्छतु उच्यते यथासंख्यात्त्वमस्थानस्थविद्यमानत्वात् मु
क्तस्यादित्यपंचमत्वादनवकाशः तत्रैतज्जातम् मकरोलम्भस्तत्रैवसौर मीनेचन्द्रः मिथुनभौमः कन्यायाबुधः धन्विभिजीवः शुक्राकौयत्रतत्र

वृषेसंदोलमेसवित्गुरुतीक्ष्णां शक्तनयैः स्रष्टुज्जायाखस्थै भवति नियमान्मानवपतिः
मृगेमंदोलमेसहजरिपुधर्मव्ययगतैः शशाकाद्यैः ख्यातः पृथुगुणयशाः पुंगलपतिः ६
हयैसंदीजीवैर्मृगमुखगतैर्भूमितनयैस्वतुगस्थौलभेभृगुजशशिजावचनृपती

स्थौएवंविधयोगेजातोराजाभवति पृथुगुणयशाः एवमत्रराजयोगोद्वौ तथाचमांडव्यः मृगेलभेसौरस्तिमिसुगगतः शीतकिरणः कुम्भोयुग्मेना
यंशशभृत सुतश्चापधरगः गुरुदैत्येज्याकावभिमगतौचारवशतः प्रसूतौयस्यासौभवतिनरपः शक्रसदृशः १। ६ अथशिश्वरिण्याराजयोग
त्रयमाह हयैसंदाविति हयंधनुषिजीवगुरोसंदौसचंद्रस्थिते भूमितनयैः गारकेमृगमुखगतेमकरस्थे मृगार्द्धपूर्वोमकरोमृगार्द्धइतिवचनात्
धृगुजशशिजौशक्रबुधौस्वतुंगस्थौस्वोच्चप्राप्तौयादिलभेभवतस्सदात्रास्मिन्योगद्वयेएतत् तत्रैतज्जातं बृहस्पतौसचंद्रधन्विगतिमकरगते-

भोमैएवरिपायाग्रहसम्यायामीनलमेससुकेएकौयोगः कन्यालमेद्वितीयोयोगः सतस्थाविति वफार्कीभोमसौरोसुतस्यौपचमस्यानगती त
 यागुरुशिसिना जीवचद्रमुक्ताहिषुकेचतुर्यस्थानेकुधेकन्यायतेलमेजातोऽन्योपरोपिनुपोराजागुणवाचमवति तत्रितज्जात रुन्धालमंतत्रैबनुध
 पकरस्थोशानिमोमोपनुधरस्थाजीवचद्रमुक्ताः यदाभवति तदाजातोराजागुणवाचमवति एवंराजयोगास्थयः ७ अथशिरवरिणपाग्रजयाग
 यमाह इमेसेदाविति इमेमीनेसेदोसचद्रलेमेमीनलमेसचंद्रे घटमृगमृगेद्रेपुसहितैयमारकैः घट कुम्भः मृगोमकरः मृगद्वः सिंहः तेषुपयासः

सतस्यौवचार्कगुरुशिसिताश्वापिहिषुकेषुधेकन्यालमेभवति हिनुपोन्योपिगुणवान् ७
 द्वापेसदोलमेयदमृगमृगेद्रेपुसहितैयमारकैः यामृत्सखलुमनुजः शोल्लिवसुधाम्
 अजेसारमृताशिशिगृहगतेचामरगुरोसुरज्यवालमेधराणियातिरन्योपिगुणवान् ८

त्ययमारकैः स्थितौ तनैतज्जात मीनोलमस्तत्रैवचद्रः स्थितकुम्भेसौरः मकरेभोम सिंहेः र्कः एवविधेयोगेजात यः उत्पन्न समनुजोमनु-
 व्योशाल्लिवसुधार्कमृषिपरिपालयति राजाभवतीत्यर्थः तत्रशुशब्दाद्व्यालकारः अजेमेधेसारइति अजेमेधेसारसुभोमे मूर्तोलमस्थिततधन्वा-
 मरगुरो जीवेशिशिगृहगतेर्कदम्येजातोनुपोराजागुणवान्भवति अथवासुरेज्यचद्रस्पतीर्कदस्थेचमगतेभोमेमेषस्थेजातोन्योपरेराजा-
 गुणवाचमवति एवमत्रग्रजयोगास्थयः ८

अथराजयोगाविद्युन्मालयाह कर्किणि लभे तत्स्थे जीवे चंद्रासितद्रौ शशिभुक् बुधैः आयप्राप्तैरेका
दशस्थानस्थैः मेषगतेर्के आदित्ये मेषस्थे जातं स भूतं पृथ्वीनाथ भूमिपतिं विक्रमयुक्तं प्रतापसहितं विद्याज्जानीयान् ९ अथद्रुतविलंबेन
राजयोगमाह मृगमुखेति अर्कतनयः सौरः मृगमुखं मकरगतः सचतनुसंस्थो लभप्राप्तः तथा क्रियकुलीरहरयः मेषकर्किं सिंहाः अधिपैः
स्वनार्थैः युक्ताः साहिताः तथा मेषभौमः कर्कटे चंद्रः सिंहसूर्य इत्यर्थः तथा बुधशर्कराज्ञासितो यथा स ग्रह्यमिथुनतोलिसहितौ तथा मिथुने बुधः तुल

कर्किणि लभे तत्स्थे जीवे चंद्रासितद्रौ रायप्राप्तैः मेषगतेर्के जातं विद्याद्विक्रमयुक्तं पृथ्वीनाथ ९
मृगमुखं कर्कतनयस्तनुसंस्थः क्रियकुलीरहरयोऽधिपयुक्ताः मिथुनतोलिसहितौ बुधभुक् क्रोय
दितदा पृथुयशाः पृथिवीशः १० स्वेच्च सस्थे बुधे लभे भृगो मभूराश्रिते सजीविः स्ते
निशानार्थे राजा मदारयोः सुते ११

शुक्रः एवं विधोयदियोगो भवति तदा जातः पृथुयशाः विस्तीर्णकर्तिः पृथि-
वीशो राजा भवति तत्रैतज्जातं मकरोलभस्तत्रैव सौरः मेषभौमः कर्कटे चंद्रः सिंहः केः मिथुने बुधः तुलैः शुक्रः एवं विधाया ग्रहसंस्थायां यत्र तत्र-
स्थे जीवे यदि जातो भवति तदा पृथिवीशः पृथुयशा भवति १० अथ राजयोगमनुशुभाह स्वोच्चं नि बुधस्वेच्च सस्थे कन्यागते लभगे भृगो भुक् मे भू-
रणाश्रिते दशमं स्थाना स्थिते निशानार्थे चंद्रे सजीवे बहुस्पति संयुक्तेऽस्ते सप्तमं स्थानगतं मदारयोः शनिभौमयोः सुते पंचमे स्थितयोः जातो राजा भव-
ति तत्रैतज्जातं कन्यालभे स बुधे मिथुनगते शुक्रे गुरौ स चंद्रमीनस्थे मकरस्थयोः शनिभौमयोः जातो राजा भवति एते राजयोगाः प्रोक्ताः ११ ७

भोमेएवविपायाग्रहसस्यायामनीलघेसस्तुक्केएकोयोगः कन्यालभेद्वितीयोयोगः कृतस्त्वाविति वक्रार्कीभोमसोरोसुतस्योपचमस्मानगतौ त
यागुरुशिमिता जीवचद्रमुक्ताद्विषुक्केचतुर्थेस्थानेबुधेकन्यायतेलनेज्जातोऽन्योपरोपिनुपोरज्जागुणबन्मयति तत्रैतज्जात कन्यालभतत्रैपबुधः
मकरस्याशनिभोमोपनुर्धरस्याजीवचद्रमुक्ताः यदाभवतितदाजातोरज्जागुणवाश्वभवति एवरज्जयोगास्थयः ७ अथशिवरिण्याराजयोगत्र
यमाह द्वाधेमेदाविति द्वाधेमीनेमेदीसचद्रलभेमीनलघेसचंद्र एवमृगमृगेद्विषुसहितेयमारार्कः घटकुम्भ मृगोमकरः मृगद्वःसिंहः तेषुयथास-

कृतस्योपचमार्कगुरुशिमिताश्चपिहिसुक्केयुधेकन्यालभेभवतिद्विनुपोन्योपिगुणवान् ७
द्वपसद्वलनेयचमृगमृगद्विषुसहितेयमारार्कयामुस्तस्वलुमनुज शक्तिवसुधाम्
अजसारमूर्ताशिशिगृहगतेचामरगुरोसुरज्येवालभैधरणिपतिरन्योपिगुणवान् ८

स्ययमारार्कःस्थिते तत्रैतज्जात मीनोलभस्तत्रैवचद्र स्थितःकुभेसौरः मकरेमीय सिद्धःर्कः एवविधेयोगेज्जात यःउत्पन्नाः समनुजोमनु-
व्योशक्तिवसुधांभूपिपरिपालयति राजाभवतीत्यर्थः नखशब्दद्वालकाः अजेमेपेसारसभोम मूर्तोलभस्थिततथावा
मरगुरो जीवेशिशिगृहगतेर्कदम्प्येजातोचूपोरज्जागुणवान्भवति अथवासुरज्येचद्रहस्पतौर्कदस्येलभगतेभोमेमपस्वेजातोऽन्योपरोरज्जा
गुणयामभवति एवमचराजयोगास्थयः ८

अथान्यद्राजयोगविद्युन्मालिन्याह लेखास्थेइति लेखाधातिष्ठतीतिलेखास्थः तस्मिन् लेखाशब्देनोदयउच्यते अर्केसूर्यतस्थेलेखास्थेभूदत्तादयो
 दितेन केवलयावदजेमेप्रस्थेतत्रैवमेषलमेइदौचंद्रस्थितेभौमेकुजेस्वोच्चैमकरस्थेमंदेसौरेकुंभस्थेजीविगुरौचापप्राप्तेधनुर्धरगतेएवविधेयोगेजातोराज्ञः पुत्रान्
 पसुतोयदिभभवति तदातभूमेर्नाथंविद्याज्जानीयात् अन्यकुलजोधनवान् अत्रकेचिहूयस्थेर्केजेदोलमेइतिपठति आदित्येलेयस्थेसति सिंहगतेसू-
 र्यचंद्रमेषस्थेलमेतदपिनकश्चिद्दिरोधोराजयोगएवभवति १४ अन्यद्राजयोगविद्युन्मालिन्याह स्वर्क्षेइति स्वर्क्षेसितेआत्मीयराशौस्थितेर-
 भतुलयोरन्यतमस्थेनकेवलयावत्पातालस्थेलमाच्चतुर्थे चंद्रधर्मस्थानप्राप्तेनवमगतेशेषैरन्यग्रहैः रविभौमबुधगुरुसौरैः दुश्चिक्क्यागप्राप्तिप्राप्तैः

लेखास्थेर्केजेदोलमेभौमेस्वोच्चैकुंभेमंद्रे चापप्राप्तेजीविराज्ञःपुत्रंविद्यात्पृथ्वीनाथं १४
 स्वर्क्षेर्कपातालस्थेधर्मस्थानप्राप्तेचंद्र दुश्चिक्क्यागप्राप्तिप्राप्तैःशेषैर्जातःस्वामीभूमैः १५

तृतीयलमएकादशस्थानस्थैः जातोभूमैः पृथिव्याः स्वाम्यधिपतिर्भवति तत्रैतज्जातं कुंभेलमे एषेभुक्कः तुलेचंद्रः शेषाग्रहायथासंभवं मेषकुभ-
 धन्विस्थाः एवंविधयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोधनवान् अथवा कर्कदोलनः तुलेभुक्कः मीनेचंद्रः शेषाग्रहायथासंभवं कन्याक-
 र्कदृष्टपस्थाः एवंविधयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवत्यन्यकुलजोपिधनवान् १५ अथान्यद्राजयोगनवमालिकयाह सौम्येबुधेवीर्ययुक्ते
 कालादिबलैः युक्तेतथाभूतेतनुयुक्तेलग्नस्थेशुभेभुभयाते शुभेभुभग्रहेगुरुसितयोरन्यतमेयथासंभववीर्याद्वेच सबलेभुभयातेधर्मस्थानगतन-
 वमगतइत्यर्थः शुभेभुभग्रहातइतिपठति चतुर्थस्थानस्थइत्यर्थः अवशेषैः परिशिष्टग्रहैः यथासंभवधर्मार्थोपचयेषु नवमद्वितीयत्रिषडैकादशदशमानां अ-

एतन्पराजन्तशतोपिजाताराजाभवति यस्यमाणेपुनराजवशाजगवराजाभवति तच्चशालिन्याह अपीति अपिशब्दः समावनायाप्रोक्तमूपालयोगी कस्य
 तउतयागेः रत्नकुन्तजातार्नचवशोदवा अपिमानयाः पुरुषाः गुन्यभाजः नृपाः प्रवति किमुतकिपुनः नृपकुलोत्याः राजवशसम्भूताः तैः वश्यराजानो-
 भवति रस्यमाणः पुनः योगी नृपति म्लममुत्याः राजवशाजाः पार्थिवा राजानोभवति तेषुवश्यमाणेषु अपूपालवशाजः अराजपुनः नृपतितुल्यः
 भवति गजममइत्यर्थः नराजाकिमुतगमावनायाम् १२ अयराजयोगपोपलदसिकेनाह उच्चस्वत्रिकोणगैरिति त्र्यार्यैः त्र्यारिभिर्मह-
 मगतैः स्वत्रिकोणगतैः वलस्य कालादिवलापिते जाताभूपतिवशजाः नृपकुलजातानरेद्वाराजानोभवति आदिग्रहणाच्चतुर्भिरापिपचादिस्मिद

अपिगन्तुकुलजातामानयाराग्यभाजः किमुतनृपकुलोत्या प्रोक्तमूपालयोगी नृपतिकुलसमुत्या पार्थिवावश्यमाणेभवतिनृपतितु-
 ल्यस्तेष्वमूपालपुनः १३ उच्चस्वत्रिकोणगैरत्येवत्यार्यभूपतिवशजानरेद्वारा पचादिभिरन्यवशजाताहीनैर्वित्तयुतानभूमिपाला १३
 न्यवशजाताइति परादिभिः ग्रहेः स्वाचस्यैः मूलत्रिकोणगैर्वा अन्यवशजाताहीनकुञ्जः अपिराजानोभवति आदिग्रहणात्सद्वि सप्तभिरपिहीनैर्वा
 सपुताइति त्रिभिन्नचस्यो मूलत्रिकोणस्यैर्गद्दीनवर्तेः कालादिवलरहितैः राजकुलजा अपिराजानोभवति किनुराजतुल्याभवति एतैः ययोक्तैः ही-
 नैः पितृपुता मथनाभवति नभूमिपालाः राजानः एतदुक्तमयति एकेनग्रहेणाराभ्यावास्वोच्चाभ्यापूलत्रिकोणस्याभ्याचाराजकुलमोपिराजान-
 भवति किंतुधनवान् एतत्रिभिश्चतुर्भिर्वा न्यवशजाताचितयुताभवति नराजानः अत्रयदिग्रहाः यथाभिहितमरत्याऽश्मभ्या नभवति स्वोच्च
 गामृन्त्रिकाणाम्ये मदमस्यामपादयति तयापियथाक्तफलदाभवति अयोच्चगताः केद्रवलाः स्वत्रिकोणगतावा तथापि १३

अथान्यद्राजयोगं विद्युन्मालिन्याह लेखास्थे इति लेखायां तिष्ठतीति लेखास्थः तस्मिन् लेखाशब्देनोदय उच्यते अर्के सूर्ये तत्स्थे लेखास्थे भूवृत्तादधो
दितेन केवलयावदजे मे प्रस्थे तत्रैव मे षलमे इदं चंद्रस्थिते भौमे कुजे स्वोच्चे मकरस्थे मे देसौरे कुंभस्थे जीवे गुरौ चापप्राप्ते धनुर्धरगते एवं विधे योगे जातो राज्ञः पुत्रो नृ-
पसुतो यदि भवति तदा तं भूमेनाथं विद्याज्जानीयात् अन्यकुलजो धनवान् अत्र केचि ह्यस्थे के जे दोलमे इति पठति आदित्ये लयस्थे सति सिंहगते सू-
र्ये चंद्रमे षस्थे लये तदपि न कश्चिद्दिरोधो राजयोग एव भवति १४ अन्यद्राजयोगं विद्युन्मालिन्याह स्वर्से इति स्वर्से सिते आत्मीयराशौ स्थिते रु-
भतुलयो रन्धतमस्थेन केवलयावत्पातालस्थे लभाच्चतुर्थे चंद्रधर्मस्थानप्राप्तेन वमगते शेषे रन्धग्रहे रविभौमबुधगुरुसौरे दुश्चिक्क्यागप्राप्तिप्राप्तेः

लेखास्थे र्के जे दोलमे भौमे स्वोच्चे कुंभे मंदे चापप्राप्ते जीवे राज्ञः पुत्रं विद्यात्सृष्ट्वीनाथं १४
स्वर्से र्करके पाताले स्थे धर्मस्थानप्राप्ते चंद्र दुश्चिक्क्यागप्राप्तिप्राप्तेः शेषे जातः स्वामी भूमिः १५

तृतीयलभएकादशस्थानस्थै जातो भूमे पृथिव्याः स्वाम्यधिपतिर्भवति तत्रैतज्जातं कुंभे लमे षष्ठे शुक्रः तुले चंद्रः शेषाग्रहायथासंभवं मेषकुम्भ-
धन्विस्थाः एवं विधयोगे जातो राजपुत्रो राजा भवति अन्यकुलजो धनवान् अथवा कर्के दोलमे तुले शुक्रः मीने चंद्रः शेषाग्रहायथासंभवं कन्याक-
र्के दृष्टषस्थाः एवं विधयोगे जातो राजपुत्रो राजा भवत्यन्यकुलजो पि धनवान् १५ अथान्यद्राजयोगं नवमालिकयाह सौम्ये बुधे वीर्ययुक्ते
कालादिबलैः युक्ते तथा भूते तनुयुक्ते लभस्थे शुभे शुभयाते शुभे शुभग्रहे गुरुसितयो रन्धतमे यथासंभवं वीर्यादये च सबले शुभग्रते धर्मस्थानगतं न-
वमगत इत्यर्थः शुभे सुखयात इति पठति चतुर्थस्थानस्थ इत्यर्थः अवशेषैः परिशिष्टग्रहैः यथासंभवधर्मार्थोपचयेषु नवमद्वितीयत्रिषडेकादशामानां अ-

न्यतमस्यानस्थितैः एवविधेयोगेजातोनुपजोरुजाभवति पर्याप्तान् अन्यकुलोधनवान् १६ अथान्यद्राजयोगादयवशास्येनाह वृषोदयशु
वृषोरयेष्टपठने तथाशशाकजीवाकस्मृतापरैः चद्रगुरुसौरैरपरैश्चरविकृजबुधसितैः यथासख्यमूर्तिधनाभिलाभगे लभद्वितीययष्टिकादशस्यै जाता
नृपोराजाभवति तत्रैतज्जात वृषलुमेसन्द्दुमिथुनम्येजीवे तुलास्येसौरिषलस्यैः रविकृजबुधसितैः जातोरुजपुत्रोरुजाभवति अन्यकुलजोपिधनवान्
सुखमुग्रमिति गुरीजीवस्मरेचतुर्यस्थानस्यै स्वदशमेशशितोत्थादीपिती चद्रार्फयमोदयेशनीश्वरेलभगते अपरैरन्यैर्मौमबुधशुक्रैः लाभगतैरकादश
स्यै जातोनुपोराजाभवति तत्रैतज्जात शनिश्वरेलभे चतुर्येजीवः दशमेसूर्यचन्द्रो भौमबुधशुक्राएकादशे एवविधेयोगेजातोरुजपुत्रोरुजाभव-

सोम्येवीर्ययुतेतनुयुक्तेवीर्याद्व्येचरुसेशुभयाते धर्मयोर्योपचयेष्ववशेषैर्धर्मात्मानुपुज पृथिवीशाः १६ वृषोदयेमूर्ति
धनारिलाभगे शशाकजीवाकस्मृतापरैर्नृप सुरवेगुरोस्वशशितोत्थादीपितीयमोदयलाभगतैर्नृयोपर १७

ति अन्यकुलजोपिधनवान्भवति १७ अथान्यद्राजयोगादयवसततिलकेनाह मेपूरणापतनुगाइति शशिमंत्जीवाः चद्रसौरगुरुवः यथासख्य
मेपूरणापतनुगा दशमैकादशलभस्याः ज्ञारोबुधभौमी धनेद्वितीयस्याने सितरवीरुभ्रकोहिबुके ४ चतुर्चैवविधेयोगेजातोनेरेद्रोनुपोभ
वति तत्रैतज्जात दशमेचद्रः एकादशेसौरः लभेजीवः द्वितीयेबुधभौमी चतुर्येशक्रार्को एवविधेयोगेजातोरुजपुत्रोरुजाभवत्यन्यकुलजो
नवान् रक्षासितार्चिति वक्रासितोभौमसौरैराशिसुरेख्यसितार्कसौम्याः चद्रगुरुशुक्रसूर्ययुधाः यथासख्य होयसुखास्तशुभरवासिगताः
लभचतुर्येसमनरमदशमैकादशस्याः भवति तदजातः प्रजेशोरुजाभवति तत्रैतज्जात भौमसौरैरलभगतो चतुर्येचद्रः सप्तमेजीवः

नवमेऽक्षकः दशमेऽसूर्यः एकादशेऽबुधः एवंविधयोगे जातो राजपुत्रो राजा भवत्यन्यकुलजो धनवान् १८ अथ राजयोगजातस्य कस्मिन्काले राज्यावासि
 र्मविष्यतीति तज्ज्ञानं स्वागतयाह कर्मलभ्युत्पत्तपाकदशाया मिति राजयोगकतृणाग्रहाणामध्याद्योग्रहः कर्मणि लभाद्दशमे स्थितः यश्च राजयोगक
 तृणाग्रहाणामध्याद्योग्रहः लभ्युत्पत्तजन्मलभस्थः तत्पाकदशाया तस्य संबन्धिनीया पाकदशा तं दशा भवति तत्र तस्य राज्यलब्धिर्भवति अथ ल-
 भदशामयोः द्वयोरपि ग्रहो भवतः तदा तयो र्यो बलवान् तस्य दशाया म तं दशा काले राज्यलब्धिः अथ तत्र बहवो यदा भवति तदा प्रबलस्य सर्वोत्तम ब-
 लस्या तं दशा काले अथवा प्रबलस्येति अथ लभदशमौ यदा मून् यो भवतस्तदा जन्मनियः प्रबलः सर्वोत्तम बलस्तस्या तं दशा काल एव राज्यभदः स्या

मेषू रणा यतनुगाः शशिमं दजीवा दारौ धने सितरवी हि बुके न रेंद्रं चक्रासितौ शशिसुरेज्यसिता र्कसौ म्या हो रा सुस्वास्त शुभ र वासिग
 ताः प्रजे श १८ कर्मलभ्युत्पत्तपाकदशायां राज्यलब्धिरथवा प्रबलस्य शत्रुनीचगृहया तं दशायां छिद्रसंश्रयदशा परि कल्प्या १९

तु बहुभ्वंतर्दशा सुयस्मिन्नंतर्दशा काले चारवशादतिबलवत्वं संभवति तस्यामेवांतर्दशायां राज्यप्रदो भवति शत्रुनीचगृहेति लब्धराज्यस्यापि जन्मकाले
 शत्रुसेत्रस्थेन नीचद्वेष्टेन च ग्रहेणाया तं दशा तस्या तस्मिन्बलवति राज्यहृणं वाच्यं यतः सा छिद्रदशा विबलेऽपि तस्मिन्नापद्भवति सा च संश्रयदशा प
 रि कल्प्या तस्या म तं दशायां संश्रयकार्यं देवयुक्तनृपसंश्रयगुणात्तन्मांसोपि वक्ष्यति च यात्राया अरि कोपहृतदशायां जन्मोदयनाथशत्रुपाकच
 स्वदशेशकारकदशाः संश्रयणीयोन रेंद्र इति अत्र च भगवान् मार्गिः लभगः कर्मगो वा स्यादथवा प्रबलोपियः सः स्यात्स्वांतर्दशा काले राज्यदः प्रब
 लो यदा १ नीचारिगृहसंस्थस्य दशायां प्रबलस्य च न्युतिर्बलविहीनस्य तन्मोक्षः परसंश्रयादिति १९ ६९

अयमोगिनाशवरदस्त्वामिनाञ्जनन्यत्तनमालिन्याह गुरुसितवुधलमेति गुरुसितयुधाः जीवन्मुक्तसौम्या एषामन्यतमेलप्रगते अर्कपुत्रेसौरे
सप्तमस्येदिवमनायेसूर्यं नियतिदशमस्थानगते त्वविधेयोगमोगिनामोगवताजन्मरिद्याज्जानीषात् एवविधेयोगेजातोसदैयमोगवान्म
वन्ति तस्यायविहीनम्यापियता कृतश्चिद्रोगावासिर्भवति रविवुधसितलमेइत्यत्रकेचित् रविवुधसितानासवधिलमइतिव्याख्यात सिद्धवपतु
न्नामियुनकुन्यालमेविति यतोदशमस्येर्क्लमेवुधसितयोरवस्थाननमभवति आचार्यणवराहमिहिरेणपूर्वशास्त्रानुसारेणाययोगः कृतः जी-
वनप्रागेवर्द्धमसप्तमस्येर्कनदने दशमस्येर्वौजातोमोगवान्पुरुषोभवत् शम्भवलपुतर्केद्रोरिति शम्भग्रहसर्वधिनोरशयाः तेनसब

गुरुसितवुधलमसप्तमस्येर्कपुत्रेवि यतिदिव्सनायेमोगिनाजन्मविद्यात् शम्भवलपुतर्केद्रोः
दूरमस्येश्वपापेर्त्रजतिशयरदस्युत्सामितामर्थमास्त्र २० इतिरजयोगाध्यायएकादश ११

त्रायस्येर्केद्रगताभवति तेनयाप्तौ तयापौ क्रूर
क्षेः क्रूरमस्यैः पापराश्याग्रितौ यस्यजन्मभवति सशवरणापुलिदानादस्यूनान्चोरणास्वामितत्रजतिगच्छति अर्थभागभाग्यवान्धनुवाच्यभवति शुभच-
नुपुतर्केर्द्रेति अत्रशम्भग्रहेः चलपुतौ केद्रगतैरितिर्केश्चिद्रूपाख्यात तन्वायुक्त यस्माद्भगवान्गार्भि पापसेचगतेः पापेर्केद्रस्यैः सौम्यराशिभिः सप-
नेर्यस्यजन्मम्यात्स्यादसौदस्युनायकइति २० इतिश्रीमद्भोस्त्वलविरचितायाबृहज्जातकविरुतोरत्नयोगाध्यायएकादश ११

अथातोनाभसयोगाध्यायोव्याख्यायते नाभसयोगानां चत्वारो विकल्पाः तत्राकृतियोगाएको विकल्पः आकृतियोगाः संख्यायोगाश्च विकल्पद्वयम्
 आकृतियोगाः संख्यायोगाश्च विकल्पत्रयं आकृतियोगाः संख्यायोगाश्च विकल्पचतुष्टयं तत्रविंशतिराकृतियो-
 गाः सप्तसंख्यायोगाः त्रयः अथ योगाः द्वौ दलयोगौ तत्र द्वित्रिचतुर्विकल्पजानां योगानां संख्याज्ञानमौ पञ्चदसिकेनाह नवदिगिति नवप्रसिद्धादि कुश-
 ब्देन दश उच्यते वसवीक्षो एते यथा संख्यत्रिकाग्निर्वेदः गुणिता त्रिकशब्देन त्रयः एव उच्यते अग्निशब्देन त्रयः वेदाश्चत्वारः ४ एतैः गुणिताः तद्यथा
 नवदिग्वसवः ९। १०। ८ एते यथा संख्यत्रिकाग्निर्वेदः ३। ३। ४ एतैः गुणिता जाताः २७। ३०। ३२ एते यथा संख्यद्वित्रिचतुर्विकल्पजानां

अथ नाभसयोगाध्यायप्रारम्भः नवदिग्वसवस्त्रिकाग्निर्वेदे गुणिता द्वित्रिचतुर्विकल्प-
 जाः स्युः यवनैस्त्रिगुणाहिषदशतीसा कथिता विस्तरता तत्र तत्समाः स्युः १

वंति एतदुक्तं भवति आकृतियोगाविंशतिः संख्यायोगाः सप्त एवमाकृतिसंख्या विकल्पद्वयेन सप्तविंशतिर्योगाः भवन्ति आश्रययोगास्त्रयः
 आकृतिसंख्या आश्रयकृतेन विकल्पत्रयेणात्रिंशत् ३० दलयोगौ द्वौ आकृतिसंख्या आश्रयदलयोगकृतेन विकल्पचतुष्टयेन द्वात्रिंशत् ३२ एवं-
 द्वित्रिचतुर्विकल्पजानां योगाः स्युः भवेद्युशिति यवनैस्त्रिगुणाहीति पुराणायवनेः त्रिगुणाहिषदशती कथिता षण्णां शतानां समाहारः षट्शती सान्चत्रि-
 गुणा अष्टादशयोगशतान्यभिहितानीत्यर्थः १८०० ननु स्फुजिध्वजेन किमुक्तं उच्यते नाभसयोगानामानृत्य तथा च तद्वाक्यं संस्थानसादृश्यं
 मन्तकं स्याद्द्रव्याणि नाना प्रकृतीनि दृष्ट्वेति कथं पुराणायवने रष्टादशशतान्यभिहितानि उच्यते आकृतियोगास्त्रयोविंशतिस्तैरभिहिताः सप्त

स्यायोगानाससविशत्यधिक्यात्तत्रभवति एवमार्द्धशतभवति तच्चैकैकराशिलघातपधिरुत्योक्त तस्माद्ध्रुवदशकनाष्टादशयोगशतानिभवति यन्म
तस्माद्दशतद्दशहन्तअष्टादशशतानिभवति एतेषामुत्पत्तिराध्यायतेप्रदर्शयिष्यामः विदिताध्यायार्थस्यसुगवाबोधत्वात् एवयवनेस्त्रिपुणापद्भूत
विकारत कथितोक्तम् अत्रास्तिचरगत्वेतन्समाप्तः तत्सदीपः कियतेविस्तस्यसमाप्तोभिधीयतइति पूर्वप्रदर्शिताद्वात्रिशदेवाभिधीयते तत्फलंज्व-
न्यफलानासमानत्वात् द्वात्रिंशत्स्वययोगेज्वलदशयोगशतान्यतर्भवतीति १ अथाश्रययोगत्रयद्वययोगद्वयीपच्छदसिकेनाह रज्जुमुशालमि
ति चराद्यैः चरस्थिगद्विन्मभावराशिसिंहसपुर्कः ययासरत्वरज्जुमुशलनलश्वेतियोगत्रयंभवति तदयैकस्मिन्चराशौत्वरराशिद्वयेनचराशिशिर
चराशिशिचतुर्केवायदासर्वग्रहाः भवति स्थिरराशयोद्विस्वभावराशयश्चसर्वेभूत्याभवति तदारज्जुनामयोगीभवंति एवमेकस्मिन्स्थिरराशी
राशिद्वयेराशिनयेराशिशिचतुर्केवायदासर्वग्रहाः भवति चराशयोद्विस्वभावराशयश्चभूत्याभवति तदारज्जुनामयोगीभवंति एवमेकस्मिन्दि-
स्वभावराशीराशिद्वयेराशिनयेराशिशिचतुर्केवायदासर्वग्रहाः भवति चराशयश्चस्वभूत्याभवति तदानन्वारव्योयोगीभवति एतानामयया
स्त्रीन्योगान्स्सत्याचार्योक्तवान् केचित्सत्यस्त्वान्यथजानिहहइतियोगानितिपठति इहास्मिन्प्रकरणे आहोक्तवानिति तथान्वसत्य स
र्वेनरेषुराशिपुयदास्त्रितायोगेगमाहतरज्जु अनपप्रियस्यसततविदेशात्कार्ययुक्तस्य सर्वेस्थिरपुराशिपुयदास्त्रितापुशलमाहतरयोग जन्मनि
कर्मकराणापुक्तानामर्थमानाप्या दिशारेधुनलइतियोगोदीनातिरिक्तदेहाना निपुणानापुरुषाणाधनसचधर्मोर्गिनाभवति अत्रैकस्मिद्वा-
रयातचराशिशिचतुर्केयदासर्वग्रहाः भवति तदारज्जुस्थिरराशिशिचतुर्केयुशल द्विः स्वभावराशिशिचतुर्केनलइति तत्रापुक्त यस्याद्वरायानार्गिः ए
कोदीकाधया सर्वेसर्वयुक्तयदाग्रहैः चरयोगस्तदारज्जु शीर्षाणाजन्मादोभवेत् स्थिरमेव्युशलनामपमिनाजन्मरज्जुणा दिःस्वभावोन्नलास्व

धनिनां परि कीर्तितः एवमाश्रययोगव्यवस्थान्तं सत्यमतेन तथा च सत्यं चरणादिगैर्ग्रहैर्द्रज्जु स्थिरादिगैस्तथा मुशलं द्विशरीरगैर्योगी नल
संज्ञो मुनिभिर्दृष्टः अथ दलयोगद्वयमुच्यते केंद्रैः सदसद्युतैरिति केंद्रैः यथा संख्यं सदसद्युतैः सद्ग्रहैः सोम्यैर्युतैः दलारव्यादलोयोगः स्वभालानाम
भवति तथा केंद्रैरसद्ग्रहैः पापग्रहयुक्तैः दलयोगः सर्पनामयोगो भवति एतदुक्तं भवति येषु तेषु त्रिषु केंद्रेषु सोम्यग्रहाः बुधगुरुशुक्राः यदा भवन्ति न क-
स्मिन्कश्चित्केंद्रेषु भवति तदा स्वङ्गामयोगो भवति अथ येषु तेषु त्रिषु केंद्रेषु पापाः सूर्यशोभसौराः भवन्ति न कस्मिंश्चित्केंद्रेषु भवन्ति सोम्यग्रहाः तदा सौम्य-
नामयोगो भवति नन्वत्रयोगद्वयैर्केंद्रैः सदसद्युतैर्दलारव्यावित्युक्ता त्रिषु किमिति व्याख्यातं यस्मान्छुक्लुपसकृष्णपक्षयोश्च द्रस्य सोम्यत्वं पापत्वं च संभवति

रुद्रमुनिशंनलश्चराद्यैः सत्यश्चाश्वयजानुजगादय्यगान्
कद्रः सदसद्युतैर्दलारव्यैः स्रक्सर्पैकथितौपराशरेण २

एवंस्थितेयदासौम्याक्रांतेषु त्रिषुकेन्द्रेषुक्षीणश्चंद्रमायदाचतुर्थोभवति अथवापापाक्रांतेषुकेन्द्रेषुक्षीणश्चंद्रमायदाचतुर्थोभवति तदापिस्वस्वसर्पोयोगोभवत तच्चतुषुकेन्द्रेषुकिमिति नव्यारव्यातं उच्यते नैवम् यस्मादनैवस्वल्पाक्रांतं उच्यते नैवम् यथा नयोर्द्वयोर्मध्ये चंद्रमास्तृतीययोर्निभवति उच्यते भगवतागार्गिणोक्तं त्रिकेन्द्रैर्यमाराकैः सर्पादुःस्वित्तज्जितं त्रिज्जिवैः केन्द्रैः त्रिसंस्थैः कथयंति मालाम् सर्पस्त्वसौम्यैश्चयमारसूर्यैर्योगाविमोहो कथितोदलारव्यो एतौदलयोगोहोस्वक् सर्पो कथितो

पराशरेणोक्ते नलन्यैरप्युक्ते उच्यते अन्यैरुक्ते अन्यैर्नोक्तेपराशरेणोक्ताविति स्वशास्त्रेवराहमिहिरेणोक्ते तथान्वमणित्यः केद्रत्रयगीः पापीः मी-
म्वेर्षादलसञ्चितौ द्वेयोगौ सर्पमालारव्यौ चिनष्टेष्टफलप्रदी एवमाश्रययोगत्रयमपियोगद्वयमाह अन्यैरुक्तमन्यैर्नोक्त अन्यैरुक्तत्वाद्वाहमिहि-
रेणशास्त्रसंगृहीत एवदलयोगद्वयव्याख्यात २ अथान्यैराचार्यैर्येनकारणेनाश्रययोगत्रयदलयोगद्वयचनास्याततत्कारणमुपजातिकया
ह योगाव्रजतीति आश्रयजायोगास्त्र्युर्गुणलनलारव्या आकृतियोगीः यवास्तवज्वाढकगोलकार्यैः यवपद्मवज्रविह्वगगोलकैः आदिग्रहणाद्
दाशकदाभ्याचतयासख्यायोगीः गोलकार्यैः गोलकपुगम्बूलकेदारैः सयोगैः आश्रयजायोगाः तुल्यतासमत्वव्रजनीतीत्यतोऽन्यैर्नोक्ताः तद्व्यति

योगाङ्गजत्याश्रयूजाः समत्वपवाह्तावश्चाहजगोलुभूद्यै
केद्रोपगैः प्राक्तफलीदलास्याकित्वाहुरन्येनपृथक्कफलीति ३

केणाप्याश्रययोगानामवकारोनास्तीति वराहमिहिरेणोक्ताः यैश्चयोगैः समतायास्यति यत्रचैतेषामनवकाशस्तदध्यापातेव्यारव्यास्यामः के-
द्रोपगीः प्राक्तफलप्रविति दलारव्यौदलयोगौहीकेद्रोपगीमोक्तफ्लोकथितफलीकेद्रोपगतीः ग्रहीः प्रोक्तेफलेययो केद्रत्रयगी केद्रस्यानास्तुमग्रहाण
शुक्रमफलमुक्त अशुक्रमानामशुक्रममिति अतएवेभीमोक्तफ्लोकथितफली उत्तन्वचराहमिहिरेण केद्रत्रिकोणोपशुक्रमाः प्रशस्तास्तेष्वेवपापानस्तुमग्र
दाः स्युः केद्रत्रिकोणगीः शरमैः शुक्रमफलमवतीति यालानोक्ता एवंकेद्रत्रयगीः पापीः पापफलमवतीति सपनिक्ता एवमन्येऽपरेऽप्याह कथयंति
तथातीनपृथक्फलावुक्तार्थत्वात् यथेष्टतर्हि किमर्थं वराहमिहिरेणोक्तावित्यत्रोच्यते नाभसयोगातर्भुतत्वात्समस्तदशास्त्रपि फलदी-

भवतः यदाकेंद्रोपगानायोगं विना फलमंगीक्रियते तदा स्वदशास्वेव फलं प्रयच्छति एतच्च पराशरादीनां मतं तेषां मतं यथानामसंयोगावेती
समस्तदशास्वपि फलप्रदो तेन वराहमिहिरेणोक्तो ३ अथाकृतियोगान्यन्वगदाशकटविहंग्मृगादकटहलारव्यान्वसंतिलकेनाह आसन्नमिति
आसन्ननिकटवर्तिनिकेंद्रमवनद्वयकटकराशियुग्मेयदासर्वग्रहाः भवति तदा गदारव्योयोगो भवति सचचतुःप्रकारः लग्नचतुर्थस्थैः सर्वग्रहैरेकः
चतुर्थसप्तमस्थैर्द्वितीयः सप्तमदशमस्थैस्तृतीयः दशमलग्नस्थैश्चतुर्थः तन्वस्तगोष्ठीति तन्वस्तगेषु लग्नसप्तमगेषु सर्वग्रहेषु शकटभवति
खबध्वोः दशमचतुर्थयोः स्थितेषु सर्वग्रहेषु विहंगारव्योयोगः नवमपंचमलग्नस्थैः सर्वग्रहैः शृंगादकारव्योयोगो भवति लग्नान्यगैर्हलमिति

आसन्नकेंद्रमवनद्वयगौर्गदारव्यस्तन्वस्तगेषु शकटविहंगः खबध्वोः
शृंगादकनवमपंचमलग्नसस्थैर्लग्नान्यगैर्हलमिति प्रवदंति तद्वशाः ४

लग्नवर्जयित्वा यथासंभवमन्धे सर्वग्रहाः परस्परं त्रिकोणगता भवन्ति तदा हलमिति योगः तद्वशाः होराशास्त्रपंडिता प्रवदंति कथयंति सूचत्रिप्रकारः
द्वितीयवत् दशमस्थैः सर्वग्रहैरेकः तृतीयसप्तमैकादशस्थैर्द्वितीयः प्रकारः चतुर्थसप्तमद्वादशस्थैस्तृतीयः प्रकार इति ४ अथ वज्रयचकमलवा
पीसंज्ञां योगचतुष्टयं वैताल्येनाह शकटांडमिति शकटवच्छुभैः अथ स्थितैरंडजवदशुभैश्च वज्रं भवति एतदुक्तं भवति लग्नसप्तमयोः सौ-
म्याश्चतुर्थदशमयोश्च पापा भवन्ति नान्यत्र केचित्सदा वज्राख्यायोगो भवति तद्विपरीतगौर्धवः तएव ग्रहाय दिविपरीतगता भवन्ति तदा यवारव्यो
योगो भवति शकटवदशुभाः अंडजवच्छुभाः एतदुक्तं भवति लग्नसप्तमयोः पापाः स्थिताः चतुर्थदशयोश्च शुभाः स्थितास्तदा यवारव्यो योगो

भवति कमलमिति एतैरेवसीम्यप्यापि विविच्यसंस्थितैश्चतुर्विधैरेद्रुसमप्रस्थितैः कमलाख्योयोगोप्रवति तदैवकमलंयदिकेद्रवाप्त्यतोभवति त
 दानापीसज्ञोयोगः एतदुक्तमवति सर्वैरेवकेद्रवाप्त्यतःस्थितौकेद्राणिर्जयित्वा न्यचपणफरापोक्नुमेपुस्थितैस्तदेवकमलवापीसज्ञोभवतियोग प
 णफरेषुचतुर्विधोक्नुमेपुचतुर्विधे ५ अथकञ्जयवयोःसम्भवनमभवति तीनमयापूर्वशास्त्रानुसारेणकृतावित्येतदनुसुभाह पूर्वशास्त्रा
 नुसारेणेति पूर्वशास्त्रानुसारेण पूर्वानार्यो मययवनारिभिः कञ्जाख्योयोगः कृताः यवाख्यम् तस्मान्मयापि कृतः कञ्जादय इति बहुवचननिर्दे
 शाः न्येयामेवप्रकाराणामदर्शनार्थः कञ्जादयोयोगायद्यपिनसंभवति तथापिपूर्वशास्त्रानुसारेणमयाकृताः तान्यनुसृत्य हव्येत्यर्थः यतः

शकटाडजवच्छुभाशुभैर्वज्रतट्टिपरीतगौर्यैः कमलंतुविभिन्नस
 स्थितैर्वापितद्यादिकेद्रवाप्त्यतः ५ पूर्वशास्त्रानुसारेणमयाव
 ज्जादयःकृता चतुर्यभवनसूर्याख्यसितोभवत कथम् ६

सूर्यादारित्याश्चतुर्यभवेन चतुर्यराशौपूर्वषणपश्चिमेनवास्तसितौषुपशुक्रौकथमवता नकदाविदर्कोदयेस्तसमयेचामध्याह्नार्द्धरात्रयोः बु
 धसुक्रौमवता आदित्येमाध्यान्हस्यैः दुरात्रस्येवातयोः रुदये स्तमयेवात्रभवत्येव ६ अथयूपेषुशक्तिवद्वारख्ययोगन्वतुष्टयमनुसू-
 भाह कदकावीति दोरालमंतदार्थो केद्रेः क्रमात्परिपाठ्या लभकेद्रमादितः कृत्वाचतुर्षुगृहेषुयासंभवसर्वग्राहाणामचस्यानमवति
 तवायूपेषुशक्तिवद्वारख्याम्बलाद्ययोगाभवति सद्यथा लघद्वितीयवृत्तीयचतुर्थपुष्यतुर्वीपियदासर्वग्राहाः भवति तदायूपाख्योयोगोभवति

अथचतुर्थपञ्चमषष्ठसप्तमेषु चतुर्षुसर्वएवग्रहाभवति तदेषुःशारख्योयोगः अथसप्तमाष्टमनवमदशमेषु चतुर्षुसर्वएवग्रहाभवति तदाशक्तियो
गः अथदशमैकादशद्वादशलमेषु चतुर्षुसर्वएवग्रहाभवति तदादंडयोगइति ७ अथनौकटछत्रचापार्द्धचंद्राख्ययोगपञ्चकमनुष्टुमाह नौकट
छत्रेति तद्वत्तेनैवप्रागुक्तेनप्रकारेणालम्बकैकस्मात्केंद्रात्सप्तभिर्ग्रहैः समक्षैःस्थितैः नौकटछत्रचापसंज्ञयोगचतुष्टयभवति
तद्यथा लग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमषष्ठसप्तमेषु यदासर्वेग्रहाः भवति तदानौनामयोगोभवति एवंचतुर्थपञ्चमषष्ठसप्तमाष्टनवमदं-
शमेषु यदासर्वेग्रहाः भवति तदाकूटारख्योयोगोभवति अथसप्तमाष्टमनवमदशमैकादशद्वादशलमेषु सर्वेग्रहाभवति तदाछत्रछत्रारख्यो

कंटकादिप्रहृतैस्तुचतुर्गृहगतैर्ग्रहैः यूपेषुशक्तिदंडारख्याहारगृहैःकंटकैःक्रमात् ७
नौकटछत्रचापानितद्वत्सप्तसंस्थितैः अर्द्धचंद्रस्तुनावाद्यैःप्राक्तस्त्वन्यक्षैःस्थितैः ८

योगः अथदशमैकादशद्वादशलमद्वितीयतृतीयचतुर्थेषु यदासर्वेग्रहाभवति तदाचापंचापाख्योयोगः अर्द्धचंद्रइति नावाद्यैरेवयोगैरन्यक्षैःसं-
स्थितैः अपरराशिष्यवस्थितैरर्द्धचंद्रारख्योयोगोभवति नावाद्याः कंटकेषूक्ताःतैश्चान्यक्षैःस्थितैः अपरराशिगतैःतेनपणफरेष्यः आरष्य
निरंतरसप्तसुगृहेषु यदासर्वेग्रहाभवत्यापोक्लिमेभ्योवातदर्द्धचंद्रारख्यः संचाष्टप्रकारः तद्यथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमषष्ठसप्तमाष्टमेषुस-
प्तसुसर्वेग्रहायदाभवतितदैकः एवंतृतीयादिनवमांतेषु द्वितीयःपंचमादिष्वेकादशांतेषु तृतीयः षष्ठादिषुद्वादशांतेषु चतुर्थः अष्टमादिषु द्वितीयांते
षुपञ्चमः नवमादिषु तृतीयांतेषु षष्ठः एकादशादिषु पंचमांतेषु सप्तमः द्वादशादिषु षष्ठांतेषु यदासर्वेग्रहाभवति तदाऽष्टमइति ८

अयसमुद्रचक्रव्योदोयोगावनुष्ठमाह अर्याद्वितीयस्यानादारभ्यैकातरगतीर्ग्रहेः षष्ठगृहाश्रितैः षड्दशशिषुव्यवस्थितैः सप्तभिर्ग्रहैः समुद्रा-
रयोयोगोभवति तपया द्वितीयचतुर्यधषाष्टमदशमदशेषुषट्सुषुदाससग्रहाभवतितदासमुद्रारव्योयोगः विलम्बादिस्थितैरिति भर्त्तुनैवप्रकारेण
वेढमाहृमात्रमृत्येकातरस्यैः पुङ्गुहधुसप्तभिर्ग्रहैः स्थितै चक्रास्यायोगोभवति तपया लभतृतीयर्पचमससमनवर्मेष्टदशेषुषट्सुषुदासवे
ग्रहाः भवति तदाचक्रव्योयोगोभवति इत्येवप्रकारेण आकृतिजानामाकारवशादुत्पन्नानासग्रहोव्याख्यातः ९ अथसरव्यायोगसप्तकशा
लिन्याह सरव्यायोगइति सप्तभिर्ग्रहैः सप्तसप्तसप्तैः सप्तसुराशिषुगतीरेकापायादेकापगमाचक्रमात्सप्तसरव्यायोगाः स्युः भवेसु तेचबहुक्यादयो

एकातरगतैरर्थात्समुद्र षड्गृहाश्रितैः विलम्बादिस्थितैश्चक्रमित्याकृतिजसग्रह ९
सरव्यायोगा स्युः सप्तसप्तसप्तस्यैरेकापायाहस्तुफीदामिनीच पाशः केदारे
श्रूलयोगानुगन्गोलश्चान्यान्यपूर्वमुक्ताविहाय १०

गोलाताः तपया पेपुतेषुसप्तसुगृहेषुयदासर्वग्रहाभवति तदाबहुकीनापयोगोभवति यदाषट्सुगृहेषुसप्तग्रहाभवति तदादामिनीनाम
योगोभवति एवंपचक्रसप्तग्रहाः पाशः पाशोयोगः चतुर्षुकेदारः केदारोयोगः त्रिषुश्रूलाः श्रूलोयोगः द्वयायुगयुगनामयोगः एकस्मिन्नाशीसप्तग्र-
हायदाभवति तदागोलः गोलनामयोगः अन्यान्यपूर्वमुक्ताविहाय पूर्वोक्तानन्यान्यागान्विहायवर्जयित्वाणेत्योगा भवति एतदुक्तमवति ययो-
क्तानायोगानाप्याद्यरिसरव्यायोगगन्धसारस्यभवति तद्यसस्यायोगोनाशीकार्यैः सप्तवयोगोप्राप्त्यइति १० ७

अथाश्रययोगव्रजजातानां दलयोगद्वयजातानां च फलवसंततिलकेनाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युः समत्सरः परर्द्धिमत्सरी विदेशानिरतः परदेशाध्यासनशीलः अध्वरुचिः सततमदनः ननु विदेशनिरत एवाध्वरुचिः तत्किमत्र द्वयार्ग्रहण उच्यते विदेशेऽप्यनेकप्रदेशाध्यासनशीलो भवति सततमदनो न भवति एवंविधो रज्वारज्वारख्ययोगे जातो भवति मानी गर्वितः धनी वित्तवान् बहुषु क्लेशेषु कार्येष्व्वासक्तः बहुकर्मरंभशीलः एवंविधो मुशलाख्ययोगे जातो भवति व्यंगोऽगहीनः विगतमगयस्य स्थिरो हृदनिश्चयः आढ्योधनवान् निपुणः कार्येषु सूक्ष्मदृष्टिः एवंविधो नलारख्ययोगे जातो भवति एवमाश्रययोगव्रजजातानां फलव्याख्यात स्वगुण्यो भोगान्वित इति स्वगुण्यः स्वयोगे जातो भोगान्वितो भवति भुजगजो भुजगारख्यसंप्रियो

ईष्युर्विदेशनिरतोऽधरुचिश्चरुज्वांमानीयनीचमुशलेबहुदृक्त्यसक्तः व्यंगास्थि
राढ्यनिपुणोनलजः स्रगुत्याभागान्विताभुजगजो बहुदुःस्वमाक्रुस्यात् ११

गैजातोबहुदुःखभाक्स्थान् नानाप्रकाराणादुःखानांभोगीभवति केचिदत्रबहुवचनंपठति व्यंगाःस्थिराद्व्यानिपुणानलजाः स्वगुल्याः भोगांस्वि-
तामुजगजबहुदुःखभाजनइतिनकश्चिदोष एवदलयोगद्वयज्ञातानाफलव्याख्यात ५१ अथान्योयोगाश्चययोगश्चयदासमकालयत्रदृश्यतेतत्राश्र-
ययोगस्यनिराकरणार्थमनुष्टुभाह आश्रयोक्तास्त्विति यत्रान्योयोगाश्चययोगादिनामिश्रोभवति तत्राश्रययोगोन्येनयवादिनामिश्रोभवति मिश्रितत्वा-
च्चाफलोभवति स्वफलनप्रयच्छति एवमन्यैरपरैः विमिश्रितानिःफलाभवति यैश्चमिश्राः सादृश्यंगतास्तेतत्रफलंदद्युः केचिन्मिश्रायैस्तेफलंतेषा-
मितिपठति अभिमिश्रान्यैः यदाभवति तदास्वफलप्रदाआत्मीयफलंददति तत्रचरराशौलभगतेस्थिरद्विस्वभावस्थैरभिमिश्राः स्थिरलभेचरद्विः स्व

भावगतीरभिन्नाः हि स्वभावेनैव च स्थिरगतीरभिन्ना इति १२ अथ गदाशकटविहगशृगाटकहलास्येषु योगेषु जानानां स्वकूपवसततिलकेनाह
 न्नार्थमिति यज्वायजनशीलाः अर्थमाधनानां भाजनसततसर्वकालमर्थसूचिः अर्थार्जिनोद्यमशीलाः एवविधो गदारभ्ये योगे जातो भवति त
 दृचिमुमिति तदिति शकटपरामर्शः तद्वृत्तिमुकृशकटवृत्तिमुक्ते शकटाजीवी भवतीत्यर्थः सरुजो न्यायार्हितः कुदारः कुत्सितभार्यः एवविधः श
 कटजा शकटयोगे जातो भवति दूतो दत्त इति दूतः परसदेशप्रापणार्थपरसकाशगामी भटनः परिष्कृतमणशीलः ननु दूते नाप्यवश्यमटनेन भ
 वितव्य उच्यते परेच्छया गमने शीलो दूतः अयपुनः स्वेच्छया दत्तः तदुभयभाग भवति कलहकृत् कलहशीलः एवविधो विहगारभ्ये यो

आश्रयोक्तास्तु विफलामवत्यन्यैर्विभिन्निताः मिश्रायैस्ते फलद्वयमिन्ना स्वफलप्रदा १३ यज्वार्थमाकस्सततमर्थं रुचिर्गदा
 यातद्वृत्तिमुकृशकटज सरुजः कुदार दूतो दत्तः कलहकृदिह गेप्रदिष्टः शृगाटके चिरसुरवाकृषिहृह्लारव्य १३

गे जानो भवति मदिष्ट उक्तः निरेण सरुवीचिरसुखी वयोऽते सस्वीत्यर्थः एवविधः शृगाटकारभ्ये योगे जातो भवति अन्यैश्चिरसरुवीचिरसुखी
 शृगाटके न्याख्यातः तच्चायुक्तं यस्माद्रुगवानार्भिः लग्नपचमधर्मस्यै योगः शृगाटको मतः वयोऽते सुखिना जन्मतत्र स्यात्स्वादुभाषिणा क
 षिहृह्लारव्य ह्लारभ्ये योगे जातः कृषिहृद्रवति कृषिकरोतीत्यर्थः १३ अथ यज्ज्वयवपृथवापी जानानां स्वकूपवसततिलकेनाह कज्ज्वल्यपूर्वसु
 खिन इति अत्येवयोत्येकस्विना पूर्वसुखिनश्च याल्ये सरुवी यो वने दुःखितो दृढत्वे पुनरेव सुखी भवतीत्यर्थः सुभगः सर्वजनवल्लभः आतिश्रु
 रोतीपसग्रामधीर एवविधो वज्राभ्ये योगे जातो भवति शौर्यो न्विता पराक्रमयुक्तः अथ शब्दा पादपूरणे वयोतः वयोमध्ये सरुवी अतः शब्दा

अमध्यपर्यायः एवंविधोऽयवारब्धयोगेजातोभवति विख्यातकीर्तिः सर्वजनप्रसिद्धकीर्तिः सानतुकिमत्रविख्यातकीर्तिरस्ति उच्यते अस्ति क्वचिच्च सा यथाकीर्तिप्रापककर्मभिः शतैरपि परंपरख्यातकीर्तिनप्राप्नोति अभितसोऽख्यगुणः अपरिमितसौख्योऽपरिमितगुणश्च गुणाविद्याशौर्यादयः एवंविधः पद्माख्ययोगेजातोभवति तनुस्थिरस्सखं तनुस्वल्पस्थिरं चिरकालस्थायिसुखं यस्यस्वल्पसुखं बहुकालं भवतीत्यर्थः निधिकृत् भूमावर्थं स्थापनशीलः नदाताकदर्घ्यः एवंविधोवापीसंज्ञयोगेजातोभवति १४ अथयूपशरशक्तिदंडारब्धेयागचतुष्टयेजातानां स्वरूपं वसंततिलकेनाह त्यागात्मवानिति त्यागीदाता आत्मवानप्रमादी क्रतुवरैर्यज्ञश्च भूयैज्ञैः यजते एवंविधोयूपारब्धयोगेजातोभवति हिंसेति हिंस्रोवधरुचिः गुप्त्य

वज्रंत्यपूर्वसुखिनः स्रग्भगोतिशूरोवीर्यान्वितोऽप्यथयवेसुखितो वयोऽतः विख्यातकीर्त्यमितसौख्यगुणाश्च पद्मेवाप्यातनुस्थिरस्सखो निधिकृन्नदाता १४ त्यागात्मवान् क्रतुवरैर्यजते चतुष्टये हिंसायगुप्त्यधिकृतः शरकृच्छरारब्धे नीचोऽलसः सुखधनैर्वियुतश्च शक्तो दंडे प्रियैर्विरहितः पुरुषोऽत्यदृष्टिः १५

धिकृतः बंधनपाल शरकृतशरकारः एवंविधश्च शरारब्धयोगेजातोभवति नीचः अधमानामकुलोचितानां कर्मणां कर्ता अलसः क्रियास्वपदुःसुखधनैर्वियुतो भोगवित्तविवर्जितः निःसुखो निधनश्च एवंविधः शक्तो योगेजातोभवति प्रियैः पुत्रादिभिः विरहितः वर्जितः अंत्यदृष्टिः दासदृष्टिः भूतदृष्टिः इतिरित्यर्थः एवंविधो दंडारब्धयोगेजातः पुरुषोभवति १५ अथनीकृच्छत्रकामुकजातानां स्वरूपं वसंततिलकेनाह कीर्त्यायुतश्च लसुखद्वितीयायुतः ख्यातयशाः चलसुखः कदाचित्सुखी कदाचिदुखी कृपणः अदाता च शब्दोन्नसमुच्चयार्थः एवंविधो नीजाः नावारब्धयोगेजातः प्रा-

णीमपति फूटेनृपति भनृतेपुननामतियस्यासावन्नतपुनः असत्याभिधापीअमत्याभिभाषीच वधनप वधनपातीतिवधनपाः केचिक्कुटेः-
 रूपपधनपम्रजातइतिपठति एवंविधः कूटास्ययोगेज्जातोभवति इतिकूटयोगः छनोद्वपइति स्वजनसीस्यकरः स्वजनेषु सुसुखकथेतीति
 रव्यकरः प्रत्यसोग्योहृदरेमुखित एवंविधः छत्रास्ययोगेज्जातोभवति इतिछत्रयोगः कार्मुक शूरश्च सत्रामप्रियः प्रयमात्यसीरव्यः प्रयमेवा
 न्येस्सस्त्री अत्येच्छलेकस्त्रीच एवंविधः क्षर्मुकभवः चापास्ययोगेज्जातोभवति इतिचापयोगः १६ अयार्द्धेत्तद्रसमुद्रश्च कवल्लुकीजातानास्वरूप
 नसततिलकेनाह अर्द्धदुजइति कुभगः सर्वजनप्रियः कातवपुः प्रदर्शनीयाः प्रधानः सर्वजनपूज्याः एवविधोर्द्धदुजोर्द्धचद्राख्ययोगेज्जातोभवति

कीर्त्यायुतश्रुलस्करवः कपणाश्चनृज फूटेनृतपुनपुनधनपम्रजातः छत्रोर्द्धव स्वजनसीरव्यकरोत्यसीरव्यः
 शूरश्चक्षर्मुकभवः प्रथमात्यसीरव्यः १६ अर्द्धदुजः कुभगकातवपुः प्रधानस्तोयालयनरपतिप्रतिम
 स्तुभोगी चकेनरद्रमुकुटद्युतिरजिताग्नीवीणोर्द्धवश्चनिपुणः प्रियगीतनृत्यः १७

समुद्रयोगः नरपतिप्रतिमः राजातुल्यः भोगीभोगपान् एवविधस्तोयालयेसमुद्राख्ययोगेज्जातोभवति चकेति नरेद्राजानः तूषामुकुटाः किरीटाः
 मूढमणिरत्नानितेपापुतिः कतिः तयारजितोछुरितावग्नीपादोयस्यरत्नानः तस्यपादयोत्पतति महाराजाधिराजोभवतीत्यर्थः तपोज्ञानादियोगाद्
 ज्ञापजनीयोवा एवविधश्चक्राख्ययोगेज्जातोभवति आकृतियोगविशतिजातानाफलज्याख्यात अर्धेक्षभूपालसख्यायोगानाफलज्याख्यायते वीणा
 द्रव्यमिति निपुणः सुखमहप्तिः प्रियगीतनृत्यः गीतप्रियोनृत्यप्रियश्चएवविधोवीणोर्द्धवोवीणाख्ययोगेज्जातोभवति- १७

अथदामिनीपाशकेदारमूलजातानांस्वरूपंचसंततिलकेनाह दातान्यकार्येति दाताउदारः अन्यकार्यनिरतः पशुपः पशुरक्षिता बहुप-
 क्रमागभवति अथवापशुपपाठेपमूनापालयितारक्षयिता ग्रामाधिपतिरित्यर्थः एवंविधोदाम्नियोगेजातोभवति पाशइति धनार्जनेविशीलः धनार्जन-
 विशीलः धनार्जनेविशीलश्चासौसमृत्यबन्धुश्च धनार्जनविशीलसमृत्यबन्धुः स्वयमेवधनार्जनेविशीलः सन्मार्गेणाधनार्जनकरोति तथाभूतास्यभृत्याः
 कर्मकराबाधवाश्चभवन्ति एवंविधः पाशाख्ययोगेजातोभवति केदारजइति कृषिकरः कृषिकरोति सुबहूपयोज्यः स्रष्टृशोभनकृत्स्नाबहूनामुपयुज्यते
 उपकरोति एवंविधः केदारजः केदाराख्ययोगेजातोभवति शूरः समरधीरः क्षतः प्रहारितः धनरुचिः अर्थेप्रियः केचिद्वधरुचिरितिपठेति विधनश्च

दातान्यकार्यनिरतःपशुपश्चदाम्निपाशोधनार्जनविशीलसमृत्यबन्धुः
 केदारजःकृषिकरःस्रबहूपयोज्यःशूरःक्षतोधनरुचिर्विधनश्चमूले १८

दरिद्रः एवंविधः मूलारख्ययोगेजातोभवति १८ अथयुगोल्मयोजितस्यस्वरूपंसर्वेषांचनाभसयोगानांसमस्तदशास्वपिफलप्रदर्शनंहरिण्याह धा-
 नविरहितइति धनविरहितः अर्थहीनः पारवंडीः त्रयीमार्गव्यपेतः एवंविधोयुगारख्ययोगेजातोभवति केचिद्धनविरहितः पारवंडीचेतिपठति वाशब्दो-
 च्चत्वार्ये अर्थहीनः पारवंडीच अथशब्दः अनंतर्येविधनोऽर्थहीनः मलिनोमलोपेतशरीरः मलिनवासावाअज्ञानोपेतः मूर्खः कुशिल्पोलोकेनिघाशि-
 ल्यकर्ता भलसः क्रियास्वसमर्थः अतनोभ्रमणशीलः नन्वत्रालसोऽदनश्चेतिविरुद्धोच्यते यद्यपिस्वरूपेणालसः तथाप्यतिदारिद्र्याद्भोजनक्रिया

युतन्निर्माणं पादयितुं पराभ्युत्पादन्तः एषविधयोगोलाख्ययोगो जातो भवति एवमसंस्कृतस्यायोगोपश्रुतफलव्याख्यासु इति निर्गदिता योगा इति
त्वेन पक्षगुणाभ्युत्पादनाः प्रज्ञैः सार्द्धं सह निर्गदिताः इहास्मिन् अध्यायने समस्तदशास्वर्णिनियतफलदाः सर्वकालफलपदाः वित्यादिज्ञातव्याः ननु
न्यादिपञ्चायतमुत्पिनामदशितत्कथसमस्तदशाभित्युक्तं उच्यते तेषां च नारायणदशितकालाः सुखदुःखयोर्भीविष्यति येषां फलविभागो नोक्त-
सिद्धिः खैरभितसा भवति येषां शिशिनस्तेपिकदन्दिदमभिहितता भवति शीतलासुषुप्तपञ्चायासु कृत्स्नितमित्यात्मानमन्यते तस्मादेवमा-
दिफलदुःखसर्वथाससारजातेन विपर्ययानुभूयते तत्कथसमस्तदशास्वर्णिनियतफलदाः फलपक्षमवति उच्यते नैतरीयागादशास्वर्णिकलहता-
रः शुभमरुतमवाफलदशापतिर्देदत्यस्तु कवयिभित्तमपि फलच भतोपयाकार्ययोगा अपिसमग्रमन्यनिफलदत्तयेव मिश्रफलानुप्रयोगिनि-
द्राणत्विसमवत्येव एवं तावन्नामसयोगाध्यायो व्याख्याता अस्मिन् अध्याये यदुक्तं पूर्वमिति ज्ञातव्यं ननु फलानुप्रयोगिनि-
ननास्त्वितयादलयोगैः सहस्रपयोगानां तुल्यफलमुपस्थाननास्त्येव अयदलयोगैः सहस्रपयोगाद्युच्यते तदादलयोगफलमेव भवति अयाह-
तियोगो आश्रययोगैः पुज्यते तदाध्याकृतियोगफलमवति अयाहतियोगाः सस्यायोगैः पुज्यते तदादलयोगफलमेव भवति अयाह-
मपराहः अन्यान्यपूर्वमुक्ताविहाय आश्रययोगानां भव्यपवाद आश्रययोगास्तु विफला भवत्यर्थमिति श्रिता इति तस्यात्सख्यायोगा आश्रययोगा-
स्वआकृतियोगैः पुज्यते अयाश्रययोगेन सहस्रपयोगास्तु विफला भवत्यर्थमिति श्रिता इति तस्यात्सख्यायोगा आश्रययोगा-
न्यायोगव्यापवादशपनेरुतेनान्योवकाशः मग्न्यायोगस्य क्लेशस्मिन्धीयता सर्वथाः भवति तदा आश्रययोगपक्षमवति नन्वाश्रययोगपक्षमवति

नन्वाश्रययोगसंख्यायोगानांतुल्ये अपवादे आश्रययोगेन संख्यायोगः कथमभिभूयते उच्यते यदि संख्यायोगेनाश्रययोगोपशमनं भवति तदा आश्रययोगेन भवति संख्यायोगो भवति यत्र यदा आश्रययोगेन संख्यायोगोभिभूयते तदा गोलस्यैव काश एव न स्यात् परिभाषा चैवं निरवकाशा हि विधयः सावकाशा न्विधीन्या धत्ते इति अथैकैकं राशिलग्नगतमधिकृत्य पुराणाय वनमतेन यस्माद्द्व्ययोगशतमुक्तं तदधुना प्रदर्श्यते तेषां तावन्नयो विंशतिराकृतियोगाः विंशतिरेव वराहमिहिरेणाभिहिताः किंतु तेषां मध्याद्द्वयोगेन च त्वारोयोगो अभिहिताः लग्नचतुर्थयोः यदा सर्वे ग्रहा भवन्ति तदागदायोगः चतुर्थसप्तमयोः शरवः सप्तमदशमयोः बभ्रुकः दशमलग्नयोः ध्वजः तत्र पूर्वोक्ता विंशतिः शरवबभ्रुध्वजैः सह च यो विंशतिः भवति

धनविरहितः पार्वंडीवायुगेव त्वथ गोलके विधनमलिनोऽज्ञानोपेतः कुशल्यलसोदनः इति निगदिता
योगाः सार्द्धं फलं रिहना भसानियतफलदाश्चित्याद्येते समस्तदशास्वपि १९ इति नाभसयोगाध्यायः १२

संख्यायोगानां सप्तविंशत्यधिकं शतं एवं सार्द्धं शतं १५० राशिद्वादशकेनाष्टादशशतानि भवन्ति १८०० तत्र सप्तविंशत्यधिकस्य संख्यायोगशतस्योत्पत्तिः प्रदर्श्यते तद्यथैषां विकल्पाः सप्त द्विविकल्पा एकविंशतिः त्रिविकल्पाः पंचत्रिंशत् ३५ चतुर्विकल्पाः पंचाभिः ३५ पंचविकल्पा एकविंशतिः ३१ ब्रह्मिकल्पाः सप्त सप्तविकल्पा एकः एतदेकीकृतं सप्तविंशत्यधिकं शतं भवति १२७ एतदेव वराहमिहिरेण विवाहपदले उक्तम् द्वित्र्यादियोगान्परिशुद्धकस्मान्भीक्तशतं सन्निधनं विलग्न इति अथ विकल्पगणितं प्रदर्श्यते तत्राचार्येणा विकल्पगणितं संहितायामुक्तं पूर्वोक्तपूर्वेण गतेन युक्तं स्थानं विनात्येव प्रवर्तितं संख्यां इच्छा विकल्पैः क्रमशो भिनीयनीतिरिति पुनरन्यनीतिरिति अत्र यावत् संख्यानां विकल्पाः क्रियन्ते तदज्ञानेकाद्यानुपयुपरिस्थापयेत् तद्यथा न्न स-

समग्रं एकाधनासमातनान्यासम् ७ । १५ । १४ । १३ । १२ । ११ अत्रपूर्वणगतेनयुक्तस्थानविनात्यमिति पूर्वव्यासौगताभ्यपूर्वगतः तेनपूर्वणगतेनयुक्तमभ्य
मुपरिसम्यनंरिनातर्जयित्वैत्यर्थः प्रथममेकमर्धः स्थिततयोर्द्वयोरुपरिस्थयोऽसिपेत् एवंतत्राणिक्श्राणिष्माताभि तामिचस्वोपरिअपुसिपेत् एव
तत्रपडुजातानितामिस्वोपरिचतुर्पुसिपेत् एवमचदशरूपाणिजातानितामिस्वोपरिचक्रक्षिपेत् तत्रपचदशजातानितामिस्वोपरिचदशसुसिपेत् तत्र
कविशानिजानि अतःपंचकर्मणोऽभावात्तदुपरिमसैवस्थिताः यदुक्तं स्थानविनात्यपुनरप्यधः प्रभृत्येवकृत्वापचमेस्थानेपचत्रिशब्ज्जाताः
पुनरपिचतुर्थेपचत्रिशत् पुनस्तृतीयेएकरिशतिः पुनद्वितीयेसप्तमयेएकैव १ । ११ । १२५ । १२५ । १२१ । ११ अथयान्ये-
नप्रकारेणसख्यानिपनमतिलोमविभिसिष्यचानुलोममर्धःसिपेत् अनुलोमंसमाह्न्यादधस्येनविभाजयेत् न्यासः अथसप्तानामर्धो
न्युपउदः

७	६	५	४	३	२	१
१	१	३	४	५	६	७

 अनेनभागमपहृत्यनन्यसस ७ एतैः द्वितीयेस्थानेपडुसगुणपाधः स्थिताभ्याद्वा
पडरेत् तथ्यमेकविशति २१ एतैस्तृतीयन्याः पंचसगुणयभिभिः प्रजेद्व्यपच
त्रिशत् १५ एतैश्चतुर्थेस्थानस्याग्रत्वारिसगुण्यचतुर्भिः प्रजेरेकसगुण्यसप्तभिः विभज्यावासमेकएव एयमेकद्वित्रिचतुः पचयदससविकल्पा १५
२१ तसि द्वेसगुण्यपडुः विभज्यापातसप्त एभिरेकसगुण्यसप्तभिः विभज्यावासमेकएव एयमेकद्वित्रिचतुः पचयदससविकल्पा १५
विकल्पगणितेरुत्तापयेदसख्यानांव्याख्येय अयेतेषाविकल्पानांलोभकयस्तारेणोद्धारः कर्तव्य इच्छाविकल्पेऽक्रमशोभिनीयनीतो
भिः पुनरन्यनीतिगिति यथेदसख्यानाविकल्पानामाद्यासकालिरवेत् तत्रैकविकल्पेचैकलोभनिहृत्कृत्वाविकल्पानुत्पादयेत् द्विविकल्पेष्व
एषिपरलोमनिहृत्कृत्वाद्वितीयेनलोभनिहृत्कृतेनसहविकल्पानुत्पादयेत् एनव्यादिषुविकल्पेष्वव्यायस्थिरंलोभनिहृत्कृतान्यैः नरलोभनिहृत्कृ

तैः सहान्यस्त्वाविकल्पादुत्पादयेत् एवं कृत्वा प्रथमस्यापासनं कार्यं नीते निवृत्तिरिति वचनात् ततो न्यस्थिरचिह्नं कृत्वा न्यसेत् पुनरन्यनीतिरिति व
चनात् उक्तं च षड्भूतशकरेण वर्णसंख्यां कौस्तुभ्यां क्षेपद्वयोः क्षेपसंख्यकः क्षेपसंख्यान्यत्र तत्पूर्वहान्पूर्वश्रुत्यानुक्रममात् नयेद्वा माद्यमंत्यसंक्षिप्तं
वर्तानिरंतरं क्षेपोतः पुनराद्याश्च कोष्ठनिष्ठावधिर्विधिरिति तद्यथैकविकल्पाः रविः चंद्रः भौमः बुधः गुरुः शनिः एवमेकविकल्पाः सप्त ७ अ
थ द्विविकल्पना रविचंद्रोरविभौमो रविबुधो रविशुक्रो रविशक्रो रविशक्रो रविशक्रो अथ तृतीयविकल्पः शशिभौमो शशिव
धो शशिजीवो शशिशक्रो शशिशक्रो एवंचंद्राणसहषट् भौमबुधो भौमशक्रो भौमसौरो एवं भौमेन सहचत्वारः बुधजी
वो बुधशुक्रो बुधसौरो एव बुधेन सहत्रयः जीवशुक्रो जीवसौरो एवजीवेन सहद्वौ शुक्रसौरो एव शक्रेण सह एकः एव द्विविकल्पः एकविंशतिः
अथ त्रिविकल्पाः रविचंद्रभौमाः रविचंद्रबुधाः रविचंद्रजीवाः रविचंद्रशक्राः एवमादित्यचंद्रयोः पंच रविभौमबुधाः रविभौ
मजीवाः रविभौमशक्राः रविभौमसौराः एवमादित्यागारकयोश्चत्वारः रविबुधजीवाः रविबुधशुक्राः रविबुधसौराः एवमादित्यबुधयोश्च
यः रविजीवशुक्राः रविजीवसौराः एवंचंद्रोरविशुक्रसौराः एवमेकः एवमादित्येन सह त्रिविकल्पाः पंचदश चंद्रभौमबुधाः चंद्रभौमजीवाः चं
द्रभौमशक्राः चंद्रभौमसौराः एवंचंद्रभौमयोश्चत्वारः चंद्रबुधजीवाः चंद्रबुधशुक्राः चंद्रबुधसौराः एवंचयः चंद्रजीवशुक्राः चंद्रजी
वसौराः एवंचंद्रो चंद्रजीवसौराः एकः एवंचंद्राणसहदश १० भौमबुधजीवाः भौमबुधशुक्राः भौमबुधसौराः एवंचयः भौमजीव
शक्राः भौमजीवसौराः एवंचंद्रो भौमशक्रसौराः एवभौमेन सहषट् बुधजीवशुक्राः बुधजीवसौराः एवंचंद्रो जीवशुक्रसौराः एकः
एवं त्रिविकल्पाः चंचत्रिंशत् ३५ अथ चतुर्विकल्पाः रविचंद्रभौमबुधाः रविचंद्रभौमजीवाः रविचंद्रभौमशुक्राः रविचंद्रभौमसौराः ए

यत्त्वाराः रविचन्द्रबुधजीवाः रविचन्द्रबुधशक्राः रविचन्द्रबुधसीराः एवही रविचन्द्रशक्रसीराः ए-
वमेकः रविभौमबुधजीवाः रविभौमबुधशक्राः रविभौमबुधसीराः एवही रविभौमशक्र-
सीराः एवमेकः रविबुधजीवशक्राः रविबुधजीवसीराः एवही रविबुधशक्रसीराः चन्द्रभौम-
बुधजीवाः चन्द्रभौमबुधशक्राः चन्द्रभौमबुधसीराः एवही चन्द्रभौमशक्रसीराः च-
न्द्रबुधजीवशक्राः चन्द्रबुधजीवसीराः चन्द्रबुधशक्रसीराः भौमबुधजीवशक्राः भौमबुधजीव-
सीराः भौमबुधशक्रसीराः भौमजीवशक्रसीराः एवमेकः भौमजीवसीराः भौमशक्रसीराः पं-
चभिधानु ३५ अथपञ्चविकल्पाः रविचन्द्रभौमबुधजीवाः रविचन्द्रभौमबुधसीरा रविचन्द्रभौमजीवशक्राः
रविचन्द्रभौमजीवसीराः रविचन्द्रभौमशक्रसीरा रविचन्द्रबुधजीवशक्राः रविचन्द्रबुधजीवसीरा रविचन्द्रजीवशक्रसीरा
रविभौमबुधजीवशक्रा रविभौमबुधजीवसीरा रविभौमबुधशक्रसीरा रविभौमजीवशक्रसीरा रविभौमजीवसीरा रविभौमशक्रसीरा
एवमादित्यनसहपञ्चदश १५ चन्द्रभौमबुधजीवशक्राः चन्द्रभौमबुधशक्रसीराः चन्द्रभौमजीवशक्रसीरा चन्द्रभुधजी-
वशक्रसीरा एवचन्द्रभौमसासहपद ६ भौमबुधजीवशक्रसीराः एवपञ्चविकल्पाः एकविंशति २१ अथषड्विकल्पाः आदित्यचन्द्रभौमबुधजीवशक्राः
रविचन्द्रभौमबुधजीवसीरा रविभौमबुधजीवशक्रसीरा चन्द्रभौमबुधजीवशक्रसीरा रविचन्द्रभौमजीवशक्रसीरा रविचन्द्रभौमशक्रसीरा
जीवशक्रसीराः सासहिकल्पएकएव पूर्वसप्तविंशत्यधिकविकल्पशत १२७ व्याख्यात इतिखड्गजाः नामसप्तयोगाः १२ अ

अथासंश्रद्धयोगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवाकर्तृकद्रपणाफरापोक्लिमस्येचंद्रेजातस्यस्वरूपं ज्ञानं मालिन्याह अधमसमवरिष्ठानीति विनयोनीतिः सुशीलता वित्तधनज्ञानाविज्ञानशास्त्रावबोधः धीः बुद्धिः नैपुण्यकार्येषु सूक्ष्मदर्शित्वं अर्कादादित्यालंकाद्रादिसंस्थे केंद्रपणाफरापोक्लिमसंस्थेशशिमिचंद्रेजातस्य विनयवित्तज्ञानधीनैपुणान्यधमसमवरिष्ठानि कृष्णमध्यमात्तमानि भवति एतदुक्तं भवति यस्यादित्याज्जन्मनि केंद्रस्य श्रवद्रमा भवति तस्येता निविनयादीन्यधमानि भवति अधमत्वं मेतेषामभावः यस्माद्यवनेश्वरः मूर्खान् दर्शित्वा श्रवपलान्विशिलाश्रद्धः प्रसूते कंचतुष्टयस्यः यस्य जन्मसमये पणाफरस्य श्रद्धः सूर्याद्भवति तस्येता निमध्यमानि भवति नचाति भवतीत्यर्थः यस्य जन्मनि आपोक्लिमस्य श्रद्धा भवति तस्य वि-

अथ चंद्रयोगाध्यायप्रारंभः अधमसमवरिष्ठान्य केंद्रादिसंस्थेशशिमि विनयवित्तज्ञानधीनैपुणानि अहनि निशि च चंद्रेस्वे धि मित्रांशके वा सरगुरु सितहृष्टे वित्तवान्स्यात्सुरवीच १

नयादीनि वरिष्ठानि भवति तथा च यवनेश्वरः कुर्याद्द्वितीये धनिनां प्रसूतिमापोक्लिमस्ये कुलजाग्रजानामिति अहनीत्यादि चंद्रेशशिमिस्वे धि मित्रांशकस्थे अहनि निशि च यथा सरं व्यसुरगुरु सितहृष्टे जीवशुक्राभ्यामवलोकिते जातो वित्तवान् धनीसुरवीच भोगवांश्च स्याद्भवेत् एतदुक्तं भवति यस्याहनि विवाजन्म भवति चंद्रश्च यस्मिन् तस्मिन् शीस्वनवांशकस्थो भवति स्वस्या धि मित्रांशके स्थितो वा सुरगुरुपाजीवेन हृष्टः तदा स पुरुषो वित्तवान् सरवीच भवति अथ यस्य निशि रात्रौ जन्म भवति चंद्रमास्वनवांशकस्थोऽ धि मित्रनवांशकस्थो वा भवति शुक्लेण हृष्यते तदा जातो वित्तवान् सरवीच भवति अत्राह निशि च चंद्रे स्वाधि मित्रांशके वा स्थिते यथा सरं व्यसुरगुरु सितहृष्टे केचिद्भ्यान् क्षते अशुक्तमेतत् यस्माद्भगवान्

गार्गीः स्वाशोधिमिधस्योरोभासस्थिवोदिवसेराशी गुरुणादस्यतेतत्रजातोवित्तकृत्स्वान्वितः निसेवषधुगुणादस शशीजन्मनिशस्यते विपर्ययस्ये
 शीताशीजायतेत्यधनानरा इति तयाचपचनेम्बरः स्वाशोराशीमार्गवदस्य सूर्तिनिशीम्बरोस्यसिक्तः प्राविष्ट तदुत्तमोद्भूतिक्रः सतुस्या दृष्टो दिवा
 देवपुरोहितेन १ अयाधियोगास्ययोगं सुफलवसतमिलकेनाह सीम्योरिति इदोम्बद्रात्सीम्यैः बुधगुरुसितं स्मरारिभिधनेषु ससमषष्ठा
 हमेषुत्रिपुस्यानेषु हयोर्वस्थानहयोरेकस्थिन्यास्यानेसर्वएवप्रवति तदाधियोगास्ययोगो व्याख्यातोभवति अवर्केष्विषससमासमानास्या
 नानासीम्यग्रहनयस्यावस्थानादस्युत्पत्तायामभियोगो व्याख्यातः तच्चयुक्त यस्मान्कृतकारिः निधनकृतषष्ठचद्रत्यानापयाशुर्भयुक्त अवियो

सीम्यैः स्मरारिनिधनेष्वधियोगइदोस्तस्मिन्मूपसन्निवसितिपालजन्म
 सपन्नसीस्यविप्रवाहृतशत्रवश्चदोषाद्युषाविगेतरागभयश्चजाता २

गः सप्रोक्तो व्यासकृतो ससथापूर्वः व्यासकृतो विस्तरकृतो पूर्वरात्रौ भिरतर्कः सचससथाससप्रकारं प्रोक्तः कथितः तद्यथा षष्ठेराशीयदास्रर्चसौ-
 प्यग्रहा प्रवति तर्कः ससमेक्ष्णीयः अष्टमेवतीयाः षष्ठससमयोऽतुर्गः षष्ठाष्टमयोः पंचमाः ससमाष्टमयोः षष्ठः षष्ठससमाष्टमेषु ससममद्रति ए
 वमेवस्थितेषु सीम्येष्वधियोगः अयोर्देवमस्थितेषु पापः विमोर्विक्रः तयान्वयतर्कः पदससमाष्टमसस्यै श्वद्रात्सीम्यैः शुभ्राधियोगः स्यान्
 पापः पापैरेवमिन्द्रमिन्द्रस्तर्क्योक्तः अधियोगजातानाफलमाह तस्मिन्मूपयतिसौचिवसितिपालजन्मेति तस्मिन्मधियोगेजातम्भमूपः सेनापतिर्भ
 वति सन्निवोमभीमवति सितिपालो भूपालो राजाप्रवति तेषां पुगपदसप्रभातपराजन्मजातम्भमूपः सेनापतिर्भ
 षादरायणः शशिनः सीम्याः षष्ठेधुनेषानिध

नसंस्थितावास्तुः जातो नृपतिर्ज्ञेयो मंत्री वा सैन्यनायको वापि तेनैतदुक्तं भवति बुधगुरुसितैरुक्तं ध्रुवीर्यैः नृपो मध्यमवीर्यैः सचिवः हीनवीर्यैः सेनापतिः एषामन्यतमा अपि सपन्नसौरख्याविभवाः अतिसौरख्यैश्चर्यसंपन्नाः हतशत्रवः नष्टरिपवः दीर्घायुषः चिरजीविनः विगत रोग भयाः स्वस्थ देहाभिर्भयाश्च एवं विधेयोगे जाता भवति केषां चिन्मते राजयोग एव तथा च सारावल्यां धूनं षष्ठमथाष्टमं शिशिरगो-प्रासाः समस्ताः शुभाः क्रूराणां यद्विगोचरं नपतिताः सूर्यालयादुरतः भूपालः प्रभवेत्सयस्य जलधेर्वेलावनांतोद्भवैः सेनामत्तकरींद्रदानसलिलं भृंगैर्बुधुः पीयते ५ तथा च माडव्यः अमित्रयामित्रं निधनमथवा शीतरुचिर्नोगताः सर्वे सौम्यास्तमिह जनयेयुर्नरपतिं धूर्तेनैवासिकगतवति विषादतु पथसाप्रतापाग्निर्यस्य ज्वलति विषयेषा

ह्रित्वा कैंसुनफानफादुरुधुशः स्वात्योभयस्थैर्ग्रहैः शीतांशोः कथितो न्यथा तु बहुभिः कमद्रुमो न्येस्त्वसौ
केंद्रेशीतकरथवाग्रहयुते कमद्रुमो न्येष्ठ्यते केचिन्केद्रनवाशकषु च वदत्युक्तिः प्रसिद्धानते ३

बुधभृशम् २।२ अथ सुनफानफादुरुधुराके मृद्रुमाख्ययोगचतुष्टयं शार्दूलचित्रादितेनाह ह्रित्वा कैंमिति अथार्कमादित्यं ह्रित्वा त्यक्त्वा यदान्यः कश्चिद्द्रुहो भौमादिकः शीतांशोश्चंद्रात्स्वात्योभयस्थो भवति द्वितीयस्थाद्वादशस्थो वा हो भवतस्तदा सुनफा अनफादुरुधुराख्ययोगत्रयं भवति एतदुक्तं भवति अर्कह्रित्वा यदान्यो ग्रहः कश्चिच्चंद्राद्वितीयस्थाने भवति तदा सुनफानाभययोगो भवति अथार्कवर्जयित्वा चंद्रात्द्वादशे कश्चिद्द्रुहो भवति तदा अनफानाभययोगो भवति एवं चंद्रात् द्वितीयद्वादशगौग्रहो भवतस्तदा दुरुधुरानाभययोगो भवति अत्र योगत्रयेष्वप्यादित्यो द्वितीयेद्वादशे वा स्थाने भवति तदानफायोगभंगकृद्भवति किंतु योगकर्तृणामध्यगण्यते एतदुक्तं भवति आदित्यो द्वितीयेद्वादशे वा स्थाने भवतु वा भौमादित्यत्र स्थो यथादर्शितो

तयोगञ्ज्वाप्रचति एतेयोगाभूभिराचार्यो यस्मिन्नाः अन्यथा केमद्रुमठक्तः अस्यापोगनयापखेपेपयोगीनभवतितदाकेमद्रुमास्वोयोगोभवति एतदुक्तमवभि
सोपादीनाकेद्रीशीतकरेयवाग्रहयुते केमद्रुमोनेप्यते अन्येपागर्गरीनामेवप्रते केद्रीजन्यलमेकेद्रीशीतकरेचरेवाभीमादिग्रहयुतेभीमादिग्रहविरहितयोर
विचद्वारितीयदादगस्थानयोः केमद्रुमोभभवति केद्रीग्रहयुतइत्यनकेचिचचद्रीकेद्रीमेवकेवलव्याख्यातं तच्चायुक्त चंद्रेकेद्रीग्रहयुतेचद्रयसोपिप्रयोगोतमेवति
शीतकरेग्रहयुतेइत्येतद्वपार्यकस्यात् अत्रचभगवानुर्गार्गिः न्ययार्थकेद्रीग्रह्यद्वारिनाभानुनचेद्ब्रह्मः कश्चित्स्याद्वाविनाचंद्रलमाकेद्रीगतोयवा योगः के
मद्रुमोनामतदास्यात्तुत्रगर्हिताः भवतिनिदिताचारदरिद्यापत्तिसयुताः तयान्साएवल्याम् सुनफानफद्रुकधुपः क्रमेणयोगाभवति रविरहितैः
रेतात्योभयसंस्थैः करवचनवाधवादिह्रीः एतेनयदापेमाः केद्रीग्रहवर्जितः शशाकश्च केमद्रुमातिक्रष्टः शशिनिचसर्वग्रहादृष्टे एयकेद्रीशातकरे
यवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेप्यते अन्येप्राचार्योनिच्यति वराहमिहिरस्तुपुनरिच्यतेय यस्मिन्नर्थतस्वीवतहाक्य अन्यथाकेमद्रुमइत्येवमुत्सपरम्
तमुक्त अन्येरासीएचकेद्रीशीतकरेयवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेप्यते स्वल्पजातकेपि तेनसुनफानफद्रुकधुराभावेकेमद्रुमठक्तः तयान् रविकर्ज्यद्वा
दशगीरनफाचंद्राद्वितीयोः सुनफा उभयस्थितैर्दुरुपराकेमद्रुमसंतकोतोन्मः सत्यस्यापि सुनफानफाद्रुकधुराभावेकेमद्रुमः तयान् सुनफ
त्यनफायोगीदोरुपुरग्रंद्रसंस्थितः सेत्रात् प्राकृष्टवोयदेर्दुरुभयगतिस्तपुवरिवर्न्म केमद्रुमोत्रयोगोन्यथाभवेद्यत्रगर्हितजन्य केचित्केद्रीनवा
केविवि केचिराचार्योः केद्रीपुकेचिचनवाशकेच्येतदोगत्रयवदति यथास्वद्वाहितीयद्वादशोभयस्येयैः सुनफायायोगाव्याख्याताः तथार्क
नश्चिदिनीचरामेप्रभृतिभिः केद्रीपुकेचिचनवाशकेच्येतदोगत्रयवदति यथास्वद्वाहितीयद्वादशोभयस्येयैः सुनफायायोगाव्याख्याताः तथार्क
नश्चिदिनीचरामेप्रभृतिभिः केद्रीपुकेचिचनवाशकेच्येतदोगत्रयवदति यथास्वद्वाहितीयद्वादशोभयस्येयैः सुनफायायोगाव्याख्याताः तथार्क

द्वितीयथायोगः केचित्केन्द्रनवांशकेषुतुवदति यत्रतत्रराशौयद्राशिसंबन्धिनवांशकेचंद्रमाभवति तस्माद्राशेयौद्वितीयोराशिः तत्रयदिताराग्रहोभवति तदास्वनफा अथचंद्रनवांशकराशेः द्वादशेताराग्रहोभवति तदानफा अथचंद्रनवांशकराशेः द्वितीयेद्वादशेचयदाग्रहोभवतस्तदादुरुधुरा अतोन्वया केमद्रुमः तथाचचंद्रनवांशकराशितोद्विद्वादशराशौयदिग्रहरहितोभवतः तदोकेमद्रुमः तथाचजीवशर्मा यद्राशिसंज्ञेशीतांशुर्नवांशजन्मनिस्थितः त द्वितीयस्थितेयोगः सुनफारव्यः प्रकीर्तितः द्वादशेरनफाज्ञेयोगहेद्विद्वादशस्थितेः द्योक्तोदुरुधुरायोगोन्वयाकेमद्रुमः स्मृतः उक्तिः प्रसिद्धानते येषा मेवविधंमतं तेषामुक्तिलोकेनप्रसिद्धा तन्मतं दृढं ज्योतिषिकैर्नांगीकृतमित्यर्थः ३ अथसुनफानफादुरुधुरारव्यप्रकारज्ञानमिद्रक्जबाह

त्रिंशत्सरूपाः स्वनफानफारव्याः षष्ठित्रयंदोरुधुरेग्रमेदाः
इच्छाविकल्पैः क्रमशोभिनीयनीते निवृत्तिः पुनरन्यनीतिः ४

त्रिंशत्सरूपाइति सरूपाः त्रिंशदेकत्रिंशत् एकविंशत्सुनफारव्यायोगाः तावंतएवानफारव्याः षष्ठित्रयमशीत्यधिकं शतंदुरुधुराग्रमेदानां एषांपूर्ववद्वि कल्पगणितं इच्छाविकल्पैरित्यादि एतत्स्थूलोकेल्लोष्टुकप्रस्तारपूर्वमेवनामसयोगाध्यायेव्याख्यात इच्छाविकल्पैः क्रमशः परिपाद्यान्यत्रल्लोष्टुकमभि नीयनीतेनिवृत्तिः कार्यो पुनः भूयोन्यनीतिरित्यत्रस्थानांतरेचालनं अथस्वनफादयोभौमबुधगुरुसितासितैः पंचभिर्निष्पाद्यंते तस्मादिच्छौविकल्पाः पंच तेषान्यासः अत्रप्राग्वत्पूर्वगणितेनयुक्तस्थानंविनांत्यप्रवदतिसंख्यामितिह्रल्लजात ५।४।३।२।१ अथवाप्राग्वत्संख्यैः स्वसंख्याजाता एकमे

५	४	३	२	१
५	३	३	४	५

कविकल्पाः पंच द्विविकल्पादश त्रिविकल्पादश चतुर्विकल्पाः पंच पंचविकल्पाएकः एवमेकत्रिंशत् ५।५०।१०।५।१

सौरी २९ भौमः सौरजीवो ३० जीवः बुधशक्तो ३१ बुधः शक्तजीवो ३२ जीवः बुधसौरी ३३ बुधः सौरजीवो ३४ जीवः शक्तसौरी ३५ शक्तः सौर
 जीवो ३६ शक्तः भौमबुधो ३७ भौमः बुधशक्तो ३८ शक्तः भौमजीवो ३९ भौमः जीवशक्तो ४० शक्तः भौमसौरी ४१ भौमः सौरशक्तो ४२ शक्तः
 बुधजीवो ४३ बुधः जीवशक्तो ४४ शक्तः बुधसौरी ४५ बुधः सौरशक्तो ४६ शक्तः जीवसौरी ४७ जीवः सौरशक्तो ४८ सौरः भौमबुधो ४९
 भौमः बुधसौरी ५० सौरः भौमजीवो ५१ भौमः जीवसौरी ५२ सौरः भौमशक्तो ५३ भौमः शक्तसौरी ५४ सौरः बुधजीवो ५५ बुधः जीवसौरी
 ५६ सौरः बुधशक्तो ५७ बुधः शक्तसौरी ५८ सौरः जीवशक्तो ५९ जीवः शक्तसौरी ६० एवमेकत्रजाताः ८० अथकोद्वितीये द्वादशेत्रयः तद्य
 या भौमः बुधजीवशक्ताः १ बुधजीवशक्ताः भौमः २ भौमः बुधजीवसौराः ३ बुधजीवसौराः भौमः ४ भौमः बुधशक्तसौराः ५ बुधशक्तसौराः
 भौमः ६ भौमः जीवशक्तसौराः ७ जीवशक्तसौराः भौमः ८ बुधभौमजीवशक्तः ९ भौमजीवशक्तः बुधः १० बुधः भौमजीवसौराः ११ भौम
 जीवसौराः बुधः १२ बुधः भौमशक्तसौराः १३ भौमशक्तसौराः बुधः १४ बुधजीवशक्तसौराः १५ जीवशक्तसौराः बुधः १६ जीवः भौमबुधशक्तः १७
 भौमबुधशक्तः जीवः १८ जीवः भौमबुधसौराः १९ भौमबुधसौराः जीवः २० एवमेकत्र १०० जीवः भौमबुधसौराः १ भौमशक्तसौराः जीवः २
 जीवः बुधशक्तसौराः ३ बुधशक्तसौराः जीवः ४ शक्तः भौमबुधजीवाः ५ भौमबुधजीवाः शक्तः ६ शक्तः भौमबुधसौराः ७ भौमबुधसौराः शक्तः
 ८ शक्तः भौमजीवसौराः ९ भौमजीवसौराः शक्तः १० शक्तः बुधजीवसौराः ११ बुधजीवसौराः सौरः १२ सौरः भौमबुधजीवाः १३ भौमबुधजी-
 वाः सौरः १४ सौरः भौमबुधशक्तः १५ भौमबुधशक्तः सौरः १६ सौरः भौमजीवशक्तः १७ भौमजीवशक्तः सौरः १८ सौरः बुधजीवशक्तः १९
 बुधजीवशक्तः सौरः २० एवमेकत्र १२० अथद्वितीयेएकोद्वादशेत्रयैकः तद्यथा भौमः बुधजीवशक्तसौराः १

तथा द्वितीयेन्द्रोमः बुधः बहुस्पतिः शक्रः सीरः एवमेकविकल्पाः पञ्च अथ द्विविकल्पाः भीमबुधी भीमशर्को भीमसीरी बुधजीवी बुधशर्को बुधसीरी जीवशर्को जीवसीरी शक्रसीरी एवं द्विविकल्पाः दश अथ त्रिविकल्पाः भीमबुधशर्का भीमबुधसीराः भीमजीवशर्का भीमजीवसीराः भीमशक्रसीराः जीवशक्रसीरा एव त्रिविकल्पादश १० अथ चत्वारिकल्पाः भीमबुधजीयशुक्रा भीमबुधजीवसीराः भीमजीवशुक्रसीराः बुधजीवशुक्रसीराः एव चत्वारिकल्पाः पञ्च ५ अथ पंचविकल्पाः भीमबुधजीवशक्रसीराः एवं पंचविकल्पएकः १ एवमेकत्रिशत् ३६ सप्तफायोगाः उत्पादिताः अन्ये नैयप्रकारेण द्वादशस्यैः प्रनिरूपिताः एकत्रिशत् अथ दुरुधुरविकल्पा एषान्नोष्टकप्रस्ताराभावाच्चतुर्थेच्छाविकल्पैः कमशीभिनीयेति न्यायेन व्युत्पत्तिः एका द्वितीये द्वितीयोद्गारे एकाद्वादरो द्वितीयोद्गीते तद्यथा भौमबुधी १ बुधभीमी २ भीमजीवी ३ जीवभीमी ४ शक्रभीमी ५ भीमसीरी ७ सीरभीमी ८ बुधजीवी ९ जीवजीवी १० शक्रबुधी ११ बुधसीरी १२ सीरबुधी १३ सीरबुधी १४ जीवबुधी १५ शक्रजीवी १६ जीवजीवी १७ शक्रसीरी १८ सीरबुधी १९ सीरबुधी २० अथैकोद्वितीयोद्गारे द्वितीयोद्गीते तद्यथा भौमः बुधजीवी १ बुधजीवी २ जीवः शुक्रबुधी ३ बुधः शुक्रभीमी ४ भौमाः बुधसीरी ५ बुधाः सीरभीमी ६ भीमः जीवबुधी ७ जीवः सीरभीमी ८ सीरः सीरभीमी ९ सीरः शक्रसीरी १० भीमः शक्रसीरी ११ शक्रः सीरभीमी १२ बुधः भीमबुधी १३ जीवः भीमबुधी १४ बुधः भीमशर्को १५ जीवः शक्रबुधी १६ बुधः भीमसीरी १७ भीमः सीरबुधी १८ बुधः जीवबुधी १९ जीवः शुक्रबुधी २० बुधः जीवसीरी २१ जीवः सीरबुधी २२ बुधः शक्रसीरी २३ शक्रः सीरबुधी २४ जीवः भीमबुधी २५ भीमः शक्रजीवी २६ जीवः भीमशर्को २७ भीमः शक्रजीवी २८ जीवः भीम

अथसूनफानफयोर्योगजातस्यस्वरूपविज्ञानंमालिन्याह स्वयमिति स्वयमात्मनाधिगतमर्जितंविस्तयेनस्वबाहूर्जितधनः पार्थिवोराजाभवति तत्समोवा यदिराजानभवतितदूराजतुल्यः धीधनख्यातिमान् बुद्धिवित्तकीर्तिभिः युक्तः एवंविधः सूनफायायोगोजातोभवति प्रभुरिति प्रभुरप्रतिहताज्ञः अगदशरीरोनिरुजदेहः अविद्यमानागदारोगायस्य शीलवान् दमविनयादिभिर्गुणैः युक्तः ख्यातकीर्तिः प्रथितयशाः जनविदितसद्गुणः विषयस्वरवः शब्दस्यशरीरसंरूपगंधाविषयाः तत्स्वरवैयुक्तः ननुकिंविषयव्यतिरिक्तस्वरवमस्ति उच्यते अस्ति यद्योगिनामनः सुखंस्वरवेषः अनुलेपेनालंकारमाल्यसद्वस्त्रधारणशीलः निर्हतः मनोदुःखविनिर्मुक्तः एवंविधोनफायायोगोजातोभवति ५ अथदुरुधुराकेमद्रुमयोगेजा-

स्वयमधिगतवित्तः पार्थिवस्तत्समोवाभवति हि सूनफायां धीधनख्यातिमांश्च प्रभुरागदशरीरः शीलवान् ख्यातकीर्तिर्विषयस्वरवस्वरवैयुक्तः ननुकिंविषयव्यतिरिक्तस्वरवमस्ति उच्यते अस्ति यद्योगिनामनः सुखंस्वरवेषः अनुलेपेनालंकारमाल्यसद्वस्त्रधारणशीलः निर्हतः मनोदुःखविनिर्मुक्तः एवंविधोनफायायोगोजातोभवति ५ अथदुरुधुराकेमद्रुमयोगेजा-

तयोः स्वरूपं वसंततिलकेनाह उत्पन्नभोगस्वरवभुगिति तत्रतत्रयथातथोत्पन्नेभोगैः स्वरवानिर्मुक्ते धनेन वित्तनवाहने रश्मादिभिराढ्यो त्यागान्वितोदातास्तभृत्यः भोजनभृत्यः एवंविधोदुरुधुराप्रभवोदुरुधुरायोगोजातोभवति केमद्रुमइति मलिनः मलवासाः स्नानालसश्चदुःखितः शरीराद्यैः मा नसाद्यैः दुःखैरन्वितः नीचः स्वकुलानुचिताधमकर्मकरः निःस्वः दरिद्रः प्रेष्यः दासकर्मकरः खलः दुर्जनस्वभावः एषामुक्तार्थानामन्यतमेनभुक्तो यदि नृपतेः राज्ञोपिवशेकुलेजातः तथाप्येवंविधः केमद्रुमजातोभवति केचिदत्रबहुवचनपठति केमद्रुमेममलिनदुःखितनीचनिःस्वाः प्रेष्यास्वला-

१. बुधजीवशक्रसोराः सोमः २. बुधः सोमजीवशक्रसोराः ३. सोमजीवशक्रसोराः बुधः ४. जीवाः सोमबुधशक्रसोराः ५. सोमबुधशक्रसोराः जीव
 ६. शक्रः सोमबुधजीवसोराः ७. सोमबुधजीवसोराः शक्रः ८. सोराः सोमबुधजीवसुक्ताः ९. सोमबुधजीवसुक्ताः सोराः १०. एवमेकत्र १३०
 अथद्वोद्वादशहावद्वितीये तद्यथा सोमदुर्ध्नीवसुको १ जीवसुको सोमबुधो ३. सोमबुधो जीवसोरो ३ जीवसोरो सोमबुधो ५ कोम
 बुधो शक्रसोरो ५ शक्रसोरो सोमबुधो ६. सोमजीवो शक्रबुधो ७. शक्रबुधो सोमजीवो ८. सोमजीवो बुधसोरो ९. बुधसोरो सोमजीवो १०.
 सोमजीवो शक्रसोरो ११. शक्रसोरो सोमजीवो १२. सोमशक्रो बुधजीवो १३. बुधजीवो सोमशक्रो १४. सोमशक्रो बुधसोरो १५. बुधसोरो सोमशक्रो
 क्रो १६. सोमशक्रो जीवसोरो १७. जीवसोरो सोमशक्रो १८. बुधजीवो सोमसोरो १९. सोमसोरो बुधजीवो २०. एवमेकत्र १५०. सोमसोरो बुधशक्रो
 बुधशक्रो सोमसोरो २. सोमसोरो जीवशक्रो ३. जीवशक्रो सोमसोरो ४. बुधजीवो शक्रसोरो ५. शक्रसोरो बुधजीवो ६. बुधशक्रो सोमसोरो
 जीवसोरो बुधशक्रो ८. जीवसुको बुधसोरो ९. बुधसोरो जीवसुको १०. एवमेकत्र १६०. द्वोद्वितीयेनयोद्वादशहावद्वितीयेन तद्य
 था सोमबुधो जीवशक्रसोराः १ जीवशक्रसोराः सोमबुधो २. सोमजीवो बुधशक्रसोरा ३. बुधशक्रसोराः सोमजीवो ४. सोमशक्रो बुध
 जीवसोराः ५. बुधजीवसोराः सोमशक्रो ६. सोमसोरो बुधजीवसुक्ताः ७. बुधजीवसुक्ताः सोमसोरो ८. बुधजीवो सोमशक्रसोराः ९. सोमशक्र-
 क्रसोराः बुधजीवो १०. एवमेकत्र १७०. बुधशक्रो सोमजीवसोरा १. सोमजीवसोराः बुधशक्रो २. बुधसोरो सोमजीवसुक्ताः ३. सोमजीवश-
 क्रो बुधसोरो ४. जीवशक्रो सोमबुधसोराः ५. सोमबुधसोरो जीवसुको ६. जीवसोरो सोमबुधसुक्ताः ७. सोमबुधशक्रो जीवसोरो ८. शक्र-
 सोरो सोमबुधजीवाः ९. सोमबुधजीवाः शक्रसोरो १०. एवमेकत्र १८०. एवद्वितीयेनयोद्वादशहावद्वितीयेन ४

अथसूनफानफयोयोगजातस्यस्वरूपविज्ञानंमालिन्याह स्वयमिति स्वयमात्मनाधिगतमर्जितंविस्तयेनस्वबाहूर्जितधनः पार्थिवोराजाभवति त
त्समोवा यदिराजानभवतितदाराजतुल्यः धीधनख्यातिमान् बुद्धिवित्तकीर्तिभिः युक्तःएवंविधः सूनफायायोगेजातोभवति प्रभुरिति प्रभुर
प्रतिहताज्ञः अगदशरीरोनिरुजदेहः अविद्यमानागदारोगायस्य शीलवान् दमविनयादिभिर्गुणैः युक्तःख्यातकीर्तिः प्रश्रितयशाःजनविदितसद्गु
णः विषयस्करवः शब्दस्यशरीरसस्वरूपगंधाविषयाः तत्स्करैर्युक्तः ननुकिंविषयव्यतिरिक्तस्करवमस्ति उच्यते अस्ति यद्योगिनाभनः सुखंस्करवेषः अ
नुलेपेनालंकारमाल्यसहस्रधारणशीलः निर्दुतः मनोदुःखविनिर्मुक्तः एवंविधोनफायायोगेजातोभवति ५ अथदुरुधुसकेमद्रुमयोगेजा-

स्वयमधिगतवित्तःपार्थिवस्तत्समोवाभवतिहि सूनफायांधीधनाख्यातिमांश्च प्रभुरागदशरीरः शीलवान्ख्या
तकीर्तिर्विषयस्करवस्करवैर्बोनिर्दुतश्चानफाया ५ उत्पन्नभोगस्करवभुग्धनवाहनाढ्यस्यागान्वितादुरुधु
राप्रभवःसमृत्यः कमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिःस्वाःप्रेष्याःखलाश्चनृपतेरपि वंशजाताः ६

तयोःस्वरूपंवसंतिलकेनाह उत्पन्नभोगस्करवभुगिति तत्रतत्रयथातथोत्पन्नैर्भोगैःस्करवानिभुंक्ते धनेनचित्तेनवाहनेरश्वादिभिराढ्यो त्यागान्वि
तोदातासमृत्यः भोजनभृत्यः एवंविधोदुरुधुराप्रभवोदुरुधुरायोगेजातोभवति कमद्रुमइति मलिनःमलवासाःस्नानालसश्चदुःखितःशरीराद्यैःमा
नसाद्यैःदुःखैरन्वितः नीचःस्वकुलानुचिताधमकर्मकरः निःस्वःदरिद्रःप्रेष्यःदासकर्मकरःखलःदुर्जनस्वभावःएषामुक्तार्थानामन्यतमेनयुक्तोयदि
नृपतेः राज्ञोपिवशेकुलेजातः तथाप्येवंविधः कमद्रुमजातोभवति केचिदत्रबहुवचनपठति कमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिःस्वाःप्रेष्यास्वलान्-

भवतुपतेरपि वशजाताः सयापिनकश्चिदोपा ६ एवतावत्सुनफानफादिषु सामान्येन फलमाप्तिधेयेदानीं ग्रहवशाद्विशेषफलवसततिलकेनाह ७
 त्साहवान्वलीनित्योद्यमशीलः शौर्येवान्तरणम्रियः धनवान्वितन्माद्वसवानसमोक्षितकार्यकरः यद्यत्कर्मैयदाकालेत्वविचार्यकरोति यः ससा-
 सिकाः एषविधोमहीनोगारकोयदियोगकर्ताभवति तदाजातोभवति पदुःखसः सुवचनः शोभनवाक् कलासु निपुणः गीतवाद्यनृत्यचित्रपुस्तक-
 कर्मादिषु सुस्मदृष्टिः यदिसौम्योबुधोयोगकरः तदैवविधोजातोभवति अर्यभाक् धनानाभाजनः धर्मभाक् धर्मक्रियात्वनुरतः सरवभाक् भित्त-
 स्करिता नृपपूजितः राज्ञामान्यः यदिजीवोष्टहस्यतिः योगकरः तदैवविधोजातोभवति क्वमी कामुकः स्त्रीलीलः बद्धधनः प्रमृतायैः विषयोपप्रेक्षा

उस्ताह शौर्यधनसाहसवान्महीजः सौम्यपदुः सुवचनो निपुणः कलासु जीवोऽर्थधर्मसरवभागानृप
 पूजितश्च कामी भृगुर्बुधनो विषयोपप्रेक्षा ७ परविभवपरिच्छदोपप्रेक्षा रवितनयो बह्वुका
 यैः कृद्गणेशः अशक्तैः कुबुडुर्पाक्षिः दश्यमूर्तिर्गलिततनुश्च शक्तमान्यथान्यदृष्ट्यम् ८

विषयानामिन्द्रियार्थानामुपप्रेक्षा उपभोगशीलः तरस्करवान्विता यदिरभृगुः शक्तो योगकरस्तदैवविधोजातोभवति ७ अथ शनैश्चरेयोग
 कर्तेरिषुरूपस्य स्वच्छपचद्रमसित्त्वे दृश्यादृश्ये जातस्य स्वरूपज्ञानपुष्पिताग्रयाह पराजितानो विभवानामेन्द्रियाणापरिच्छदानां ग्रहवस्त्ववाहन-
 परिवाराणां उपप्रेक्षा भवति बहुकार्यकृन्नां विधानां कर्षणीणां कर्ता गणेशः बहुगणस्वामी गणाः संघाः तेषां प्रभुः एवविधो रवितनयः शनैश्च
 रो योगकर्तेर्यदिरभवति तदाजातोभवति अथ योगत्रये स्तनफानफादुः कथुधरव्ये एकैकस्य ग्रहस्य फलमुक्तद्वारि सप्तपिप्लहूपादिकवाच्यं अनु

भक्तदिति उडुपञ्चद्विदिने दृश्यमूर्तिः दृश्यमानशरीरः अक्षमकृदनिष्टफलकर्ता एतदुक्तंभवति दिवाजन्मनिचंद्रमादृश्येचक्रार्द्धस्थितः अक्षमंफलं
 करोति सपुरुषोदारिद्र्यादिपुरुक्तोभवतीत्यर्थः गलिततनुरदृश्यमूर्तिः शुभः एतदुक्तंभवत्यदृश्येचक्रार्द्धस्थितः शुभकृज्जातेश्चयथादिपुरुक्तोभव
 ति अन्यथान्यदूह्यम् उक्तप्रकारादन्यथास्थेचंद्रमसिफलमन्यदूह्यम् स्वबुध्याविकल्पनीयं एतदुक्तंभवति रात्रौजन्मन्यदृश्येचक्रार्द्धस्थितः अक्षमंफलं
 द्रोभवति तस्याक्षमजन्म यस्यदृश्येचक्रार्द्धेचंद्रोभवतितस्यशुभजन्म यस्यदृश्येभवतितस्यशुभजन्मभवतीत्यर्थः ८ अथलमाच्चंद्रा-
 द्वायस्थोपचयेसौम्यग्रहाभवतितस्यफलवसततिलकेनाह लमादिति यस्यजन्मनिलमात्सौम्यग्रहाः बुधजीवसिताउपचयगताभवन्ति स

लमादतीववसुमान्वसुमान्च्छशांकात्सौम्यग्रहैरुपचयोपगतैः समस्तैः द्वाभ्यांसमोल्प
 वसुमाश्चतदूनतायामन्येष्वसत्त्वपिफलेष्विदमुत्कटेन ९ इतिचंद्रयागाऽध्यायः १३

वैएवसपुरुषोतीववसुमानत्यर्थधनवान्भवति यस्यशशांकाच्चंद्रादृश्युपचयेसर्वाएवसौम्यग्रहाःभवन्ति सौपिधनवान्भवति एवंसमस्तैः त्रिभिरेत
 त्फलं द्वाभ्यांसमः यस्यलमाच्चंद्राद्दोहोसौम्योउपचयगतोभवतः समामध्यमधनोभवति नातिबहुधनोभवतीत्यर्थः तदूनतायामिति तदूनतायांल
 माच्चंद्राद्वायस्यैकःसौम्यग्रहःउपचयगतोभवति सौम्यवसुमान्किंचिद्वनान्वितोभवति अथदिवलमाच्चंद्राद्वायस्योपचयेनकश्चित्सौम्यग्रहोभवति सदरिद्रो
 भवति यस्यलमाच्चंद्रयोर्द्वयोरपिसौम्यग्रहाउपचयस्थाः कयापियुक्त्याभवति सौम्यतीववसुमान्भवति अन्येष्वसत्त्वपिफलेष्विति अन्येष्वपरेष्वसत्त्वशांभ
 नेष्वपिफलेषुसत्त्विदफलमुत्कटेनबाहुल्येनभवति एतदुक्तंभवति यस्यलमाच्चंद्रादृश्युपचयस्थाःसौम्यग्रहाःभवन्ति तस्यान्ययोगमशुभमपिकेमद्रुमादिफलमन

भिम्भेदशस्त्रमेवमुक्तदेत्स्नप्राचल्येनभवतीति ९ इति श्रीभट्टेश्वरविरचिताया बहुज्जातकरिचृतीचद्रयोपाध्यायस्ययोदशः समाप्तः १३ ५
 अपरिपदयोगाध्यायो न्यायव्याप्यते तत्रादित्येचद्रादिसुचेज्जातस्य स्वस्वशार्दूलविक्रिडितेनाह सिम्भाशुषिति सिम्भाशुषादित्यः उपशेनचद्रमसासदितोमुक्तः
 उपागमिः उपायार्तुशः उपेशः यन्निनायः नरुमनुष्ययत्रारमकारजनयति यत्राणिसहस्रधातिप्रधुतीन्धरमनः पापाणाः तत्क्रियासुतत्कर्मसुनिरतः सक्तः
 करोति एवमीमेनसहैकगशिगतोः सैः घरतपापासक्तजनयति बुधेनक्रियासुभिपुणसूक्ष्मदृष्टिधीकीर्तिसौरव्यान्वित धीबुद्धिः कीर्तिः यशः सौ-
 र्यमुत्तरस्वरभावः एतेरन्वितसमुक्तवाक्यमतिनागुरुणाकूरविपमस्वभावपन्थकार्यनिरतपरकर्मत्तर जनयति शुक्लेणरंगायुधै रगावतरण

अयद्विग्रहयोगाध्यायप्रारम्भः तिरमूशुर्जनयत्युपेशसहितोयत्राश्मकारनरभीमेनायरतबुधेननिपुणार्थीः
 क्षतिंसौरव्यान्वित कूरवाक्यमतिनात्यकार्यभिरतशुक्लेणगायुधैर्लब्धस्वरक्जेनधातुशुभालभाहप्रकारशुवा १

क्रिययापह्लादिकपाऽयुधैः स्वशार्दिभिम्वदब्धसुप्रासार्येजनयति रक्जेनशनेश्वरेणापातुपुताम्राद्युत्तिमुत्तिक्रमुर्गैरकाद्यात्तुवाधातुपुङ्गुत्सर्ग-
 इयकारेपुसासुद्रादुधस्तपुङ्गुशलगा १ अथभीमादिसुक्तेर्वैज्जातस्यस्वरूपशार्दूलविक्रिडितेनाह कूटशति कूटपण्यद्रव्याणामितिरूप्यक्रियार १
 पण्यंनारीविक्रयक आस्रवपण्यपातविक्रयक कुंभपण्यपटविक्रयक अशिवश्वैयस्करपातुः जेनन्याः एवविधशशीचद्रमासकषक्रियागारकेणातु-
 भेनरननयति सन्नइति प्रसृतवाक्य प्रियपद अर्थेनिपुणमर्थेपुसूक्ष्मदृष्टिसौभाग्येनसर्वज्जनवद्धभेनफेत्पायशसान्वितसमुक्त सन्नोबुधसहितः य-
 शीनरस्नयति विजयतराज्जेतार कुलप्रस्ववधमधान अस्थिरमतिचपलपितेभरधनस्वामिने सागिरा अगिरसागुरुणासमुक्ता शशीनर

नयति वस्त्राणां क्रियादिकुशलं तनुवायः आदिग्रहणात्सो वनं रजनक्रयविचयेष्वपि कुशलं ससितः शुक्लेण संयुक्तः शशीनं रजनयति द्विः संस्कृता पुनर्भूः
तस्याः स्मृतपुत्रसार्किः अर्किणाशनैश्चरेण युक्तः शशीनं रजनयति पुनर्भूलक्षणां परिणीतापतिं हित्वा सवर्णकामतः श्रयेत् अक्षता चक्षता चैव पुन
भूः संस्कृता पुनः २ अथांगारके बुधादियुक्ते जातस्य स्वस्वरूपं स्रग्धराह मूलादीति सप्तोभ्ये भूमिजे बुधयुक्ते गारके जातो वाणिग भवति सच वाणिज्य
लादिभिः व्यवहरति मूलादीनि मूलपुष्पचल्कलसारफलानि स्नेहास्तेलादयः एतेर्व्यवहरति कूटेश्वद्रव्यप्रतिरूपैः कृत्रिमेव्यवहरति बाहुयोद्धाभियु-

कूटस्यासवकुंभपण्यमशिवं मातुः सवक्रः शशीसद्वः प्रसूतवाक्यमर्थनिपुणं सो भाग्यकीर्त्या न्वितं विभ्रान्तं कुलमुख्यम
स्थिरमतिं वित्तेश्वरसांगिरवस्त्राणां ससितः क्रियादिकुशलसार्किः पुनर्भूः स्मृत २ मूलादिस्नेहकूटैर्व्यवहरति वाणिग बाहुयो
द्धासप्तोभ्ये पुनर्भूः सजीवो भवति नरपतिः प्रासाविद्याद्विजोवा गोपामल्लोत्थदक्षः परयुवतिरेतो द्यूतकृत्सासुरैर्यदुः
स्वार्तो सत्यसंधः सप्तवित्तनये भूमिजे निदितश्च ३

अक्षः नगराधिकृतः पुरिअध्यक्षः पुर्यध्यक्षः स्वामीअथवानरपतिः राजाभवति अथवा द्विजो ब्राह्मणः प्रासवित्तोलब्धधनः केचित्प्रासाविद्य इति पठति
सजीवे गुरुसंयुक्ते भूमिजातो भवति गोपः गोपालकः मल्लः बाहुयोद्धा अथ शब्दः पादपूरणे दक्षः चतुरः परयुवति रतः परस्त्रीसक्तः द्यूतकृत्कितवः सा
सुरैर्ये असुरैरीज्यः असुरैर्यज्यः तेन असुरैर्येन शक्तेण युक्ते भूमिजे जात एव विधो भवति दुःस्वार्तः दुःस्वपीडितः असत्यसंधः असत्येन संधाप्र
तिज्ञायस्य अनृतभाषी भिंदितः कुत्सितो सूयया युक्तः सप्तवित्तनये सवित्तनयेन सौरणयुक्ते भूमिजे जातो भवति ३

भ्रमपुधेजीपादियुक्तेज्जीरेचगुच्छादियुक्तेजातस्यस्वरूपशार्दूलविश्रुतिनाह सोम्येरागचरइति रागचरोमल्लादिकः गीतप्रियाः गीतबहुभाः नृत्तविनृत्तज्ञाः
 गुणरिधाः सोम्येपुधेसहस्यतिनायुक्तेजातोभवति प्रशस्तावाग्यस्य सवाग्मी बन्धनक्रिययापरमत्यायनसमर्थः भूषणपः सुवश्रगणानासयानामधिपति
 एवविधावुधेसितनशुक्लेणमहित जातोभवति मायापदुःपरवचनदहाः लघुकञ्जुकचनानिक्कामी एवविधोमृदुनाशनैश्वरेणसहितबुधे जातोभवति
 सद्विद्यइति सद्विद्यः शासनविद्यः धनदारवान् विमलकलनसंपृक्तः बहुगुणः प्रभूतगुणैः शौर्यादिभिर्युक्तः एवविधागुरोर्जीविश्रुक्तेणयुक्तेजातोभवति
 शमशुक्रोनापितः अयवापदकुकुमकारः अयवान्नकारोसूपकारः एवविधाः सितेनसोरेणयुक्तेगुरोर्जातोज्ञेयोविज्ञातव्यः ४ अयमुक्तशानैश्वर

सोम्येरागचरोबृहस्पतियुक्तेगीतप्रियोनृत्यविदाग्मीभूगणपतिसितेनमृदुनामाथापदुर्लभकः सद्विधोपनदा
 रधान्यहगुणः श्रुक्तेणयुक्तेगुरोर्ज्ञेयः शमशुक्रोऽसितेनघटकुञ्जातोऽन्नकरोपिवा ४

युक्तेजातस्यस्वरूपत्रिग्रहयोगफलनपुष्पिताग्रयाह असितइति अत्यन्तसूरल्पदृष्टिः पुषतिसूमाग्र्येणस्थीसम्रयणेनसम्यक्प्ररुद्धवित्तयनयस्य
 सपुनतिसमाग्रयसप्ररुद्धवित्तः निषिरुत्तररिन्यासः पुस्तकलेखकर्म चित्रमालेख्य एवाचेत्तातज्ज्ञएवविधाः असितसितसमागमेशानैश्वर-
 स्यश्रुक्तेणसयोगेजातः पुरुषएवविधोभवति यदिसाशिह्वेदीग्रहयोगीभवतः तच्चद्विग्रहयोगादयस्यापिफलवक्तव्य अयराशिचयेद्विग्र-
 हयोगमयति तदाद्विग्रहयागत्रयस्यापिफलवाच्य कथितफलैरिति द्वाभ्यापरतोऽपरेऽन्येनयोग्रहाः यदेकगताभवति तदाकथितफलैरु-
 तरेण विकल्पनीयाः तदाद्विग्रहयोगचयस्यफलवाच्यम् यथैकचंद्रभौमाएकशशिस्यामवति तदार्कचंद्रयोगेयस्कन्धमुक्त यथारित्यागातरूप

फलं यच्च चंद्रांगारकयोगो फलं तत्फलत्रयमपि वाच्यम् एवं यथासंभवमन्यत्रापि ग्रहत्रयस्यैकराशिगतस्य फलं वक्तव्यं यद्येकराशौ द्विग्रहयोगोऽन्यत्र त्रिग्रहयोगो वा भवतस्तदा स सर्वाणि फला निवाच्यानीति ५ इति श्रीमद्भट्टोत्पलविरचिताया बृहज्जातकविद्येतौ द्विग्रहयोगाऽध्यायश्चतुर्दशः समाप्तः १४ अथातो प्रब्रज्यायोगाऽध्यायो न्यारव्यायते तत्रादावेव चतुरादिभिरेकस्थैः ग्रहैः जातस्य प्रब्रज्यायोगशादूलविक्रीडितेनाह एकस्थैरिति एकस्मिन् यत्र तत्र राशौ चतुरादयो ग्रहा भवन्ति न्त्यारः पंचषट्सप्तसवा भवन्ति तैरेकस्थैश्चतुरादिभिः बलयुतैः वीर्यवद्भिः माह्वयादिभिः जाताः संभूताः शाक्यादि

असितसितसमागमे ल्पचक्षुर्युवति समाश्रयसं प्रवृद्धवित्तः भवति त्वलिपिपुस्तचित्रवेत्ता कथितफलैः परतो वि कल्पनीयाः ५ इति द्विग्रहयोगाऽध्यायः समाप्तः १४ अथ प्रब्रज्यायोगाऽध्यायप्रारम्भः एकस्थैश्चतुरादिभिर्बलयुतैर्जाताः पृथग्वीर्यगैः शाक्याजीविकामिदुष्टदुष्टचरकानि ग्रथवान्याशनाः माह्वयज्ञगुरुक्षपाकरसितप्राभा करीनैः क्रमात्प्रब्रज्याबलिभिः समाः परजितैस्तस्त्वामिभिः प्रच्युतिः १

काः प्रवाजकाः भवन्ति किंतु चतुरादिभिः बलयुतैरेका प्रब्रज्या भवति तदर्थमाह पृथग्वीर्यगैः तैश्च बलिभिः वीर्यगैः सबलैः पृथक् पृथक् प्रब्रज्या भवति एतदुक्तं भवति चतुरादीनामेकस्थानामध्याद्यद्येको बलवान् भवति तदा जातस्यैके व प्रब्रज्या भवति अथ चतुरादीनामेकस्थानामध्यान्कश्चिद्बलो भवति तदा जातस्य प्रब्रज्यान भवति अथ द्वौ बलिनौ भवतस्तदा जातस्य प्रब्रज्या द्वयमेव भवति यदा बहवो बलिनस्तदा बल्यः प्रब्रज्या भवति एवमेकस्थैश्चतुरादिभिर्बलयुतैः जाताः प्रब्रज्याभाजो भवन्ति यस्मादुक्तं प्रब्रज्या बलिभिः भौमाद्यैः माह्वयादिभिः भौमाद्यैः शाक्याद्याः भवन्ति

तथा चतुरादीनामिहस्त्यानामध्यापदामादेयोभोभोवतचान्प्रवति तवानात शान्त्योरक्तपदोभवति एवंनेवुधेवलवतिभिस्तु यतिर्भवति गुरोर्वलवन्निभज्जीमिक
भुपावरश्चद्वयपदारुद्वयारुः कापालिकः वृत्तमंगमयान्द्रावकशब्दोऽनुसोद्वयः सितेशक्तेवलवतिचरकः चक्रधरः प्रामाकीरः सौरः तस्मिन्वलवति
ग्रयः नमः क्षपणकः यावरणरहितइत्यर्थः इनेआदित्येकलवतिवन्याश्रमः मूलफलाश्रमस्तपस्वीभवति एवक्रमाचक्रप्रशः परिपाट्याएतेप्रक्रज्या पर्यायाः ए
तेतवकलकमताध्याख्याताः तद्यत्तवकलकाचार्यः तावसि आदिणगादेवैकावालि ॐ तहामणि ॐ रत्तवडोभूमिस्त्वेसोमसुवेए अदहीआ
इवगुरुकृककोषाकवेणजईचर अरववणाई अम्यार्यः तावसि ओतापसिक दिणणाहेदिननायेसूर्येचंद्रेवा क्वालिओकापालिक तहामणिओ
तयामृणितः रत्तवडोरक्तपदः भूमिस्त्वेभूमिस्ते सोम्यस्त्वेसोमसुतेषुधे एअदक्षेआएकदही देवगुरुर्हस्पतिः शुकसुकः कोणः शनीश्वरः क
वेणक्रमेण जईपतिः चरअचरकः खपणाईक्षपणकः अत्रद्वयारुक्तपदः अत्रद्वयारुक्तपदः अत्रद्वयारुक्तपदः अत्रद्वयारुक्तपदः अत्रद्वयारुक्तपदः
याश्रिताना तयाचवकलकेसहितातरेपठ्यते जलणहरसुगअस्तेमवसूदेव सुणुणमामगेसु रिक्स्वाणणाअच्चासूराडुगोहाकवेणगाहागअज
लणज्वलनः सामिकइत्यर्थः हर्द्वैश्वरभक्तः महारकः सगभक्तगः वीरुइत्यर्थः केसवकेसवभक्तः मागवतइत्यर्थः सूईयुतिमार्गितः घीमासु
कः वस्मणमसभक्तः वानप्रस्थः णगोनमः क्षपणकः मणिसुमार्गेषु दिक्स्वाणदीक्षाणाअच्चात्तव्याः सुयइगुहासूर्यादिग्रहाः कवेणक्रमे
ण पाह्य अनायागताः एवचतुरादीनामेकस्थानामध्यापोवतोपलिन तावत्यएवप्रक्रज्याभवति तत्रार्थिवीयाधिकस्यप्रथमासंबंधिनीप्रप्र
ज्याभवति यस्मात्स्वल्पजातकेऽक्त चतुरादिभिरेकस्थैः प्रक्रज्यान्वाग्रहः कमेति बलीबहुवीर्येस्ताचन्य प्रथमावीर्याधिकस्यैव तापसः रुद्र
श्रावकरक्तपदजोविमिस्तुनरकाणांनिग्रयानाचेति वीर्योपवयक्रमेणान्यासात्क्रमः एववर्धितेसमाप्रक्रज्याः चन्निनोग्रहस्यपादरेवतइल्लुसारेणप्र

मोतिपरिपालयति ऊनबलस्यमनाङ्गनामोतिपालयति पराजितैस्तत्स्वामिभिः प्रच्युतिरिति शाक्यादिप्रज्यास्वामिभिर्ग्रहेः पराजितैरन्यैर्ग्रहेः युद्धे
 विजितैः प्रच्युतिः प्रज्यात्यागः तत्प्रज्यागृहीत्वापुनस्त्यजति एतदुक्तमवति चतुरादीनामध्याद्यद्येकोबलवान्भवति सचग्रहयुद्धेजातककलेन
 पराजितस्तदाप्रज्यागृहीत्वापुनस्त्यजति त्यक्त्वाचप्रज्यामनाश्रित्येवतिष्ठति अथचतुरादीनामध्याद्वापहवोवाबलिनोभवति तेचपराजिता
 स्तदाअन्यस्यसर्वाभ्यः प्रज्याभ्यः च्युतिः भवति यस्माद्बलवत्ग्रहसंख्यास्तेनप्रज्याः कर्तव्याः अंत्यप्रज्याधिपतिर्यदन्येनग्रहेणजितोनभ
 वति तदातामेवप्रज्यामाश्रितोभ्रियते अथप्रज्यादायकोग्रहएकएवजितोनभवति तदायाकज्जीवंतामेवप्रज्यामाश्रयति अथद्वोग्रहोप्र
 ज्यादायकोतोचापराजितौ तदाप्रथमप्रज्यादायकातर्दशायाप्रथमांप्रज्यांगृहीत्वातामेवाश्रित्यतावतिष्ठति याचद्वितीयप्रज्यादायकग्रहान्
 दशांप्रवेशः तन्नप्रथमात्यक्काद्वितीयामाश्रयति एवंबहुषुप्रज्यासुसंभवेयोज्यं अत्रचसत्याचार्यः तेष्वधिकबलीजीवास्त्रिदंडिनंभार्गवश्चरकुमु
 र्भव्यं नमश्चमणसौरोबुधस्तदजीविकाचार्यम् दृढश्चावकमिंदुर्दिवाकरस्तापसंतपोयुक्तं वक्रः शाक्यः श्रवणक्षत्राश्रयजगुणांश्रैतान् वीर्यपि
 तैल्पतनावदीक्षिताभक्त्यादिनस्तेषां अन्यैः पराजितश्चेत्प्रज्याप्रच्युतिकुर्यात् यावंतोवीर्ययुताः प्रज्याभवतितावत्यः एकर्क्षगेषुनि
 गमात्तेषामाद्याबलोपेतात् १ अथास्तमितान्यजितान्यदृष्टानांग्रहाणामुपवादवैतालीयेनाह रविलुसकरैरिति चतुरादीनामेकस्थानाम-
 ध्याद्यावंतोग्रहाबलिनस्तावन् स्वप्रज्यादायकास्तत्रापिबलिनंमध्येयावंतोरविलुसकराः सूर्यमंडलगाअस्तमिताभवति तैर्दीक्षिताजा
 तांभवति तावतःस्वकीयाः प्रज्यानप्रयच्छतीत्यर्थः किंतुजातानराः तद्गतभक्तयः तद्गतानांतत्प्रज्याप्रविष्टानांमध्येभक्ताभवति अत्रर
 विलुसकरत्वमुदयास्तमयंगणयित्वाऽन्वेष्यम् शक्रगुरुशार्किंकुजाः कलांशैर्धृतरोत्तरैः नवभिर्दश्यादश्याद्यकर्मणारवैः द्वादशाभिरिंदुरि-

येचमादि कर्मणि क्लृप्ते कदाचिदादित्येन सदैकराशियतैर्गतैरपि नास्तमितोभवति कदाचित् द्वितीयराशिस्योप्यस्तमितोभवति एवमुदयास्तम म-
नेष्यास्तमितफलवाच्य अभियाचितुमात्रदीक्षित्वा इति बलिभित्यनुवर्तते बलिभिर्मिहते ग्रहपुद्गेन्यग्रह विजितैरन्यैश्च ग्रहैर्निशसिते हे
अभियाचितमात्रदीक्षितः दीक्षाप्रार्थनपरमभवति नचताप्राप्नुवति पूर्वमुक्तपराजितैस्तत्स्वामिभिः प्रच्युतिरित्वस्यायमपवादः तेनेतदु,
नति चलीग्रहो ग्रहपुद्गेन्येन विजितोभवति न केनचिदुश्यते तदा तत्प्रज्यागृहीत्वा पुनस्त्यजति अथबलीग्रहः समागमनेन ग्रहणं विजित
वर्यन्येन च दर्शयते तदा प्रज्या प्राप्यमानोपि न प्राप्नोति यस्य च प्रज्या प्रच्युतिः जाता तस्य तदवसाने बहुष्वतर्दक्षास्त्वारवशाद्यस्मिन्न

रविभुसकरैरदाक्षिताबलिभिस्तद्वतभक्त्युनरा
अपियाभिगमाप्रदाक्षितानिहृतेरन्यभिभोसितैरपि २

देशाकालबलवानप्रविष्यति तस्मिन्काले प्रवृत्त्यादास्यति तयान्तेति तयात्नेति देशादानसमर्थो यो भवति तदा बलेन स युक्तः तस्यैव दशाकाले दीप्ताब्द
भूतेन रोषय यस्य च दीप्सा न्यवनतस्यैव दशान्वसाने स्यात् एवजातककाले संचित्य षलापलं वाच्यं २ अथ चतुरादि पिरकस्थ विना-
प्रव्रज्यायोगमाह जन्मेषा इति जन्मनि यस्मिन् राशी च व्रा स्थितस्तस्य योगिपतिग्रहः स जन्मेशुः सचयद्यन्ये ग्रहे रइष्टो नावलौ
किता न केन निद्रुहेण दृश्यते तथा भूतो सावर्के पुत्रशर्मेन्द्रं पश्यति तदा जातस्मिन् प्रव्रज्या भवति सा च शर्मेन्द्ररक्षणा शर्मेन्द्रस्जन्मशयो गो
वल्लवास्तदीया तद्दशाकाले उत्सृज्य यस्ये स ते केषु अभ्यमना यो ग्रहेर्न संहरा तस्य हि दीप्ताभा तद्दलयोगा दशाकाले पर्यत्पा किं रिति अ

अथार्किः सौरः सबलो जन्मराश्याधिपं बलोनं वीर्यरहितपश्यति तथापि शनैश्चरोक्तप्रवज्यां वदति उक्तं च शनिदृष्टे बलिहीने जन्मनि नाथे वेदे च निर्ग्रंथं दी-
क्षां प्राप्नोतीति यत्र तत्र राशौ चंद्रशशिन्या किं द्रेष्काणसंस्थे सौरद्रेष्काणव्यवस्थितेन केवलं यावद्गोमां कथं शीकुजसौरयोरन्यतमनवाशकस्येतस्मिंश्च
सर्वत्र हादृष्टे शनैश्चरेण क्षमाणे दीक्षा प्राप्नोति शनैश्चरोक्ते प्रवज्यां व्रजति तथाच सौरद्रेष्काणसंस्थो यदि भवति शशीतदंशसंस्थश्च वक्राशे वा दृष्टः
सौरेण तु सर्वदर्शनविमुक्तः निर्ग्रंथसंज्ञो यो किं पुत्रपीयां नुसारं जन्माधिपतिः पापैरपि निर्गोक्षितस्त्वेक इक्षिते सौरः यस्य पुरुषस्य मूर्तेन नियता दीक्षिता
भवति यस्य जन्माधिपतिं विबलं निर्गोक्षिते यस्य सूर्यजो बलः सोऽपि खलु भाग्यहीनः प्रवज्यां प्राप्नुयाज्जातः मां देको जे वाशे शशीस्थितः कृष्णजे द्रेष्काणे

जन्मे शोन्यैर्यद्यदृष्टोर्कपुत्रं पश्यत्या किं जन्मपं वा बलोनं मु-
दीक्षां प्राप्नोत्या किं द्रेष्काणसंस्थे गोमां कथं शीकुजसौरदृष्टे च चंद्र ३

वा अंशाधिपानुरूपे काले दीक्षा प्रदोभवति अत्र योगत्रयेऽपि पूर्वपदादनुवर्तनीयः ३ अथ येन योगेन जातः शास्त्रकरो भवति येन च राजा पि दीक्षितो भव-
ति तद्योगद्वयं मालिन्याह सुरगुरु रिति सुरगुरुः जीवः शशीचंद्रः ह्यंशं एतां सुरगुरुशशिहोरासु आर्किणा शनैश्चरेण दृष्टासु अवलोकितो रक्त
धर्मनवमे स्थाने गुरुः जीवो यदि भवति अथ शब्दपादपूर्णे नृपतीना योगजः कश्चिद्भ्राजयोगो जातस्य भवति तदा स पुरुषः तीर्थं कृच्छ्रास्त्रं कृत्वा द्रवत् का
णादबुद्धं पांच शिरव वराहमिहिरब्रह्मगुप्तप्रतिम इति सुरगुरुशशिहोरास्त्विति धन्विमीन कर्कटलग्ने केश्चिद्भ्राज्यात् तच्चायुक्तं यस्मान्मांडव्यः गते मंदांशे
कंगुरुशशिविलमेन वमगे गुरौ निष्पद्यते न इह नृपयोगे नृपतयः विजृम्भते येषां लट्हरचनारं भसु भगजगत्या ये विहङ्गुणा कथनपाषाणसदृशाः तथा चोक्तं

गुरुगण्डिशन्माद्रुपाकोणेननुनवपायादिगुरुः नरनाथजन्यनाथः शास्त्रकरोभवतिन्मन्त्रुपः अथाद्वितीयोगजयोगस्तत्रोपस्थानकरोति तदारजाभवति
 तायैकरश्चभित्तकक्राशिराजशुभिजजप्रतिमदति उक्तं भस्मिन्योगेचान्येनृपयोगोभवति तत्रयोज्जातः सप्तपतिजिनेद्रुत्व्योनरनाथ शास्त्रकर्ता
 न नरपप्रवरनसस्येप्रदगाच्छतीतिमदृगसौरः तस्मिन्मदगेल्प्रान्नवमभवनसस्येधर्मस्थानाधितेन्यैः सर्वैर्ग्रहैरदृष्टेनावलाकिते तयानरपयोगराज
 योगात्माप्यहन्त्यतमेराजयोगेसतिजातोदीक्षितः प्रव्रजितः पार्थिवेन्द्रश्चराजाधिराजोभवति पञ्चासत्फलसर्पचलोतदीक्षायादीक्षितश्चभवति राज्ञ

स्ररगुरुशशिहोरास्त्रार्किदृष्टास्त्रधर्मेगुरुयनृपतीनायोगजस्त्रीर्यैरुत्स्यात् नष्टमभवनस
 र्येमदगेन्यैरुदृष्टस्यतितरपरागदीक्षित पार्थिवेन्द्र ४ इतिश्रीमहात्पलविरचिताया
 नृहज्जातकविसृतीप्रव्रज्यायोगाध्याय समाप्त १५ ७

योगविनायपिप्रव्रज्यायोगः योगेस्मिन् राजयोगजम्भेज्जातोरजादीक्षितश्चभवति अन्ययादीक्षितएकउक्तं नृपस्थानेसुरोपादिस्यता
 र्धदर्शनविमुक्त नगनाययोगजातोन्पेपिदीक्षान्वितोभवति नृपयोगस्याभावेयोगेस्मिन्दीक्षितोन्नरोजातः मिः सद्विधप्रवदेधोगस्यास्यप्रभावे
 ति ५ इतिश्रीमहात्पलविरचितायाचन्द्रज्जातकविसृतीप्रव्रज्यायोगाध्यायः पञ्चदशः समाप्तः १५ ७

अथऋक्षशीलाध्यायोव्याख्यायते ऋक्षं नक्षत्रं राशिश्च तत्रादौ वेवचंद्रमुज्यमानं नक्षत्रं शीलं भवति तत्राश्विनी भरणीयोः जातयोः शीलं विज्ञानमा-
 र्ययाह प्रियभूषण इति प्रियभूषणः अलंकरणवद्भूषः सुरूपः शोभनरूपः वपुष्मान् सुभगः सर्वजनप्रियः दक्षः सर्वकार्यकरणापटुः मतिमान् बुद्धि-
 युक्तः एवंविधोऽश्विनीषु जातो भवति तारकापेक्षया त्रसर्वत्र बहुवचननिर्देशः कृतः कृतनिश्चय इति कृतनिश्चयः प्रारब्धानां कर्मणामतृगः सत्यः सत्य-
 वाक् अरुक्निरुजः दक्षः चतुरः सुखितः दुःखनिर्मुक्तः एवंविधो भरणीषु जातो भवति १ अथ कृतिकारोहिणयो जातस्य स्वरूपमायथाह बहुभु-
 कं प्रभूताहारः परदाररतः परस्त्रीव्यासक्तः तेजस्वी असाहिष्णुः विख्यातः सर्वत्र प्रसिद्धकीर्तिः एवंविधः कृतिकासु जातो भवति सत्यः अवितथभाषा

अथऋक्षशीलाध्यायः प्रियभूषणः सुरूपः सभगो दक्षोऽश्विनीषु मतिमांश्च कृतनिश्चय
 सत्याकृदक्षः सुखितश्च भरणीषु १ बहुभुव्यारदाररतस्तेजस्वी कृतिकासु विख्यातः
 रोहिण्यां सत्यश्चैतच्चिः प्रियंवदः स्थिरमतिः सुरूपश्च २

शक्तिः परस्वाद्यलुब्धः शास्त्रीकशौचानुष्ठाता प्रियंवदः मधुरवाक् स्थिरमतिः एकमतिः सुरूपश्च वपुष्मान् एवंविधः रोहिण्यां जातो भवती-
 ति २ अथ मृगशीर्षाद्विद्योः जातस्य स्वरूपमायथाह चपल इति चपलः क्रियास्वनवस्थितः चतुरः दक्षः भीरुः भयानकः पटुः प्रवक्ता उत्सा-
 ही सोद्यमः धनी वित्तवान् भोगी च संभोगशीलः एवंविधो मृगशीरासि जातो भवति शठः परकार्यविमुखः उक्तं च ग्रंथांतरं शठलक्षणं मनसा
 वचसा च च दृश्यते कार्यतत्परः कर्मणा विपरीतश्च स शठः सद्विरीर्यते गर्वितः मानी कृतं घ्नः रवलः कृतमुपकृतं हंतियः सकृत्तघ्नः हिंस्रः वध

कः पापः पापकर्मकर्ता एषविधोरीदृक्षैर्आर्द्रायाजातोभवतीति ३ अथपुनर्वसीजातस्यस्वरूपमार्ययाह दाताशमपुर तपः श्लेशसहः सुखीसु
खितः सुशीलः शोभनशीलः विनयवान् दुर्मधाजहप्रायः रोगभाक् पीडितदेहः पिपासुः तृषार्तः अल्पेनस्तोकेनैवार्चनसत्पुष्टः एषविधोमनुजो
मनुष्यः पुनर्वसीजायतेउत्पद्यते ४ अथपुष्याश्लेषयोः जातस्यस्वरूपमार्ययाह शातात्माइति शातात्माशमदमपरोजितद्रियः सुभगः सर्भज
नद्रियः पंडितः शास्त्रार्थवित् धनीवित्तवान् धर्मससृजत धर्मनिरतः एषविधः पुष्यजोभवति शठः परस्पर्यविमुखाः सर्वभक्षः संचयनशीलः पा

चपलश्चतुरोभीरुः पटुस्तसाहीधनीमृगोभोगी शठगर्वितः कृतमोहिस्तृप्तापञ्चरोद्रक्ष ३
दातः सुखीकशीलोदुर्मधारागमास्विपासुश्च अल्पेनचसत्पुष्टः पुनर्वसीजायतेमनुजः ४
शातात्माकुमृगः पंडितो धनीधर्मसस्तः पुष्यः शठः सर्वभक्षपाफः कृतसंधृतश्चभोजग ५
बहुधृत्यधनाभोगीसुरापितृभक्तमहोद्यमोपित्र्ये प्रियवान्दातापुतिमानदनार्नृपसंवक्षेभाग्य ६

पः पापकर्मरतः कृतमः कृतमुपकृतहृतिसकृतमः धूर्तः परवचनदत्तः एषविधोभोजगो आश्लेषायाजातोभवति ५ अथमघापूर्वाफाल्गुन्यो
जातस्यस्वरूपमार्ययाह बहुधृत्यइति बहुधृत्यधेनः प्रसूतपरिवारवित्तान्वितः भोगीभोगान्वितः सुरपितृभक्तः देवानापितृणान्वभक्तः महो
रमः महोत्साही एषविधः पित्र्ये मपायाजातोभवति प्रियवाक् अभिमतवक्ता दातादानशीलः पुनिमान्स्कफातिः अदनापरिभ्रमणशीलः नृ
पसेवकः राजसेवानुरतः एषविधोभाग्यपूर्वाफाल्गुन्याजातोभवति ६

अथोत्तराफाल्गुनीहस्तयोर्जातस्यस्वरूपमार्यथाह सप्तमगइति सप्तमगः सर्वजनप्रियः विद्यासधनः विद्ययाआसंधनयेन भोगीभोगान्वितः सुरवभाकृदुः
स्वरहितः एवंविधोद्वितीयफाल्गुन्याउत्तराफाल्गुन्याजातोभवति उत्साहीसोद्यमः धृष्टः प्रतिभायुक्तः निर्लज्जोवापानपः पानप्रियः आसवानुरक्तः ३
घृणीनिर्दयः तस्करः चोरः एवंविधोहस्तेजातोभवति ७ अथचित्रास्वात्योर्जातस्यस्वरूपमार्यथाह चित्रांबरमाल्यधरः चित्राणिनानाप्रकारा
णि अंबरपुष्पवस्त्राणिमाल्यानिचधारयति सलोचनानां शोभनानेत्रावयवायस्य एवंविधः चित्रायांजातोभवति दांतोविनयान्वितः जितेंद्रियः

सप्तमगोविद्यासधनोभोगीस्वरूपमाकृद्वितीयफाल्गुन्या उत्साहीधृष्टः पानपोघृणीतस्करोहस्तै ७
चित्रांबरमाल्यधरः सलोचनानागश्चभवतिचित्राया दांतोवणिक्कृपालुः प्रियवाग्धर्माश्रितः स्वातो ८
ईर्ष्युर्बुब्धोद्युतिमान्वचनपटुः कलहकृद्द्विशारवास्तु आढ्योविदेशवासीक्षुधालु रत्नोऽनुराधास्तु ९

वणिक्कयविक्रयज्ञः कृपालुः केचित्सृषालुश्रितिपठंति तृषालुः तृषानसहते प्रियवाक् अभिमतवक्ता धर्माश्रितः धर्मरतः एवंविधः स्वातोजा
तोभवति ८ अथविशाखानुराधयोर्जातस्यस्वरूपमार्यथाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युः परर्द्धिमत्सरी बुब्धः लोभाभिभूतः द्युतिमान्सुक्रांतिः वचनपटुः
संभाषणदक्षः केचिदर्थपटुरितिपठंति अर्थार्जिनेपटुः प्रवीणः कलहकृद्द्विरोधशीलः एवंविधोविशाखास्तुजातोभवति आढ्यः ईश्वरः विदेशवा
सी परदेशनिवसनशीलः क्षुधालुः सुधानसहते अरुनः परिस्त्रमणशीलः एवंविधोऽनुराधास्तुजातोभवति ९ ७

अथ ज्येष्ठा मूलयोर्जातस्य स्वस्वरूपमार्ययाह नवहभिन् सत्यसुदृत् सतृष्टः संतोषशीलः धर्मकृद्मनिरुतः प्रचुरकोपः अतिक्रोधी एव विधो ज्येष्ठा सुतो भवति मानी गवितः धनवान् प्रभूतचित्तः सुखी सुखितः नोद्वेगः साम्यप्रकृतिः परविघातनकराति स्थिरः एकमतिः भोगी भोग्यान्वितः एव विधो जातो भवति १० अथ पूर्वोत्तराधादयर्जातस्य स्वस्वरूपमार्ययाह इष्टानदकलनः इष्टो भिमतः सुलभः आनदकरः तुष्टिकरः कलभमार्यायस्य मार्यवितः दृढसीदृढः स्थिरसुहृत् एवं विधो जलदेवे पूजापादाया जाता भवति विनीतः विनयसयुक्तः धार्मिकः धर्मज्ञः बहुपितः प्रभूतसकृत् कृतज्ञः प्र

ज्येष्ठा स्कन् बहुभिन्ः सतृष्टो धर्मकृत् प्रचुरकोपः मूले मानी धनवान् स्वरवीन हिम्नः स्थिरो भोगी १०
इष्टानदकलभो मानी दृढसीदृढः सुहृत् अजलदेवैः वैश्वे विनीतः धार्मिकः बहुभिन्ः कृतज्ञः सुभगश्च ११
श्रीमान् अश्ववणे श्रुतवानुदारदारो धनान्वितः ख्यातः दाता आदयः श्रुरागीतः प्रियो धनिष्ठा सुयनलुब्धः १२

सुपकारशीलः स भगश्च सर्वजनप्रियः एवं विधो वैश्वदेवे उत्तरापादाया जातो भवति ११ अथ अचणधनिष्ठयोर्जातस्य स्वस्वरूपमार्ययाह श्रीमान् प्रियायुक्तः श्रुतवान्यदितः उदारदारः शोभनस्वीकः धनान्वितः कित्तवान् ख्यातः जनविदितः कर्तिः एव विधः अश्ववणे जातो भवति दाता दानशीलः आलया ईश्वरः शूरः रणप्रियः गीतप्रियः गीतवल्लभः धनलुब्धः अर्थरुक् एव विधो धनिष्ठा स जातो भवति १२ अथ श भेयकपूर्वाभाद्रपदयोर्जातस्य स्वस्वरूपमार्ययाह सुदृढाकूनिष्ठुरभापी सत्यवादी व्यसनी ख्यातिगम्यो हतः रिपुहाराशुपातकः साह

सिकः असमीक्षितकार्यकृत् दुर्गतिः दुराध्यः एवंविधः शतमिषजिजातोभवति उद्विग्नः दुःखितमनाः स्त्रीजितः स्त्रीभिरमिभूतः धनीधनवा
 न् अथवास्त्रियाजितधनयस्यपटुः प्रवक्ता अथवा धनपटुः धनार्जनेचतुरः अदाताकर्यः एवंविधः पूर्वाभाद्रपदासुजातोभवति १३ अथान्त
 राभाद्रपदारेवत्योजितस्यस्वरूपमार्थयाह वक्तावचनपटुः संभाषणेदक्षः सुरवीविद्यमानसुरवः प्रजावान्बहुपुत्रपात्रः जितशत्रुः जितारिः धार्मि
 कः धर्मशीलः एवंविधोद्वितीयासूत्रराभाद्रपदासूजातोभवति संपूर्णांगः परिपूर्णावयवः स्रग्भगः सर्वजनप्रियः भूरः संग्रामधीरः शुचिः पर

स्फुटवागव्यसनीरिपुहासाहसिकः शतमिषजिदुर्गतिः भाद्रपदासूद्विग्नः स्त्रीजितधनीपटुददाताच १३
 वक्तासुरवीप्रजावान्जितशत्रुर्धार्मिकोद्वितीयासु संपूर्णांगः सुभगः भूरः शक्तिरथवान्पौष्ण १४
 इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायाबृ० तोत्रदशशीलाऽध्यायः समाप्तः १६ ॐ

धनादिष्वलुब्धः अर्थवान् धनान्वितः एवंविधः पौष्णरेवत्यांजातोभवति एतेयथोक्तानक्षत्रस्वभावान्चंद्रस्य सबलत्वात्परिपूर्णाभिर्वति १६ इ
 तिश्रीभट्टोत्पलविरचितायाबृहज्जातकविरुतौत्रदशशीलाऽध्यायः १६ अथातोराशिशीलाध्यायोव्याख्यायते अथमेवस्थचंद्रमसिजातस्य
 स्वरूपंशादूलविभ्रिडितेनाह चतेति चतेपरिवर्तुले आतामे लोहितवर्णेदृष्टीचसुषीयस्यसरुताताभ्रदृक् परिवर्तुललोहितनेत्रः उष्णशाक
 लधुचस्वल्यभुंक्ते मउष्णशाकलधुभुक् उष्णभोजीशाकभोजीलधुभोजीदिप्रमसादः आश्वेवप्रसीदति अटनः परिश्रमणशीलः कामीसुरतमि

या दुर्वलजस्तुः । नर्मोमलजपासपि अस्तिरपनः अचिरवित्तमूरुः एणप्रियः अगनावल्लुभः स्त्रीप्रियः अगनावल्लुभो अगनावल्लुभायस्येति वा सेवनात् ।
 परराधनकुरता कुनरीकुस्मितनखः दणां कितशिराः सच्छिद्रपूद्गमनीगर्वितः सद्गोत्याग्रजः सद्गोत्यानासहजानामग्रणीगणप्रधान पाणितले-
 इस्तननेयाभ्यामिन्द्रविरोपणाकितः निद्रिजः अतिचपलः क्रियास्वनयस्यितः तोयेचनेलेभीरुः सभयः एवंविधाः क्रियेयेषस्यितेन्द्रमसिजतिोभवति
 १ अयद्यप्यस्येन्द्रमसिजातस्यस्वरूपशार्दूलपिकिठितेनाह कातइति कतः दर्शनीयाः सेतगतिः सविलासगामी पृथूरुक्वनः पृथूविस्वीणी-

अवयराशिशीलाध्याचारम् वृत्तात्तान्मद्युष्माशुकलपुष्पुकसिप्रप्रसादोदना कामोदुर्वलजानुरीस्त्रिरधनः मुरोगना
 वल्लभः सेवनाः कुनरवीव्रणाकितशिरामुनोसहत्वाग्रजः शक्यापाणितलकितोऽतिचपलस्तोयेचभीरुः क्रिये १
 कान्तावेलगतिः पृथूरुक्वनः पृष्ठास्यपार्श्वे कितस्त्यागीक्लेशसहः प्रभुः ककुद्वाल्कन्याप्रजः स्लेष्मलः पूर्ववैधुधनात्म-
 नैविरहितः सो भागयेयुक्तः क्षमीदीसाभिः प्रमदाप्रियः स्थिरशुलेन्मध्यातसीरन्वयोगवि २

मूरुक्वनमुरवपस्य पृष्ठपश्चिमभागः आस्यवक्त्रपार्श्वेपसिदे एषामन्यतमस्थाने क्लिप्तिवन्धिता त्यागीदाताक्लेशसहः कर्तर्यनासमयीः प्रभुरप्र-
 तिहनाज्ञाः ककुद्वान् ककुदलपुष्पः कन्याप्रजायस्यस्त्रीजनकः स्लेष्मलः कफाधिकः पूर्वः प्रयमिः बधुभिः कुद्वैः धनैः विनैः आत्मजैः पुत्रैश्च विरहि-
 तः विपुक्तः सो भागपुष्पः सर्वजनवल्लुभः सपीक्षमावान् सद्गुणस्त्यर्कः दीसाभिः बहुलासी प्रपवाप्रियाः स्त्रोवल्लुभः स्थिरशुल्कः दृढपित्रः मध्यात-
 सीरन्वः मध्येयौवनेत्यस्मद्वलेनश्रुतिता अर्थादेववाल्क्यदुःखिताः एवविधयोगविशेषस्येन्द्रजालोभवति २

अथमिथुनस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपं शार्दूलविक्रीडितेनाह स्त्रीलोलइति स्त्रीलोलः स्त्रीष्वभिलाषकरः स्वरतोपचारकुशलः सुरतोपचारिसुरतकर्मणिकामशास्त्रेषु कुशल शिक्षितः तान्त्रेक्षणः लोहितनेत्रः शास्त्रविच्छास्त्रज्ञः पंडितः दूतः परेच्छयागमनागमनशीलः कुंचितमूर्धुजः कुटिलशिरोरुहः पटुमतिश्चतुरधीः अतीवप्राज्ञः हास्यमुपहास इगितपरचित्तज्ञानं द्यूतएतानिवेत्तिजानाति चार्वगः शोभनावयवः प्रियवागभिमतवक्ता प्रभक्षणाकृचिः बहुभुक् गीतप्रियः गीतरतिः नृत्यविनृतज्ञः क्लृपैः बंटेः सहरति याति गच्छति समुन्नतनसउच्चनसः एवंविधश्चंद्रतृतीयर्सेगेतृतीयराशौ-

स्त्रीलोकः सुरतोपचारकुशलस्तान्त्रेक्षणः शास्त्रविदूतः कुंचितमूर्धुजः पटुमतिर्हास्येगितधृतचित् चार्वगः प्रियवाक् प्रभक्षणाकृचिगीतिप्रियो नृत्यविकृषीर्बर्थातिरतिसमुन्नतनसश्चंद्रतृतीयर्सेगे ३ आवक्कद्रुतगः समुन्नतकटिः स्त्रीनिर्जितः सरसुहृद्ब्रजः प्रचुरालयः क्षयधने संयुज्यते चंद्रवत् ह्रस्वः पीनगलः समेति च वशसाम्ना सुहृदस्सलस्तायाद्यानरतः स्ववेशमसहितेजातः शशाकनरः ४

स्थिते मिथुनगेजालोभवतीत्यर्थः ३ अथ कर्कटस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपं शार्दूलविक्रीडितेनाह आवक्कति आवक्ककुटिलद्रुतं सस्वरंगच्छतीति आवक्कद्रुतगः कुटिलस्वरगामी समुन्नतकटिः उच्चजघनः स्त्रीनिर्जितः प्रमदाजितः संस्करुच्छोभनमित्रः देवज्ञः ज्योतिः शास्त्रार्थवता प्रचुरालयः प्रभूतगृहकृती क्षयधने रपचयोपचये चंद्रवच्छशीवत्संयुज्यते कदाचिद्विधनइत्यर्थः चंद्रक्षग्रष्ट्विवत् ह्रस्वः अदीर्घः पीनगलः पारसलकठः साम्नाप्रीत्यावशं वश्यतां समेतियाति सुहृदस्सलः मित्रवल्लभः तोयाद्यानरतः जलोपवनसक्तः तोयेन जलेन उपवनेन चरतः एवंविधः स्ववेशमसहिते कर्कटस्थे शशाकैचंद्रे-

नर पुरुषान्जातोभवति ५ अयसिहस्येनंद्रमसिजातस्यस्वरूपशार्दूलविश्रुतिनाद् तीष्णवति तीष्णः अमर्षशीलः स्थूलहनुः घृद्धहनुः बृहत्कपोलार्ग
 शातचदनोविस्तीर्णविक्रः पिंगेक्षुणः कपिलनेत्रः अल्पभ्रूजः स्तस्यापत्यः स्त्रीहृषीप्रमदाहिरुषीहृष्टेति केचित्पठति प्रियमासकनननग मासमासिष
 काननमरण्यनगः पर्यक्तः एतेप्रियायस्य आभियचनपर्यतानुरक्तः अकार्षे अकरणीयेर्ये कुप्यति कुप्यति निरबहुकाल केचिदकांडेति पठति अकांडे अ
 काले सुखसिद्धा दृष्यापिपासादरंजरदत्तादर्शनाः यनश्चित्तएभ्योजाना रुजः पीडास्ताभिः संपीडितउपतप्तः त्यागवान्वाता विकृतः पराक्रमश
 तः स्थिरधीरेकमतिः गर्वितमनाः अभिमानसमुक्तः मातुर्विषेयोजननीवश्यः प्रकटरत्यर्कः विषयोवचनग्राहीइत्यर्थः एवविधोर्कमेसूर्यराशौ

तीष्णाः स्थूलहनुर्विशालवदनः पिंगेक्षुणोत्पात्मजः स्त्रीहृषीप्रियपासकनननगः कुप्यत्यक्रूर्येचिर सुचृष्णो
 दरदतमानसकजासपीडितस्त्यागवान् विक्रान्तः स्थिरधीः स्तगवितमनामातुर्विधयोर्कमे ५

सिहस्येनद्रजातोभवति ५ अयकन्यागतेनद्रमसिजातस्यस्वरूपशार्दूलविक्रिडितेनाह बीढाययस्वारुवीक्षणगतिरिति श्रीछालज्जातया-
 पन्मथरत्नअलसत्वेनवासुशोभनवीक्षणदृष्टिपातो गतिः गमनचयस्य स्वस्तावधः पतितोविशित्वावसौस्वधो बहुभुजोयस्यस्वस्वीमुखितः म्ल-
 क्ष्णामृदुवाकृतनुकायोवा सत्यरतः सत्यभाषी धार्मिकश्चपरपार्थवावी कलासुनिपुणः कलासुनृत्यगीतवाद्यपुस्तकविचक्रमसुनिपुणः सुतः शास्त्रा
 यचित्सिद्धिः धार्मिकः धर्मनुरतः मेधावीबुद्धिमान् सरतप्रियः कामलोत्पुपः यरगृहीः पररेष्यभिः भित्तिर्धनेश्चसंयुज्यते सुप्यगुप्यप्रभवति परदेशग
 त अन्यदेशनिवासशीलः प्रियवन्नाः प्रियभाषी कन्याप्रजः कन्याप्रजायत्यर्कशीतनरक्तः अस्मात्प्रजाः स्वल्पपुष्पाएवविधा कन्यायांस्थितेनद्रजातोभवति ५

अत्रोपपत्तिः अत्र क्रान्तिर्ऋत्वा भिमुखी अतः सा कोटि रूपा शरः कटम्बा भिमुखः सवर्ण रूप् अतः क्रान्ति संस्कारार्थं शरस्य वर्ण रूप् स्य कोटि
रूपत्वं कार्यं तद्यथा यदि त्रिज्या वर्णं युज्या कोटिः तदा शरं वर्णं का कोटि रिति जातः कोटि रूप् शरः एव मन्त्र युज्या का यौ युज्या नाम युगत्रय
तस्यासार्धं तत्र क्रान्तिज्या भुजः युज्या कोटिः त्रिज्या वर्णः एवं क्रान्तिज्या वर्णेन स्त्रिज्या वर्गं सन्मूलं युज्येति वर्तते अत्रेदं जडकर्म

रविभुजोऽंशदशांशश्चैत भूम्यंतदाह दशहाराः स्यात् एकस्तदा विध्वेहाराः होतदा मनव इत्यादि ज्ञेयं शेषां शागते
ष्यहारा न्तरं गुण्याः दिग्भिर्भाज्याः फलेन हारा युक्तः कार्यः स्फुटः स्यात् इदं स्पष्टं यत्कृता स्वत्मान्तरत्वात् नक्त
तं पूर्व कृता च्छरात् तद्दशहारा सशरोहीनः कार्यः अपम संस्कृतये स्पष्टशरो भवति सायनार्कः १।२०।३२।३१। भुजो
शाः ५०।३२।३१ एषोदशांशः ५ अत्र वैकाटिकादि केत्यादि प्राप्नो हाराः ३६ शेषांशाः ०।३२।३१ गते ३६ ष्या १० तरेण ३४
गुणिताः १८।२५।३४ दशाभिर्भक्ताः फलेन १।५० हारा ३६ युक्तो जातः स्फुटः ३७।५० शरः ४५।० हारेण ३७।५० भ
क्तः फलं १।११ अनेन हीनः शरः जातः स्फुटः शरः उत्तरः ४३।४२॥ १ ॥ छ ॥ छ ॥

दृष्ट्वा आचार्येण दशभागानां युज्याः साधिताः तत्र प्रथमं दशभागानां क्रान्तिज्यायां क्रियमाणायामं त्रिंशदशहाराः कार्यः एव मन्त्र स त्रिंशदश
भागानां युज्या ११० शरोनेन गुण्यः स्वार्कं भित त्रिज्यायां भाज्यः गुणं हरेदशभिः पवर्तितौ जातौ गुणः एकादशः ११। हरेदशः १२। योराशिर
कादशभिर्गुण्यते हरेदशभिर्भज्यते सस्व हरेदशांशहीन एव भवति एवं सर्वे पितृहरा उतादिनाः अतः शरः स्वह रलब्ध्या हीनः क्रान्ति संस्कारयो

प्रह युक्तशरः स्यादित्यर्थः अत्रोपपत्तिः शरस्वरूपपूर्वमेवप्रतिपादितमस्ति। अत्रपंचपचभागमाशरभामादिकमुत्पाद्यसावयवत्वाद्यभि
 र्ण्यसिद्धानुवतिभुजभागानामष्टादशशरकोणाचार्यः प्राप्तवान्मयेतन्नानुपास। यद्विपक्ष्वभिर्भुजभागेरेक शरद्वौलभ्यसेतदैष्टभुज
 भुजकिमतदतिअतयत्कभुजभागपंचाशसुखगणाद्वै कसकार्येप्रोषाणामनुपातः पंचभिर्भागे भाग्यखलभ्यतेतदाशेषभागे कियन्नइति।
 अनेनखंडैर्कपेधपुनक्तजात शरः दत्तर ४५ भिन्नगोलत्वप्रकल्पपदान्यत्वोदाहरणं शर ४५ प्रो। १११। १५ अस्मान्

रैवेकादिकेरविभुजाशदशांशके स्याद्वारोर्कसूर्यमनुधसुहवोद्भवा। स्वाध्यादिशसुहगुणा। १२। १२
 १४। १८। २७। ३६। ७०। १२००। ३२७। सुशरगच्छराप्सार्धेनात्रसप्तपमसस्तत्तयस्फुटः स्यात्॥ ७॥

यत्तज्ज्वास्वैकादिकेइतिरविभुजाशानादशमाशेखेकादिकेभूत्येकत्वादिकेसतिभर्कादिहार स्यात्॥

यपपचभागेनपुनक्तदैकपशरः स्यादित्युपपन्ना। ६॥ अथयस्वशरस्यकानिसंस्कारयोग्यत्वार्येयएवमाहरेवेर्भुजाशः येसुलेषयोदशमाशः स

तिसंस्कारैरेकपशरः स्यादित्युपपन्ना। ६॥ अथयस्वशरस्यकानिसंस्कारयोग्यत्वार्येयएवमाहरेवेर्भुजाशः येसुलेषयोदशमाशः स
 तिसंस्कारैरेकपशरः स्यादित्युपपन्ना। ६॥ अथयस्वशरस्यकानिसंस्कारयोग्यत्वार्येयएवमाहरेवेर्भुजाशः येसुलेषयोदशमाशः स
 तिसंस्कारैरेकपशरः स्यादित्युपपन्ना। ६॥ अथयस्वशरस्यकानिसंस्कारयोग्यत्वार्येयएवमाहरेवेर्भुजाशः येसुलेषयोदशमाशः स

[illegible]

वत्सर्गोक्तं लोकेऽत्रेति दुर्लभं

१९५१
१९५२
१९५३
१९५४
१९५५
१९५६
१९५७
१९५८
१९५९
१९६०
१९६१
१९६२
१९६३
१९६४
१९६५
१९६६
१९६७
१९६८
१९६९
१९७०
१९७१
१९७२
१९७३
१९७४
१९७५
१९७६
१९७७
१९७८
१९७९
१९८०
१९८१
१९८२
१९८३
१९८४
१९८५
१९८६
१९८७
१९८८
१९८९
१९९०
१९९१
१९९२
१९९३
१९९४
१९९५
१९९६
१९९७
१९९८
१९९९
२०००
२००१
२००२
२००३
२००४
२००५
२००६
२००७
२००८
२००९
२०१०
२०११
२०१२
२०१३
२०१४
२०१५
२०१६
२०१७
२०१८
२०१९
२०२०
२०२१
२०२२
२०२३
२०२४
२०२५
२०२६
२०२७
२०२८
२०२९
२०३०

१०। एतस्तु ल्योगताको जातः शेषः । ०। ३२। ३५। न्यस्यस्यापि स्थित्यर्थः अस्याग्रे प्रयोजननमस्ति ॥ = ॥

तन्मात्रिपातयोद्विषमिर्मुनोर्गैरेकः कान्तिरकुलभ्यसेसर्वेषु मजनगोकिमित्येव्यसुल्ल्यागसाङ्गस्वस्रशपस्त्रायेप्रयोगात्ममस्त्यन-

चन्द्रगत्सामाज्यं। अत्ररविगतिस्त्रयोदशशणचन्द्रगतिर्भवत्यतः। स्थूलत्वान्भोग्यांकाः त्रयोदशभिर्भाज्याः फलं सर्वोक्तैषु संस्कार्यै

[illegible]

चंद्रगतिसंबंधित्वात् अतस्त्री दुहता १३ पमेष्वां केनापि संस्थिता सेष डंकाः स्पष्टतराणि क्रान्तं तत्संज्ञा निचन्द्रार्कयोर्भवेत्युपपन्नं १०

यदिपंचभिर्भोग्यांकोलभ्यतेतदाशेषांशैःकिमिति।अतःशेषलवाःशराप्ताःकार्याएवसदास्युपितितेषांभोग्यत्वकरणार्थेते।
रूपाद्विशुद्धादयुक्तं तस्य लघुसंज्ञाकृता तस्य भोग्यांको गुणोऽस्य तः लघुनाहतः आद्यः स्फुटोक्तः कार्ये इति सिद्धः। एवं जातगते पाते शेषांशोऽस्य
भोग्यत्वपण्डमेव शेषांशो न पंचांशोऽस्य भोग्यत्वं इदमाद्या परपर्यायान्मध्यक्रांति साम्यकालिक शरत्तुल्यक्रान्त्यन्तराच्छेद्यं द्वितीयोपादिस्व
रूपायपि शोध्यति॥ अत्राचार्येण प्रथमखंडं संपूर्णशोधि तं अतो भोग्योऽस्य भोग्यखंडं गते पाते श्रुक्ता शोध्य भोग्यखंडं गम्य पाते शरे योज्य अतः शेषल
वाः शराप्ताः रूपाद्विशुद्धाः गते पाते लघुगम्ये शेषांशः शराप्ता एव लघुः स्यादिति युक्तं अत एवाचार्येति श्रितस्तज्जीर्णपुस्तके प्राक्स्थापिताः शेष

शेषलवाः।०।३२।३१।पंचभक्ताः फलं०।६।३०।अनेन आद्यस्फुटांक्तः०।१४।गुणितः०।१३१।०।अनेन पूर्वोनीतस्य षष्टशरः०।३३
।४८।युक्तः०।४५।२०।०।अस्मात्तेऽस्य षष्टक्रांत्यंक्ताः शोध्यस्तत्र प्रथमार्के०।१४।शोधिते शेषं०।३१।२०।०।एतन्मध्योद्वितीयांके शोधि
ते०।१५।शेषमा०।१६।२०।०।एतस्मात्तृतीयांको०।१९।न श्रुद्ध्यति अतः शेषं०।१६।२०।०।अश्रुद्धेन०।१७।भक्तं०।५७।३८।विश्रुद्धं सरख्या॥२॥

लवाः शराप्ता लघुर्भवेत् भूच्युत एष्य पात इति पाठो दृश्यते॥ अस्म्यर्थः। एष्य पाते शेषांशः शरांशो भूच्युतः लघुगते किं कर्त्तव्यमिति मंदधियां सं
शयो भवेदतः प्राक्स्थापिताः शेषलवाः शराप्ता गम्ये लघुर्भूयति तो गतेऽस्माविति पाठो नितान्तरमणीय इति प्रतिभाति। रूपाद्विशुद्धा लघुसंज्ञकः स्या
दिति पाठस्तु वासना विरोधादुपेक्ष्यः एवं यावन्तोक्ताः श्रुध्यन्ति तावन्तः शोध्यः शेषेण सह अनुपातः यदि अश्रुद्धां केन पञ्चभागाः लभ्यंते तदा ह
नेन शेषेण किमिति। अतः शेषं अश्रुद्धां के भक्तं कार्यमिति। तस्मिन् फले विश्रुद्धां कं सरख्या योज्या। तत्र पूर्व लघुः संयोजितो वर्तते तसः निष्कासनोप

अथ पातकालश्च स ह्येन साधयति । प्राक्पूर्वक्रान्तिर्ये शेषभागाः एकाते स्यापिताः तेश्चै पचमिग्रासाभक्ता सत्त्वोयत्कलतस्य रूपं शुद्धं
 स्यत्सु सत्तापडकमथेय भाव प्रथम स्पष्टाक सत्त्वुना च तौ गुणितकार्य । तेन आद्वयो मुक्तो यो न स एवाण सस्मात्तत्त्वानं कानुन
 सात् शेषे सत्तत् शुद्धे एव हेतुयच्छेपतत् अशुद्धे नो केन भक्ते कार्य तत्कल विमुद्धस्वडानां संख्यायावती स्यात्तत्तया सहितस्युक्तत्वा

अथ पातमप्यकालानयुनमाह प्राक् स्यापिता इति तान ककानिति प्राक् स्यापिता शेषलवा शराष्ट्रागमे सत्त्वुर्भूपति
 तोगते स्यादिति अयमर्थः प्राक् स्यापित शेषांशानाय पंचमाशस्तु ल्याष्वे पाते लपुसञ्च स्यात्तु तत्तु पाते शेषांशानो
 प्राक् स्यापिता शेषलवाः शरास्ता रूपा हि सुद्धालपुसञ्चकः स्यात् । आद्य सुद्धा कोलपुना ह तोय स्तेना क्कवा
 जातं क्कम शोच्यं न स्यात् ॥ ११॥ तान ककान शेषम शुद्धं भक्त विमुद्धं सस्या सहितं लपुन । त्रिभभना डो ममि
 भा । त्रमात्रयानैष्य नाडौ विह पातमप्यम ॥ १२॥

ता शेषलवा शरास्ता रूपा हि सुद्धालपुसञ्चकः स्यादिति क्वचित् सत्त्वुना हि सुद्ध कर्म लपुसञ्चक स्यादिति प्राक् स्यापि
 तसत्तत्तु पुनारुन त्रिगुण पुनर्भनाडौ भिन्न सत्त्वसर्व पदो भि गुणयत्तत्तत्तु भैरव भिरात्र भक्त सत्त्वुः प्राज्ञाः लब्धा या वा

पचमाह ता सुपातमप्य स्यात्तत्त्वैष्वलक्षण पूर्वं भेष प्रतिपादित मस्ति । अयमपास कालात्ताभिः पदोभि गते गम्ये वा पातनम
 प्यः स्यादित्यर्थः । अत्रोपपत्ति । अत्र स्वएदानी पञ्च पञ्च भागा नो तेनानुपास ॥

मष्टिचन्द्रगतिप्रमाणेन १७८० एताः तदा मविगतिप्रमाणेन १५४ कादतिजाताः कलाधर्मा ३० तया मोने कख एड स्म मध्यम स्थकला ३२३८ ।
 तत्र मोने कख एड एतत्कला गुण्यजातो भाज्यः अपर पर्यायः यदि यमांगरा मा ३६२ मितक्रान्ता पंचदशकलाः लभ्यन्ते १८०० तदा मोने क
 ख एड तुल्यक्रान्ता ३२१५ काः चन्द्रगति कलाभिः १७८० ३५ षष्टि चटिकाः ६० तदाभिः किंयद्विद्युमोगरा मा ३६२ तुल्यभोगख एडने
 तास्तदा अशुद्धेन ख एडनेन काः अयमनुपातो व्यास्तः इच्छाहा से फले वहे रे ये क्षितत्वात् तेना शुद्ध ख एडं हरः यमाङ्गरा गुणः पूर्वै हरश्च तया

तेभ्यः पूर्ववत्पात मध्यं साध्यं यमार्कनाड्यः १२२ अविशुद्ध १७ हुताः फले पात मध्यास्ता कषश्चात स्थिति चटि
 काः ७११० पात मध्यात् ५३१७ पूर्वै आभिर्धरीभिः ४५१ ५७ पात प्रवेशः रद्वौ घटी ० पलेषु १७ निर्गमः ॥ १३॥ ६॥

नीशः एवं जातो गुणध्रय चत्तौ गुणः १७४१५०० ॥ हरः चन्द्रगतिः अशुद्ध खं च चन्द्रगत्याऽपवर्त्ते कते जातो भाज्यः १२२३ अयं यमाङ्गरा म
 ख एडनेन पञ्चदश भागे सन्नेना तन्नो न्योनुपातः २०८३ यमाङ्गरा माना मयभाज्यः १२२३ तदा चार्थोक्तविंशति भितानां किमिति जातो भाज्यः १२२३
 अस्या शुद्धां कोहरोस्यतः अविशुद्ध हुता यमार्कनाड्यसु पयन्ता इयं स्थिति रुभयतः समा मोने कख एड तुल्यान्तरस्थविद्यमानत्वात् अत्र मा
 नस्थिति मध्ये कृतं स्नानजपहोमादि अनंत फलं भवति यत्र कचित् प्रागवाहुल्यात् षडङ्का अपि शुद्धा स्नानेन यमः संस्कार्यो इति प्रसक्तमिह

तत्कालादेवपातज्ञानार्थंमतोलधुनमिति।यदिचन्द्रगतिमार्गेरेभि।१३।१०सर्वनक्षत्रपरिका-लभ्यते।तदेभि शेषभागे किमिति
अनशेषसर्वज्ञानाङ्गगुण।अतोभनाहोघ्रमिति।अमृतरस्वयोदशसावयवा-१३।१०पूर्वानुपासेगुण-पचसुल्यस्थित-अत्रसुचार्य
दिपंषतुल्येगुणेसावयवास्त्वयोदश।१३।१०हरुक्तदुर्वोर्पणकस्मिन्नेत्रिभिन्नेगुणेकोवाहुर-स्त्वधात्मशे।अतस्त्रिप्रमितिभाषमिति।लब्ध

सहित२।५७।३८लपू०।६।३०न२।५१।८त्रि३।३३।२४।मनाहोदी२।५५।मे५३८।२१।इमा८।६९।१७।मध्य
क्रान्ति।साम्यकाल५।५०देतावतिगम्येकाले६९।१०वैशाखसुक्ल-सप्तम्यांशनीआसुपदोषु५३पलेषु।५

अविशुद्धतापमार्कनाह्व-।१२२।प्राक्पृष्ठास्त्रिपतिरत्रपातमध्यात्।
शुद्धः क्वचिदत्रचेत्षड्यक सरकायाश्चतस्रस्तस्यैर्योकाः॥ १३ ६ ॥

पातमध्यम्॥१२॥अथयद्वस्वपिसंकेषुशुद्धेष्वपाकस्तस्कारंस्थितिपरिकामयनमाह।शुद्धःक्वचिदिति।पातक
चित्पदंक्रम शुद्धस्तद्व्यत-त्रयोका पूर्ववत्संस्कार्यो॥

कालमाह।अपिशुद्धेनाकेनद्विताभक्तःपमार्कमाह्व-द्वविश्रत्यधिकशतमितपरिका-यस्फलसामिर्घरिकोभिःपातमध्यात्।पूर्वभ
पतश्चस्त्रिभिःस्यात्।तानिस्तमयंपातस्पकालेस्तेष्वभत्रकषिष्टदृष्यकामपिगुणात्शुद्धा तदामन्येपिअय।मेकापूर्वमेतेस्या
संस्कार्यंअत्रोपपत्तिःस्त्रिनिर्नामनि।कपस्तएवमुल्यंपावक्तोत्यन्तरंभर्षसितावत्यर्पन्तंपातोऽपेया।अथभाष्यः।साध्यतेतत्रपेचदशना

भघदीभक्ताः खरवाद्यौ चन्द्रगतिः स्यादिति प्रसक्तोपपत्तिः यादिसर्वर्षेष्वेभिः अष्टशतकलाः १८००। तदा षष्टिघटीभिः कादृतिफलं चन्द्रग-
 तिकलाः ताः षष्टिभक्ताः भागाः स्युः तेन षष्टितुल्ययोगेण हरयोर्नाशे भघटिकास्रखराहयश्चन्द्रगसंश्रुतिः। एवतत्र विचंद्रयोः क्रान्ति-
 साम्यं स्यादेवेति। देवज्ञवर्यस्य दिवाकरस्य मुतेन मध्वा रिसमाद्धयेन। चतौ कतायां ग्रहलाघवस्य पाताधिकारः परिपूतिमागात् ॥ १४॥

चंद्रक्रांतिः १३। ५०। १०। विराहुश्चन्द्रः ८। १०। २४। ५७ पञ्चधेत्सादिना शरोदक्षिणः ४४। ५५। ०। रेवकादिक् इत्यादिना
 हारः ४९। ३८। १९। ५९। ५९। अयं दशभक्तः जातौ शक्रादिः ४। २३। १३ अनेन चंद्रक्रांतिरेकदिक्कायुक्तजाना

आसाः स्वाहं युतासि येर्दिताद्यन्तावत्योषटिकाश्च माससंघातः ॥
 अंशाल्याः सहितं ह्यत्र याभ्यां २। ३। चक्रमाक्षनवाङ्गवर्गयुक्तः १॥

स्पष्टा १८। १३। ११ अत्र कलासु किंचिद्देसादृश्यं दृश्यते स्वं त्यांन्तरत्वाददोषः १४॥ इति पाताधिकारोदाहरणं ॥ अथ पंचो-
 गचन्द्रग्रहणानयनं तत्र तिथिमाधनमाह मासा इति शक्ये १५३४ कार्तिक शुक्ल १५ गुरौ मासगणः ॥ ५७॥ ६ ॥ ॥

इति श्रीग्रहलाघवस्य दीकायां पाताधिकारश्चतुर्दशः ॥ अथ पञ्चाङ्गानयनचन्द्रग्रहणसाधनाधिकारो व्याख्यायते ॥ १०। इष्टमासी यो मा-
 सगणो यः त एव मासाः ते स्वाहं युताः तिथेर्दिताद्यन्तावस्य पातावस्य षटिकाः मासगणान् अंशाल्याः तत्तत्सतद्दयत्रयाभ्यां सहितं कार्यं
 चक्रैपागुणाः अक्षाः पञ्चनवप्रसिद्धाः अङ्गवर्गः षट्त्रिंशत् चक्रगुणेनानेन ध्रुवेण युक्तं तत्कार्यं भित्त्यर्थः अत्रोपपत्तिः अत्र तिथ्यानयनार्थं म

अथात्र सूर्यात् चन्द्रज्ञानवदतिव्यतीपातेपासेपातेरवि षट्शशिभ्य सुह सन्सायनचन्द्रोभवति वैधृसेपासेपासेरवि षट्शशिभ्य
 सुह सायनचन्द्रोभवति अथ सूर्य्यचरोसमकल्पश्चालनदेयः अथ मन्त्रोभिः नक्षत्र सर्वचरोभिः आसा भका खलवाहयः अष्टशशा
 निरन्दोचन्द्र स्पभुत्तपशकागतिभागाः सु सयागत्याचालितोयश्चन्द्रः ससापम शरसस्ससः ससापम चैत्तल एवजनयो समत्वप्रती।

अथक्रोतिसाम्यकाले सूर्य्याचन्द्रज्ञानमाहं पञ्चार्के तिस्रसिन्पातमप्येव्यतीपातपासे सायनरवि षट्शशिभ्य सुहः सन्
 सायनचन्द्रोभवति वैधृतिपाते सायनरवि षट्शशिभ्य सुह सन्सायनचन्द्रोभवति प्रकृते मध्यका न्ति सा म्यकाले

पञ्चार्कभच्युत्तरविस्त्रिहसावनजोप्यार्के चरोसमकल्पश्चालनदेयः । भुत्तपशकाभपरिक्रमसख
 रवौहय । ८०० । सुस्तचाालितापमसमखभिहप्रतीत्ये ॥ ४॥

दशभच्युतोजात सायनचन्द्रः १९०।८।२७।२८ चरोसमकल्पभि ६७।१७ चालितोर्क १।२१।३८।४८ भपरिका ६२।५।३८
 रवखाहय चद्रभुत्तपश १२।४२।५५ एतैश्चालितश्चन्द्र १०।२३।४३।०। स्वगत्याचालितोराहु ०।२५।१।३२ रविक्रमति १८।३७
 सस्यासु अत्रोपपति सम्बन्धोपातपाते सायनरविशशियोग षट्शशिभ्य वैधृसे षट्शशिभ्य सुहः सन्सायनचन्द्रोभवति प्रकृते मध्यका न्ति सा म्यकाले
 शिभ्य शोपित सायनोरवि सायनः चन्द्रः स्यादिति प्रससोपातकालेन सूर्य्यकरणार्थे फलपटी तुल्या एवकलाः स्वल्गाम्ना रखासरे

भघदीभक्ताः खरवाह्यो चन्द्रगतिः स्यादिति प्रस्य श्लोपपत्तिः यदि सर्वर्षधोगिः अष्टशतकलाः १८०० तदा षष्टिघटीभिः का इति फलं चन्द्रग
 तिकलाः ताः षष्टिभक्ताः भागाः स्युः तेन षष्टितुल्ययोगेण हस्योर्नाशे भघटिका सप्तस्ववाहयश्चन्द्रगसंशादिति। एव तत्र एव चन्द्रो क्रान्ति
 साम्यस्यादेवेति। देवज्ञवर्यस्य दिवाकरस्य सुतेन मह्यारिसमाह्वयेन। रतौ कताया ग्रहलाघवस्य पाताधिकारः परिपूर्तिमागात् ॥ १४ ॥

चन्द्रक्रांतिः १३।५०।१०। विराहश्चन्द्रः ८।१०।२४।५७ पञ्चधेसादिना शरोदक्षिणः ४४।५५।०। रवेकादिकद्रस्यादिना
 हारः ४१।३८।१८ स्पष्टः शरः ४३।५०।१८ अयं दशभक्तः जातो शकादिः ४।२३।१ अनेन चन्द्रक्रांतिरेकादिका युक्तजाना

मासाः स्वार्द्धयुतास्ति येर्दिताद्यन्तावत्योषटिकाश्च माससंघात् ॥
 अंशाढ्याः सहितं द्वयत्रयाभ्यां १२।३। चक्रमाक्षनवाङ्गवर्गयुक्तं १॥

स्पष्टा १८।१३।११ अत्र कलासु किंचिद्देसादृश्यं दृश्यते स्वं ल्यान्तरत्वाद दोषः १४ ॥ इति पाताधिकारोदाहरणं ॥ अथ पंचा
 गचन्द्रग्रहणानयनं तत्र तिथिसाधनमाह मासा इति शाके १५३४ कार्तिक शुक्ल १५ गुरौ मासगणः ॥ ५७ ॥ ६ ॥

इति श्रीग्रहलाघवस्य टीकायां पाताधिकारश्चतुर्दशः ॥ अथ पञ्चाङ्गानयनचन्द्रग्रहणसाधनाधिकारो व्याख्यायते ॥ ०। इष्टमासो यो मा
 सगणो यः त एव मासाः ते स्वार्द्धयुताः तिथेर्दिनाद्यं वा मासं स्यात् तावत्स एव घटिकाः मासगणान्त्यं शाढ्याः ततस्तत्तद्द्वयत्रयाभ्यां सहितं कार्यं
 चक्रेण गुणाः भक्षाः चञ्चनवमसिद्धः अङ्गवर्गः षट्त्रिंशत् चक्रगुणेनानेन ध्रुवेण युक्तं तत्कार्यं भित्त्यर्थः अत्रोपपत्तिः अत्र तिथ्यानयनार्थम

अथात्रसूर्यात्तच्चन्द्रज्ञानवदतिव्यतीपातेपातेयातेरपि षट्शशिभ्यः शुद्धं सन्सायनचन्द्रोभवतिवैधृतेपातेयातेरपि द्वादशराशिभ्यः शुद्धं सायनचन्द्रोभवति। अथसूर्यचरीसमकल्पश्चालनदेया। अथमचरीभिः नक्षत्रसर्वचरीभिः आह्ला भक्ताः खल्वानुहयः। अष्टशता निरन्द्रेचन्द्रः स्यभुक्तपशकागतिभोग्मास्युत्तमागत्याचालितोयश्चन्द्रः। तस्यापमः शरसस्वस्तः सूर्योपमः केवल एवजनयोः समत्वप्रती।

अथक्रोतिसाम्यकालेसूर्योचन्द्रज्ञानमाहंपद्मार्केति। अस्मिन्पातमयेव्यतीपातपातेसायनरवि षट्शशिभ्यः शुद्धं सन् सायनचन्द्रोभवतिवैधृतिपातेसायनरवि द्वादशराशिभ्यः शुद्धं सन्सायनचन्द्रोभवतिप्रकृतेमध्यक्रान्तिसाम्यकाले

पद्मार्कभच्युतरविस्त्विहसावनाजोभ्यार्केचरीसमकल्पश्चालनदेयेन्द्रो। मुत्तपंशकाभपटिकप्रसरव र्वाहय १८००। सुस्तचालितापमसमस्वभिहप्रतीत्ये॥४॥

॥ सायनार्क ११२०। ३२५३१ वैधृतिपातत्वादयमहा
दशभच्युतोजास सायनचन्द्रः। १०। ८। २४। २८। चरीसमकल्पभि ६९। १० चालितोर्क ११२१। ३८। ४८ भपटिका द्वादशराशि
खल्वानुहय चन्द्रभुक्तपशान् १२। ४२। ५५ एतेश्चालिताश्चन्द्र १०। २३। ४३। १। खगत्याचालितोराहु ०२५। १३। ३२ विफाति १८५३०
सैस्फत्समत्रोपपत्ति समव्यतीपातपातेसायनरविशशियोग षट्शशिभ्यः वैधृतेद्वल्वशशशित्तम अतोद्विषट्शशिभ्योद्वादशरा
शिभ्यः शोपित सायनोरपि सायनः चन्द्रः स्यादितिप्रसक्तोपातकालीनसूर्यकरणार्थपातपदीतुल्याएवकलाः स्वयमान्तरासासुरेका

भयभीमः खरवाहो चन्द्रगतिः स्यादिति प्रसक्तोऽपपत्तिः। यदि सर्वेष्वपि भिः का इति फलं चन्द्रग
 तिकलाः ताः षष्टिभक्ताः भागाः स्युः तेन षष्टितुल्ययोगेण हारयोर्नाशो भवति। एवमत्र विवेच्योऽक्रान्ति
 साम्यस्यादेवेति। देवज्ञवर्यस्य दिवाकरस्य सुतेन मन्त्रारिसमाह्वयेन। तत्तौ कृतायाग्रहलाघवस्थपानाधिकारः परिपूर्तिमागात्॥१४॥

चन्द्रक्रांतिः। १३। ५०। १०। विराड् चन्द्रः ८। १०। २४। ५७ पञ्चधेसादिनाशो दक्षिणः ४४। ५५। ०। त्रैकादिक इत्यादिना
 हारः ४१। ३८। १८। ५५। १८। अयं दशभक्तः जातो शक्रादिः ४। २३। १। अनेन चन्द्रक्रांतिरेकदिकायुक्तजाला

मासाः स्वार्हयुतास्ति येदिनाद्यन्तावत्योषटिकाश्च माससंघातः॥
 अंशाढ्याः सहितं द्वयत्रयाभ्यां २। ३। चक्रमाक्षनवाङ्गवर्गयुक्तः १॥

स्पष्टा १८। १३। ११ अत्र कलासु किंचिद्देसादृश्यं दृश्यते स्वल्पान्तरत्वाददोषः १४॥ इति पाताधिकारोदाहरणं। अथ पंचो
 गचन्द्रग्रहणानयनत्रयतिथिसाधनमाह मासा इति शक्रै १५३४ कार्तिकशुक्ल १५ गुरौ मासगणः ॥ ५७॥ ६ ॥

इति श्रीग्रहसाधवस्य टीकायां पाताधिकारश्चतुर्दशः ॥ अथ पञ्चाङ्गानयनचन्द्रग्रहणसाधनाधिकारो व्याख्यायते ॥ १०। इष्टमासी यो मा
 सगणो यः त एव मासाः ते स्वार्हयुताः तिथेर्दिनाद्यन्तावस्येति यावत्। अथ षटिकाः मासगणान् अंशाढ्याः तनस्तत्तद्द्वयत्रयाभ्यां सहितं कार्यं
 चक्रैः पाशुणाः अक्षाः पञ्चनवमसिद्धाङ्गवर्गः षट्त्रिंशत् चक्रगुणेनानेन ध्रुवैः पाशुनाः अत्र तिथ्या नयनार्थं म

तत्र चान्द्रमासप्रमाणश्लो३१।५० इदं सप्ततृष्टजातवारगद्य १।३१।५०। अत्रानुपातः। यद्येकमासेनेदत्तरेषु मासगणेन किमिति। अ
तो मासगणेन नैव गुण्य तत्र खण्डगुणेन। मासगणसुत्या एव वार एकस्व एह हितीयखण्डे ०।३०। अतः सार्द्धसुक्ता इति चटिका अपि सा
स। अन्यत्खण्डे ०।२० अतस्त्वशाब्दा इति भ्रमप्रकारे निश्चिन्तयार्ह्यं घटोत्रयचक्रतस्तस्युक्तमिति। एकचक्रेति शिवायार्ह्यं ५।२।३६ यद्येक

उदाहरणमासा ५७ स्वाध २८। ३० युता जात निष्पिदिनाय ८५। ३० एतत्तुल्यपरिकाभय स्यापिता ८५। ११। ३० एसा
घटिका माससप्त ५७ अशेष १८ नादस ८५। १३। ३० यथाक्रममूर्ध्वोय स्यानेह्यत्रयाभ्यासहितं ८७। १३। ३० द्दचक्र
खसप्ताष्टयमा ०। १। २०। अथचक्रनिघानागाम्भोधिघटीयुताभसुष्टर। ह्यभ्याधूर्जोरिभिर्विनिप्रमासैर्युक्ताभ
प्रचकोभपूर्वक स्यात् ॥ २॥

५८ प्राश्नपागवर्ग ४१।१६।४८युक्त १२८।१५४।१८ इदं पटिका स्या मे षष्टिभक्तवार
स्याने सप्ततष्टजात ४।३४।१८ इदं देष्टांतरपक्षे ४८ सदित्वा तकार्मिकसूक्तप्रतिपदिवा एवम् ४।३५।६।११॥ अथ न
सत्रप्रत्यफमाह स्वमितिरवसप्ताष्टयमा ०।१।२८ चक्र ८। निष्ठा ०।५८।४४ नागाभोषि ४८। पशुमुता १।४७।४४। भा २७॥

[illegible]

[illegible]

घटीस्यानेखचरैः संभेता सू०।१।१८।४२कूर्ध्वोकेगजाश्वि२८तुष्टेजाल पिङ्गः१७।१८।५८।४२अत्रपिङ्गेअथविप्रा
ति२८मितचक्र॥३॥मयसूर्यनक्षत्रान्तर्घरीफलमाह शिवदशेशितिसाश्विनोनक्षत्रादेताः सूर्यचटिकाः क्रमात्शि

शिवदशवसुषद्वाभ्यां भिनाङ्गोऽभिभात्स्वरणप्राशनगाङ्गाश्रोत्रादिदिङ्बाह्ये।
रसगुणखोभिनक्षौद्रादितयादृणमुर्धिसुगरसगजाकाशेश्वरायै श्रवते-स्वम्॥ ५॥

वाटयः धनं सु ११।१०।८।६।४।२।सथाआदिसेयासुनर्वसुत खमुख्या.घटिकाभृणाम्युः०।३।५।७।८।१०।११।
१०।१०।८।६।३।०।सथावैश्वत उत्तयावाहास.द्विपुगादयोघटिका धनमा२।४।६।८।१०।११॥ ५ ॥

[illegible]

अथ सूर्यनक्षत्रज्ञानमाह । चतुर्गुणाद्दृष्टावर्तमानतिथिः स्वार्कभागयुतातिथ्येर्द्वादशो श्रेयस्युतातसः सानक्षत्रध्रुवघटीषु योज्यातद्गतं सूर्यं
संसावयवञ्च मध्यमं स्यात्तत्तत् अर्कजाल्याः । इदानीमुदितायाः सूर्येन क्षत्रघटिकाः ताभ्यां धनार्णव्युत्पन्नं सतस्फुटं स्यात् । अत्रोपपत्तिः

अथ सूर्यनक्षत्रसाधनमाह । वेदघ्नेति दृष्टतिथिः १५ वेद ४ घ्नः ६० स्वहृदशो श्रेयस्युतः ६५ मध्रवः १४ । ३८ । १६ नो
डिका योजिताः जातंगतं सावयवसूर्यं १५ ४४ । १६ अत्र विविशाखानक्षत्रे वर्तते तथार्कजाल्याः घट्यः ८ अत्रो
अथार्कजाल्यघटीनां सुदीकरणां विशाखा घटी ८ अत्र राधा घटी ८ नामन्तरं १ अनेन सूर्येन क्षत्रघट्यादि ४४ ॥

वेदघ्नेतिथिर्युतार्कभागो योज्यामध्रवनाडिकास्तु तत् स्यात् ।
सूर्यं क्षेपि गततौर्कजाल्यनाडीहीनयुतं स्फुटं भवेत्तत् ॥ ५ ॥

१६ गुणितं जातं तदेव ४४ । १६ षष्टिभक्तं फलं ० । ४४ अग्रिमस्य क्षमत्वाद्दणं अनेन संस्कृताः जाताः स्फुटार्कजाः घट्यः
८ । अत्रासन्नकाः ८ । १६ आभिः सूर्येन क्षत्रं १५ । ४४ । १६ हीनं जातं स्पष्टसूर्येन क्षत्रं १५ । ३६ । ० ॥ ५ ॥

प्रति तिथि नक्षत्र ध्रुव सूर्येन क्षत्रयोर्घटिकाश्चतुष्टयं पञ्चपलाधिकमन्तरं । भतौ नृपातः । यद्येकयातिथ्ये दंत देष्टिथिभिः किमिति । अत्र खण्डं ॥ ४ ॥ अन्त्य ॥ ० ॥
अतो वेदघ्नेतिथिः । द्वादशो शसुक्तेषु पपन्नं द्रुवक्षेत्रं सूर्यं सूर्येन क्षत्रं स्यादेव तन्मध्यमतः सूर्यं घटीभिर्मन्दफलोत्पन्नाभिः संस्कृतं स्पष्टं

अथ सूर्येन क्षत्रज्ञानमाह । चतुर्गुणा इष्टावर्तमानतिथिः स्वार्कभागयुतातिथेर्होदशांशेन युताततः सानक्षत्रक्रवघटीषु योज्यातद्गतं सूर्यं ।
 होसावयवञ्च मध्यमं स्यात्तत्तत्स्वार्कजाख्याः । इदानीमुदितायाः सूर्येन क्षत्रचरिकाः ताभ्यां धनर्णत्वेन युतौ न स तस्फुटं स्यात् । अत्रोपपत्तिः
 अथ सूर्येन क्षत्रसाधनमाह । वेदघ्नेष्टेति इष्टतिथिः १५ वेद ४ घ्नः ६० स्वहृदशांशेन प्रयुतः ६५ भक्रवः १४ । ३२ । १६ नो
 अथ सूर्येन क्षत्रज्ञानमाह । वेदघ्नेष्टेति इष्टतिथिः १५ वेद ४ घ्नः ६० स्वहृदशांशेन प्रयुतः ६५ भक्रवः १४ । ३२ । १६ नो
 डिक्कायोजिताः जातगते सावयवे सूर्ये १५ ४४ । १६ अत्र विविक्काख्यानक्षत्रेवर्तते तथार्कजाख्याः घट्यः १६ अत्रो
 अथार्कजाख्यघटीनां स्फुटीकरणविशारवाघटी १६ अनुगधाघटी १६ अनेन सूर्येन क्षत्रघट्यादि ४४ ॥

वेदघ्नेष्टेतिथिर्युतार्कभागयोज्याभक्रवनाडिकास्तुतत्तस्यात् ।
 सूर्येष्टेविगतततार्कजाख्यनाडीहोनेन युतं स्फुटं भवेत्तत् ॥ ५ ॥

१६ गुणितं जातं तदेव ४४ । १६ षष्टिभक्तं फलं ० । ४४ अग्रिमस्य क्षयत्वाहणं अनेन संस्कृता जाताः स्फुटार्कजाः घट्यः
 २ । अत्रासंज्ञकाः ८ । १६ आभिः सूर्येन क्षत्रं १५ । ४४ । १६ होनेन जातं स्पष्टं सूर्येन क्षत्रं १५ । ३६ । ० ॥ ५ ॥ प्रविततिथिनक्षत्रक्रवस्
 र्मनक्षत्रयोर्घटिकाश्च लघुघ्नं पञ्चपलाधिकमन्तरं । अतो नृपातः । यद्येकयातिथ्येदं तदेष्टतिथिभिः किमिति । अत्र त्वष्ट ॥ ४४ ॥ अन्मत्ता ० ॥ ५ ॥
 क्षत्रं स्यादेव तन्मध्यमतः सूर्यं घटीभिर्मन्दफलोत्पन्नाभिः संस्कृते स्पष्टं ॥

अथपिण्डफलमाह॥ वर्त्तमानसिथियुक्तेऽपिण्डोऽर्वाङ्घ्रिः कृतेसति एता परिक्काः सुविश्वेन्द्रो शराः चयोदशसुत्ये एकतुल्येवापिण्डे शराः पञ्चपरिक्काः तथैषमर्कयमयोः पिण्डयोः दशश्रीशयोः पञ्चैन्द्रव दशवेदयोः गोचन्द्रा पञ्चाङ्ग्यार्यमयमोः षट्त्वस्वो निना नगेतत्

अथपिण्डफलमाह॥ पिण्डेतिरुष्टसिथियुक्तेऽपिण्डोऽर्वाङ्घ्रिः कृतेसति एता परिक्काः सुविश्वेन्द्रो १३।१ शरा ५३ योदश एत तुल्येवासतिथिपिण्डोऽर्वाङ्घ्रिः कृतेपचपरिक्का ग्राह्या तथैवमर्कयमयो १२।२ श्रीशया ३।११ पचैदव १५ दशवेदयो १०।४ गोचंद्रा १८ पचाकयोः ५।८। यमयमा २२ षट्त्वस्वोः ६।८ निना २४ नगे ७ तस्यपरिक्का २५ शकैः १४ रवं॥ ११ एताः

पिण्डेयुक्तिसौतदाद्यमनुषुस्वशेषपिण्डेष्टृणाविश्वेन्द्रोऽश्वशरादशार्कयमयोः पञ्चैन्द्रवस्त्रीशयोः॥
गोचन्द्रादशवेदयार्यमयमाः पञ्चाङ्ग्योः सुनिर्माः षट्त्वस्वोऽश्वनगोतुतत्परिक्का शकैश्चैवपिण्डजाः॥ ६॥

पिण्डपरिक्का अथमनुषु १४ स्वशेषपिण्डेऽश्वशरादशार्कयमयोः पञ्चैन्द्रवस्त्रीशयोः पञ्चपरिक्का द्यनसंज्ञाः श्रेयाः तस्योपिकैः साविश्रान्तिपर्यन्तं श्रृणु सप्तकाः तस्य यातिथियुक्तपिण्डोऽर्वाङ्घ्रिः कृतेसति ए परिक्काः शकैः स्वस्वपिण्डपरिक्का प्रष्टुमचसुर्दशमयेपनमग्रेष्वनमित्यर्थः परमपिण्डसुक्तमिथिमयाविश्रान्तेः प्रेषसुश्रेणकालप्राप्त्याअपिपतिः अत्रपिण्डोनामचन्द्रमन्दकेन्द्रः सप्तपतिपिण्डवच्चन्द्रस्यमन्त्रकालानिप्रसाध्यागत्सन्तरकालाप्रमाणेनतेषांपरिक्का कृत्वा सिद्धा ॥

पाठपरित्यागः पिएडापरपर्यायचन्द्रकैन्द्रमुच्चोनः ग्रहः केन्द्रभितिप्रकारेण भवति । अतस्तुलादौ स्वमजादौ चरुणमिति यद्यपि तथापि भोग्यकारणे चन्द्रमन्दफलं व्यस्तं भवतीति मेघादिषट्के केन्द्रफलं धनं अतश्चतुर्दश पिएडमध्ये धनं तुलादावणोभौ तौ ग्रन्थे चरुणमित्युपपन्नं ॥ ६ ॥ अथ स्पष्ट

अष्टाविंशतिमध्ये सावयवः शोधः शेषस्योर्ध्वीकैयाः चरिकाः प्राप्तास्ताः चरुणसञ्ज्ञकाः ज्ञेयाः शेषपिण्डे चरुणमित्युक्तत्वात् । अष्टाविंशत्यधिकैः षाविंशतिभिस्तथाः कार्यैः शेषस्योर्ध्वीकैयाः चरिकाः प्राप्तास्ताः धनसंज्ञकाः ज्ञेयाः प्रथमचतुर्दशमध्ये स्थितत्वात् पिण्डं १७८१४२ । दृष्टतिथि १५ युक्तः ३२११८१४२ चक्राधिकत्वाद् षाविंशतिभिस्तथाः कृतः ४११८१४२ । अत्र दशवेदयोगे चंद्रादसुक्तत्वात् सिद्धघट्यः एकोनविंशतिः १८८४४ कस्य प्रथमचतुर्दशमध्यस्थितत्वाद् दूतं अथ ॥

चारैषु तिथिर्देयानाडीषु जायते मध्या । रविजापिएडफलाभ्यां सुसंस्कृता स्पष्टतां याति ॥ ७ ॥ ६

पिण्डघटीस्फुरीकरणं अग्रिमपिण्डघट्यः २२ आसामन्तरं ३ अनेन पिण्डाधस्याघटिकादि १८१४२ गुणितं ५६ । द्वाषष्टि म कं फलं ०५६ अग्रिमस्याधिकत्वाद् दूतं अनेन संस्कृता जाताः स्पष्टाः पिएडघटिकाः धनसंज्ञकाः १८१४६ । अथ तिथेः स्पष्टीकरणमाह वारद्विवादि ४१३५६ । वारास्तिथि ॥ १५ ॥

अतस्त्वचारेवर्तमानतिथिर्देया । ततस्तत्सनाडीषु सैव तिथिर्हं यान्मूनीकर्त्तव्या सामध्यास्यात् । सारविजाभिर्घटीभिः तथा पिएडघटीभिः संस्कृ

स्वपुत्तां न तिस्रः सास्यादित्यर्थः । अत्रोपपत्तिः । अत्र ति योर्मध्यमवागया ॥ ५४ ॥ ४४ इति णिगणितवारे योज्यः । अतोत्र वारेति श्रियुक्ता च दी
नौकृता पल्लवकुष्ठये स्वस्मान्तरत्वात्सक्तान्मध्यममिति श्रियायाद्यस्य चन्द्रमन्दफलधारिविनापि फलना सज्ञाभिः सुस्तस्य ष
११ पपत्रैः ॥ अथ नक्षत्रानपनक्तोति । वेत्सत्येति णिप्रुषमयोः यो भः सप्तमि श्रितिसंभ्रं नक्षत्रं स्यात् । ति येर्नाङ्किप्रव्यङ्ग्यत्वं केवलं ति ।

युक्ता१८०नाड्य३५तिथि१५हीमास्तयाकृतेजाशे।१८।२०।६४योःसप्ततष्यजानामध्यमातिथि।५।२०।६।रविनाडी८।
१९।हीना५।११।५०।पिएडपदी।१८।५७युक्ताजानात्स्पष्टतिथि५।३१।४६५७।स्ववनक्षत्रसोधनस्यादिदितिकैवल

स्माद्भङ्गे कलुषोऽस्ति षि प्रकृतु भयोऽप्येगेति षेर्नाडिका भुक्ताव्यङ्गुलवह्नि निघ्नति शिना व्यस्ता
 र्कजातिर्मुखता नाडीभिर्भ्रूवभस्य चैव्यषियुतास्तद्धीनषष्ट्यङ्गुल्विता सेकं भण्डिका विषय
 तषडधिकं षष्ठ्युनिताव्येकभं ॥ ८ ॥

योऽवयववरहितोऽप्रत्ययः । १५ । इष्टानिधि । १५ । अनयोर्ध्वम् । २० ॥

[illegible]

चटिकाः चैद्विषयत्तुषड्भ्यः षष्ट्या अधिकाः स्युः । तदा ताः षष्ट्युनिताः कार्योः व्यकभं एकहीनं नक्षत्रं कर्तव्यमित्यर्थः । अत्रोपपत्तिः नक्षत्रध्रु
वः मासान्तीयः कृतौ स्मिदष्टतिथिकालीनत्वकर्णार्थेति श्रित्तत्र योज्या । तथा तिथिघटिकानां नक्षत्रघटिकानां प्रति तिथिद्वन्द्वमन्तरं १॥
५० अतो व्यङ्ग्यत्वं निघ्नतिथिनामुकाशति । ततः स्पष्टत्वात् सूर्यघटीभिः संस्कार्योः तत्र ग्रहापेक्षया तिथिनक्षत्रयोर्व्यस्तमतो व्यस्तार्कजाः

अतीवङ्गलवाहूने द्वासा च नात्र गणराजापत्तये २८३
तदेजातं भरणानक्षत्रं तिथिघटिका ३१। ४६ तिथिः १५५ हिनिघ्नो ३० स्वाङ्गलव ५ हीना २५ अनेन तिथिघटिका युक्ताः
५६। ४६ अर्कजाघटी नृणाम् १५६ व्यस्त इत्युक्तत्वाह्नकत्वा ६५। २ नक्षत्रक्रमनाडी ३८। १६। भिविष्युता जानानक्षत्र

सूर्यभेदभयतिर्भवेद्युतिसदृशदीविवरमत्रनाडिकाः। चेतस्युभे
स्मघटिकास्तद्यासकुर्मौगकोऽपघटिकाः। खषट्। ६०। व्युताः। ६॥

स्मधारिकास्तदासकुशागकासपाठनगलेनहृदये
घटिकाः २५॥ ४८ नक्षत्रध्रुवनाड्यश्चैनशुद्धान्ति तदा ध्रुवनाड्यः षष्टिमध्ये शोच्याः यच्छेषं तेन युक्ताः कार्यार्थाः एवंक
ते सति भनक्षत्रं सैकं कार्ये चेत् घटिकाः षष्ट्यधिकाः सुतदा षष्ट्युनिताः कार्यार्थाः व्येकभं एकहीनं नक्षत्रमित्यर्थः ॥ ८॥ अथ
॥ योगसाधनं सूर्यभेति ॥

संस्कृतादिति एताः नक्षत्रघटिकाः नक्षत्रध्रुवघटीभ्यः उपरि समागताः अतः तद्दीनादिति चेन्नोना भविष्यन्ति तदा तद्दीनषष्ठ्या युक्ता इति तदान्न
क्षत्रं सैकं कार्यमेवायदा नक्षत्रघटिकाः षष्ठ्यधिकाः तदा षष्ठ्यूनाः नक्षत्रं एकहीनं कार्यं भोग्यत्वात् ॥ ८ ॥ अथ योगसाधनमाह । सूर्यनक्षत्रचन्द्र

नयानयोर्पीनययदन्तस्तयोगपरिकाः सुबुधेदिवसनस्त्रेयपरिधिकाः अस्मासु तदायोगः सकुः एकमुक्तः कार्यं मस्ययोगस्य परि
को २५॥ ४६ अनयोर्नने १५ जातयोगपरिका १०११४ अत्रादिननस्त्रपरिका सूर्यनस्त्रपरिका त्रिकातोल्या सेतिइति
कारणान्तयोगोक्तः एकमुक्तोयोगो जात चरीयानयोग पूर्वोक्तपरिकाः १०११४ स्वष्टमुत्ताजाता परिचयोगस्य परिकाः
चक्राहता सुसयमौरववाणा १०१२१५० मासाहताः स्वसितिरविरामाः १०११३४॥
भाद्यानयोः सुसुतिर्कः सुद्धा १२१ भां शिर्युता १२१ सुसुक्तगमेसमः स्यात् ॥ १०॥ १०॥ १०॥
४२॥ ४६॥ १॥ अथपूर्वोक्तकाले राहुसाधनकमाहते ससयमास्ववाणा १२१५० वक्रहता ५२१२४४०॥ स्वसितिरविर
रामा ०११३४ मासा ५० हता ०५०११२१ अथ वष्टिमर्तं मथ्येति राहुसः तालं २१२११०० अनयोराष्टपाद्यासुसुति १४
०११३४ मासा ५० हता ०५०११२१ अथ वष्टिमर्तं मथ्येति राहुसः तालं २१२११०० अनयोराष्टपाद्यासुसुति १४
०११३४ मासा ५० हता ०५०११२१ अथ वष्टिमर्तं मथ्येति राहुसः तालं २१२११०० अनयोराष्टपाद्यासुसुति १४
०११३४ मासा ५० हता ०५०११२१ अथ वष्टिमर्तं मथ्येति राहुसः तालं २१२११०० अनयोराष्टपाद्यासुसुति १४

तथैकमासेराहुअवः॥१॥३४अनेनमासगणोगुणयइतिअनयोःसंयोगचक्रशुद्धःकार्यःप्रवाणोचक्रशुद्धत्वात्तत्रक्षेपःसप्तविंशति
भागाःअतस्तद्युक्तःकार्यइसुपपन्नो॥१०॥अथसूर्येसाधयतिरेकःसूर्यभुक्तनक्षत्रयत्सावयवमानौतमस्तितद्देवगोहृतचतुर्भिःसप्तत्येन

अर्क१२शुद्धाः०८॥२॥सप्तविंशति२७भागैर्युताजातःशुक्लगमैषौर्णमांतेतमःराहुः१॥५॥२॥१०॥अथसूर्येसाधनंवेद
द्वेतिरविभुक्तधिष्य१५॥३६॥०॥वेद४४द्वंद्वं२॥२४॥०॥नवभक्तफलराशयः६शेषं८॥२४॥०॥त्रिंशद्विंशो२५॥०॥नवभक्त
फलंभागाः२८शेषं०॥०॥षष्टिगुणं०॥०॥नवभक्तफलंकलाः०एवंजातस्तिस्र्यंतकालेराश्यादिःसूर्यः६॥२८॥०॥

वेदप्रगोहद्वविभुक्तधिष्यंतिष्यन्तजोर्कोगृहपूर्वकःसःराहुनितःपूर्वणितहुजांशमन्वत्यकाश्र्यद्वमहसंभ
वःस्यात्॥११॥पिण्डनाडसंतरांश्मूनयुतादनाः१२स्वभा२१पिण्डादि७पिण्डातृकमाहजिताःव्याजिनाद्वा
र्कैःस्वाह्युक्ताभवेच्छन्मिन्दोराविवृत्तकाश्चुक्तवत्॥

॥अथग्रहणसंभवमाहसूर्यः६॥२८॥०॥राहु१॥५॥२॥१०॥
तः१२२५५८०॥अथभुजांशाः७॥२०॥चतुर्दशभ्योल्पाःसन्तिअतोग्रहणसंभवः॥११॥अथग्रामासानमनंमनंमिद्वेतिपिण्डघटी
एषीवरणगतैष्यपिण्डोत्पन्नघटिकानांपदंतंतस्मयः॥

॥वभिर्भोज्यफलंग्रहपूर्वकःराश्यादिवःतिथ्यन्तजःअर्कःस्यात्पूर्वणि
सरविःराहुणाकनितःकार्यःतत्समजभागाःचेतमनुभ्यञ्जलईशभ्योल्पाःतदाग्रहणसंगवःस्यान्मंत्रोपपत्तिःप्रत्यक्षसुगमा११॥अथग्रामासानंसाध

यापरिका तासांपदन्तरन्तस्पर्यगधि चतुर्थीश तेनरूनाः द्वादशाऊनायुक्ता कार्या स्वर्गपिण्डादिपिण्डादिनिएकविशतिपिण्डमा
रभ्यपचपिण्डपर्यन्तऊनाः सप्तोमेयुक्ताद्विंशतिमसस्तेष्वग्विनासविण्डसूर्यासजातेहोलेकैः भुजभागैर्वर्जिताः कार्योःस्ततः स्वार्धेनयुक्ता

अधिश्रुतुर्थीशस्तेनद्वन्नाह्वादश १२ऊना युक्ता कार्या स्वर्गपिण्डादिपिण्डादिनिएकविशतिपिण्डादिनिएकविशतिपिण्डमारभ्यपच
पिण्डपर्यन्तऊना ततोऽग्रसप्तपिण्डमारभ्यविशतिपिण्डपर्यन्तयुक्ताः कार्यो पिण्डनाह्यनरं ३ अस्योऽदि ०। ४५ अनेनअ
द्विपिण्डातविशतिमध्यस्थाभितपिण्डस्यावियगमानत्वायुक्ताः १५। ४५ विण्डाह्वर्धभुजभागैः १। ४३। स्वार्धे १। २।

वित्र्यशोश पिण्डनाह्यन्तरस्यषष्ठोनाह्वाः स्वर्गपिण्डादिपिण्डात॥
ग्लोर्विवेकस्यातदह्वोप्रभास्मातत्रिभ्रसा क्षोशोनयुक्तानिमानि॥ १३॥

५१ युक्ता जातश्चद्विभ्रस च ३४ सूर्यमासादिपूर्ववत्साध्याः अथचद्विभ्रभूमासाधनमाहवित्र्यशोशोऽतिपिण्डनाह्यं
तरं ३ अस्यपहश ०। ३० अनेनवित्र्यशोशः १०। ४० आघ्रादिपिण्डस्यावियमानत्वायुक्ताजातचन्द्रविवे ११। १० अथ
भूमासाधनमपिण्डनाह्यन्तरं ३ विभ्रं २ अस्यपचमाशो १। ४८॥

अथोपपत्तिः प्रतिपादितप्रमेया अथचन्द्रविवस्त्रोनाः एकान्दश ११ पिण्डनाह्यन्तरषट्त्रेनस्वर्गपिण्डात्कृमास्मृतम्
अस्तः षट्समासोऽह्वापो भवेत्सूर्यमासादिपूर्ववत्साध्याः

पिण्डनाड्यन्तरस्य अक्षांशेन पञ्चमांशेन सप्तविंशतिभित्ता निस्वर्गोदिपिण्डादेव क्रमादूनयुक्ता निकायोणि सामृच्छायास्मान् अस्मो
पपत्तिः मासगणाधिकारे कथिते वा ॥ १३॥ अथ प्रतिमासवारादीनां चालनमाह ॥ स्पष्टार्थमेतत्तत्रोपपत्तिः सुगमा ॥ १४॥ देवज्ञवर्यस्य दिवा

अद्रिपिण्डस्य सत्त्वाद्वा नि २० युक्तानि जाता भूभा २८ ॥ १३॥ अथ प्रतिमासं वाराद्ये चालनमाह वारादि के भूरिति कति
कशुक्लप्रतिपदि वाराद्यं ४३५ ॥ द्वारघटीपल्लुयथा क्रमं भूः १ कुगुणाः ३१ खवाणाः ५० योजिता जाता मार्गशीर्ष शुक्ल
प्रतिपदि वाराद्यं ६१ ५६ मासादौ पिण्डः १७१ १८४ २३ परिहृत्य योजितं जातोऽग्निममासादौ पिण्डः १८१ १८४ ११ मासा

वारादि के भूः कुगुणाः खवाणाः ११३१ ५० पिण्डे हृत्यं २ भेद्वममीशनाड्यः ॥
२१११ क्षेप्याः क्रमेण प्रतिमासमत्र राहो युगाङ्काः ८४ कलिका वियोज्याः ॥ १४॥

दोनक्षत्रध्रुवकः १४३८ १६३ परिहृत्यं घटिकासु एकादश योजिता जातोऽग्निममासादौ नक्षत्रध्रुवकः १६१ ५० १६
राहो ११५१ २० युगांकाः ८४ ॥ कलिका योजिताः जातोऽग्निममासिराहुः ११३१ २८० ॥ इति पञ्चाङ्गानयनग्रहणा
धिकारोदाहरणम् ॥ १४॥

करस्मसु तेन मल्लारि स माब्दयेन वृत्तौ कृतायां ग्रहलाघवस्य पञ्चाङ्गपर्वानयनं समाप्तं ॥ इति श्रीग्रहलाघवस्य शीकायां पञ्चाङ्गान
यनगणनादिनारायण उपाध्यायः ॥ १०॥

अथ ह्यथीन्द्राये हे महेन्द्रा नार्थमहर्गणसाधनवदति ॥ ११ ॥ १॥ स्पष्टार्थमिदं अत्रोपपत्ति विस्त्रमविधिना पूर्वोद्वर्गणवासनात् सि-
 मय ह्यथीन्द्राये शक्ते महर्गणसार्थमहर्गणसाधनमाह ह्यथीन्द्रा इति ह्यथीन्द्रा १४४२ शके १४४९ गहिताः ॥ ११ ॥ अस्मादेका
 दश ११ भक्तलब्ध चक्र ० शेषाने १२ विहृत १२ चैत्रतो मासा ३ तैत्तिरीनं ८ पृथक् स्व ८ सह प्रचक्र ० सुतं ८ सिद्धाद्या ३३ अमर
 फलापिमास १ युक्त पृथक् यजान्तो मासगण १० खत्रिप्र ३० तिथि १४ गहिता २८ निमग्न चक्रा माशब्द २८ पृथक् २८ ६
 ह्यथीन्द्रा शकरहितास्तो भवाप्तचक्राव्यरविहृतशेषकतुहीन चित्राद्यैः पृथगमुतः सह प्रचक्रात् सिद्धाद्या
 दमरफलापिमास युक्त ॥ ११ ॥ स्वत्रिघ्नोतिथिरहित निमग्न चक्राद्भूमाशब्द पृथगमुतो विषय द्रुलब्धे भवनाहे विमुत्तम
 दर्गणो मवेद्वार प्राक्शस्त्रतचक्र युगाणो जाना ॥ १२ ॥ चक्र निमग्न प्रयोपता सप्तपासुगणो द्वे १ स्वैरूनाः सुपि
 एह्यथीन्द्रात्पृथक् प्रयोपयदा ॥ ३ ॥ पूर्वप्रोदसगच्छे विचित्रिमापि यचक्रार्धनुन्यै विना ते तेनेयमहातिगर्थकुभुदुब्ध
 द्वे विरोहन्ति हि ॥ सिद्धान्तोक्तमिहामि विलसत्पुस्तो हित्वा यनुर्न्यमया न द्रवीमपि मासु किं नयदहन्त व्याख्यते सुह
 भस्मादधिपदूदहलब्धे ४८ क्वाहेर्षिपुस्तजानोद्गर्गेण ॥ १२ ॥ २२ ॥ शरद्वसतचक्र ० १ युक्त अहर्गण २८ २ सप्ततरे जातो अथ पक्ष
 स ॥ ३ ॥ अथ यद्वसाधनमाह युक्त ११ ४८ ११ चक्र ० निमग्न ० १ ० ॥ अनेन रविक्षेप १ ११ १८ १४ १ ० ॥ ६ ॥
 ॥ अथ यन्मासहर्गणसाधनमाह पूर्वमास्वत्प्राप्तार्थः शिवसर्गः किञ्चिच्च यासाधनपलुर्न्यविना यचक्रः सैते निमग्न ॥ ६ ॥

महान्अविगर्वलक्षणोयःकुभृत्यर्वतःतस्यउच्चशृङ्गेउच्चशिखरेअधिरोहन्तियतःआस्करेणब्रह्मब्रह्मत्येकायाधिकारेउक्तंइतिवृत्तलक्ष्म
कार्मुकशिञ्जिनीग्रहणकर्मविनायुतिसाधनमिविमयाइहास्मिन्त्रयेअखिलंगणितजातंकर्मसिद्धान्तोक्तंधनुर्ज्योतिर्विधिंहित्वाकृतंतद्गर्वः

मुक्तः ११।१८।४१०। अहर्गणोत्पन्नसूर्येण ८।१।५६।२६८। हितो जातः सूर्यः २।११।४४।३४। ४॥ अथ पूर्वोच्चार्योणां
सगर्वत्वं आत्मनः सविनयत्वं चाह पूर्वैति पूर्वभास्करादयः प्रौढतराः क्वचित्स्थले त्रिप्रश्नादौ किं सपिग्रहकर्मच्छाया
दिधनुर्ज्यैविनाचक्रुः ते ते नैव कारणेन मत्ता अतिगर्वलक्षणो यः कुभृतपर्वतः तस्य उत ऊर्ध्वशृंगे शिखरे अचिराद्
नियतस्ते रुक्ताद्रुतलघुकार्मुकशिंनिनीग्रहणकर्मविना द्युतिमापनमित्यादि द्रुहास्मिन् ग्रंथे मया अम्विलस
र्वसिद्धान्तोक्तकर्मधनुर्ज्यैविधिं हित्वा लघुसुगमरुततत्तस्मात्तथागर्बोभयिकिं मास्तु अपितु न यद्यस्मात्कारणात् अहं
तच्छास्त्रतत्त्वे वा भास्करादीनां शास्त्रमवलोक्य वृद्धीः अस्मितच्छास्त्रं विलोक्य मम बुद्धिर्विस्तृता अतस्तद्गर्बोभयिनास्त्रि

निषामपेक्षयागर्वःमयिकिंमास्तुअपिलुनयतोममबुद्धिबुद्धिःतच्छास्त्रतोज्ञातेत्यर्थः॥४॥

401

==

$$\frac{col}{col}$$

॥ इति श्रीमद्गणकचूडामणिदिवाकरदेवज्ञसुतमस्त्राग्निदेवज्ञविरचितायोगग्रहलाघवस्यदीकायोगग्रन्थसमाप्त्यलङ्कारव्याख्यानसमाप्तं १६
देशोपार्थसमाब्धयेतिरुचिरं तौरेचगोदोत्तरेगालग्रामपुरेपुरारिचरणार्चीसक्तविद्भ्युत्तेआसीत्तत्रदिवाकरोतिचतुरोदेवज्ञसङ्गाग्रणीवि-
श्वेशोसततयदीयहृदयंयस्तस्मिन्त्रोऽकरोत्१मस्त्राग्निर्गणकाग्रणीर्गुरुपदपट्टन्द्वाब्जभक्तोरतोलब्ध्वाबोध्यलवततोहि विवर्तिसार्थोप

तदंघ्रिपद्मभजनात्तच्चरणकमलसेवनात्किंचिद्वबोधांशकंज्ञानलवंचलब्ध्वाप्राप्यइदं क-
रणं सत्सपशार्थैरत्नैर्नानाछन्दोभिर्विविन्नार्थैर्न बद्धलच एतद्वकरोत्कृतवानित्यर्थः ॥ इति
श्रीदिवाकरदेवज्ञात्मजविश्वनाथदेवज्ञविरचितं सिद्धान्तग्रहस्योदाहरणं समाप्तम् ॥

पतिंसुर्योवर्षस्यग्रहलाघवस्यगणकश्रीमद्गणेशाभिधप्रोक्तस्यापकपालवोहिमुचियः पश्यन्तुष्यन्त्विमांश्चाणोनाच्छकतः कुरामवि-
ह्वतान्मूलं हि मासः सम्यक्वाणैर्भज्ज्वदशो नितं दिनमिति स्रस्यदलं स्यात्तिथिः पक्षः स्यात्तिथिर्सेमितो मिव लसुतिः सप्तार्द्ध्यतिष्ठ्युन्मिताबा-
लारव्येगणकोलिलेखचतदादौकोपार्थे न्विमां ॥ १ ॥

स्वस्मिनिपुरस्सनामादिकययतिकेशव नन्दिग्रामेऽप्रपरातन्तविषयेऽसमुद्रसदभिकटपश्चिमदेशेऽशिष्यादिभिः गीतास्तुतिर्यस्येति सतथा
 कोऽशिकगोत्रजात सक लानिपानिसन्तिसमीचीनानिशास्त्राणिनेवायेऽर्था सान्वेतिनानातिससथाएवयोभूस्तस्यसन्नु गणेश सद्
 अथाऽलकारश्लोकमाह नन्दियामद्वितिऽप्रपरातविषयेऽप्रपरापश्चिमदिक्तस्याअन्त । प्रान्त तस्मिन्विषय स्थान
 यस्यसतस्मिन्नेन्दियामैकेऽश्वव आसीत् किंभूत शिष्यादिभिर्गोतस्मिन्ति कोऽशिकगोत्रज कोऽशिकवशोऽसन्नः सक

नन्दियामद्वहापरातविषयेऽशिष्यादिगीतस्तुतिर्योभूत्कौशिकवशाज सकल सच्छास्त्रार्थवित्केशव । स
 ऽस्यसतदप्रिपयभजनास्तच्छाववोधाशकस्मष्टत्तविचित्रमस्तवकरणचैतद्गणेशोऽकरोत् ॥ ५ ॥

असच्छास्त्रार्थन्तिऽसर्वसमीचीनशास्त्रार्थवेत्ता एवविधः केशव स्तस्यसन्नु गणेश ॥ ६ ॥ कु ॥ ६ ॥

विपश्यन्मनान्तर्धरणकमस्तसेवनातस्मिन्निद्वयोपाशकज्ञानस्तवलब्धवापाप्यदृष्टकरणसर्वस्वार्थपर्यटनेर्नानाछन्दोभिर्विचित्र
 नवदत्त स एतद्वक्त्रीकृतमन्त्रानि तस्यैकैश्चैतिपर्वेश्वराद्विद्वाननपनपकर्मोपध्याल्लुङ्गारध्वजस्तथा

॥ इति श्रीमद्गणकचूडामणिदिवाकरदेवज्ञसुतमह्वारिदेवज्ञविरचितायां ग्रहलाघवस्य शिवायां ग्रन्थसमाप्त्यलङ्कारव्याख्याने समाप्तं १६
 देशे पार्थसमाब्धयेतिरुचिरं तीरे च गोदोतरे गालग्रामपुरे पुराणचरणार्चोसक्तविद्द्युते आसीत् तत्र दिवाकरोति च तुरो देवज्ञसञ्ज्ञागणो वि-
 श्वेशो स तत्पदीयहृदयं यस्तस्मिन् गोऽकरोत् १ मल्लारिर्गणकाग्रणीरुपपद्यद्गन्धाञ्जभक्तोरतो लब्ध्वा बोधलवततो हि विवर्तितो सा योप

तदंघ्रिपद्मभजनात्तच्चरणकमलसेवनात् किंचिद्वबोधांशकं ज्ञानलवं लब्ध्वा प्राप्य इदं क-
 रणं स्पष्टं स्पष्टार्थं च तैर्नो नाच्छन्दोभिर्विविचित्रं अर्थं न ब्रह्मलं च एतद्वक्तरोत्कृतवानिति स्वार्थः ॥ इति
 श्रीदिवाकरदेवज्ञात्मजविश्वनाथदेवज्ञविरचितं सिद्धान्तग्रहस्योदाहरणं समाप्तम् ॥

पतिं सुखांवर्यस्य ग्रहलाघवस्य गणकश्रीमद्गणेशाभिधमोक्तस्यायकपालवोहिमुपि यः पश्यन्तु तुल्यन्ति मां २ बाणो नाच्छक्तः कुरामवि-
 हसान् प्रलं हि मासः समुक्वाणेर्भज्ज्वदशो निते दिनमिति स्तस्यादलं स्यात्तिथिः १ पक्षः स्यात्तिथिः संमिती भिवलमुतिः सप्तम्यतिष्ठति ष्युमिता बा-
 ग्रव्योगणकोलिले खचतदाशोकोपरार्थं न्ति मां ॥ १ ॥

। काशीविश्वनाथपुरीमे महस्त्राछोटकीपिअरीपरबाबूकनलेश्वरसिंहकेमकानमेबाबूकिशुनद
यालसिंहकेगेनसप्रभाकरछापारखानेमेफहलाचवपचपाठाछापिगयीजिसकोलेगाहोयसानइसइ
कसरबाबूकबलेश्वरसिंहकेहकानपरमिलेगी॥ सोपाबाल,शास्त्रीप्रभुणेनेचहुतमुहतापूर्वकलिह
मिनन्दनसे॥ १९५० ॥ पोषकल ७५३॥

